ห04.0395911
ส642ต
2553

บริจาค

รายงานการวิจัย

เรื่อง

ติดตามผลผู้ได้รับรางวัลศิลปินแห่งชาติจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม สาขาวรรณศิลป์/สาขาทัศนศิลป์/สาขาศิลปะการแสดง ปีพุทธศักราช 2550

สาธิต ทิมวัฒนบรรเทิง

15 ต.ค. 2556

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณเงินแผ่นดินมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2552
ภาควิชาศิลปะจินตทัศน์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ตุลาคม 2553

S439791

สาธิต ทิมวัฒนบรรเทิง, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (2553). **ติดตามผลผู้ได้รับรางวัลศิลปินแห่งชาติจาก สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม สาขาวรรณศิลป์/ สาขาทัศนศิลป์/สาขาศิลปะการแสดง ปีพุทธศักราช** 2550. คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อติดตามผลผู้ได้รับรางวัลศิลปินแห่งชาติจาก สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม สาขาวรรณศิลป์/สาขาทัศนศิลป์/ สาขาศิลปะการแสดง ปีพุทธศักราช 2550 ในเรื่องผลงานที่เด่นของศิลปินในการเป็นศิลปินแห่งชาติ แนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานการแสดงออกที่สื่อความหมายต่อสังคม หลักการในการสร้างสรรค์ผลงาน และประสบการณ์และการดำเนินชีวิตของศิลปินที่ยังมีชีวิตอยู่ จำนวน 5 คน และเสียชีวิตแล้ว 1 คน และผลงานที่เป็นภาพตัวแทนที่นำมาเป็นตัวอย่างในการวิเคราะห์ทั้งหมด 6 ผลงานของศิลปินทั้ง 6 คน ได้แก่ กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา เดชา วราชุน ยรรยง โอฬาระชิน โกวิท เอนกชัย ชาญ บัวบังศร และนครินทร์ ชาทอง

สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

การศึกษาที่มาของแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่คำนึงถึงความงดงามคงทนที่จะเป็นประโยชน์ใช้สอยบนฐานของความพอเพียง ศิลปินในบางคนจะคำนึงถึงการทดลองค้นคว้าหาความแปลกใหม่เพื่อนำข้อมูลจากการทดลองเพื่อนำมาสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคสื่อผสมหรือบางท่านจะใช้ประสบการณ์จากการท่องเที่ยวเพื่อค้นหาจินตนาการ ในการบันทึกด้วยผลงานภาพถ่าย ในบางท่านจะใช้ศิลปะและศาสนาเป็นแนวทางในการแต่งหนังสือหรือการแสดงปาฐกถา เพื่อนำไปสู่ความสงบและสันติต่อสังคมในบางท่านจะใช้ประสบการณ์ในชีวิตประจำวันที่ได้ไปสัมผัสกับเหตุการณ์ต่างๆ ในวิถีชีวิตในขณะนั้นเพื่อนำข้อมูลที่ได้จากเหตุการณ์นั้นมาแต่งเป็นเนื้อเพลงที่สะท้อนสภาพของสังคมร่วมสมัยและในบางท่าน ด้วยมีใจรักในการแสดงศิลปะพื้นบ้านเป็นชีวิตจิตใจ จึงได้ทุ่มแรงกายแรงใจให้กับการที่จะมุ่งมั่นและพัฒนามาจนถึงปัจจุบัน

การแสดงออกที่สื่อความหมายต่อสังคม พบว่า การสื่อความหมายในรูปแบบของการอุทิศตนด้วยการนำผลงานทางศิลปะเป็นสื่อกลางในการสร้างสุนทรียภาพด้วยการสร้างผลงานออกสู่สาธารณชนอย่างต่อเนื่อง จนได้รับการยอมรับในลักษณะผลงานต่างๆ ที่ปรากฏเป็นที่ประจักษ์ต่อสังคมมาอย่างยาวนาน และในสภาพของสังคมปัจจุบันก็ยังดำเนินอยู่ด้วยการเป็นผู้

ถ่ายทอด พร้อมกับการเป็นผู้ที่อนุรักษ์และพัฒนา เพื่อให้ศิลปะและวัฒนธรรมได้ดำรงและมีความมั่นคงสืบไป

หลักการในการสร้างผลงาน พบว่า จากผลงานที่เป็นภาพตัวแทนในการนำมาวิเคราะห์จะมีลักษณะที่แตกต่างกันตามธรรมชาติเนื้อหาในการแสดงออก โดยทางด้านสาขาทัศนศิลป์ มีจำนวน 3 คน ที่เป็นทางด้านสถาปัตยกรรม/ภาพพิมพ์และสื่อผสม/ภาพถ่าย โดยทางด้านสถาปัตยกรรม จะคำนึงถึงการทำงานที่ต้องเสร็จตามเวลาที่กำหนดไว้และผลงานจะต้องมีเอกลักษณ์ของสถาปนิกอยู่ด้วยในด้านของภาพพิมพ์และสื่อผสมจะคำนึงถึงการแสดงออกของการผสมผสานของรูปทรงเรขาคณิต (Geometric Form) ที่แสดงถึงความเป็นวัตถุ เป็นเหตุเป็นผลกับรูปทรงอินทรีย์ (Organic Form) ที่เป็นรูปทรงที่แสดงความมีชีวิตจิตใจและอารมณ์ในภาพถ่ายจะให้ความสำคัญกับเรื่องราวที่จะสื่อสารต่อสาธารณชน การจัดองค์ประกอบของภาพพร้อมวัสดุอุปกรณ์ที่มีคุณภาพ โดยทางด้านวรรณศิลป์มีเพียง 1 ท่าน โดยได้ใช้การศึกษามาทางด้านศิลปะกับการศึกษามาทางด้านธรรมะมาร้อยรวมกันในการเป็นหลักในการแต่งกวีนิพนธ์ บทความนวนิยายได้อย่างกลมกลืน ได้ด้านศิลปะการแสดงมี 2 ท่าน โดยทางด้านนักดนตรี นักประพันธ์เพลงจะใช้ประสบการณ์จากสถานที่จริงเป็นต้น ความคิดในการนำแง่มุมที่มีลักษณะพิเศษที่ร่วมสมัยนำไปรังสรรค์ในการแต่งเพลง และทางด้านการแสดงพื้นบ้าน-หนังตะลุง จะให้ความสำคัญกับความเป็นเอกลักษณ์ที่สะท้อนวิถีชีวิตของสังคมในชนบทที่แสดงออกด้วยการใช้ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน-หนังตะลุง ที่สามารถผสมผสานศิลปะและวัฒนธรรมด้วยการแสดงที่สนุกเข้าถึงมวลชน ซึ่งจะนำไปสู่ความยั่งยืนและมั่นคงของการแสดงพื้นบ้านสืบไป

ประสบการณ์และการดำเนินชีวิตของศิลปินแห่งชาติ พบว่า ในศิลปินแต่ละท่านต่างมีประสบการณ์ที่แตกต่างกันไปตามครรลองของชีวิตในแต่ละคนแต่การที่จะได้เป็นศิลปินแห่งชาติได้นั้น ต่างจะต้องมีความมุมานะ ในการสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างต่อเนื่องและผลงานนั้นจะต้องมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง อีกทั้งการอุทิศตนเพื่อสังคมด้วยการใช้ความรู้ความสามารถ โดยเฉพาะความสามารถทางด้านศิลปะได้มีโอกาสรับใช้สังคม ถึงแม้ชีวิตของศิลปินในบางท่านจะพบชะตากรรมที่ทุกข์รันทดขาดสังคมเหลียวแล แต่พลังการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะก็ยังมีอยู่ ถึงแม้บางท่านจะไม่สามารถทำอะไรได้อีกแล้วก็ตาม แต่ในศิลปินบางท่านก็ยังสามารถสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างปรกติอยู่แล้วก็ตาม จึงเป็นความแตกต่างบนความหลากหลายของศิลปินแห่งชาติที่เป็นอยู่

Sathit Thimwatbunthong, Assistant Prof. (2010). Follow-up of National Artists Announced by the Office of National Culture Commission (ONCC), Ministry of Culture, in the Field of Literature/Visual Arts/Theater and Film Arts 2007, Faculty of Fine Art, Srinakarinthawirot University

The primary purpose of this paper was aimed to follow-up those awarded national artists announced by the Office of National Culture Commission (ONCC), Ministry of Culture, in the filed of literature/visual arts/theater and film arts 2007 for their significant distinctive artworks as national artist, the creative concept for social reflection, principles of work creation, experiences, and the way of living of those five alive national artists (one national artist passed away) and six sample artworks by six national artists were analyzed. The result showed as follows; Kritsada Arunwong na Ayutthaya Decha Warashoon Yanyong Olarachin Kovit Anakechai Chan Buabangsorn Nakarin Chathong

The conceptual art creation idea in regard to the everlasting aesthetics would beneficial in the sufficiency-based utilization. Some of them were aware of experimental search and seeking for innovative information to develop artwork through mixed media techniques. Some utilized their tourism experience to follow the imagination through video recording. Some made advantageous of arts and religion as useful guidelines to write a pocket book and religious preaching, leading to public and social peacefulness. Some made used of everyday experiences to keep close to the events at the moment to look up the information to compose songs reflecting the contemporary society while some national artist falling in love with local film art profoundly and devoted every effort and energy and truly committed to develop artworks until today.

In regard to social reflection and expression, it found that social reflection in format of sacrifice and devotion through the creative artwork results as medium to develop aesthetics and beauty to public sight so continuously that they have been recognized apparently to society. Additionally, the national artists have been existent to

propagate the meaning of artworks as conservationist and developer of artworks and culture forever in today society.

In regard of the artwork creation principles, the representative artworks analyzed were found that they were different in nature of expression. For visual fine arts, there were three national artists who were skilful and dexterous at architecture/printing, and mixed media/photography. Namely, the architectural artworks were paid attention at on-time completion of scheduled plan, and the same time the artwork has been unique architecturally. For printing and mixed media, they were aware of expression of the combination of geometric form as object which was cause and effect to organic form which represented viability and emotional feeling. The photography focused on the story to be narrated to the public, element arrangement and quality materials. In regard to visual arts, there was only one national artist who applied the fine art to religious setting harmoniously to compose the poetry, articles, and fiction. The theater and film arts included two national artists; for examples, musician and composer applied their experience gained in the actual site.

The unique contemporary concept for song composing and local theater and film arts such as shadow play, through which the uniqueness the reflected the way of living in Thailand rural society was manifested, mixed with lively amusing arts and culture easily experienced by general public, leading to the sustainable stability of local theater and film arts.

The experience and livelihood of the national artists showed that individual artist gained experience varying from artist to artist. However, they reported that becoming the national artist required industriousness and unceasing effort to create the inspired work continuously and the work results must be unique. Additionally, sacrifice and social devotion required knowledge and ability, especially in arts to serve the society. Despites many national artists experienced the distressful and abandoned life, or even disability, the power of artistic creation remains existent. This reflected the differences among existing national artists diversely.

ประกาศคุณูปการ

งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยดีจากการได้ความช่วยเหลือและอนุเคราะห์จากหลายฝ่ายด้วยกัน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์พิเศษ อารี สุทธิพันธุ์ ที่คอยให้กำลังใจ คำปรึกษา คำแนะนำ และคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ได้ให้โอกาสแก่ผู้วิจัยในการทำงานวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณแด่ดวงวิญญาณของศิลปินแห่งชาติที่ได้ล่วงลับไปแล้ว ได้แก่ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ร.อ.กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา และขอกราบขอบพระคุณศิลปินแห่งชาติที่ยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ ศาสตราจารย์เดชา วราชุน นายยรรยง โอฬาระชิน นายโกวิท เอนกชัย ร้อยโทชาญ บัวบังศร นายนครินทร์ ชาทอง

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ ศลโกสุม ที่ได้เป็นผู้ตรวจและแก้ไขให้งานวิจัยดีขึ้น และขอขอบคุณนายเจษฎา อธิเกิด ผู้ช่วยในการสัมภาษณ์ศิลปินในการทำวิจัยครั้งนี้

คุณค่าของวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของพ่อ แม่ และครู อาจารย์ ผู้ซึ่งได้วางรากฐานการศึกษาให้กับผู้วิจัยตลอดมา

สาธิต ทิมวัฒนบรรเทิง

ตุลาคม 2553

สารบัญ

		หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย		ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ		ข
ประกาศคุณูปการ		ค
สารบัญภาพ		ง
บทที่ 1	**บทนำ**	1
	ความสำคัญและที่มาของหัวข้อที่ศึกษา	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
	ความสำคัญของการวิจัย	5
	ขอบเขตการวิจัย	5
	นิยามศัพท์เฉพาะ	5
บทที่ 2	**เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง**	7
	โครงการศิลปินแห่งชาติ	7
	เกียรติคุณของศิลปินแห่งชาติ	12
	แนวคิดเกี่ยวกับวรรณศิลป์	19
	แนวคิดเกี่ยวกับทัศนศิลป์	28
	แนวคิดเกี่ยวกับศิลปะการแสดง	36
	แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรม	45
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	49
	ทัศนะจากผู้ชำนาญการ	58
บทที่ 3	**วิธีการดำเนินงานวิจัย**	72

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 4 **การวิเคราะห์ข้อมูล** 74

การวิเคราะห์ผลงาน 75

1. ที่มาของแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน
2. การแสดงออกของศิลปินเพื่อสื่อความหมายของสังคม
3. หลักการในการสร้างผลงาน
4. ประสบการณ์และการดำเนินชีวิตของศิลปินแห่งชาติในการสร้างสรรค์ผลงาน

ผลงานของ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ร.อ.กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา 75

ผลงานของ ศาสตราจารย์เดชา วราชุน 78

ผลงานของ นายยรรยง โอฬาระชิน 83

ผลงานของ นายโกวิท เอนกชัย 86

ผลงานของ ร้อยโทชาญ บัวบังศร 91

ผลงานของ นายนครินทร์ ชาทอง 95

บทที่ 5 **การสรุปและการอภิปรายผล** 100

วัตถุประสงค์ของการวิจัย 100

ขอบเขตของการวิจัย 100

วิธีดำเนินการวิจัย 101

สรุปผลการศึกษาวิจัย 101

การอภิปรายผล 110

ข้อเสนอแนะ 112

บรรณานุกรม 114

ประวัติย่อผู้วิจัย 119

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก : ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ศิลปินแห่งชาติ

ภาคผนวก ข : ข้อมูลของศาสตราจารย์กิตติคุณ ร.อ.กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพประกอบ 1	ผลงานสถาปัตยกรรมร่วมสมัย “อาคารใหม่สวนอัมพร”	75
ภาพประกอบ 2	ภาพ “ภาพพิมพ์ หมายเลข 2, 2512”	78
ภาพประกอบ 3	ภาพ “อารมณ์ควัน”	83
ภาพประกอบ 4	หนังสือ “ปรีชาญาณของผู้ไม่รู้หนังสือ”	86
ภาพประกอบ 5	เพลง “กระท่อมไพรวัลย์”	91
ภาพประกอบ 6	ภาพ “นายนครินทร์ ชาทอง กำลังสาธิตการแสดงพื้นบ้าน-หนังตะลุง”	95

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของหัวข้อที่ศึกษา

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงทำนุบำรุงศิลปวิทยาการและการช่างของประเทศให้เจริญรุ่งเรืองขึ้นในทุกๆ ทาง และทรงเป็นศิลปินเอกในทุกแขนง ตั้งแต่วรรณคดีไปจนถึงการช่างแกะสลักทั้งปวง บรรดาพระราชนิพนธ์และศิลปวัตถุอันเป็นฝีพระหัตถ์ ก็เป็นเครื่องยืนยันพระอัจฉริยภาพทางด้านนี้ของพระองค์ได้เป็นอย่างดี

ในรัชสมัยของพระองค์ท่านได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ก่อสร้างขยายพระบรมมหาราชวังต่อจากที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นไว้ สถาปัตยกรรมที่สร้างขึ้นเพิ่มเติมประกอบด้วยพระมหามณเฑียรที่ประทับเป็นหลัก มีมุขสามด้าน มีสระใหญ่ มีเกาะใหญ่น้อยเรียงราย ทำเก๋งก่อภูเขาไว้ริมเกาะๆ ละสองถึงสามเก๋ง มีพระที่นั่งแบบฝรั่งพื้นสองชั้นใช้เป็นที่สำหรับฟังมโหรี มีป้อมริมน้ำเป็นที่จอดประทับเรือพระที่นั่ง และป้อมสูงสำหรับทอดพระเนตรการแข่งเรือหรือชมบริเวณภายในพระราชอุทยาน สิ่งก่อสร้างต่างๆ ล้วนทำขึ้นอย่างวิจิตรงดงาม

สถาปัตยกรรมในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยอีกอย่างที่เห็นได้ชัดก็คือการสร้างวัดวาอารามโดยเฉพาะอย่างยิ่งพระอารามหลวง เช่น **วัดอรุณราชวราราม และวัดสุทัศน์ฯ** และทรงออกแบบการก่อสร้างพระสมุทรเจดีย์ที่สมุทรปราการ แต่การก่อสร้างยังไม่แล้วเสร็จก็สิ้นรัชกาลเสียก่อน ในส่วนของงานประติมากรรมของพระองค์ท่านที่เห็นได้ชัดก็จะเป็นงานด้านการหล่อพระพุทธรูปที่มีรูปทรงสัดส่วนสวยงามเป็นที่เลื่องลือไปทั่ว

พระอัจฉริยภาพในด้านศิลปะของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย นอกเหนือจากงานด้านสถาปัตยกรรมและประติมากรรมแล้ว **งานด้านนาฏกรรมและดนตรีที่พระองค์ได้ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ก็ได้รับความนิยมตลอดมา มีทั้งบทละครนอกและละครในที่สำคัญคือเรื่อง อุณรุท รามเกียรติ์ อิเหนา สังข์ทอง ไกรทอง คาวี ฯลฯ ในด้านดนตรีนั้น ซอสามสายเป็นเครื่องดนตรีที่พระองค์ทรงมีความถนัดและโปรดปรานเป็นอย่างมาก ถึงกับทรงสร้างซอสามสายคันหนึ่ง (ซอสายฟ้าฟาด) ไว้เป็นซอคู่พระหัตถ์ทีเดียว** (คมชัดลึก : 2551)

จากพระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยในศิลปะด้านต่างๆ นั้น มีคุณค่าอย่างยิ่งและปรากฏให้เห็นเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นไทยอย่างชัดเจน

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ หรือ สวช. ได้ตระหนักถึงคุณค่าของผลงานต่างๆ ของศิลปวัฒนธรรมของไทย ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จึงจัดให้มีการจัดงานและคัดเลือกศิลปินแห่งชาติ โดยได้ริเริ่มมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2528 และได้จัดทำทำเนียบศิลปินแห่งชาติในทุกแขนงทั่วประเทศโดยมีจุดประสงค์ที่จะสรรหาบุคคลที่สร้างสรรค์ผลงานศิลปะด้านความมุ่งมั่น มีอุตสาหะ ที่แสดงอัตลักษณ์ในตัวตนและผลงานที่โดดเด่นพร้อมกับมีผลงานที่ปรากฏต่อสาธารณะมาอย่างต่อเนื่องและเพื่อที่จะได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ โดยทางคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จะได้นำศิลปินแห่งชาติในแต่ละปีได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หรือสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ผู้แทนพระองค์เพื่อรับพระราชทานเข้มและโล่เชิดชูเกียรติในวันที่ 24 กุมภาพันธ์ของทุกปี

การประกาศยกย่องเชิดชูเกียรติศิลปินแห่งชาตินั้น ได้เริ่มเป็นครั้งแรกเมื่อปีพุทธศักราช 2528 ซึ่งในปีแรกนั้นคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ได้น้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายพระราชสมัญญา **"อัครศิลปิน"** แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้วยทรงเป็นเลิศในศิลปะหลายสาขา ทรงได้รับการยกย่อง สดุดีในพระเกียรติคุณเป็นที่ประจักษ์ชัด บรรดาศิลปินต่างตระหนักในพระปรีชาสามารถอย่างหาที่เปรียบมิได้ ต่างจึงพร้อมใจเทิดทูนพระเกียรติยศให้เป็นที่ปรากฏแก่พสกนิกรชาวไทยและชาวโลก คำว่า **"อัครศิลปิน"** นั้นมีความหมายว่า**ผู้มีศิลปะอันเลอเลิศ หรือจะหมายเอาว่าผู้เป็นใหญ่ในศิลปินก็ได้** เพราะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นอกจากจะทรงเป็นเลิศในศิลปะทั้งปวงแล้ว ยังทรงอุปถัมภ์ศิลปินทั้งหลายมาโดยตลอดอีกด้วย สำหรับศิลปินแห่งชาติรุ่นแรก มีทั้งหมด 4 ท่าน ได้แก่ พลตรีหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมทย์ , นายมนตรี ตราโมท , ท่านผู้หญิงแผ้ว สนิทวงศ์เสนี และนายเฟื้อ หริพิทักษ์ (จากเรื่องเดิม)

ศิลปินแห่งชาติเป็นบุคคลที่เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าต่อประเทศชาติ มีผลงานเป็นที่ประจักษ์พร้อมกับการมีคุณธรรม จริยธรรมที่เป็นแบบอย่างต่ออนุชนคนรุ่นหลังที่จะยึดถือเป็นแบบอย่าง เพราะการได้รับการยกย่องเชิดชูให้เป็นศิลปินแห่งชาติได้นั้น ศิลปินแต่ละท่านจะต้องผ่านอุปสรรคและปัญหาทั้งจากการสร้างสรรค์ผลงานและการดำเนินชีวิตที่ประกอบไปด้วย การยึดมั่นในอุดมการณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานจนมาถึงวันแห่งความสำเร็จ ไม่ว่าศิลปินบางท่านได้เสียชีวิตไปแล้ว แต่ผลงานของท่านศิลปินแห่งชาติก็ยังปรากฏให้คนรุ่นต่อมาได้ศึกษาหาความรู้จากรูปแบบในการสร้างสรรค์ อีกทั้งยังเป็นการสืบสานศิลปะและวัฒนธรรมของชาติให้ดำรงและ

เผยแพร่ต่อสังคมไทยและอาณาอารยะประเทศต่างๆ ได้ตระหนักถึงคุณค่าในผลงานศิลปะที่สามารถสะท้อนถึงความลุ่มลึกในแบบแผนประเพณีและศิลปวัฒนธรรมของชาติไทยเรา ด้วยผลงานของศิลปินแห่งชาติให้เป็นที่ประจักษ์สืบไป

ปีพุทธศักราช 2550 ได้มีการประกาศยกย่องเชิดชูเกียรติศิลปินแห่งชาติทั้ง 6 ท่าน ดังนี้คือ

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ร.อ.กฤษฎา อรุณวงศ์ ณ อยุธยา ศิลปินแห่งชาติสาขาทัศนศิลป์ (สถาปัตยกรรมร่วมสมัย) เป็นผู้มีผลงานออกแบบที่โดดเด่นมากมายและได้รับรางวัล Gold Medal Award จากการออกแบบ อาคารใหม่สวนอัมพร ศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้ฯ และได้รับเลือกให้เป็นสถาปนิกดีเด่นในโอกาสครบรอบ 60 ปี ของสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นผู้มีคุณูปการอย่างสูงต่อวงการวิชาชีพสถาปัตยกรรม ในฐานะอาจารย์เป็นผู้ริเริ่มพัฒนาการศึกษาวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ให้ทันสมัยและสอดคล้องกับการปฏิบัติวิชาชีพ

ศาสตราจารย์เดชา วราชุน ศิลปินแห่งชาติสาขาทัศนศิลป์ (ภาพพิมพ์และสื่อผสม) เป็นศิลปินที่ทุ่มเทในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะมาโดยตลอด ตั้งแต่ปี 2511 โดยผลงานระยะแรกเป็นการใช้รูปทรงเรขาคณิตแสดงถึงความสงบนิ่งเป็นสิ่งแทนวัตถุและรูปทรงอินทรีย์แสดงความเคลื่อนไหวของชีวิตโดยใช้เทคนิคการพิมพ์ซิลค์สกรีน ผลงานได้รับรางวัลศิลปกรรมแห่งชาติหลายครั้งจนได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินชั้นเยี่ยม สาขาภาพพิมพ์ และต่อมาได้สร้างงานศิลปะโดยใช้งานสื่อผสมและเป็นผู้ค้นพบเทคนิคการสร้างพื้นผิวบนทองแดง ทำให้ได้รับรางวัลดีเด่นจากพิพิธภัณฑ์ศิลปะร่วมสมัยลาสเวกัส สหรัฐอเมริกา

นายยรรยง โอฬาระชิน ศิลปินแห่งชาติสาขาทัศนศิลป์ (ภาพถ่าย) สำเร็จการศึกษาวิชาการถ่ายภาพและภาพยนตร์ จากวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพฯ ได้สร้างสรรค์ผลงานต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันเป็นเวลากว่า 42 ปี ทุกภาพมีความเป็นธรรมชาติ มีชีวิตชีวา สะท้อนเรื่องราวและอารมณ์ความรู้สึกจนผลงานได้รับรางวัลชนะเลิศอย่างมากมายทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งภาพถ่ายที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมถ้วยพระราชทาน 2 ภาพ "บินเดี่ยว" และ "ธารน้ำใส" นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระมหากรุณาธิคุณ คัดเลือกภาพด้วยพระองค์เอง

นายโกวิท เอนกชัย ศิลปินแห่งชาติสาขาวรรณศิลป์ หรือนามปากกา "เขมานันทะ" "ฉับโพง" "สหัสนัยน์" และ "มุนีนันทะ" เป็นผู้ที่มีผลงานการเขียนโดยผสมผสานพุทธิปัญญากับศิลปวัฒนธรรมไทยได้อย่างกลมกลืนและงดงาม มีมุมมองแหลมคมในการวิเคราะห์วิจารณ์ และสามารถอธิบายปรากฏการณ์และความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยของสังคมไทยได้อย่างชัดเจน จึงสามารถสืบสานธรรมะให้แก่คนรุ่นใหม่และผู้สนใจใฝ่ธรรมได้อย่างกว้างขวางลึกซึ้ง

นายชาญ บัวบังศร ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (นักดนตรี – นักประพันธ์) เป็นผู้สร้างประวัติศาสตร์ให้กับวงการเพลงลูกทุ่งลูกกรุง โดยการนำเครื่องดนตรีแอคคอร์เดียนเข้ามาใช้ในเพลงลูกทุ่งเป็นคนแรก จนเป็นเอกลักษณ์ของเพลงลูกทุ่งที่ขาดไม่ได้จนทุกวันนี้ และเป็นผู้มีความสามารถในการประพันธ์เพลง และเรียบเรียงเสียงประสานซึ่งผลงานเพลงที่สร้างชื่อให้ชาญ บัวบังศร โด่งดังไปทั่วประเทศก็คือ เพลงกระท่อมไพรวัลย์ โปรดเถิดดวงใจ เสียงครวญจากเกาหลี ลำเต้ย เป็นต้น

นายนครินทร์ ชาทอง ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (การแสดงพื้นบ้าน – หนังตะลุง) เป็นผู้สนใจการเชิดหนังตะลุงมาแต่เยาว์วัย ฝึกฝนการเชิดหนังตะลุงกับนายหนังพื้นบ้านหลายคนจนมีความชำนาญสามารถแสดงหนังตะลุงได้เมื่ออายุ 16 ปี และเป็นผู้ให้เสียงรูปหนังตะลุงทั้งเสียงภาษากลางและภาษาถิ่นไม่ต่ำกว่า 20 เสียง และเชิดหนังตะลุงได้ทุกลีลา และฟื้นฟูการแสดงหนังตะลุงคนและถ่ายทอดความรู้ให้กับเด็กๆ จำนวนมาก ตลอดจนจัดกิจกรรมโครงการต่างๆ อันเป็นประโยชน์แก่สังคมตลอดมา

ศิลปินทั้ง 6 ท่านดังกล่าวมาแล้ว เป็นผู้ดำรงซึ่งเอกลักษณ์ของชาติไทยเป็นตัวอย่างในการศึกษาแนวคิดและกระบวนการสร้างสรรค์

ในการทำงานวิจัยในครั้งนี้ เป็นโครงการวิจัยเพื่อสนับสนุน ศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ติดตามผลของผู้ได้รับรางวัลศิลปินแห่งชาติ ให้ได้องค์ความรู้ใหม่อันเป็นพื้นฐานของกระบวนการทางประวัติศาสตร์ศิลปะของประเทศไทยได้ต่อไป อีกทั้งจะเป็นพื้นฐานด้านการเรียนการสอนในลักษณะการบูรณาการที่จะมีบทบาทในการพัฒนาสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมให้ศิลปินไทยได้พัฒนาคุณภาพชีวิตและการสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างยั่งยืนสืบไป

การศึกษาค้นคว้าเรื่อง "ติดตามผลผู้ได้รับรางวัลศิลปินแห่งชาติจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม สาขาวรรณศิลป์/สาขาทัศนศิลป์/สาขาศิลปะการแสดง ปีพุทธศักราช 2550" เป็นการศึกษาเกี่ยวกับสถานภาพความเป็นอยู่ของครอบครัว บทบาทที่เป็นอยู่กับกลุ่มศิลปิน สวัสดิการที่ได้รับจากหน่วยงานของรัฐ บทบาทการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะและบทบาทที่มีต่อสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลงานที่เด่นของศิลปินในการเป็นศิลปินแห่งชาติ แนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานการแสดงออกที่สื่อความหมายของสังคมและหลักการในการสร้างสรรค์ผลงาน

2. เพื่อศึกษาประสบการณ์และการดำเนินชีวิตของศิลปินแห่งชาติในการสร้างสรรค์ผลงาน

ความสำคัญของการวิจัย

1. เป็นการกระตุ้นให้วงการศิลปกรรมไทยได้ตระหนักถึงคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมที่จะเป็นมรดกของชนชาติที่จะบ่งบอกถึงรากแก้วของบรรพบุรุษไทยที่สืบทอดกันมา

2. ความคิดเห็นและแนวคิดต่องานสร้างสรรค์ของศิลปินจะเป็นข้อมูลที่แสดงถึงศิลปะและวัฒนธรรมของชาติไทย อันเป็นองค์ความรู้ด้านศิลปะ สาขาทัศนศิลป์ สาขาวรรณศิลป์ สาขาศิลปะการแสดง

3. ข้อมูลที่ได้จะแสดงให้เห็นแนวคิดของศิลปิน อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาของศิลปินสาขาทัศนศิลป์ สาขาวรรณศิลป์ สาขาศิลปะการแสดงต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร เป็นศิลปินสาขาวรรณศิลป์ / สาขาทัศนศิลป์ / สาขาศิลปะการแสดง ที่ได้รับศิลปินแห่งชาติ จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ปีพุทธศักราช 2550 จำนวน 6 คน

กลุ่มตัวอย่าง เป็นศิลปินสาขาวรรณศิลป์ / สาขาทัศนศิลป์ / สาขาศิลปะการแสดง ที่ได้รับศิลปินแห่งชาติ จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ปีพุทธศักราช 2550 ที่ยังมีชีวิตอยู่ จำนวน 5 คน และเสียชีวิตแล้ว 1 คน และผลงานที่เป็นภาพตัวแทนที่นำมาเป็นตัวอย่างในการวิเคราะห์ทั้งหมด 6 ผลงาน ของศิลปินทั้ง 6 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. แนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน หมายถึง การนำแรงบันดาลใจที่เกิดขึ้นจากศิลปินในแต่ละแขนง มาสร้างสรรค์เป็นรูปแบบเฉพาะของศิลปินตามจินตนาการที่ตนเองมีความรู้สึกและสามารถถ่ายทอดเป็นผลงานอย่างเป็นรูปธรรมจนเป็นที่ประจักษ์ต่อสังคมตลอดมา

2. การแสดงออกเพื่อสื่อความหมายต่อสังคม หมายถึง การสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะที่มีบทบาทที่สามารถส่งผลต่อสังคมให้รับรู้ที่จะก่อประโยชน์ที่จะเป็นผลทางคุณค่าต่อจิตใจที่สามารถสร้างจิตสำนึกและความมีสุนทรีย์ต่อสังคมในวงกว้างได้ต่อไป

3. หลักการในการสร้างผลงาน หมายถึง กระบวนการในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของศิลปินแต่ละคน ที่นำเสนอต่อสังคมด้วยเทคนิคและวิธีการในรูปแบบที่มีเอกลักษณ์ของตนเอง

4. ประสบการณ์และการดำเนินชีวิต หมายถึง การดำเนินชีวิตของศิลปินที่เริ่มตั้งแต่วัยเยาว์จนถึงชีวิตในปัจจุบัน ที่ได้เรียนรู้ด้วยความสนใจในศิลปะจนเกิดการพัฒนามาโดยลำดับ อีกทั้งวิธีการดำเนินชีวิตทั้งจากครอบครัว สังคม ปัญหา อุปสรรค และความสำเร็จจนได้เป็นศิลปินแห่งชาติ

บทที่ 2

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง "ติดตามผลผู้ได้รับรางวัลศิลปินแห่งชาติจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม สาขาวรรณศิลป์/สาขาทัศนศิลป์/สาขาศิลปะการแสดง ปีพุทธศักราช 2550" ได้มีการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. โครงการศิลปินแห่งชาติ
2. เกียรติคุณของศิลปินแห่งชาติ
3. แนวคิดเกี่ยวกับวรรณศิลป์
4. แนวคิดเกี่ยวกับทัศนศิลป์
5. แนวคิดเกี่ยวกับศิลปะการแสดง
6. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรม
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
8. ทัศนะจากผู้ชำนาญการ

โครงการศิลปินแห่งชาติ

หลักการและเหตุผล

ตามแผนพัฒนาวัฒนธรรมของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535 – 2539) ได้กำหนดนโยบายและมาตรการเกี่ยวกับด้านวัฒนธรรมไว้หลายประการโดยเฉพาะการยกย่องและเผยแพร่ภูมิปัญญาได้กล่าวถึงการส่งเสริมเชิดชูภูมิปัญญาของปราชญ์และศิลปินทุกสาขาให้เป็นที่รู้จักและยอมรับอย่างแพร่หลายอีกทั้งสภาพการดำรงชีวิตของศิลปินส่วนใหญ่ถูกสังคมละเลยทำให้ตกอยู่ในสภาพยากไร้และเสื่อมเกียรติ จากสภาพปัญหาดังกล่าวสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จึงเห็นสมควรให้มีการยกย่องเชิดชูเกียรติศิลปินชั้นเยี่ยมขึ้นเป็นศิลปินแห่งชาติ รวมทั้งส่งเสริมและเกื้อกูลศิลปินผู้สร้างสรรค์งานศิลปะอันทรงคุณค่าของชาติให้มีขวัญและกำลังใจสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี พร้อมที่จะสร้างสรรค์และพัฒนางานให้มีประโยชน์ต่อสังคมตลอดจนอนุรักษ์ผลงานของศิลปินแห่งชาติ เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาค้นคว้า โดยถือเป็นหน้าที่สำคัญของรัฐในอันที่จะดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรบุคคล และส่งเสริมให้ศิลปินได้สร้างสรรค์งานศิลปะของชาติ

สืบไปในอนาคต ตามที่กำหนดไว้ในนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ หมวด 5 (วิธีการในการรักษา ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม) ข้อ 5.2 ซึ่งระบุถึงการยกย่องเชิดชูเกียรติศิลปินไว้อย่างเด่นชัด

เพื่อเป็นการสนองนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จึงได้จัดทำโครงการศิลปินแห่งชาติขึ้น เพื่อส่งเสริมให้ศิลปินได้มีขวัญกำลังใจในการสร้างสรรค์งานศิลปะให้เป็นมรดกแก่บ้านเมือง ด้วยการยกย่องเชิดชูเกียรติศิลปินที่มีคุณสมบัติของศิลปินแห่งชาติ ตามเกณฑ์ที่คณะอนุกรรมการคัดเลือกศิลปินแห่งชาติ กำหนดยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่ออนุรักษ์และพัฒนางานศิลปะของชาติ
2. เพื่อเชิดชูภูมิปัญญาของศิลปินตามแผนพัฒนาวัฒนธรรมฯ (พ.ศ.2535 – 2539) ในนโยบายและมาตรการ ข้อ 3.3 เรื่องส่งเสริมเชิดชูปัญญาของปราชญ์และศิลปินทุกสาขาให้รู้จักและยอมรับอย่างแพร่หลาย
3. เพื่อสืบค้นสรรหาศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ อันทรงคุณค่าของแผ่นดิน ยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ ตามนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ (หมวด 5 ข้อ 5.2)
4. เพื่อส่งเสริมขวัญและกำลังใจแก่ศิลปินในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเพื่ออนุรักษ์พัฒนามรดกทางวัฒนธรรมด้านวัตถุและจิตใจในเรื่องของศิลปิน ตามนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ (หมวด 4 เรื่องที่ควรพัฒนาในวัฒนธรรมไทย ข้อ 4.6)
5. เพื่อเป็นโครงการหน่วยงานของภาครัฐบาลที่สนับสนุนดูแลศิลปินที่ยังไม่มีหน่วยราชการใดเข้ามาส่งเสริมสนับสนุน

เป้าหมาย

1. คัดเลือกศิลปินที่มีผลงานศิลปะชั้นเยี่ยมควรแก่การยกย่องเชิดชูเกียรติ 4 สาขา คือ สาขาทัศนศิลป์ สาขาศิลปะสถาปัตยกรรม สาขาวรรณศิลป์ และสาขาศิลปะการแสดง
2. จัดทำทำเนียบศิลปินเพื่อเผยแพร่
3. มีผู้ที่สนใจการจัดกิจกรรมเชิดชูเกียรติฯ จากการจัดนิทรรศการการแสดงและการสาธิตผลงานของศิลปินแห่งชาติ รวมทั้งการประชุมสัมมนาทางวิชาการ
4. ให้ทุนการศึกษาวิจัยคุณค่างานของศิลปินแห่งชาติ
5. เสนอรายชื่อศิลปินแห่งชาติเพื่อมอบก้องทุนส่งเสริมวัฒนธรรมจัดสวัสดิการให้แก่ศิลปินแห่งชาติ

วิธีดำเนินการ

ขั้นเตรียมการ

จัดตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาคัดเลือกศิลปินแห่งชาติ 2 คณะ คือ คณะอนุกรรมการอำนวยการคัดเลือกศิลปินแห่งชาติ และคณะอนุกรรมการคัดเลือกศิลปินแห่งชาติ 4 สาขา คือ สาขาทัศนศิลป์ สาขาศิลปะสถาปัตยกรรม สาขาวรรณศิลป์ และสาขาศิลปะการแสดง

ขั้นดำเนินการ

1. จัดประชุมคณะอนุกรรมการอำนวยการและคณะอนุกรรมการคัดเลือกศิลปินแห่งชาติ เพื่อพิจารณาจัดทำหลักเกณฑ์ขอบข่าย
2. จัดประชุมคณะอนุกรรมการคัดเลือกศิลปินแห่งชาติ 4 สาขา เพื่อสรรหารวบรวมรายชื่อศิลปินผู้เข้าหลักเกณฑ์เพื่อพิจารณาคัดเลือกเป็นศิลปินแห่งชาติในแต่ละสาขา
3. จัดประชุมคณะอนุกรรมการอำนวยการคัดเลือกศิลปินแห่งชาติ เพื่อพิจารณาผลการคัดเลือกศิลปินแห่งชาติที่คณะอนุกรรมการคัดเลือกฯ ทั้ง 4 สาขา เสนอ
4. คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติพิจารณาเห็นชอบและประกาศรายชื่อศิลปินแห่งชาติ
5. จัดพิมพ์หนังสือเชิดชูเกียรติศิลปินแห่งชาติ
6. นำศิลปินเข้าเฝ้าฯ รับพระราชทานเครื่องหมายเชิดชูเกียรติ
7. จัดกิจกรรมเชิดชูเกียรติศิลปินแห่งชาติ ในรูปแบบต่างๆ
8. ให้การสนับสนุนการศึกษาวิจัยคุณค่าของศิลปินแห่งชาติ
9. ศิลปินแห่งชาติถ่ายทอดผลงาน
10. เสนอรายชื่อศิลปินแห่งชาติมอบกองทุนฯ เป็นข้อมูลจัดสวัสดิการให้แก่ศิลปินแห่งชาติ

ขั้นประเมินผล

1. ประเมินผลการดำเนินโครงการ
2. สรุปผลการดำเนินโครงการเสนอต่อ
   - คณะอนุกรรมการอำนวยการและคณะอนุกรรมการคัดเลือกศิลปินแห่งชาติ
   - คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

การประเมินผล

1. จากการประกาศจำนวนศิลปินที่ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ
2. จากจำนวนข่าว บทความ สารคดี ทางสื่อสารมวลชนแขนงต่างๆ (หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์)
3. ประเมินจากจำนวนผู้เข้าชมกิจกรรมเชิดชูเกียรติโดยการใช้แบบสอบถามและแบบสำรวจผู้เข้าชมกิจกรรมและทะเบียนรายชื่อผู้เข้าสัมมนา

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ศิลปินจะเป็นที่ยอมรับของสังคมและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสมเกียรติ
2. ศิลปินจะมีโอกาสสร้างสรรค์งานศิลปะและมีโอกาสเผยแพร่ความคิดและผลงานออกไปอย่างกว้างขวาง
3. ประชาชนชาวไทยมีโอกาสได้ชื่นชมผลงานศิลปะที่ทรงคุณค่าอันจะนำมาซึ่งความภาคภูมิใจในสมบัติของชาติ ทำให้เกิดความหวงแหนและช่วยพิทักษ์รักษาไว้

แนวปฏิบัติเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ

1. สนับสนุนให้ศิลปินแห่งชาติถ่ายทอดผลงาน
2. ให้ทุนสนับสนุนการศึกษาวิจัยคุณค่างานศิลปินแห่งชาติ เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้า
3. เผยแพร่ผลงานเพื่อการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง
4. เสนอให้ศิลปินแห่งชาติได้ถ่ายทอดผลงานผ่านโครงการส่งเสริมผลงานศิลปินแห่งชาติและผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม

การจำแนกสาขาศิลปะของโครงการศิลปินแห่งชาติ

การจำแนกสาขาศิลปะของโครงการศิลปินแห่งชาติเพื่อให้มีความชัดเจนในการสรรหาศิลปินแห่งชาติ เมื่อเทียบกับของประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งได้ดำเนินการมาก่อน ของไทยจะกว้างกว่าทางฟิลิปปินส์ได้ประกาศเกียรติคุณศิลปินแห่งชาติในสาขาต่างๆ คือ จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ดนตรี ร้อยแก้ว ร้อยกรอง วรรณกรรม กวีนิพนธ์ และยังไม่ได้จัดหมวดหมู่อย่างแน่นอน ส่วนของไทยนั้นได้มีการจำแนกสาขาใหญ่และแบ่งสาขาย่อยสาขาใหญ่ นอกจากศิลปะโดยทั่วไปแล้ว ยังรวมศิลปะพื้นบ้านทุกสาขาด้วย ซึ่งก็อาจเป็นเพราะได้มีการศึกษา การจัดระบบและการแบ่งสาขาสากลและของอาเซียน ซึ่งมีขึ้นหลังสุดนี้ ความหมายศิลปะของเรานั้นรวมทั้ง

วิจิตรศิลป์ ศิลปะบริสุทธิ์ ประยุกต์ศิลป์ ศิลปะประยุกต์ ศิลปะของเมืองและของชนบท (ศิลปะพื้นบ้าน) ซึ่งก็หวังว่าจะกว้างพอในการดำเนินการสรรหาศิลปินแห่งชาติ ในประเทศของเราการปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมอาจทำได้โดยการเสนอตามหลักวิชาการที่อาจมีเพิ่มเติมขึ้นใหม่เป็นไปตามการเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าทางศิลปะและวิชาการศิลปะในปัจจุบันนี้ ได้มีการแบ่งหรือจำแนกสาขาศิลปะในโครงการนี้ คือ

1. สาขาทัศนศิลป์ (Visual Arts) ได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ ภาพถ่าย การออกแบบและสถาปัตยกรรม (ในเรื่องศิลปะพื้นบ้านได้มีการให้เกียรติคุณแก่ศิลปินด้านศิลปะ งานเทคนิคผสมผ้า) ทัศนศิลป์ คือ ศิลปะที่มองเห็นได้ด้วยตา จะเป็นศิลปินสองมิติ หรือสามมิติก็ได้ จะเป็นวิจิตรศิลป์ ประยุกต์ศิลป์หรือศิลปะพื้นบ้านก็ได้ลักษณะของทัศนศิลป์ คือ ภาพและรูป เช่น จิตรกรรม ภาพพิมพ์ ภาพถ่ายเป็นภาพที่เราเห็นได้ด้วยตา ส่วนใหญ่เป็นภาพสองมิติ ประติมากรรม และสถาปัตยกรรมเป็นศิลปะที่มีรูปทรงสามมิติ และสามารถมองเห็นด้วยตาเช่นกัน ปัจจุบันนี้ทัศนศิลป์ทั้งหมดอาจเป็นศิลปะสามมิติก็ได้

2. สาขาศิลปะสถาปัตยกรรม (Architecture) ได้แก่ งานออกแบบหรืองานก่อสร้างสวยงามเป็นสง่า มีคุณค่าทางศิลปะซึ่งจะสรรหาจากผู้ออกแบบสร้างสรรค์ศิลปะสถาปัตยกรรม

3. สาขาวรรณศิลป์ (Literature) ได้แก่ กวีนิพนธ์ เรื่องสั้น นวนิยาย บทละคร

4. สาขาศิลปะการแสดง (Performing Arts) จะเป็นได้ทั้งวิจิตรศิลป์ (Fine Art) และประยุกต์ศิลป์ รวมทั้งศิลปะพื้นบ้าน ได้แก่ การแสดง ดนตรี และการแสดงพื้นบ้าน

คุณสมบัติของศิลปินแห่งชาติ

1. เป็นผู้มีสัญชาติไทยและยังมีชีวิตอยู่ในวันตัดสิน
2. เป็นผู้ที่มีความสามารถ มีความเชี่ยวชาญและมีผลงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับของวงการศิลปินแขนงนั้น
3. เป็นผู้สร้างสรรค์และพัฒนาศิลปะแขนงนั้นจนถึงปัจจุบัน
4. เป็นผู้ผดุงและถ่ายทอดศิลปะแขนงนั้น
5. เป็นผู้ปฏิบัติงานศิลปะแขนงนั้นอยู่ในปัจจุบัน
6. เป็นผู้มีคุณธรรมและมีความรักในวิชาชีพของตน
7. เป็นผู้มีผลงานที่ยังประโยชน์ต่อสังคมและมนุษยชาติ

เกียรติคุณของศิลปินแห่งชาติ

เกียรติคุณของศิลปินที่ได้รับรางวัลเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ / สาขาทัศนศิลป์ / สาขาศิลปะการแสดง ปีพุทธศักราช 2550



1. **ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ร.อ.กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (สถาปัตยกรรมร่วมสมัย)**

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ร.อ.กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา ปัจจุบันอายุ 76 ปี เกิดเมื่อวันที่ 9 มกราคม พุทธศักราช 2475 ที่กรุงเทพมหานคร จบปริญญาโทจาก Massachusetts Institute of Technology (M.I.T) ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา และได้รับทุนรัฐบาลประเทศฝรั่งเศสไปศึกษาด้านสถาปัตยกรรมต่อที่ Ecole des Beaux-Arts หลังจากกลับมาประเทศไทยได้เข้ารับราชการเป็นอาจารย์สอนในคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นเวลา 30 ปี และได้รับพระราชทานตำแหน่งศาสตราจารย์เกียรติคุณของสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ต่อมาได้รับเลือกเป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร รวมอีก 6 ปี

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ร.อ.กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา มีผลงานออกแบบที่โดดเด่นได้รับรางวัล Gold Medal Award ได้แก่ อาคารใหม่สวนอัมพร อาคารศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้ สี่พระยา โบสถ์ซาเวียร์ (ศูนย์นักศึกษาและหอพัก) โรงแรมอินเตอร์เนชั่นแนล แอร์พอร์ตดอนเมือง และได้รับรางวัล Citation Award ได้แก่ อาคารสำนักงานใหญ่ บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์สินเอเซีย จำกัด อาคารริเวอร์เฮ้าส์ คอนโดมิเนียม คลองสาน และเมื่อพุทธศักราช 2539

ได้รับเลือกให้เป็นสถาปนิกดีเด่นในโอกาสครบรอบ 60 ปี ของสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นผู้มีคุณูปการอย่างสูงต่อวงการวิชาชีพสถาปัตยกรรม ในฐานะอาจารย์ เป็นผู้ริเริ่มพัฒนาการศึกษาวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ ให้ทันสมัยและสอดคล้องกับการปฏิบัติวิชาชีพ

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ร.อ.กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (สถาปัตยกรรมร่วมสมัย) พุทธศักราช 2550



2. **ศาสตราจารย์เดชา วราชุน ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (ภาพพิมพ์และสื่อผสม)**

ศาสตราจารย์เดชา วราชุน ปัจจุบันอายุ 63 ปี เกิดเมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2488 ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาศิลปมหาบัณฑิต สาขาภาพพิมพ์ จากคณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นศิลปินที่สร้างสรรค์ผลงานและมีผลงานเผยแพร่ต่อสาธารณชนทั้งในประเทศ และต่างประเทศอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 40 ปี

ศาสตราจารย์เดชา วราชุน เป็นศิลปินที่ทุ่มเทในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะมาโดยตลอดตั้งแต่พุทธศักราช 2511 การสร้างสรรค์ผลงานในระยะแรกเป็นการใช้รูปทรงที่เรียบง่าย น้อยชิ้นรูปทรงเรขาคณิตแสดงถึงความสงบนิ่งเป็นสิ่งแทนของวัตถุ และรูปทรงอินทรีย์แสดงความเคลื่อนไหวของชีวิต โดยการใช้เทคนิคภาพพิมพ์ซิลค์สกรีน ผลงานที่ได้รับรางวัลจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติหลายครั้งจนได้รับยกย่องให้เป็นศิลปินชั้นเยี่ยม สาขาภาพพิมพ์ พุทธศักราช

2525 ต่อมาได้เปลี่ยนแนวคิดจากงานภาพพิมพ์มาเป็นงานสื่อผสมเพื่อต้องการแสดงออกทางความคิดและความรู้สึกที่เปลี่ยนแปลงก้าวหน้าขึ้น ผลงานสื่อผสมดังกล่าว เป็นผลงานที่โดดเด่นเป็นตัวของตัวเอง โดยการค้นพบเทคนิคการสร้างพื้นผิวบนทองแดง ที่ไม่เคยมีศิลปินคนใดทำมาก่อน ทำให้ได้รับรางวัลดีเด่นจากพิพิธภัณฑ์ศิลปะร่วมสมัยลาสเวกัส ประเทศสหรัฐอเมริกา พุทธศักราช 2547 นอกจากนี้ยังเป็นผู้เผยแพร่ความรู้ โดยสร้างสถานที่ทำงานให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางศิลปะแก่นักศึกษาได้เข้ามาศึกษาหาความรู้จนได้รับคัดเลือกให้เป็นอาจารย์ดีเด่นแห่งชาติของประธานสภาอาจารย์มหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย สาขามนุษยศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ พุทธศักราช 2547 นับได้ว่า เป็นศิลปินและอาจารย์สอนศิลปินที่มีความมุ่งมั่นต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะ และมีคุณูปการต่อวงการศิลปะอย่างยิ่ง

ศาสตราจารย์เดชา วราชุน จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (ภาพพิมพ์และสื่อผสม) พุทธศักราช 2550



3. **นายยรรยง โอฬาระชิน ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (ภาพถ่าย)**

นายยรรยง โอฬาระชิน ปัจจุบันอายุ 70 ปี เกิดเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2481 ที่จังหวัดฉะเชิงเทรา สำเร็จการศึกษาวิชาการถ่ายภาพ และภาพยนตร์ จากวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพฯ เป็นศิลปินภาพถ่ายที่มีผลงานต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันเป็นเวลา 42 ปี ได้สร้างสรรค์ผลงานภาพถ่ายขาว – ดำมากกว่า 200 ภาพ ทุกภาพมีความเป็นธรรมชาติ มีชีวิตชีวา มีมิติความลึก สะท้อนเรื่องราว อารมณ์และความรู้สึก จนได้รับรางวัลชนะเลิศอย่างมากมายทั้งใน

ประเทศ และต่างประเทศ เป็นที่ประจักษ์และยอมรับของวงการถ่ายภาพ ผลงานที่สร้างความภาคภูมิใจ และเป็นเกียรติประวัติต่อวงศ์ตระกูลเป็นรางวัลยอดเยี่ยมถ้วยพระราชทาน 2 ภาพ ชื่อภาพ “บินเดี่ยว” และภาพ “ธารน้ำใส” ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระมหากรุณาธิคุณคัดเลือกภาพด้วยพระองค์เอง นอกจากนี้ยังได้ถวายงานตามพระราชดำรัสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จนได้รับพระราชทานเหรียญราชรุจิ รัชกาลที่ 9 จากสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ

นายยรรยง โอฬาระชิน ยังเป็นผู้ร่วมก่อตั้งสมาคมถ่ายภาพสยามคัลเลอร์สไลด์ โดยจัดให้มีการประกวดภาพสไลด์สีนานาชาติ จนได้รับการรับรองการจัดประกวดการตัดสินตามหลักสากล ตามกฎข้อบังคับของสมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา นับเป็นผู้มีคุณูปการแก่วงการถ่ายภาพของประเทศไทย

นายยรรยง โอฬาระชิน จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (ภาพถ่าย) พุทธศักราช 2550



4. **นายโกวิท เอนกชัย ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ (กวีนิพนธ์ บทความ นวนิยาย)**

นายโกวิท เอนกชัย หรือนามปากกา “เขมานันทะ” “รุ่งอรุณ ณ สนธยา” “ฉับโผง” “กาลวิงก์” และ “มุนีนันทะ” ปัจจุบันอายุ ๗๐ ปี เกิดเมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๘๑

ที่อำเภอสะทิงพระ จังหวัดสงขลา จบการศึกษาปริญญาตรีจากคณะมัณฑณศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อ พุทธศักราช ๒๕๐๘ ต่อมาได้อุปสมบท และฝึกปฏิบัติธรรมกับท่านพุทธทาสภิกขุที่สวนโมกขพลาราม และภายหลังได้ฝึกปฏิบัติธรรมกับหลวงพ่อเทียน จิตตสุโก ขณะอยู่ในสมณเพศได้สร้างสรรค์และสืบสานงานพุทธศิลป์จำนวนมากไว้ที่โรงมหรสพทางวิญญาณ สวนโมกขพลาราม ทั้งในรูปแบบบทกวีและจิตรกรรมโบราณของไทย นับเป็นต้นแบบอันทรงคุณค่าและมีบทบาทในการให้การศึกษาแก่ผู้ไปเยือนทั้งในด้านพุทธปัญญาและพุทธศิลป์มาถึงปัจจุบัน

นายโกวิท เอนกชัย มีผลงานทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ผลงานร้อยแก้วมีหลากหลายรูปแบบ ทั้งบทความ ความเรียงธรรมบรรยาย บทวิจารณ์วรรณคดี และนวนิยาย ผลงานดังกล่าวมีเนื้อหาลึกซึ้ง ใช้ถ้อยคำและท่วงทำนองการเขียนอย่างมีวรรณศิลป์ แสดงความริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นตัวของตัวเอง และมีเจตนามุ่งประสานความคิดความสัมพันธ์ด้วยมิตรภาพกับทุกศาสนาในโลก

ผลงานของนายโกวิท เอนกชัย ทั้ง 60 เรื่อง นับเป็นการผสมผสานพุทธปัญญากับศิลปวัฒนธรรมไทยได้อย่างกลมกลืนและงดงาม มีมุมมองแหลมคมในการวิเคราะห์ วิจารณ์ สามารถอธิบายปรากฏการณ์และความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยทั้งสังคมไทยและสังคมโลกได้อย่างชัดเจน จึงสามารถสืบสานธรรมะให้แก่คนรุ่นใหม่และผู้สนใจใฝ่ธรรมได้อย่างกว้างขวางจนเกิดการจัดตั้งพุทธสถานและอาศรมขึ้นหลายแห่งทั้งในประเทศและต่างประเทศ กล่าวได้ว่าจุดเด่นของผลงานของนายโกวิท เฮนกชัย อยู่ที่ความสามารถในการสืบสานและหลอมรวมศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยได้อย่างมีวรรณศิลป์ โดยมุ่งหวังให้มนุษยชาติอยู่ร่วมกันในสังคมโลกด้วยสันติและไมตรี

นายโกวิท เอนกชัย จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ (กวีนิพนธ์ บทความ นวนิยาย) พุทธศักราช 2550



5. **ร้อยโทชาญ บัวบังศร ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นักดนตรี - นักประพันธ์เพลง)**

ร้อยโทชาญ บัวบังศร หรือ ชาญชัย บัวบังศร ปัจจุบันอายุ 74 ปี เกิดเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2477 ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่โรงเรียนศรีบุญญานนท์ จังหวัดนนทบุรี

ร้อยโทชาญ บัวบังศร เริ่มรับราชการเป็นทหารม้าอยู่ที่จังหวัดสระบุรี ต่อมาได้ลาออกจากราชการมาทำงานอยู่ในคณะละครเร่ ได้ศึกษาหาความรู้ทางด้านดนตรีจนสามารถเล่นเครื่องดนตรีได้หลายชนิด ได้แก่ แอคคอร์เดียน เปียโน กีต้าร์ กีต้าร์ฮาวาย และมีความสามารถทางด้านการประพันธ์เพลง เป็นผู้สร้างประวัติศาสตร์ให้กับวงการเพลงลูกทุ่งลูกกรุง โดยการนำเครื่องดนตรีแอคคอร์เดียนเข้ามาใช้ในเพลงลูกทุ่งเป็นคนแรกจนเป็นเอกลักษณ์ของเพลงลูกทุ่ง ที่ขาดไม่ได้จนทุกวันนี้ อีกทั้งยังเป็นผู้นำสุดยอดนักร้องลูกกรุงมาร้องคู่กับนักร้องลูกทุ่งเป็นคนแรก และเป็นผู้แต่งเพลงคู่มากที่สุด ผลงานเพลงที่สร้างชื่อเสียงทำให้ชื่อชาญชัย บัวบังศรดังไปทั่วประเทศในยุคนั้นคือ เพลงกระท่อมไพรวัลย์ โปรดเถิดดวงใจ เสียงครวญจากเกาหลี รำเต้ย ต่อมาได้ประพันธ์เพลง เรียบเรียงเสียงประสาน เล่นแอคคอร์เดียนให้กับภาพยนตร์ไทยหลายเรื่อง ที่โด่งดังที่สุดตั้งแต่เรื่องมนต์รักลูกทุ่ง แคนลำโขง เป็นต้น ได้ประพันธ์เพลงให้กับนักร้องเป็นจำนวนมาก เช่น สุเทพ วงศ์กำแหง ชรินทร์ นันทนาคร ธานินทร์ อินทรเทพ รวงทอง ทองลั่นทม บุษยา รังสี สมยศ ทัศนพันธ์ ทูล ทองใจ ชาย เมืองสิงห์ ไวพจน์ เพชรสุพรรณ เป็นต้น รวมทั้งได้เรียบเรียงเสียงประสานเพลงหลายหมื่นเพลง นับได้ว่าร้อยโทชาญ บัวบังศร เป็นนักดนตรี นักเรียบเรียงเสียง

ประสาน ที่เป็นต้นแบบของเพลงลูกทุ่งที่สร้างความศรัทธาความเชื่อมั่นให้แก่นักดนตรีและนักร้องลูกทุ่งมาจนถึงปัจจุบัน

ร้อยโทชาญ บัวบังศร จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นักดนตรี – นักประพันธ์เพลง) พุทธศักราช 2550



6. **นายนครินทร์ ชาทอง ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (การแสดงพื้นบ้าน – หนังตะลุง)**

นายนครินทร์ ชาทอง ปัจจุบันอายุ 62 ปี เกิดเมื่อวันที่ 15 กันยายน พุทธศักราช 2488 เป็นบุตรของนายแนม นางเคลื่อน ชาทอง สำเร็จการศึกษาครุศาสตร์บัณฑิตจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ปริญญาโทศิลปศาสตรมหาบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลา ได้เข้ารับราชการในตำแหน่งครูตรี ณ โรงเรียนบ้านไร่ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา และลาออกจากราชการในตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7 ณ โรงเรียนวัดเลียบ อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา

นายนครินทร์ ชาทอง สนใจการเชิดหนังตะลุงมาตั้งแต่วัยเยาว์ ฝึกฝนการเชิดหนังตะลุงกับนายหนังพื้นบ้านหลายคน จนมีความชำนาญสามารถแสดงหนังตะลุงได้เมื่ออายุ 16 ปี มีผลงานการแสดงหนังตะลุงแบบโบราณที่มีการสอดแทรกข้อคิดต่างๆ ไว้ในเนื้อหาที่มีเอกลักษณ์ของตนเอง และมีการดัดแปลงพัฒนาแก้ไขให้เข้ากับยุคสมัยและเหตุการณ์เฉพาะหน้า โดยใช้กลวิธีในการนำเสนอเพื่อให้เกิดความบันเทิง สาระแง่คิด คติ ปรัชญา และบทตลกความสามารถ

พิเศษของนายนครินทร์ ชาทอง อยู่ที่การให้เสียงรูปหนังตะลุงทั้งเสียงภาษากลางและภาษาถิ่นไม่ต่ำกว่า 20 เสียง และสามารถเชิดรูปหนังตะลุงได้ทุกลีลา ตลอดถึงการใส่จริตกิริยาต่างๆ ได้เป็นธรรมชาติสมจริงให้อารมณ์ จนเป็นที่ยอมรับของนายหนังตะลุงทั่วภาคใต้ นอกจากนี้ ยังฟื้นฟูการแสดงหนังตะลุงคน เขียนบท และสร้างรูปหนังตะลุงสำหรับให้เด็กแสดง ใช้สื่อพื้นบ้านแสดงหนังตะลุงประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานของรัฐในเรื่องต่างๆ เช่น การต่อต้านยาเสพติด การวางแผนครอบครัว เผยแพร่ศิลปะการแสดงหนังตะลุงในประเทศฝรั่งเศส ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศมาเลเซีย ได้รับรางวัลและเกียรติคุณมากมาย อาทิ รางวัลขันพานรองในการแข่งขันหนังตะลุง ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม พุทธศักราช 2539 จากคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้รับยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นครูภูมิปัญญาไทย จากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ตลอดชีวิตการเป็นศิลปิน นายนครินทร์ ชาทอง ได้ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ มุ่งมั่นสร้างสรรค์และพัฒนาผลงานการแสดงหนังตะลุงของตนจนเป็นเลิศและเป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณชนทั่วทุกจังหวัดภาคใต้ ได้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์ในชุมชน ตลอดจนจัดกิจกรรม โครงการต่างๆ อันเป็นประโยชน์แก่สังคมตลอดมา

นายนครินทร์ ชาทอง จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (การแสดงพื้นบ้าน – หนังตะลุง) พุทธศักราช 2550

แนวคิดเกี่ยวกับวรรณศิลป์

มาลี บุญศิริพันธ์ (2554) หนังสือ "วารสารศาสตร์เบื้องต้นปรัชญาและแนวคิด" ได้กล่าวถึงคุณค่าของ "จริยธรรม" กล่าวโดยสรุปไว้ว่า

หลักจริยธรรมในวารสารศาสตร์

1. **ความเป็นกลาง** (Objectivity)

ได้กล่าวมาบ้างแล้วในบทก่อนถึงแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นกลางในงานวารสารศาสตร์ ในที่นี้จึงขอขยายความหมายถึงแนวปฏิบัติที่ช่วยให้เกิดความเป็นกลางในการปฏิบัติการงานข่าว ความเป็นกลาง (Objectivity) หมายถึง การนำเสนอหรือรายงานเหตุการณ์/สถานการณ์ตามที่เห็นตามที่เกิดอย่างตรงไปตรงมา โดยไม่พยายามนำตนเองเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งที่นำไปรายงานอย่างสิ้นเชิง ความหมายดังกล่าวนำไปสู่ข้อปฏิบัติที่ผู้ทำหน้าที่รายงานข่าวเพื่อการรับรู้ของสาธารณะต้องรู้จักการฝึกจิตให้ "นิ่ง" ต่อเหตุการณ์หรือแรงท้าทายรอบด้าน เนื่องจากการทำจิตใจให้นิ่งและเฉย โดยแยกตัวตนออกจากสิ่งที่กำลังรายงานได้ จะช่วยให้การรายงานข้อเท็จจริงมีความเป็นธรรม (fair) ปราศจากความพยายามสอดแทรกความคิดเห็นลงในเรื่องที่นำเสนอ

สามารถรายงานข่าวให้มีเนื้อหาถูกต้องและครบถ้วน (accurate) โดยไม่ลำเอียง หรือใช้ภาษาที่อาจส่อในทางให้ประโยชน์ต่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดอย่างเจตนา

ความเป็นกลาง คือจริยธรรมสูงสุดในงานวารสารศาสตร์ ที่ผู้ปฏิบัติการหนังสือพิมพ์ควรรักษาไว้โดยพยายามให้ความสำคัญกับการรายงานข้อเท็จจริงอย่างเที่ยงตรง ประกอบด้วย การแยกตนเองออกจากสิ่งที่กำลังรายงาน (detachment from the object of the story) การไม่เข้ากับฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด (nonpartisanship) ยึดเฉพาะข้อเท็จจริง (a reliance on fact) มีจิตสำนึกของความสมดุลหรือเสมอภาค (a sense of balance) และใช้รูปแบบพีระมิดหัวกลับในการเขียนข่าว (use of the inverted style of writing) การพยายามสะท้อนถึงความสำคัญในหลักแห่งความเป็นกลางของนักปฏิบัติการวารสารศาสตร์ คือ ยึดมั่นในการหลักการของความเป็นจริง (truthfulness) ความถูกต้องเที่ยง (accuracy) และความถ่องแท้ครบถ้วน (comprehensiveness) สุภา ศิริมานนท์ เรียกกฎแห่งความเป็นกลางข้อนี้ว่า "ความจริงที่แท้จริง" และเสนอข้อปฏิบัติ ที่สมควรกล่าวไว้ว่าที่นี้ คือ

1. ไม่ทำตัวเข้ากับฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดหรือไม่ฝักฝ่าย (impartiality) ในการรายงานข่าวใดก็ตามนักหนังสือพิมพ์ต้องวางตัวเป็นกลางโดยไม่เข้าข้าง หรือให้ความเป็นกันเอง หรือต่อต้านบุคคลในข่าวที่อาจเป็นเหตุให้เกิดความลำเอียงในการนำเสนอข้อเท็จจริงได้ หากรายงานข่าวเกี่ยวกับข้อพิพาทหรือเกี่ยวกับกรณีขัดแย้งของฝ่ายต่างๆ ผู้เสนอรายงานยิ่งต้องให้ความระมัดระวังเป็นพิเศษในการเสาะหาข้อมูลและทัศนะจากทุกฝ่ายมาเสนอให้หมด ด้วยความสมดุล และหากเป็นไปได้ก็ควรพยายามเสนอปริมาณของข้อมูลจากแต่ละฝ่ายด้วยความเสมอภาค

2. ปราศจากข้อขัดแย้งทางผลประโยชน์ (absence of conflict of interest) หรือการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่มีผลประโยชน์ทับซ้อน หมายถึง การปฏิบัติการตนไม่ให้มีส่วนพัวพันกับองค์กร หรือบุคคลใดด้วยเหตุจูงใจทางผลประโยชน์ตอบแทน หรือมีจุดหมายที่อาจเป็นผลกระทบต่อการรายงานข่าวอย่างเป็นกลาง การมีส่วนพัวพันกับองค์กรหรือกลุ่มผลประโยชน์แห่งใดแห่งหนึ่งอย่างเปิดเผยหรือไม่ก็ตาม ย่อมทำให้หมิ่นเหม่ต่อการถูกสงสัยว่าผู้นั้นจะเป็นสังกัดเป็นฝักฝ่าย ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อความไว้วางใจจากผู้อ่านในเรื่องที่นำเสนอ แม้ว่าจะบริสุทธิ์ใจก็ตาม ดังนั้นนักหนังสือพิมพ์ที่ดีและเข้าใจวิชาชีพที่ปฏิบัติอยู่จึงต้องระมัดระวังไม่เข้าร่วมอยู่ในองค์การหรือองค์กรใดๆ เพื่อรักษาภาพลักษณ์แห่งความเป็นกลางของตน

3. ให้โอกาสของการปฏิเสธ (opportunity of denial) คือ การเปิดโอกาสให้บุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการทำหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ได้ชี้แจงหรือปฏิเสธข้อกล่าวหา และ/หรือแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดจากการรายงานข่าว นับเป็นหลักจริยธรรมที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ของนักหนังสือพิมพ์

โดยเฉพาะในกรณีที่ขาดข้อเท็จจริงที่ชัดเจน ก็ต้องให้โอกาสผู้เสียหายหรือผู้ถูกกล่าวหาได้มีโอกาสปฏิเสธและได้รับการรายงาน เพราะการกล่าวหานั้นๆ ยังไม่ใช่คำพิพากษาของศาลยุติธรรม ข้อที่น่าสังเกตอย่างหนึ่งคือความรีบเร่งของการทำงานให้เสร็จอย่างเร่งด่วนภายในช่วงระยะอันจำกัดของนักหนังสือพิมพ์ มักทำให้การเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาแสดงข้อปฏิเสธของเขาต่อสาธารณะถูกตัดออกไปโดยปริยาย หากนักหนังสือพิมพ์รายใดสามารถรักษาหลักจริยธรรมข้อนี้ต่อไปได้ก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการสร้างความเที่ยงธรรมในสังคมได้มากขึ้น

4. หลีกเลี่ยงความลำเอียงต่อผู้ใกล้ชิด (avoidance of cronyism) การทำหน้าที่ของนักหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่มักต้องเกี่ยวข้องและใกล้ชิดกับแหล่งข่าว หรือบุคคลที่ต้องติดต่อสัมพันธ์กันเพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารมาเสนอต่อผู้อ่าน นักหนังสือพิมพ์ต้องระมัดระวังมิให้ความสัมพันธ์นั้นกลายเป็นความสัมพันธ์ที่ก่อผลกระทบต่อความเป็นกลางในการรายงานข่าว ถ้าหากไม่ระมัดระวังให้ดีแล้ว ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลก็กลายเป็นอิทธิพลครอบงำอิสระในการรายงานข่าวที่อาจก่อให้เกิดปัญหาความลำเอียงต่อผู้ใกล้ชิด ตามมาด้วยการละเว้นข้อจริยธรรมเรื่องความเป็นกลางและเป็นธรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

5. ละเว้นความเคียดแค้นพยาบาท (avoidance of vengeance) หากนักหนังสือพิมพ์ไม่สามารถฝึกฝนความรู้สึกให้นิ่งและเฉยต่อเหตุการณ์ที่รายงานแล้ว ความรู้สึกไม่ชอบส่วนบุคคลก็อาจเกิดขึ้นจนกลายเป็นอุปสรรคต่อการทำข่าวเกี่ยวกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ง่าย และอาจมีผลให้การนำเสนอข้อเท็จจริงเป็นไปอย่างลำเอียงเพราะชัง เป็นผลให้การรายงานข่าวขาดความเที่ยงตรง อาจส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของหนังสือพิมพ์ สาระสำคัญของจริยธรรมข้อนี้คือ นักหนังสือพิมพ์ต้องไม่ปล่อยให้ความรู้สึกส่วนตัวมามีอิทธิพลต่อการเสนอรายงานข่าวเป็นอันขาด

2. **ความซื่อสัตย์** (Honesty)

ความซื่อสัตย์ หมายถึง การนำเสนอรายงานเนื้อหาใดๆ ต้องกระทำด้วยความซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพและต่อผู้อ่านเป็นสำคัญ คือต้องซื่อสัตย์ต่อการเสนอเรื่องราวที่เป็นจริงและน่าเชื่อถือ มีแหล่งข่าวที่ยืนยันได้ และต้องไม่จินตนาการเขียนเรื่องเพียงเพื่อต้องการเพิ่มยอดจำหน่ายของหนังสือพิมพ์เท่านั้น ต้องคิดเสมอว่าผู้อ่านคือบุคคลที่ไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์ จึงมีแนวโน้มที่จะเชื่อเรื่องที่เสนอทางหนังสือพิมพ์อยู่แล้ว หากนักหนังสือพิมพ์ไม่มีความสัตย์ซื่อต่อผู้อ่านในการรายงานข่าวและแสดงความคิดเห็นอย่างบริสุทธิ์ใจ ก็ยากที่หนังสือพิมพ์หรือองค์กรสื่อมวลชนจะได้รับความไว้วางใจอีกต่อไป

จริยธรรมข้อนี้ยังรวมถึงการรักษาคำมั่นสัญญากับแหล่งข้อมูล และ/หรือบุคคลใดๆ ด้วย คือถ้าหากนักหนังสือพิมพ์ได้รับปากกับผู้ให้ข่าวว่าจะไม่เสนอข่าวสารเรื่องนั้นในหน้า

หนังสือพิมพ์ก็จะต้องปฏิบัติตามคำมั่นสัญญานั้นๆอย่างเคร่งครัด เพราะนั่นคือหลักทางจริยธรรมที่สามารถสร้างความไว้วางใจจากผู้เกี่ยวข้องได้

3. **การไม่เลือกปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์** (Human decency)

ในคำอธิบายของสุภา ศิริมานนท์ หมายถึง "ความบังควรหรือไม่บังควรในการปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์" ปัจจุบันอาจหมายถึงเรื่องสิทธิมนุษยชน ที่ผู้ปฏิบัติการหนังสือพิมพ์ควรให้ความระมัดระวังเป็นพิเศษในการนำเสนอสาระ/ข้อมูลที่อาจกระทบหรือหมิ่นเหม่ต่อการทำให้ผู้อื่นถูกดูถูกเหยียดหยามในความเป็นมนุษย์ได้ มนุษย์ทุกคนย่อมได้รับการคุ้มครองตามข้อกำหนดในกฎบัตรสหประชาชาติว่าด้วยหลักสิทธิมนุษยชนอย่างเสมอภาค จริยธรรมข้อนี้มุ่งให้นักปฏิบัติการวารสารศาสตร์หลีกเลี่ยงอคติอันเกิดจากความลำเอียงในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา ความเชื่อ โดยนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวอย่างเที่ยงธรรม ปัญหาที่เกิดขึ้นจากความรู้สึกอคติหรือลำเอียงที่มักเห็นอยู่เสมอ อาทิ ความลำเอียงต่อคนต่างเชื้อชาติ หรือคนต่างภาษา ความเดียดฉันท์ต่อคนต่างศาสนา ความรังเกียจชิงชัง ฯลฯ ทั้งนี้ "ความเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมนี้นับเป็นสิ่งสำคัญมากตามหลักจริยธรรม นักหนังสือพิมพ์จะต้องไม่ใช้ถ้อยคำที่มีความหมายซึ่งแสลงต่อระดับศีลธรรมและความคิดจิตใจของมวลชนคนอ่าน ทางหนึ่งมันจะทำให้พวกเขาเลวทรามลง ในอีกทางหนึ่งพวกเขาจะตั้งข้อรังเกียจหนังสือพิมพ์ที่เขาอ่าน"

4. **การละเมิดสิทธิส่วนบุคคล** (privacy)

ดังกล่าวมาก่อนถึงข้อบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช 2540 มาตรา 34 ว่า "สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวย่อมได้รับความคุ้มครอง การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน เป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว จะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ" แสดงถึงความสำคัญแห่งสิทธิความเป็นส่วนบุคคลของประชาชนทุกคนที่ต้องได้รับการคุ้มครอง เพราะฉะนั้น การรายงานข่าว หรือการแสดงความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์ใดๆ จะต้องเพิ่มความระมัดระวังไม่ให้ข้อเขียนหรือรายงานข่าวของตนล่วงละเมิดความเป็นส่วนบุคคลของผู้ตกเป็นข่าวหรือผู้อื่นได้ นอกจากจะแน่ใจว่าการเสนอเรื่องเกี่ยวกับบุคคลนั้นมีสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมอย่างชัดแจ้งเท่านั้น แต่ด้วยสัญชาตญาณของการเป็นนักหนังสือพิมพ์มักต้องการแสวงหาข้อมูลและข้อเท็จจริงมานำเสนอให้ผู้อ่านได้รวดเร็วที่สุด ย่อมมีโอกาสผิดพลาดได้เสมอ นักหนังสือพิมพ์ต้องคอยเตือนถามตนเองเสมอว่า ข้อมูล/ข้อเท็จจริงระดับไหนถึงจะไม่ล่วงล้ำเข้าไปถึงความเป็นส่วนตัวของบุคคลในข่าวหรือผู้เกี่ยวข้องจนอาจเป็นเหตุให้ถูกฟ้องร้องได้

ตัวอย่างจากอดีต กรณีที่หนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่ง ตีพิมพ์ภาพของดาราสาวคนหนึ่งบนหน้า 1 จนเป็นเหตุให้หนังสือพิมพ์ถูกฟ้องร้อง ในข้อหาละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เนื่องจากเจ้าของภาพยืนยันว่าเป็นภาพที่ถ่ายกันเล่นเป็นส่วนตัวภายในครอบครัว แต่หนังสือพิมพ์เอามาเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต ทำให้เกิดความเสื่อมเสียในสายตาคนทั่วไป เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้หนังสือพิมพ์ฉบับดังกล่าวได้รับคำวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรงถึงความควรไม่ควรในประเด็นละเมิดสิทธิส่วนบุคคล นอกจากนี้ กรณีตัวอย่างการเสนอข่าวการเจ็บป่วยของหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช อดีตนายกรัฐมนตรีของไทยขณะพักรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลแห่งหนึ่ง กระทั่งนำเสนอถึงประเภทและปริมาณอาหารที่รับประทานทางรายการข่าวประจำวัน โดยรายการสถานีโทรทัศน์แห่งหนึ่งได้ติดตามเสนอข่าวตั้งแต่เริ่มเข้ารับการรักษาพยาบาลอย่างต่อเนื่อง ได้สร้างความไม่พอใจให้แก่ผู้ป่วยเป็นอย่างยิ่ง เพราะถือเป็นเรื่องส่วนตัวที่ไม่ต้องการให้เผยแพร่ทางสื่อมวลชน รายการดังกล่าวได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ถึงความควรไม่ควรในการนำเสนอข้อเท็จจริงที่หมิ่นเหม่ต่อสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคลในข่าว ขณะที่ฝ่ายเจ้าของรายการอ้างถึงการเป็นบุคคลสาธารณะของผู้ตกเป็นข่าว

กรณีตัวอย่างข้างต้นสะท้อนถึงความละเอียดอ่อนของเส้นแบ่งระหว่างความเป็นส่วนตัวกับความเป็นบุคคลสาธารณะ หากผนวกกับกระแสความตื่นตัวในเรื่องสิทธิส่วนบุคคลและสิทธิมนุษยชนแล้วนักวารสารศาสตร์ต้องเพิ่มความรอบคอบในการทำหน้าที่สื่อมวลชนในประเด็นสิทธิส่วนบุคคลกับสิทธิมนุษยชน ยิ่งขึ้น โดยยึดมั่นในหลักจริยธรรมของสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติข้อที่ว่า "ละเว้นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เว้นแต่กรณีเพื่อประโยชน์สาธารณะ" "ไม่ล่วงละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลที่ตกเป็นข่าว โดยเฉพาะเด็ก สตรี และผู้ด้อยโอกาส" และ "ไม่เสนอภาพข่าวที่อุจาด ลามกอนาจาร หรือน่าหวาดเสียว" ฯลฯ

5. **การคัดลอกเรื่องโดยไม่อ้างแหล่งข้อมูล** (Plagiarism)

การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง "คัดลอก" ข้อความหรือข้อมูลบางส่วนหรือทั้งหมดมาจากข้อเขียนของบุคคลอื่น โดยไม่อ้างถึงหรือกล่าวถึงหรือแสดงแหล่งที่มาของข้อมูลนั้น ถือเป็นจริยธรรมที่นักหนังสือพิมพ์ควรยึดถืออย่างเคร่งครัด บุคคลทั่วไปก็สมควรตระหนักถึงจริยธรรมและมรรยาทข้อนี้เช่นกัน เนื่องจากการรู้จักการอ้างแหล่งที่มาของข้อมูลที่ "คัดลอก" มาหรือใช้ข้อมูลของคนอื่นมาเพื่อเป็นประโยชน์ต่องานเขียนของตนนั้น นับเป็นมรรยาทที่ดีของนักหนังสือพิมพ์และผู้เขียน การคัดลอกข้อความไม่ว่าจะนำมาเพียงเฉพาะส่วน หรือคัดลอกคำต่อคำ แล้วใส่ชื่อของตนเองลงไปโดยไม่ระบุเจ้าของผลงานเดิมเลยนั้น ถือเป็นมรรยาทที่ไม่เหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับนักเขียนและนักหนังสือพิมพ์และคนทั่วไป เพราะการเอาใจใส่ในเรื่องนี้ นอกจากแสดงถึงการรู้จัก

ให้เกียรติต่อเจ้าของผลงานเดิมแล้ว ยังแสดงถึงคุณภาพและความซื่อสัตย์ของบุคคลที่คัดลอกข้อมูลนั้นด้วย ทั้งนี้ พึงตระหนักเสมอว่าในสังคมที่ข่าวสารข้อมูลสามารถเคลื่อนไหวเผยแพร่ได้อย่างกว้างขวางนั้น ข้อเขียนและข้อมูลทั้งหลายสามารถกระจายให้ปรากฏในสายตาของผู้อ่านจำนวนมาก หากผู้อ่านพบว่านักหนังสือพิมพ์หรือผู้เขียนไม่มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อ่านแล้วย่อมเป็นเหตุให้ความเชื่อถือในวิชาชีพสื่อมวลชนด้อยค่าลงอย่างน่าเสียดาย

ทั้งนี้ การคัดลอกเรื่องของคนอื่นมิได้หมายรวมถึงการใช้ประโยชน์จากรายงานข่าวของหนังสือพิมพ์ด้วย เนื่องจากรายงานในหนังสือพิมพ์ส่วนมากเป็นข้อมูลที่เป็น "ข้อเท็จจริง" เป็นเหตุการณ์ หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เพราะข้อเท็จจริงเป็นสิ่งที่ใครๆ ก็สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ แต่หากจะอ้างวันเวลาและชื่อสิ่งพิมพ์ที่เสนอข้อเท็จจริงนั้นในงานเขียนของตนก็น่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการค้นคว้าต่อไป

หลักจริยธรรมของนักวารสารศาสตร์ เป็นสิ่งที่ผู้ต้องการเข้ามาอยู่ในวงการสื่อมวลชนจำเป็นต้องเรียนรู้และถือปฏิบัติ ไม่ว่าจะอยู่ในบทบาทหน้าที่ส่วนไหนขององค์กรก็ตาม เพราะเป็นหลักการทางวิชาชีพที่กำหนดขึ้นเพื่อกำกับให้สื่อมวลชนทำหน้าที่ตามครรลองที่ได้รับความไว้วางใจและได้รับเกียรติแห่งวิชาชีพอย่างมีศักดิ์ศรี

คุณลักษณะของนักวารสารศาสตร์และความเป็นกลางในงานข่าว

ปัจจัยหรือข้อกำหนดที่มีส่วนช่วยให้นักวารสารศาสตร์ทำหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบก็คือคุณสมบัติหรือคุณลักษณะของนักวารสารศาสตร์เอง เพราะคุณสมบัติที่เหมาะสมของผู้ปฏิบัติการหนังสือพิมพ์ย่อมนำไปสู่ประสิทธิภาพและจริยธรรมการรายงานข่าวที่กอปรด้วยความรับผิดชอบได้ดีกว่าผู้ปฏิบัติที่ด้อยด้วยคุณสมบัติทางวิชาชีพ ลักษณะที่ดีของนักวารสารศาสตร์ประกอบด้วย

- ความอยากรู้อยากเห็นหรือมีความสนเท่ห์เป็นนิสัย (curiosity)
- ความไวต่อข่าว (sense of news) หรือมี "จมูกสำหรับข่าว" (nose for news)
- ความรอบรู้และรู้รอบ (wide range of knowledge)
- ความคิดวิพากษ์อย่างมีเหตุผล (critical and logical thinking)
- ความสามารถเขียนด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายและถูกต้อง (write easily and correctly)
- ความสำนึกต่อความรับผิดชอบ (sense of responsibility)
- ความสำนึกต่อความถูกถ้วนและรอบคอบ (sense of accuracy)
- ความคิดสร้างสรรค์และมีไหวพริบ (initiative and resourcefulness)

- ความฉลาดในการสร้างและรักษาสัมพันธภาพกับแหล่งข่าวและบุคคลต่างๆ (wisely establish and maintain personal contacts)
- ความอดทน หนักแน่น (perseverance)
- ความมีจินตนาการ (imagination)
- ความช่างสังเกต (observable)

จริยธรรมในงานวารสารศาสตร์มิใช่เป็นเพียงหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคคลหนึ่งบุคคลใดในกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์เท่านั้น แต่ทุกฟันเฟืองของกระบวนการข่าวควรต้องพัฒนาศักยภาพและความสำนึกในจริยธรรมในทุกขั้นตอน หากผู้ปฏิบัติวารสารศาสตร์ทุกคนมีความรับผิดชอบต่อจริยธรรมวิชาชีพก็จะช่วยให้เนื้อหาข่าวสารที่ปรากฏสู่สายตาผู้อ่านน่าเชื่อถือ ความสำคัญของจริยธรรมในงานวารสารศาสตร์ของสุภา ศิริมานนท์ ที่สมควรบันทึกไว้เป็นข้อเตือนใจสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพวารสารศาสตร์ถือปฏิบัติอย่างทั่วถึง คือ

"เงื่อนไขของหลักจริยธรรมก็คือ เพื่อเป็นเครื่องสกัดกั้นนักหนังสือพิมพ์ให้ดำรงตนไว้ในทางที่ถูก ที่ควร เพื่อบูรณภาพของอาชีวปฏิญาณ ทั้งในแต่ละท้องถิ่นและทั้งโดยทั่วไปในโลก และเพื่อสร้างความเชื่อถือให้เกิดขึ้นแก่ผลงานของนักหนังสือพิมพ์แต่ละคนจากทรรศนะของชุมชนในท้องถิ่นที่เขาปฏิบัติภารกิจอยู่...

ในกรณีที่ว่าด้วยจริยธรรมสำหรับบรรณาธิการหนังสือพิมพ์นั้น นอกจากบรรณาธิการจะต้องมีความสันทัดจัดเจนในรายละเอียดเกี่ยวกับจริยธรรมของหนังสือพิมพ์หรือของนักข่าวโดยทั่วไปดังที่ได้ให้อรรถาธิบายมาข้างต้นแล้ว ก็ขอให้ยึดมั่นใน "ข้อเตือนจำ" ต่างๆ รวม 14 ประการ

ข้อเตือนจำเหล่านี้เป็นหลักยึดของจิตใจว่าด้วย "สิทธิ + หน้าที่" และว่าด้วย "เสรีภาพ + ความรับผิดชอบ" ของนักหนังสือพิมพ์โดยทั่วไป และของบรรณาธิการหนังสือพิมพ์โดยเฉพาะ

ข้อ 1. แม้ว่าการให้ความหฤหรรษ์บันเทิงจะเป็นกรณียกิจอย่างหนึ่งของหนังสือพิมพ์ แต่หนังสือพิมพ์ที่ดีก็จะต้องไม่ตั้งใจแต่จะทำหน้าที่ในทางหฤหรรษ์บันเทิงแก่ผู้อ่านอย่างเดียว เพราะหน้าที่อันสูงสุดของหนังสือพิมพ์คือการให้ "สัจจะอันถูกถ้วน" และการให้ "ข้อวิพากษ์วิจารณ์อันซื่อสัตย์" ต่อผู้อ่านดังกล่าวนี้ ก็มีเงื่อนไขเป็นพื้นฐานสำคัญกำกับอยู่ด้วยว่าจะต้องให้ด้วยวิธีที่ทำให้ผู้อ่านเพลิดเพลินใจหรือพึงใจอ่านตลอดเวลาที่รับทราบสัจจะอันถูกถ้วนและการวิพากษ์วิจารณ์ อันซื่อสัตย์นั้นๆ การทำให้ผู้อ่านเพลิดเพลินหรือพึงใจอ่าน ประกอบด้วยลักษณะการ อะไรอย่างไรนั้น ได้มีระบุอยู่โดยตระหนักชัดแล้วในอรรถาธิบายว่าด้วย "คุณลักษณะพิเศษเฉพาะของนักหนังสือพิมพ์"

ข้อ 2. ต้องพยายามอย่างเต็มที่ที่จะไม่ปล่อยให้หนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือของการโฆษณาชวนเชื่อ หรือเป็นเครื่องมือของการปั้นเท็จ และของเจตนาอันสกปรก

ข้อ 3. ต้องไม่ปล่อยให้หนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือ หรือเป็นข้ารับใช้ของรัฐบาล หรืออำนาจใดๆ ไม่ว่าทางเศรษฐกิจ หรือทางการเมือง

ข้อ 4. ต้องสังวรทุกลมหายใจว่า หนังสือพิมพ์คือผู้สาดแสงสว่างลงสู่ที่มืด

ข้อ 5. หนังสือพิมพ์คือเครื่องมืออันสำคัญที่สุดในทางช่วยขยายขอบเขตแห่ง "ความรู้รอบ" ของมวลชนให้กว้างขวางออกไปเรื่อยๆ ไม่มียับยั้ง

ข้อที่ 6. "ความเปลี่ยนแปลง" คือสัจจสูตรของโลก และก็หนังสือพิมพ์นี่เองที่จะช่วยให้ " ความเปลี่ยนแปลงของสังคม" เกิดขึ้นโดยทุกฝ่ายจะเจ็บปวดน้อยที่สุด

ข้อที่ 7. หนังสือพิมพ์คือเครื่องมือที่จะคอยบอกเล่าให้รัฐบาลรู้ถึงผลอันเกิดแต่นโยบายของรัฐบาลนั้นๆ เอง อยู่เสมอว่าจะเป็นอย่างไร หรือมีอะไร อย่างไร เพื่อที่ความบกพร่องหรือความผิดพลาดต่างๆ จะได้มีการปรับปรุงแก้ไขเสียโดยพลันทันการ

ข้อ 8. หนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในทางช่วยให้ราษฎร ที่มีความคิดเห็นสามารถแสดงข้อคิดเห็นต่างๆออกมาได้ เพ่อให้ข้อคิดเห็นนั้นๆได้ยินไปถึงผู้ที่นั่งอยู่บนเก้าอี้แห่งอำนาจ และก็อาศัยวิถีเช่นว่านี้ ก็จะเป็นผลกระทบให้ข้อคิดเห็นเหล่านั้นเกิดเป็นอิทธิพลต่อความเป็นไปอันดียิ่งๆขึ้นของชุมชนได้

ข้อ 9. หนังสือพิมพ์มีบทบาทอันสำคัญมากในทางสร้างสรรค์ความเข้าอกเข้าใจต่อกันทั้งในแง่ของระหว่างคนในชาติเดียวกัน และในแง่ของระหว่างประชาชาติต่างๆ เพราะฉะนั้น ถ้าหากปฏิบัติอย่างถูกถ้วน เหมาะสมแล้วไซร้ หนังสือพิมพ์นี่แหละจะช่วยลดหรือผ่อนคลายความตึงเครียดนานาประการลงได้ ไม่ว่ากรณีภายในชาติ หรือกรณีระหว่างประชาชาติ

ข้อ 10. ต้องสำนึกและรับรู้ไว้เป็นพื้นฐานว่า หนังสือพิมพ์นั้นมีธรรมชาติที่จะต้องต่อกรกับ "ฝ่ายสถานะเดิม" และฝ่าย "ผู้ครองอำนาจรัฐ" เสมอไป ไม่ว่าจะโดยมีสำนึกหรือโดยไม่มีสำนึก เพราะว่า หนังสือพิมพ์ ซึ่งทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มของขีดแห่งความรับผิดชอบนั้น จะต้องสอบสาวเรื่องราวเพื่อสกัดข้อบกพร่องต่างๆ และคอรัปชั่นต่างๆในวงการสาธารณะอยู่ตลอดเวลา

หนังสือพิมพ์จะส่งเสริมให้เกิด "ปัญญาสาธารณะ" ขึ้นเพื่อประโยชน์ของสาธารณะเอง หนังสือพิมพ์จะตั้งปัญหาชนิดที่อาจจะเสียดแทงความสำนึก และพฤติการณ์ของฝ่ายสถานะเดิมหรือของฝ่ายผู้ครองอำนาจรัฐอยู่เรื่อยไป

ข้อ 11. ผู้ครองอำนาจรัฐโดยทั่วไปอาจจะถือว่าตนมีสิทธิและหน้าที่ที่จะปิดบังหรือที่จะมดเท็จต่อราษฎร เพื่อประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งตามนโยบายเฉพาะหน้า โดยใช้ข้ออ้างว่าเพื่อให้

สังคมตั้งอยู่ในความสงบ แต่หนังสือพิมพ์ก็มีสิทธิและหน้าที่ที่จะเปิดโปงกรณีที่เป็นสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของสาธารณะเองพร้อมกันไปด้วยอย่างไม่พึงละวาง

ข้อคิดอันนี้มิใช่ว่าทั้งสองฝ่ายจะเป็นศัตรูกัน แต่ในครรลองของคติประชาธิปไตยแล้วต้องถือว่า "เป็นไปเพื่อประโยชน์ของราษฎรโดยเท่าเทียมกัน" ด้วยการยึดหลักปฏิบัติที่เป็นธรรมและเหมาะสม

ข้อ 12. บุคคลในฝ่ายสถานะเดิม หรือในฝ่ายผู้ครองอำนาจรัฐอาจจะรู้สึกว่าหนังสือพิมพ์คอยแต่จะสร้างอุปสรรค หรือข้อขัดขวางให้แก่การบริการสาธารณะ และไม่ค่อยยอมรับรู้สถานะของเจ้าหน้าที่แห่งรัฐ ซึ่งประสงค์จะปิดบังหรืออำพรางสิ่งบางประการเพื่อให้ผลปฏิบัติตามนโยบายเป็นไปโดยสะดวกราบรื่น และตำหนิว่าหนังสือพิมพ์มักจะคอยเปิดโปงสิ่งต่างๆ ที่ทางการต้องการจะปกปิดซ่อนเร้นหรืออำพราง

ข้อ 13. แต่ภารกิจซึ่งหนังสือพิมพ์จะต้องปฏิบัติตามธรรมชาติของกิจการนั้นก็มิใช่ว่าจะมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความชิงชังแก่ใครฝ่ายใครฝ่ายใดทั้งสิ้น การรับใช้สาธารณชนคนอ่านด้วยการให้สัจจะอย่างถูกถ้วน และการให้ข้อวิพากษ์วิจารณ์อย่างสัตย์ซื่อเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบหนังสือพิมพ์มิได้พยายามทำลายตนเองหรือพยายามทำลายเกียรติคุณ ของตนเองเท่าที่ได้วางกำหนดลงไว้เป็นหลักวิชา แต่มันเป็นธรรมชาติของภาระหน้าที่

นั่นก็แปลว่า เมื่อหนังสือพิมพ์ปฏิบัติภารกิจตามหน้าที่และความรับผิดชอบหนังสือพิมพ์ก็สร้างศัตรูให้แก่ตนเองพร้อมกันไปด้วย

ข้อ 14. หนังสือพิมพ์มี "หน้าที่" ที่จะต้องทำให้ "ข้อเท็จจริงต่างๆเป็นที่รู้ออกไปโดยแพร่หลายไพศาล"

สิ่งที่เป็นเป้าหมายหรือเป็น "เพดาน" ของหนังสือพิมพ์ได้แก่ ผู้อ่านหรือมวลชนคนอ่าน

นั่นแหละ คือ "กฎ"

นั่นแหละ คือ "หลักยึด"

และก็นั่นเอง คือ "บทบาท" ของหนังสือพิมพ์ ซึ่งส่งผลกระทบไปเป็น "อิทธิพล" ว่าหนังสือพิมพ์มีอยู่อย่างไร เพียงใด ในการที่จะยกระดับ "วัฒนธรรม" ของ "สังคม" ให้สูงขึ้น และสูงขึ้นเรื่อยๆไปตามความเปลี่ยนแปลงของกาลเวลา

เงื่อนไขดังกล่าวนี้ มัน "กำกับกัน" และ กำหนดอยู่แก่กันและกัน" ในตัวของมันเอง\

กล่าวได้ว่า ในสังคมที่มีความเป็นประชาธิปไตยสูง ประชาชนมีความเข้าใจในบทบาทของสื่อมวลชนและความสำคัญของข่าวสารย่อมเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้นักวารสารศาสตร์/นักหนังสือพิมพ์เสนอข่าวได้อย่างเสรี โดยตระหนักในจริยธรรมวิชาชีพ ที่มีผลต่อการนำเสนอ

เนื้อหาให้เป็นกลางและเป็นธรรมยิ่งขึ้น การพิทักษ์ความเป็นกลางของหนังสือพิมพ์จึงถือเป็นความจำเป็นประการหนึ่งขององค์กรหนังสือพิมพ์และผู้ที่ต้องการเข้าสู่วิชาชีพวารสารศาสตร์ทุกคน

แนวคิดเกี่ยวกับทัศนศิลป์

วิรุณ ตั้งเจริญ (2547) หนังสือ "ศิลปะหลังสมัยใหม่ POSTMODERN ART" ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการรับรู้และจินตภาพ กล่าวโดยสรุปได้ว่า

การรับรู้และจินตภาพ

พัฒนาการศิลปะจากวิญญาณนิยม (animism) มาสู่ความคิดเกี่ยวกับเทพ สมมติเทพ และศาสนา ได้กลายเป็นฐานความคิดอันสำคัญสำหรับความประณีตบรรจง จิตนิยม และจิตวิญญาณ ในเส้นทางของ วิจิตรศิลป์ หรือ "fine arts" เมื่อโลกยุคใหม่พัฒนาสู่ปรัชญาความคิดที่เชื่อมั่นในเสรีภาพ เชื่อมั่นในสังคมประชาธิปไตย อำนาจของชนชั้นกลาง การปฏิวัติอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การศึกษาสมัยใหม่ ศิลปะได้พัฒนาไปสู่ ศิลปะสมัยใหม่ (modern art) พร้อมกับคำและความหมายของทัศนศิลป์ หรือ "visual art" ที่เชื่อมั่นในการรับรู้ (perception) ในโลกปัจจุบัน คำกล่าวของ กุสตาฟ คูเบท์ ศิลปินสัจจนิยมที่ว่า "ข้าพเจ้าเขียนเทพธิดาไม่ได้ เพราะข้าพเจ้าไม่เคยเห็นเทพธิดา" ย่อมบอกอะไรหลายอย่างสำหรับทัศนศิลป์ "ศิลปะที่มองเห็นได้" และศิลปะที่เกิดจากสิ่งที่มองเห็นได้ สัมผัสได้ รับรู้ได้จาก "visual" หรือ "ทัศนะ" ได้พัฒนามาสู่ภาพความคิด (image of thought) หรือภาพในสมองจากศักยภาพการทำงานของสมองทั้งสองด้าน เหตุผลและจินตนาการ ภาษาและภาพ รูปธรรมและนามธรรม ปัญญาและสติ มนุษย์และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

การแสวงหาความรู้

วันนี้เราเชื่อว่า ศิลปะสัมพันธ์กับโลกภายนอก การสัมผัส การรับรู้ ภาพในสมองและการตีความ การแสดงออกทางศิลปะก็คือการนำเสนอภาพความคิดหรือภาพในสมอง

เราศึกษาและสร้างสรรค์ศิลปะจากฐานความรู้ความคิดและการปฏิบัติ 3 ด้าน คือ

1. องค์ความรู้ทางศิลปะ (body of knowledge)
   (1) ประวัติศาสตร์ศิลป์ (history of art)
   (2) สุรทรียศาสตร์ (aesthetics)
   (3) ปรัชญาศิลปะ (philosophy of art)

2. ศิลปะกับมนุษย์ (art and human)
   (1) จิตวิทยาศิลปะ (psychology of art)
   (2) มานุษยวิทยา (humanities)
   (3) สังคมวิทยา (social science)
3. ผลงานศิลปะ (work of art)
   (1) แนวคิด (concept)
   (2) สื่อดลใจ (inspiration)
   (3) เนื้อหาและสาระ (content and subject matter)
   (4) รูปแบบและกระบวนการแบบ (form and style)
   (5) วัสดุ และกลวิธี (materials and techniques)
   (6) กระบวนการสร้างสรรค์ (creative process)
   (7) อิทธิพล (influences)
   (8) สนามสุนทรียะ (aesthetic field)
   (9) บริบทศิลปะ (art context)

การศึกษาและสร้างสรรค์ศิลปะ ย่อมเกี่ยวข้องกับความจริง ความดี และความงาม เกี่ยวข้องกับ "สุนทรียะ" ซึ่งเป็นเรื่องของความงาม ความไพเราะ ความสุขุมคัมภีรภาพ ความสงบสันติ เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตและรสนิยม (taste) "รสนิยม" ซึ่งเป็นคำที่กินความกว้างหลากหลาย ทั้งรสนิยมในการคิด การชื่นชมธรรมชาติ ศิลปะ ดนตรี การเลือกหนังสืออ่าน การเลือกดูภาพยนตร์ การใช้ชีวิตประจำวัน ฯลฯ แมคฟี (June King McFee) เชื่อว่ารสนิยมของคนเราสัมพันธ์กับปัจจัยหลัก 3 ด้านคือ

1. ประสบการณ์เฉพาะบุคคล (personal experiences)
2. ระดับสังคมและเศรษฐกิจ (socio-economic class)
3. วัฒนธรรมประจำชาติ (national culture)

การรับรู้

การรับรู้ทั้งที่เกี่ยวข้องกับผู้สร้างสรรค์งานศิลปะและผู้ชื่นชม (appreciator) ย่อมส่งผลไปสู่การพัฒนางานศิลปะและการชื่นชม ในฐานะที่สภาพการรับรู้ของศิลปินส่งผลไปสู่ปรากฏการณ์ที่เป็นงานศิลปะ และสภาพการรับรู้ของผู้ชื่นชมที่ส่งผลไปสู่สุนทรียภาพหรือการชื่นชม รวมทั้งแรงผลักดันจากผู้ชื่นชมและสังคมที่มีต่อศิลปะ เราอาจพิจารณาได้ 3 ด้านคือ

1. **การรับรู้** (perception) ที่เกี่ยวข้องกับ
    (1) **บริบทและสิ่งแวดล้อม** (context and environment)
    (2) **ปัญญาและความรู้** (intellect and knowledge)
    (3) **ศักยภาพการรับรู้** (perceptual potentiality)
    (4) **รสนิยมเฉพาะบุคคล** (personal taset)
2. **สื่อดลใจ** (inspiration) ที่เกี่ยวข้องกับ
    (1) **สรรพสิ่งและสภาพแวดล้อม** (things and environment)
    (2) **สรรพการณ์และเหตุการณ์** (situations and events)
    (3) **ประกฎการณ์นามธรรม** (abstract phenomenon)
3. **ความคิดสร้างสรรค์** (creativity) ที่เกี่ยวข้องกับ
    (1) **ปัจเจกภาพ** (individuality)
    (2) **ภูมิปัญญา** (wisdom)
    (3) **กลทักษะ** (motor skill)

เมื่อเรารับรู้ถึงปรากฎการณ์ต่างๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม เราสร้างภาพขึ้นในความคิดหรือสมอง แล้วตีความและนำเสนอผลงาน ศิลปะ กลไกของสมองสามารถสร้างภาพหรือปรับภาพได้หลายลักษณะ

1. จินตภาพ (image)
2. สัญลักษณ์ (symbol or metaphor)
3. กระสวนเกสตอลท์ (gestalt's pattern)
4. แบบอารมณ์ (emotional mode)
5. เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ (scientific reason)
6. แรงกระตุ้นจิตใต้สำนึก (subconsciousness)
7. รูปแบบความคิด (conceptual form)

สุนทรียศึกษา

การสร้างสรรค์ศิลปะมิใช่เพียงใครก็ได้ที่จะเขียนภาพ เล่นดนตรี เขียนบทกวี แต่การสร้างสรรค์ศิลปะควรสร้างคนหรือหล่อหลอมคนให้มี จิตสำนึกสุนทรียะ (aesthetic mind) แล้วบุคคลเช่นนั้นย่อมสร้างสรรค์ศิลปะได้อย่างมีสุนทรียะ ใครก็สามารถฝึกฝนและสร้างงานศิลปะได้

ระดับของคุณภาพเป็นอีกเรื่องหนึ่ง แต่ใครคนนั้นถ้ามีสุนทรียะอยู่ในจิตใจหรือมีความงามอยู่ในจิตใจ เขาย่อมสร้างงานได้ดีกว่า การมีจิตสำนึกสุนทรียะจะผ่านกระบวนการฝึกฝนในสถาบันการศึกษาทางศิลปะหรือไม่ก็ได้ นั่นหมายถึงว่าเขาอาจผ่านการศึกษาหรือพัฒนาขึ้นด้วยตนของเขาก็ได้

กระบวนการพัฒนาจิตสำนึกสุนทรียะเป็นกระบวนการหนึ่งใน สุนทรียศึกษา (aesthetic education) ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาความรู้สึก (sense development) แรกเริ่มอาจพัฒนามาจาก การศึกษาภาพ หรือ "picture study" ในระบบการศึกษาในสหรัฐอเมริกา ต่อมาได้พัฒนามาสู่รายวิชา ความซาบซึ้งทางศิลปะ (art appreciation) และความซาบซึ้งทางดนตรี (music appreciation) จนกระทั่งพัฒนามาสู่กระบวนการพัฒนาความรู้สึกสัมผัส (sensibility) ทั้งด้านการเห็น การได้ยิน การสัมผัส การได้กลิ่น การรับรส ซึ่งเชื่อว่าความรู้สึกสัมผัสทั้งหมดนั้น ย่อมส่งผลไปสู่การรับรู้รวม (holistic sensibility) และมีนัยสำคัญต่อการสร้างสรรค์ศิลปะ

ภาวะการรับรู้

เมื่อเราได้รับสื่อดลใจ เรารู้สึกเป็นเบื้องแรก หลังจากนั้นจึงรับรู้ (to perceive) ผ่านกลไกของสมองแล้วจึงสร้างภาพขึ้นในสมอง มนุษย์มี "ประตู" หรือภาวการณ์รับรู้ "threshold" ในระดับหนึ่ง เราได้ยินเสียงในช่วงความถี่ 20 - 20ม000 hertz เรามองเห็นแสงสว่างในช่วงคลื่น 380 – 760 นาโนมิเตอร์ แสงอินฟาเรดที่สูงกว่า 760 นาโนมิเตอร์ และแสงอุลตราไวโอเลทที่ต่ำกว่า 380 นาโนมิเตอร์ เราไม่สามารถรับรู้ได้ ภาวการณ์รับรู้ของคนเรามีขีดจำกัดในระดับหนึ่ง สัตว์ต่างๆอาจมิได้มีภาวการณ์รับรู้ระดับเดียวกับเรา การรับรู้ของคนเรามีช่วงห่างพอที่จะบ่งบอกความแตกต่างในภาวการณ์รับรู้ได้ ภาวะความแตกต่างๆ ดังกล่าว อาจเรียกว่า "ช่วงความแตกต่างของภาวการณ์รับรู้" (differential treshold) จากระดับเสียงหนึ่งสู่ระดับเสียงหนึ่ง จากน้ำหนักสีหนึ่งสู่ระดับสีหนึ่ง จากระดับโน้ตดนตรีตัวหนึ่งสู่ระดับโน้ตดนตรีอีกตัวหนึ่ง เป็นต้น พลังงานที่กระตุ้นนัยน์ตาคือ แสง เป็นรังสีของแม่เหล็กไฟฟ้าประกอบด้วยอนุภาคเล็กๆ เรียกโฟตอน (photon) โฟตอนจะเคลื่อนที่เป็นเส้นตรงในรูปของคลื่น อัตราเร็วขึ้นอยู่กับตัวกลางที่มันผ่านในสุญญากาศ แสงเคลื่อนด้วยอัตราเร็ว 186,000 ไมล์ต่อวินาที รังสีแม่เหล็กไฟฟ้าที่มีลักษณะเป็นคลื่นนี้ ให้นึกถึงเวลาเราโยนก้อนหินลงในบ่อน้ำที่น้ำนิ่งสนิท จะเกิดเป็นคลื่นบนผิวน้ำออกไปจากตำแหน่งของหิน จึงวัดออกมาในรูปของความยาวคลื่น 1 ช่วงคลื่น นับจากส่วนที่สูงที่สุดหรือส่วนที่ต่ำที่สุด จากคลื่นหนึ่งไปยังส่วนที่สูงที่สุดหรือส่วนที่ต่ำที่สุดของคลื่นถัดไป (รัจรี นพเกตุ, 2540 : 42)

นิคอเละ ระเด่นอาหมัด (2543) หนังสือ "ทฤษฎีจิตรกรรม" ได้แสดงทัศนะถึงการใช้วัสดุสื่อและกรรมวิธีของจิตรกรรม กล่าวโดยสรุปไว้ว่า

วัสดุสื่อและกรรมวิธีของจิตรกรรม (Mediums and Technical Methods)

การเปลี่ยนแปลงและความหลากหลายในงานจิตรกรรมเกิดจากปัญหาแวดล้อมต่างๆ ดังนั้นในการศึกษาจิตรกรรมจึงจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องศึกษาถึงกระบวนการทำงาน และการทำงานของจิตรกรรมนี้เองจะเกี่ยวโยงถึงสื่อวัสดุที่ใช้ในงานจิตรกรรม ซึ่งมีกรรมวิธีที่แตกต่างกันไป

คำว่า สื่อวัสดุนั้น ถอดความจากภาษาอังกฤษ คือ คำว่า มีเดียม (Medium) ซึ่งมีความหมาย 2 นัย คือ

- หมายถึง เนื้อสี (Pigments) ชนิดต่างๆ เครื่องมือ และระนาบรองรับ (Supports and Surfaces) รวมถึงเทคนิคกรรมวิธีของศิลปินแต่ละคน
- หมายถึง ของเหลวซึ่งทำหน้าที่เป็นกาวเพื่อยึดผงสีให้เกาะบนผิวระนาบ เช่น ไข่ไก่ใช้ผสมกับสีฝุ่น น้ำมันลินสีด (Linseed) ใช้ผสมกับสีน้ำมัน หรือกาวอารบิกใช้ ผสมสีน้ำ เป็นต้น

โดยทั่วไป เนื้อสีจะได้จากการสังเคราะห์จากวัสดุธรรมชาติ เช่น จากพืช ดิน หิน และแร่ธาตุ หรือได้จากการสังเคราะห์ทางเคมี คือจากออกไซด์ของโลหะชนิดต่างๆ เช่น สีเขียวได้จากทองแดง สีขาวจากตะกั่ว เป็นต้น เนื้อสีเหล่านี้จะถูกนำมาบดเป็นผง เพื่อนำมาผสมกับกาว ทำให้เกิดเป็นสีชนิดต่างๆ ที่ใช้ในงานศิลปะ ซึ่งที่ควรศึกษามีดังต่อไปนี้

สีฝุ่น (Tempera)

สีฝุ่น คือ ผงสีที่ถูกบดเป็นผงละเอียด นำมาผสมกับกาวเหลว และทำให้เจือจางโดยผสมน้ำ เป็นสีที่มนุษย์รู้จักกันมานานแพร่หลายไปทั่วโลกเนื่องจากใช้หลักการที่เข้าใจง่าย โดยรากศัพท์ทางภาษาอังกฤษ สีฝุ่น คือ เทมเปอร่า (Tempera) แปลว่า การผสม หมายถึง การนำผงสีมาผสมกับกาวซึ่งจะเตรียมการขณะที่เริ่มระบายภาพ หลักฐานเก่าแก่ที่ปรากฏในปัจจุบันส่วนมากเป็นจิตรกรรมฝาผนังในสมัยอียิปต์ บาบิโลเนีย ไมซีเนีย กรีก และจีน โดยใช้ระนาบรองรับแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับความนิยมของแต่ละเชื้อชาติและประโยชน์ใช้สอย ตั้งแต่เขียนบนแผ่นหินหีบบรรจุศพ กระดาษปาปีรัส (Papyrus) จนถึงบนแผ่นไม้ ในยุโรปสมัยกลางนิยมเขียนบนเหรียญโลหะ (Icon) บนฉากกั้นแท่นบูชาในโบสถ์ (Altarpieces) และบนกระดาษในหนังสือจารึก (Manuscripts)

สีเฟรสโก (Fresco)

เป็นเทคนิคการเขียนภาพโดยใช้สีผสมน้ำระบายลงบนระนาบปูนเปียก นักโบราณคดีทางศิลปะเชื่อกันว่า มนุษย์รู้จักการเขียนภาพเฟรสโกตั้งแต่ในยุคศิลปะในถ้ำ (Cave Art) ซึ่งมีอายุ

ย้อนหลังถึง 1800 ปีก่อนคริสตกาล ค้นพบแห่งแรกในประเทศสเปนและฝรั่งเศส ภายหลังได้ค้นพบอีกหลายๆแห่ง ทั้งในยุโรปและแอฟริกา ตลอดจนในเอเชีย ซึ่งใช้สีที่ได้จากดินและวัสดุธรรมชาติอื่นๆ ผสมกับน้ำเขียนบนผนังถ้ำหรือผนังหิน นับว่าเป็นเฟรสโกในยุคแรกเริ่มก่อนที่จะพัฒนาในยุคต่อๆ มา

สีขี้ผึ้งร้อน (Encaustic)

เป็นสีที่มีส่วนผสมของขี้ผึ้ง ซึ่งเป็นเทคนิคสีที่ศิลปินยุคโบราณได้ฝึกฝนกันมา แม้จะมีอยู่ในวงแคบแต่ก็เป็นกรรมวิธีที่ควรแก่การศึกษาอีกวิธีหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลักฐานภาพเขียนสีขี้ผึ้งร้อนในสมัยโรมันที่หลงเหลือถึงปัจจุบันยังคงสภาพที่สดใสและดูใหม่มาก ศิลปินบางคนในปัจจุบันพยายามศึกษาวิธีเขียนภาพด้วยสีขี้ผึ้งร้อนซึ่งอาศัยการทดลองหลายๆ ทาง เพราะเทคนิคต่างๆ ถูกทอดทิ้งขาดช่วงเป็นพันปีล่วงมาแล้ว ซัลวาเตอร์ ลาสคารี (Salvator Lascari) ได้ทดลองการเขียนภาพด้วยสีขี้ผึ้งร้อนหลายๆ วิธีจนได้ผลใกล้เคียงกับภาพโบราณทำให้เขาได้ลงความเห็นว่าภาพผนังของเมืองปอมเปอีนั้นเขียนด้วยสีขี้ผึ้งร้อน

สีน้ำมัน (Oil)

สีน้ำมันส่วนผสมของผงสีแห้งผสมกับน้ำมันลินสีด บดจนเป็นเนื้อละเอียดและข้น (Paste) จากหลักฐานบันทึกของชาวโรมันชื่อ พลินี ดิ เอลเดอร์ (Pliny the Elder) ซึ่งได้จารึกไว้ว่าชาวโรมันรู้จักใช้สีผสมน้ำเพื่อระบายตกแต่งโล่ของนักรบ-หลักฐานบันทึกดังกล่าว ภายหลัง แจน และฮิวเบิร์ต แวนไอค์ (Jan and Hubert Van Eyck) ได้นำมาศึกษาทดลองผสมและฝึกฝนปฏิบัติเทคนิคการเขียนจนสำเร็จสมบูรณ์ และในสมัยนี้เองที่สีน้ำมันได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย แต่การเขียนสีน้ำมันในยุคนี้ใช้วิธีเคลือบน้ำมันบนสีฝุ่น

สีน้ำ (Water Colour)

สีน้ำมีส่วนผสมของผงสีกับกาวอารบิก (Arabic Gum) หรือกาวเซเนกัล (Senegal) ละลายด้วยน้ำ ระบายบนพื้นกระดาษ ลักษณะเนื้อสีใส สีน้ำได้รับการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของสื่อจิตรกรรมในสมัยศตวรรษที่ 18 ก่อนนี้ศิลปินใช้สีน้ำเพื่อวาดเส้น โดยแต้มบริเวณแสงเงาด้วยสีน้ำตาลแทนการแรเงาด้วยดินสอ

อัลเบรก ดือเรอร์ (Albrecht Durer) ศิลปินชาวเยอรมันซึ่งมีชีวิตอยู่ราวศตวรรษที่ 15 ได้ชื่อว่าเป็นผู้ริเริ่มใช้สีน้ำในยุคแรก โดยใช้เทคนิคแบบชุ่มใส ดังปรากฏในผลงานภาพชุดศึกษาเกี่ยวกับต้นไม้ (Series of Plant Studies) และภาพทิวทัศน์ ในยุคแรกศิลปินใช้สีน้ำเพื่อการแต่ง

เติม งานวาดเส้นเท่านั้น ซึ่งใช้ทั้งแบบชุ่มใสและแบบหนา เพื่อการศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับสีก่อนที่จะลงมือทำงานสีน้ำมัน

ศิลปินที่เริ่มศึกษาแบบอย่างการเขียนสีน้ำอย่างถูกวิธีที่เรียกว่า เป็นกรรมวิธีแบบอังกฤษ (The English Method) ได้แก่ โทมัส เกอร์ทิน (Thomas Girtin) จอห์น เซลล์ คอตแมน (John Sell Cotman) จอห์น โรเบิร์ต โคเซนส์ (John Robert Cozens) เดวิด คอกซ์ (David Cox) และ คอนสเตเบิล (Constable)

ส่วนเทอร์เนอร์แม้จะเป็นศิลปินที่ใช้สีน้ำในยุคเดียวกัน แต่ไม่ค่อยรักษาแบบแผนการเขียนสีน้ำอย่างเคร่งครัดอย่างศิลปินกลุ่มที่กล่าวข้างต้น กล่าวคือ เทอร์เนอร์ใช้สีขาวระบายภาพด้วย โดยทั่วไปการเขียนสีน้ำนิยมเว้นกระดาษขาวแทนการใช้สีขาว นอกจากนี้ เขายังใช้ผ้า ฟองน้ำ และ ใบมีด เช็ดถูเพื่อให้เกิดพื้นผิวและสีขาว

ศิลปินกลุ่มวิกตอเรียน (Victorian) ระบายสีน้ำแบบเดียวกับการเขียนภาพสีน้ำมัน เทคนิคสีซ้อน คือเริ่มเขียนภาพแบบชุ่มใสด้วยสีเอกรงค์ มาแยกด้วยสีซ้อนทับอีกชั้น

สีน้ำที่ได้รับการนิยมอย่างแพร่หลายในยุโรปตั้งแต่สมัยอิมเพรสชันนิสต์ และโพสต์อิมเพรสชันนิสต์ ซึ่งมีการเคลื่อนไหวตั้งแต่ฝรั่งเศสจนถึงอเมริกา จนเป็นที่ยอมรับกันว่าสีน้ำมีลักษณะการถ่ายทอดที่แสดงออกเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

ในศตวรรษที่ 20 ศิลปินที่มีชื่อเสียงหลายคนหันมาสนใจการเขียนภาพสีน้ำอย่างจริงจัง เช่น คันดินสกี (Wassily Kandinsky) พอล คลี ยอร์จ รูโอ (Georges Rouault) รวมทั้งศิลปินอเมริกัน เช่น จอห์น มาริน (John Marin) เป็นต้น

สีชอล์ค (Pastel)

สมัยก่อน สีชอล์คถือว่าเป็นวัสดุเพื่อการวาดเส้นมากกว่าจิตรกรรม ในสมัยศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา ที่ยอมรับกันว่า สีชอล์คสามารถทำงานจิตรกรรมได้เช่นเดียวกับสีอื่นๆที่กล่าวมาแล้ว ส่วนผสมประกอบด้วยผงสีบดละเอียดกับกาวอารบิกและนำมาปั้นหรือหล่อเป็นแท่ง เนื้อสีมีความสดมาก เพราะไม่มีส่วนผสมของน้ำมันหรือวาร์นิชที่ช่วยการยึดเกาะบนผิวระนาบเช่นสีอื่นๆ แต่สีชอล์คอาศัยรอยพรุนของผิวกระดาษเป็นที่ยึด ดังนั้นกระดาษเขียนสีชอล์คจึงมีลักษณะผิวหน้าหยาบและมีสีพื้น (Coarse – Grained Tinted Paper) ข้อดีของสีชอล์คคือ สีสดเสมอ แต่ข้อด้อยคือ เกาะผิวระนาบไม่ค่อยดี เพราะเนื้อสีมีลักษณะเป็นผงแป้งไม่มีเนื้อกาวดังที่กล่าวมาแล้ว ดังนั้นการเก็บรักษาให้คงทน จะใช้วิธีพ่นน้ำยาเคลือบ (Fixative) ซึ่งมีข้อเสียคือทำให้สีคล้ำลงเล็กน้อย วิธีที่นิยมได้ผลดีที่สุดคือ การใส่กรอบกระจก สีชอล์คแบ่งเป็น 3 ชนิด คือ ชนิดเนื้ออ่อน กลาง และแข็ง ซึ่งเลือกใช้ต่างจุดประสงค์ ชนิดเนื้ออ่อนใช้งานได้ดี และนิยมใช้อย่างกว้างขวางที่สุด

เดอกาส์ (Degas) ได้รับการยกย่องว่าเขียนภาพสีชอล์คได้ดีที่สุดคนหนึ่ง เขาเขียนสีบนกระดาษที่ชุ่มด้วยน้ำมันสน เพื่อให้น้ำมันดูดซับให้ผงสีติดแน่นกับกระดาษ นอกจากนี้ยังเขียนยนสีชอล์คผสมกับเทคนิคภาพพิมพ์โมโนพรินต์ (Monoprint) อีกด้วย

สีสังเคราะห์ (Synthetic Mediums)

สีสังเคราะห์เป็นผลจากการค้นคว้าทางเคมีในปัจจุบัน ซึ่งใช้เพื่อการอุตสาหกรรมและงานศิลปะ ปัจจุบันมีการค้นพบสีสังเคราะห์หลายชนิด เช่น สีย้อมผ้า (The Liquidtex Fabric Dyes) ที่ศิลปินอเมริกัน ลารี พูนส์ (Larry Poons) ใช้เป็นสื่อสร้างสรรค์งานจิตรกรรม หรือแม้แต่สีน้ำมันเคลือบผิวซึ่งใช้สำหรับทาสีบ้าน (Enamel Paints) ซึ่งปิกัสโซและแจ็กสัน พอลล็อก (Jackson Pollock) เคยทดลองใช้กับงานจิตรกรรมเช่นเดียวกัน

สื่อผสมและกรรมวิธีเฉพาะอย่าง (Mix Mediums and Special Thechniques)

นอกจากสีต่างๆที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดนั้น จิตรกรยังมีกรรมวิธีสร้างสรรค์อื่นๆ นอกเหนือจากการสร้างสรรค์ด้วยสี ซึ่งมีดังต่อไปนี้

จิตรกรรมทราย (Sand Painting)

เป็นจิตรกรรมที่ใช้ในพิธีกรรมรักษาคนไข้ของชาวอินเดียนแดง ปัจจุบันการสร้างงานจิตรกรรมเพื่อพิธีกรรมดังกล่าวก็ยังใช้กันอยู่ในกลุ่มชาวอินเดียนแดงเผ่า นาวาโจ (Navajos) ในรัฐนิวเม็กซิโกและอริโซน่า โดยใช้สีที่บดจากหิน ดิน ทราย และถ่าน โรยลงบนพื้นทรายสีขาวและเหลือง ตามพื้นที่กำหนด รูปประกอบด้วยสัญลักษณ์ทางเรขาคณิต คนไข้จะนั่งตรงกลางภาพ หลังจากเสร็จพิธีกรรมภาพเขียนจะถูกทำลายไป การเขียนภาพบนพื้นแบบจิตรกรรมทรายนี้ ได้ให้อิทธิพลต่อแจ็กสัน พอลล็อก สร้างงานจิตรกรรมแบบบันทึกการเคลื่อนไหว (Action Painting) .

จิตรกรรมปะติด (Collage)

เป็นการสร้างสรรค์จินตนาการจากวัสดุเก็บตก (Found Objects) ซึ่งได้แก่เศษวัสดุหลายๆชนิด เช่น หนังสือพิมพ์ เศษไม้ ขวด กระป๋อง ผสมผสานกับการใช้สี เทคนิคดังกล่าวพบมากในงานของศิลปินกลุ่มดาดา (Dada) และศิลปินกลุ่มคิวบิซึม

จิตรกรรมพิมพ์ผิว (Frontage)

เป็นวิธีที่ มักซ์ เอินสต์ ใช้สร้างจิตรกรรมแบบเซอร์เรียลิซึม โดยใช้สีระบายบนพื้นระนาบผ้าใบ หรือกระดาษ นำวัสดุผิวต่างๆ มากดลงบนระนาบ ทำให้เกิดผิวต่างๆ หรือใช้กระดาษวางบนผิววัสดุลายนูน ใช้ถ่านหรือดินสอ ถูบนกระดาษ หลังจากนั้นก็มาสร้างสรรค์เพิ่มเติมเป็นทิวทัศน์หรือภาพอื่นๆ

จิตรกรรมสีผสม (Mix Mediums)

มีงานจิตรกรรมจำนวนไม่น้อยที่ใช้สีมากกว่าหนึ่งสี ทั้งนี้เพื่อความเหมาะสมกับการสร้างสรรค์และการแสดงออกของศิลปิน ย้อนหลังถึงยุคฟื้นฟูศิลปวิทยา ศิลปินใช้สีผสมระหว่างสีฝุ่นกับสีน้ำมัน คือใช้สีฝุ่นเขียนจิตรกรรมสีพื้น แล้วใช้สีน้ำมันเคลือบทับผิวบน วิลเลียม เบลก (William Blake) ใช้สีน้ำแต้ม เติม ภาพพิมพ์โลหะกัดกรด (Etching) เดอกาส์ใช้เทคนิคสีชอล์ค กับสีน้ำ สีน้ำมัน และภาพพิมพ์ ริชาร์ด แฮมิลตัน (Richard Hamilton) ใช้รูปถ่ายผสมกับสีน้ำมัน เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับศิลปะการแสดง

นพมาส แววหงส์ (2550) หนังสือ "ปริทัศน์ศิลปะการละคร" โดย กุลธิดา มณีรัตน์ ได้แสดงทัศนะด้าน "การละครเอเชีย" กล่าวโดยสรุปไว้ว่า

นิยามและต้นกำเนิดของละครเอเชีย

ละครเอเชียหมายถึงละครที่ถือกำเนิด พัฒนา และจัดแสดงในภูมิภาคต่างๆในเอเชีย ละครในเอเชียมีหลายชนิด มีลักษณะและรูปแบบที่หลายหลากและซับซ้อน ดังที่ James R. Brandon (1993: 1) กล่าวว่า "มีคณะละครประมาณ 250,000 คณะที่จัดแสดงละครขนบนิยมและละครสมัยใหม่ในแผ่นดินใหญ่ของเอเชียและในหมู่เกาะทางตะวันตกของมหาสมุทรแปซิฟิก แท้จริงแล้วไม่มีผู้ใดทราบถึงขอบเขตที่แน่นอนของการแสดงละคร ในหมู่ประชากรกว่าสองพันล้านในกว่าสี่สิบกว่าประเทศในภูมิภาคนี้" ท่ามกลางความแตกต่าง และความหลากหลายนี้ ละครของแต่ละภูมิภาคในเอเชียน่าจะมีต้นกำเนิดที่คล้ายกันคือ มีพัฒนาการมาจากการแสดงการเล่าเรื่องและการแสดงสวดบวงสรวงบูชาเทพเจ้า

การแสดงเล่าเรื่องเป็นความบันเทิงชนิดแรกของชนเผ่า แสดงโดยผู้ซึ่งมีความสามารถในการเล่าเรื่องเกี่ยวกับบรรพบุรุษ ตำนาน และตำนานที่ได้จากการเก็บล่าหาของกิน การล่าสัตว์ การทำงานในไร่นาได้อย่างออกรส ส่วนการแสดงการสวดบวงสรวงบูชาเทพเจ้านั้น เป็นการเซ่นไหว้พลังอำนาจเหนือธรรมชาติ เช่น เทพเจ้า ผี และบรรพบุรุษ อันเนื่องจากความเกรงกลัวที่มนุษย์มีต่อปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่ไม่สามารถเข้าใจหรือป้องกันได้ บทสวดและการร่ายรำจึงถูกประดิษฐ์ขึ้นสำหรับการแสดงสวดบวงสรวง ซึ่งแสดงโดยผู้รู้ พ่อมด และหมอผีที่เชื่อกันว่าสามารถติดต่อกับพลังเหนืออำนาจได้ การบวงสรวงจัดทำขึ้นเพื่อให้เทพเจ้า ผี และบรรพบุรุษเกิดความ

พึงพอใจ และดลบันดาลให้มนุษย์คลาดแคล้วจากเภทภัยหายนะ ให้สมหวังในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับฤดูกาล ฝนฟ้า ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในวิถีชีวิต แบบเพาะปลูก

ความต้องการที่จะเล่าเรื่องให้ตื่นเต้น สนุกสนาน ได้อรรถรสมากขึ้น และความต้องการให้การบวงสรวงเทพเจ้าได้ประสิทธิผลอย่างสมบูรณ์ขึ้น มนุษย์จึงนำเอาลักษณะของการแสดงมาใช้ประกอบการเล่าเรื่องและการสวดบวงสรวง จากที่เคยเล่าเรื่องไปเรื่อยๆ มีการปรับแต่งการเปล่งเสียงและดัดเสียงให้เข้ากับเรื่องที่เล่า ใส่จังหวะ ทำนอง หาคำคล้องจองกัน ในที่สุดการเล่าเรื่องจึงกลายเป็นการขับลำนำ คำกลอนและการด้นเพลง ไปจนถึงการนำเครื่องดนตรีมาเล่นประกอบการเล่าเรื่อง อันเป็นที่มาของดนตรีในการแสดงที่มีระบบ จังหวะและทำนองที่สลับซับซ้อน นอกจากนั้นการใช้เสียงแล้ว มนุษย์ยังเริ่มออกท่าทาง เคลื่อนไหวและใช้ลีลาท่าทางอย่างง่ายๆ ประกอบการเล่าเรื่อง ลีลานั้นเลียนแบบท่าทางที่ใช้ในชีวิตประจำวันและการเคลื่อนไหวของสัตว์ ในที่สุดท่าทางเหล่านั้นได้รับการพัฒนาให้เป็นระบบระเบียบกลายเป็นท่าการเคลื่อนไหวและภาษาท่ารำมาตรฐานของการแสดงรูปแบบต่างๆ อันเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชนแต่ละภูมิภาคในเอเชีย และได้รับการพัฒนาจนกลายเป็นละครหลากหลายชนิดเช่นที่เรารู้จักกันในทุกวันนี้

องค์ประกอบสำคัญในละครเอเชีย

องค์ประกอบที่สำคัญในละครเอเชียคือ การร่ายรำ และดนตรี ดังจะอธิบายต่อไปนี้

การร่ายรำ

ละครหลายชนิดของเอเชียได้รับการขนานนามว่าเป็น นาฏยกรรม (dance drama) ซึ่งหมายถึง ละครมีการร่ายรำเป็นส่วนประกอบสำคัญในการเล่าเรื่อง James R. Brandon (1993: 6) กล่าวไว้ว่า

มักมีคำกล่าวว่า การแสดงทุกชนิดในเอเชียเป็นการร่ายรำ นั่นก็เป็นความจริง ในแง่ที่ว่า การแสดง (acting) ถูกกำหนดขึ้นตามหลักการของการเคลื่อนไหวร่างกายบนเวที และการเคลื่อนไหวร่างกายบนเวทีทุกชั่วขณะ ได้รับการควบคุมอย่างถี่ถ้วน นอกเหนือจากนี้ มีละครหลายชนิดที่ผสมผสานการเคลื่อนไหวบนเวที (การก้าวย่าง การหมุนตัว การย่ำเท้า การกระโดด ท่ามือและแขน การแสดงออกทางสีหน้า) ให้เข้ากับจังหวะของดนตรี และมักจะมีการขับร้องประกอบ ในการละครหลายรูปแบบ การร่ายรำเป็นองค์ประกอบสำคัญในการแต่งบทละครและการเล่าเรื่อง สามารถสังเกตเห็นว่ามีการจัดวางชุดการร่ายรำในตอนเปิดเรื่อง ระหว่างการพัฒนาเรื่อง ในตอนคลี่คลายเรื่อง และเจาะจงวางไว้ในหลายแห่งในโครงสร้างของละคร นั้นคงเป็นเหตุผลอันดีที่มีผู้เรียกละครเหล่านี้ว่า ละครรำ

สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2543: 13) อธิบายพัฒนาการของการร่ายรำไว้ว่า

มนุษย์เลือกสรรและสร้างสรรค์ท่าทางต่างๆ ให้มีความหมายเฉพาะที่เข้าใจและสื่อสารกันได้ในกลุ่มชนนั้นๆ หรืออาจกล่าวได้ว่านาฏยศิลป์ได้พัฒนาจากรูปลักษณ์ที่ง่าย และเป็นส่วนประกอบของคำพูดหรือวรรณศิลป์ ไปสู่การสร้างภาษาของตนเองขึ้นที่เรียกว่า ภาษาท่ารำ โดยกำหนดกันในกลุ่มชนที่ใช้นาฏยศิลป์นั้น ว่าท่าใดมีความหมายอย่างไร การกำหนดท่ารำนี้อาจแบ่งได้เป็นสองแนว แนวหนึ่งคือการกำหนดท่ารำขึ้นจากการเลียนแบบปรากฏการณ์ในธรรมชาติ เช่น จากกิริยาท่าทางของมนุษย์หรือของสัตว์ เป็นต้น และอีกแนวหนึ่งจากการสร้างท่าทางเป็นสัญลักษณ์เฉพาะโดยกำหนดจากข้อมูลทางวัฒนธรรม เช่น ท่าพระศิวะในภารตนาฏยัมของอินเดีย อาจเลือกทำท่ามือขวากำปั้นชูนิ้วโป้งและวางบนฝ่ามือที่รองรับ ซึ่งแทนภาพศิวลึงค์บนฐานโยนีอันเป็นประติมากรรมบูชาแทนองค์ศิวะในศาสนาฮินดู

ดนตรี

ดนตรีเป็นหัวใจและขาดเสียไม่ได้ในการแสดงละครเอเชีย เมื่อการร่ายรำเป็นองค์ประกอบสำคัญในการแสดงจึงต้องมีดนตรีประกอบของการร่ายรำนั้น นอกจากนั้นแล้วยังมีละครบางรูปแบบที่มีดนตรีเป็นองค์ประกอบนำในการแสดง James R. Brandon (1993: 6) กล่าวไว้ว่า "ยังมีละครหลายชนิดที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยมีดนตรีเป็นแกนนำหลัก สำหรับละครเหล่านี้การขับร้องเนื้อเพลงเป็นองค์ประกอบหลักของการประพันธ์บทละคร และนักแสดงจำเป็นต้องฝึกฝนและพัฒนาทักษะการขับร้องให้โดดเด่น"

ดนตรีในละครเอเชียมีหลายรูปแบบ เช่น ดนตรีบรรเลง การขับร้องประกอบดนตรี การขับร้องโดยไม่มีดนตรี การท่องสวด ร่ายบทกลอน เสียงประกอบ และการใช้เสียงที่เกิดจากร่างกายนักแสดง เช่น การกระทืบเท้า การตบมือ เป็นต้น

ประเภทของละครในเอเชีย

ละครเอเชียสามารถจำแนกออกเป็นสี่ประเภทกว้างๆ โดยพิจารณาจากจุดมุ่งหมายหน้าที่ และลักษณะการแสดง ละครสี่ประเภทที่จำแนกไว้ในที่นี้ได้แก่ ละครพิธีกรรม ละครราชสำนัก ละครพื้นบ้าน และละครสมัยใหม่

ละครพิธีกรรม (Ritual Theatre)

ละครพิธีกรรมหมายถึง พิธีกรรมที่ใช้องค์ประกอบของละครเป็นส่วนประกอบสำคัญในการประกอบพิธีให้สำเร็จลุล่วงได้ผลตามที่ต้องการ องค์ประกอบของละครที่มักจะปรากฏในละครพิธีกรรมก็คือ การร่ายรำ การแสดง บทเจรจา ดนตรีและการขับร้อง เครื่องแต่งกาย การแต่งหน้า หุ่น หน้ากาก และเครื่องประกอบฉาก หากปราศจากองค์ประกอบของละครเหล่านี้จะถือ

ว่าพิธีกรรมนั้นไม่เสร็จสิ้นสมบูรณ์ ละครพิธีกรรมในเมืองไทยได้แก่ การแสดงผีตาโขนในงานบุญหลวงที่จังหวัดเลย การรำแก้บน และการแสดงสวดกงเต็กในงานศพพระจีน เป็นต้น

ลักษณะการแสดง

ลักษณะเฉพาะของการแสดงละครพิธีกรรมคือการปรากฏตัวของเทพเจ้า ผี หรือบรรพบุรุษ โดยผ่านร่างทรงของพ่อมดหรือหมอผี สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2543: 15) กล่าวถึงบทบาทของนาฏศิลป์ในพิธีกรรมไว้ว่า "นาฏยศิลป์เป็นเครื่องแสดงสิ่งที่มีพลังพิเศษหรือเป็นอำนาจเหนือธรรมชาติในตัวผู้ทำหน้าที่เป็นพ่อมดหรือหมอผี หรืออีกนัยหนึ่งคนเหล่านี้ใช้นาฏศิลป์สื่อสารกับพลังเหนือธรรมชาติให้เข้ามาสิงสถิตย์ในตนหรือผ่านตนไปยังผู้ที่ต้องการรับอิทธิฤทธิ์เหล่านั้น" มักจะพบว่าในระหว่างแสดงละครพิธีกรรม ร่างทรงจะได้รับการถ่ายทอดพลังอำนาจและอิทธิฤทธิ์ของเทพเจ้า ผี หรือบรรพบุรุษ ทำให้ร่างทรงสามารถแสดงอิทธิฤทธิ์ต่างๆ เช่น เดินบนไฟ ทิ่มแทงตัวเองด้วยของแหลมโดยไม่รู้สึกเจ็บปวด สามารถรักษาโรคภัยไข้เจ็บ ทำนายอนาคต และให้พรแก่ชุมชนได้ ผู้ชมและผู้เข้าร่วมแสดงจึงให้ความเคารพและยำเกรงต่อร่างทรง และจัดการแสดงละครพิธีกรรมอย่างระมัดระวังให้ถูกต้องตามหลักการของละครพิธีกรรมนั้นๆเพื่อความปลอดภัยและเพื่อให้ได้ผลตามจุดมุ่งหมาย

นักแสดง

ผู้เข้าร่วมแสดงมักเป็นสมาชิกในชุมชน โดยมากเป็นนักแสดงสมัครเล่นที่มีความสามารถในการแสดง การร่ายรำ และดนตรี โดยมีผู้นำคือพระ หมอผี หรือผู้เชิญวิญญาณที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดการกับพลังเหนือธรรมชาติ ในระหว่างการแสดงละครพิธีกรรมสมาชิกแต่ละคนได้รับมอบหมายหน้าที่และบทบาทตามแต่ความสามารถ หน้าที่ของสมาชิกแต่ละคนเกี่ยวข้องกับหน้าที่และบทบาทของสมาชิกคนอื่นๆ ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารกันในหมู่สมาชิก นอกจากนั้นกิจกรรมจากละครพิธีกรรมเปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นได้แบ่งปันประเพณี ประวัติศาสตร์ และความเชื่อทางศาสนา ทำให้สมาชิกรู้สึกภาคภูมิใจและสร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในท้องถิ่นนั้นๆ

ตัวอย่างละครพิธีกรรม

ละครบารอง (Barong) เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของละครพิธีกรรม บารองแสดงโดยกลุ่มนักแสดงสมัครเล่นในหมู่บ้านบนเกาะบาหลีในประเทศอินโดนีเซีย การแสดงเน้นฉากการต่อสู้ระหว่างบารอง ซึ่งเป็นตัวแทนของมนต์ขาว และรังดา (Rangda) ซึ่งเป็นตัวแทนของมนต์ดำ ในฉากการต่อสู้นี้ นักแสดงชายที่แสดงเป็นบารองและรังดาสวมหน้ากากขนาดใหญ่ที่คลุมร่างของนักแสดง โดยปกติหน้ากากนี้จะถูกเก็บไว้ในวิหารศักดิ์สิทธิ์ให้ชาวบ้านได้บูชา

ละครราชสำนัก (Court Theatre)

ละครที่ได้รับการการอุปถัมภ์และจัดแสดงโดยกษัตริย์และสมาชิกในชนชั้นปกครอง โดยมากการแสดงประเภทนี้จัดแสดงในบริเวณพระราชวัง กลุ่มคนที่ได้รับอนุญาตให้เข้าชมคือเจ้านายและขุนนาง ละครราชสำนักจึงกลายเป็นสัญลักษณ์ของชนชั้นเจ้านาย และสามารถกล่าวได้ว่าละครราชสำนักเป็น "เครื่องอุปโภคหวงห้ามเฉพาะชนชั้น" (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2543: 19) บางแห่งเรียกละครราชสำนักว่า ละครคลาสสิก (classical theatre) ในความหมายว่าเป็น "ลักษณะงานที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นต้นแบบของความดีพร้อม หรือผลงานที่เป็นตัวแทนของวัฒนธรรมและค่านิยมในยุคสมัยหนึ่ง" และ "สิ่งซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระดับสังคมชนชั้นสูง" (Encarta Encyclopedia: 2003) ละครราชสำนักของไทยที่รู้จักกันดีคือโขน และละครใน

ตัวอย่างละครราชสำนัก

โขนเป็นละครราชสำนักที่เชื่อว่าพัฒนามาจากกิจกรรมการแสดง 3 ชนิด ได้แก่ หนังใหญ่ ศิลปะการป้องกันตัวกระบี่กระบอง และการละเล่นที่เรียกว่าชักนาคดึกดำบรรพ์ หนังใหญ่เป็นการแสดงการเชิดหนังแผ่นที่ฉลุลายเป็นรูปและเรื่องราวตอนต่างๆ จากรามเกียรติ์ กระบี่กระบองเป็นศิลปะป้องกันตัวโดยมีอาวุธชนิดต่างๆเป็นคู่มือในการต่อสู้ ส่วนการชักนาคดึกดำบรรพ์เป็นการละเล่นซึ่งจัดแสดงในพระราชพิธีราชาภิเษก แสดงโดยเหล่าทหารและข้าราชบริพารแต่งกายและสวมหัวเป็นเทวดา ลิง และยักษ์ (อสูร) การแสดงชักนาคดึกดำบรรพ์แสดงตามตำนานกวนเกษียรสมุทรของศาสนาฮินดูเพื่อทำน้ำอมฤตถวายแก่กษัตริย์

ธนิต อยู่โพธิ์ (2539: 29-30) กล่าวสรุปอิทธิพลของหนังใหญ่ กระบี่กระบอง และชักนาคดึกดำบรรพ์ที่มีต่อพัฒนาการของโขนไว้ว่า

ศิลปะแห่งการเล่นโขนได้วิธีเล่นและวิธีแต่งตัวบางอย่างมาจากชักนาคดึกดำบรรพ์ และได้ท่าต่อสู้โลดโผน ท่ารำท่าเต้นมาจากบางส่วนของกระบี่กระบอง ซึ่งผู้เล่นหนังเอามาเล่นก่อน และได้ศิลปะอย่างอื่นของการเล่นหนังมาใช้ เช่นคำพากย์ คำเจรจา และหน้าพาทย์เพลงดนตรี ตลอดจนได้ท่าเต้นของผู้เชิดหนังมาอีกด้วยทั้งคงได้ประดิษฐ์แก้ไขวิธีแต่งตัวให้งดงามรัดกุมขึ้น และถ้าเครื่องสวมศีรษะได้เคยมีมาแต่ครั้งเล่นดึกดำบรรพ์บ้างแล้ว ก็คงจะได้แก้ไขดัดแปลงแล้วประดิษฐ์สร้างขึ้นใหม่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

โขนเป็นละครที่จำกัดการแสดงและฝึกหัดอยู่ในชนชั้นกษัตริย์และขุนนางชั้นผู้ใหญ่ ดังที่ ธนิต อยู่โพธิ์ (2539: 237) กล่าวไว้ "แต่เดิมพระมหากษัตริย์ของไทย ทรงถือว่าโขนเป็นราชูปโภคส่วนพระองค์อย่างหนึ่ง จนปรากฏว่าในสมัยโบราณจัดเป็นการเล่นที่ต้องห้ามมิให้เอกชนมีไว้ นอกจากโขนของหลวงซึ่งมีประจำอยู่ในราชสำนัก...พระเจ้าแผ่นดินโปรดเกล้าฯให้ฝึกหัดโขนไว้เพื่อให้แสดงในงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษก และงานหลวงอื่นๆ" ต่อมามีพระราชานุญาตให้

ฝึกโขนในหมู่เจ้านายชั้นขุนนางผู้ใหญ่ เนื่องจากการฝึกโขนทำให้ผู้ฝึกหัดซึ่งส่วนมากเป็นชนชั้นทหารมีความคล่องแคล่วในท่าการรบพุ่งมากขึ้น "เจ้านายและข้าราชการผู้ใหญ่แต่ก่อน ใครมีสมพลบ่าวไพร่จำนวนมาก จึงมักหัดโขนขึ้นสำหรับประดับเกียรติ เมื่อโขนมีขึ้นแพร่หลายการเล่นโขนก็เล่นไปจนในมหรสพซึ่งเป็นการใหญ่เช่นในการฉลองพระอารามเป็นต้น ตลอดจนในการศพผู้มีบรรดาศักดิ์สูง" (ธนิต อยู่โพธิ์, 2539: 237)

ละครพื้นบ้าน (Folk Theatre)

นักวิชาการมีความเห็นที่แตกต่างกันเกี่ยวกับขอบเขตและนิยามของละครพื้นบ้าน Balwant Gaegi (Farley P. Richmond, 1990: 9) ให้ความหมายของละครพื้นบ้านไว้ว่า "เป็นละครที่จัดแสดงเพื่อประชาชนทั่วไป โดยประชาชนทั่วไป และได้รับการอุปถัมภ์จากประชาชนทั่วไป" Jagdish Chandra Mathur (Farley P. Richmond, 1990: 9) ให้ขอบเขตของละครพื้นบ้านไว้ว่า "เป็นละครที่จัดแสดงอยู่ตามชนบท และเป็นความจริงที่ว่าละครพื้นบ้านเป็นที่นิยมในสังคมระดับหมู่บ้าน แต่ละครพื้นบ้านบางชนิดก็จัดแสดงในสังคมเมืองและดึงดูดผู้ชมที่เป็นคนเมืองด้วย" และ James R. Brandon (1974: 81) เลือกใช้คำว่า ละครนิยม (popular theatre) แทนคำว่าละครพื้นบ้าน และให้นิยามว่า "เป็นละครที่จัดแสดงในเขตชุมชนเมืองใหญ่และเล็กเป็นละครของชนชั้นกลางที่พอรู้หนังสือบ้าง คณะละครเป็นองค์กรเพื่อการค้า พยายามหาผลกำไรและหาเลี้ยงชีพด้วยรายได้จากการขายบัตร โดยทั่วไปคณะละครนิยมจะแสดงทุกคืนตลอดทั้งปี" โดยสรุปแล้วละครพื้นบ้านเป็นละครที่แสดงเพื่อความบันเทิงของคนในสังคมหมู่บ้านและสังคมเมือง ละครพื้นบ้านของแต่ละชุมชนจะมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ความอยู่รอดของคณะละครขึ้นอยู่กับการเก็บค่าเข้าชม หรือการว่าจ้างจากชุมชน จากวัด และจากครอบครัว เช่นงานขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน การจัดแสดงในเทศกาลทางศาสนา เช่นงานวัด และการจัดแสดงในงานรื่นเริงที่เกี่ยวเนื่องกับฤดูกาล เช่นการฉลองการเก็บเกี่ยวที่ได้ผลดีหรือการฉลองการเริ่มต้นฤดูเพาะปลูก ละครพื้นบ้านในประเทศไทยได้แก่ ลิเก หนังตะลุง และการแสดงหมอลำ เป็นต้น การแสดงละครพื้นบ้านแตกต่างจากละครพิธีกรรมตรงที่ว่า งานรื่นเริงเฉลิมฉลองนั้นไม่จำเป็นต้องมีการจัดแสดงละคร ถึงไม่มีการแสดงละครพื้นบ้านในงานแต่งงาน งานบวช หรืองานวัด งานเหล่านี้ก็ยังคงจะสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

จุดมุ่งหมายในการแสดง

ละครพื้นบ้านที่แสดงตามงานสังสรรค์ งานรื่นเริง และงานเทศกาล มุ่งเน้นให้ความบันเทิงเป็นจุดหมายหลัก ละครพื้นบ้านต้องการสร้างความสนุกสนาน ความเพลิดเพลิน และการเล้าอารมณ์ให้แก่ผู้ชมเพื่อผ่อนคลายหลังจากการทำงานหนัก

นอกจากนี้ละครพื้นบ้านยังมีบทบาทในการถ่ายทอดวัฒนธรรม ค่านิยม และความรู้ในท้องถิ่น จากยุคสมัยหนึ่งไปสู่อีกยุคสมัยหนึ่ง วัฒนธรรม ค่านิยม และความรู้ที่แทรกซึมอยู่ในละครพื้นบ้านได้แก่ ประวัติศาสตร์ จริยธรรม ศีลธรรม คตินิยม หลักดาราศาสตร์ หลักการประพฤติตนในสังคม การเมืองการปกครอง ความเชื่อทางศาสนา เป็นต้น ซึ่งเป็นการเน้นย้ำถึงความสำคัญของวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นอีกด้วย

ลักษณะการแสดง

ละครพื้นบ้านเป็นการแสดงที่มีชีวิตชีวา ออกจะอึกทึกครึกโครม การแสดงใหญ่เกินจริง ให้ความสำคัญกับภาพบนเวที เน้นการให้ความสนุกสนานความตื่นเต้น โดยเฉพาะในฉากตลกและฉากต่อสู้ ความอยู่รอดของคณะละครพื้นบ้านขึ้นอยู่กับการสนับสนุนทางรายได้จากประชาชน การแสดงจึงไม่มีรูปแบบการแสดงที่ตายตัว มีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงลักษณะการแสดงให้เข้ากับรสนิยมของผู้ชมอยู่ตลอดเวลา แต่กระนั้นการแสดงละครพื้นบ้านที่ดูเหมือนจะเรียบง่ายที่สุดนั้นต้องอาศัยทักษะการฝึกฝน และการเตรียมการเป็นระยะเวลายาวนาน

นักแสดง

โดยมากนักแสดงละครพื้นบ้านประกอบอาชีพอื่นเป็นอาชีพหลัก และแสดงละครในช่วงเวลาที่เว้นว่างจากการทำงานหลัก เช่น นักแสดงที่มีอาชีพหลักเป็นเกษตรกร มักจัดแสดงในระหว่างรอเก็บเกี่ยวพืชผลและนอกฤดูทำนา นักแสดงส่วนน้อยที่ประสบความสำเร็จสามารถยึดอาชีพนักแสดงเป็นอาชีพหลัก ก่อตั้งคณะละคร และออกเดินสายตามหมู่บ้าน ไม่ว่าจะเป็นคณะละครอาชีพ หรือคณะละครสมัครเล่น หัวหน้าคณะเป็นผู้กำหนดลักษณะและขนบการแสดง การคัดเลือกและการฝึกฝนนักแสดง แม้ว่าในปัจจุบันมีการสอนศิลปะการแสดงละครพื้นบ้านบางชนิดในโรงเรียนและวิทยาลัยนาฏยศิลป์ แต่ตามธรรมดาแล้วศิลปะการแสดงละครพื้นบ้านมักจะถ่ายทอดให้กับสมาชิกภายในครอบครัวหรือลูกศิษย์ก้นกุฏิเท่านั้น

ตัวอย่างละครพื้นบ้าน

ตัวอย่างละครพื้นบ้านคือ ละครคาบูกิ (Kabuki) ของประเทศญี่ปุ่นที่พัฒนาขึ้นจากความต้องการละครที่มีชีวิตชีวา และสามารถแสดงถึงความหรูหราฟู่ฟ่าของกลุ่มคนเมืองหรือโชนิน (chonin) อันประกอบด้วยกลุ่มพ่อค้าและกลุ่มช่างฝีมือซึ่งเป็นชนชั้นล่างของสังคมญี่ปุ่นในสมัยเอโดะ (Edo 1603 - 1868) ในยุคนั้นบ้านเมืองมีความสงบสุขปราศจากการสงคราม ซามูไรที่มีอาชีพรบพุ่งจึงต้องตกงานขาดเงินทองและอำนาจ ในขณะที่เหล่าโชนินกลับรุ่งเรืองอำนาจขึ้นมาจากการทำการค้า ละครคาบูกิจึงกลายเป็นสัญลักษณ์ของความรุ่งเรืองของกลุ่มคนเมือง คาบูกิจัดแสดงตามแหล่งนัดพบและย่านกลางคืนของกลุ่มโชนิน นอกจากคาบูกิจะเป็นความบันเทิงเพื่อความ

สนุกสนาน ร่าเริง ผ่อนคลาย ระบายความเครียดแล้ว การเข้าชมละครคาบูกิคือการได้อวดความร่ำรวย แสดงความเจริญทางวัฒนธรรม และเป็นวิถีแห่งความกบฏทางชนชั้นของกลุ่มโชนินอีกด้วย

ตั้งแต่เริ่มแรกคาบูกิมุ่งสร้างความสนุกสนานและความบันเทิงที่แปลกใหม่ ดังที่ เสาวลักษณ์ สุริยะวงศ์ไพศาล (2539: 1) กล่าวถึงการกำเนิดของคาบูกิไว้ว่า

คาบูกิเป็นศิลปะการแสดงของสามัญชนอย่างแท้จริง ตั้งแต่เมื่อถือกำเนิดขึ้นเมื่อต้นศตวรรษที่ 17 โดยคณะนักเต้นรำและร้องเพลงภายใต้การนำของหญิงผู้หนึ่งที่รู้จักกันในนามว่า โอคุนิ (Okuni) โอคุนิอ้างตัวว่าเป็นภิกษุณีแห่งศาลเจ้าอิซึมิ (ปัจจุบันอยู่ในจังหวัดชิมาเนะ) และนำคณะออกแสดงตามงานเทศกาลโดยอ้างว่าเป็นการช่วยหาเงินบริจาคให้แก่ศาลเจ้า โอคุนิได้สร้างความเกรียวกราวให้กับการแสดงของเธอด้วยการแต่งกายเป็นชาย และร่ายรำในลักษณะประโลมอารมณ์ แสดงถึงการที่ชายหนุ่มไปเที่ยวหาความสำราญตามโรงน้ำชา ความแปลกใหม่ล้ำยุคเช่นนี้ทำให้การแสดงของเธอได้รับการขนานนามว่า 'คาบูกิ' ซึ่งในสมัยนั้นมีความหมายว่า 'แปลกใหม่ล้ำยุค' การนำเสียง 'คา-บู-กิ มาเขียนด้วยตัวอักษรจีนให้มีความหมายว่า 'ดนตรี-การร่ายรำ-ความสามารถในการแสดง' นั้นเพิ่งจะมีขึ้นในสมัยหลังนี่เอง

สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2549) หนังสือ "นาฏยศิลป์รัชกาลที่ 9" ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับละครพื้นบ้านและฟ้อนพื้นบ้าน กล่าวโดยสรุปไว้ว่า

ละครพื้นบ้านและฟ้อนพื้นบ้าน

ละครพื้นบ้าน มีลักษณะร่วมกันคือ เน้นการด้นขับร้อง บทเจรจา ดำเนินเรื่องให้รวดเร็ว ตลกโปกฮา บางชนิดมีฟ้อนรำเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ ใช้ภาษาถิ่น มีการปรับเปลี่ยนองค์ประกอบในการแสดง เช่น เนื้อเรื่อง และเพลงที่ทันสมัย จึงทำให้คนดูท้องถิ่นยังนิยมดูละครพื้นบ้านเหล่านี้ไม่เสื่อมคลาย ส่วนการฟ้อนพื้นบ้านก็เป็นการใช้การฟ้อนทั้งในพิธีกรรมและเพื่อแสดงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น การฟ้อนยังคงมีปรากฏอยู่ทั่วไปทั้งในด้านอนุรักษ์ และด้านพัฒนา

หนังตะลุง

หนังตะลุง ตามหลักฐานคาดว่าเกิดจากการสร้างสรรค์โดยศิลปินพื้นเมือง จังหวัดพัทลุง เลียนแบบหนังชวา ในสมัยรัชกาลที่ 5 และเข้ามาแสดงถวายหน้าพระที่นั่ง จากนั้นก็เป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายมาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะจังหวัดทางภาคใต้

หนังตะลุงมีลักษณะสำคัญดังนี้

ผู้แสดง บุคคลสำคัญในการแสดงหนังตะลุงคือ นายหนัง เป็นผู้ชาย ทำหน้าที่พากย์ และเชิดหนัง โดยนั่งอยู่หลังจอ

ตัวหนัง ตัวหนังตะลุงมีขนาดสูงประมาณ 40 เซนติเมตร มีแขนข้างหนึ่งที่เคลื่อนไหวได้ และตัวตลกยังเปิดริมฝีปากล่างได้อีกด้วย ตัวหนังเป็นรูปเดี่ยว ได้แก่ ตัวฤาษี ตัวพระ ตัวนาง ตัวยักษ์ ตัวลิง ตัวตลก รูปแบบของตัวหนังแต่ก่อนเลียนแบบหนังใหญ่ คือ แต่งตัวยืนเครื่อง ปัจจุบันเป็นรูปหนังแต่งกายตามสมัยนิยม หรือแต่งเครื่องแบบต่างๆ เช่น แต่งเป็นทหาร ตำรวจ ผู้หญิงแต่งชุดราตรี เป็นต้น ทั้งนี้เพราะเรื่องราวเป็นสมัยใหม่ไปแล้ว การแสดงครั้งหนึ่งใช้หนังประมาณ 50 ตัว

โรง โรงหนังตะลุง ปลูกเป็นโรงยกพื้นมีหลังคา และฝาข้าง ด้านหน้าเป็นจอขนาด 3x4 เมตร สูงประมาณ 2 เมตร ปัจจุบันขยายความกว้างจอเป็นแบบซิเนมาสโคป คือประมาณ 3x6 เมตร ที่เชิงจอด้านในมีต้นกล้วยวางตามยาวสำหรับปักตัวหนัง เมื่อใช้บทเจรจาหรือยืนเฉย ส่วนตัวหนังที่ยังไม่ได้ใช้วางพิงไว้ 2 ข้างจอ นายหนังนั่งอยู่กลางจอด้านหลัง มีไมโครโฟนแขวนระดับปากเพื่อขยายเสียง มีหลอดไฟแขวนเหนือศีรษะ เป็นแหล่งให้แสงเวลาเชิดหนัง

ดนตรี ใช้วงดนตรีโนรา เพิ่มเครื่องดนตรีสากลให้ทันสมัยเช่นกัน

บทละคร เดิมหนังตะลุงแสดงเรื่องรามเกียรติ์ และเรื่องในวรรณคดีบ้างปัจจุบันแสดงเรื่องประโลมโลกสมัยใหม่

ลำดับการแสดง

1. โหมโรงดนตรี ประมาณ 20 นาฬิกา
2. ประกาศหน้าบท หรือกาศครู ประมาณ 21 นาฬิกา
3. เกริ่น อวยพรเจ้าภาพ คนดู กล่าวถึงปัญหาสังคม ทางการเมือง ฯลฯ
4. จับเรื่อง ประมาณ 21 นาฬิกา
5. ฉากตลก หนังตะลุงมีการแสดงฉากตลก โดยมีตัวตลก มีชื่อเสียง เช่น อ้ายเท่ง อ้ายทอง ฯลฯ
6. จับเรื่องต่อไปจนจบ
7. ลาโรง ตอนรุ่งสาง

คณะหนังตะลุงในจังหวัดภาคใต้มีเป็นจำนวนมาก ที่มีชื่อเสียงได้แก่ หนังณรงค์ หนังแคล้ว หนังผวน หนังปรีดา ฯลฯ

หนังปะโมทัย คือ หนังตะลุงที่อุบลราชธานี มีลักษณะเหมือนหนังตะลุงเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นใช้ภาษาอีสาน และปี่พาทย์ภาคกลาง กล่าวกันว่า หนังปะโมทัย เป็นหนังตะลุงจากภาคกลางไปแสดงที่อุบลราชธานี แล้วพัฒนาต่อมาเป็นหนังตะลุงอีสาน และเรียกชื่อตามชื่อคณะว่า หนังปะโมทัย

หนังตะลุงเพชรบุรี

หนังตะลุงเพชรบุรี เป็นหนังตะลุงที่จังหวัดเพชรบุรีแสดงเลียนแบบหนังตะลุงภาคใต้ แต่ภาษาที่ใช้เป็นสำเนียงเพชรบุรี ปัจจุบันไม่ค่อยออกแสดง นอกจากเพื่อการสาธิต

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรม

จากหนังสือแผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2550-2559 ได้แสดงแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับวัฒนธรรม กล่าวโดยสรุปไว้ว่า

วัฒนธรรมตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า "culture" มาจากภาษาลาตินคือ cultura ซึ่งแตกมาจากคำว่า colere หมายถึง การเพาะปลูกและบำรุงให้เจริญงอกงาม (cultivate) โดยทั่วไปแล้ว การใช้คำนี้สะท้อนถึงวิถีชีวิตของผู้คน และโครงสร้างทางสัญลักษณ์ที่แสดงถึงการประพฤติปฏิบัติที่สำคัญ วัฒนธรรมได้รับการเข้าใจว่าเป็นเสมือนระบบของสัญลักษณ์และความหมายที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งมีความแตกต่างกันตามลักษณะของแต่ละพื้นที่ (Findley and Rothney, 1986) ความแตกต่างกันของการให้ความหมายของคำว่าวัฒนธรรมขึ้นอยู่กับการใช้ แนวคิด และทฤษฎีที่ต่างกัน รวมไปถึงเกณฑ์ในการประเมินความประพฤติ การปฏิบัติที่แตกต่างกัน

วัฒนธรรมจะแสดงออกให้เห็นในหลายรูปแบบ เช่น ดนตรี วรรณกรรม การวาดภาพ การแกะสลัก การแสดงละคร ภาพยนตร์ รวมถึงลักษณะการใช้ชีวิตของผู้คน (Raymond W., 1986) ซึ่งมีบางกลุ่มระบุวัฒนธรรมในความหมายของการบริโภค และสินค้าที่บริโภค แต่นักมานุษยวิทยาเชื่อว่า "วัฒนธรรม" ไม่ได้สะท้อนถึงสินค้าในการบริโภคเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการในการผลิตสินค้าและให้ความหมายต่อตัวสินค้านั้น รวมทั้งความสัมพันธ์ทางสังคมที่สะท้อนวิถีแห่งการปฏิบัติที่ผูกตัวสินค้ากับกระบวนการเข้าด้วยกัน ดังนั้นวัฒนธรรมจึงหมายรวมศิลปะ วิทยาศาสตร์ และระบบคุณธรรม จริยธรรม

ความหมายของวัฒนธรรม

ความแตกต่างของการให้ความหมายของคำว่าวัฒนธรรมมาจากความเข้าใจที่แตกต่างกันทางพื้นฐานแนวคิด ทฤษฎีหรือการใช้เกณฑ์ในการประเมินการประพฤติหรือการปฏิบัติของคนในสังคม นักมานุษยวิทยามักใช้คำว่าวัฒนธรรมในความหมายของวิถีชีวิต หมายถึงแบบแผนของการประพฤติ ปฏิบัติของผู้คนมนสังคมที่ได้รับการสั่งสมจากรุ่นต่อรุ่นซึ่งแสดงออกในรูปของสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความคิด สติปัญญา รวมทั้งระบบคุณธรรม ซึ่งสัญลักษณ์ที่แสดงออกอาจอยู่ในรูปแบบที่จับต้องได้ (เช่น ภาษา การแต่งกาย เทคโนโลยี ศิลปะ กิริยาท่าทาง) และรูปแบบที่

จับต้องไม่ได้ (เช่น ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม) อย่างไรก็ตามสัญลักษณ์ทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เนื่องจากสิ่งที่จับต้องได้ มักมีความหมายหรือระบบคุณค่าอยู่เบื้องหลัง

วัฒนธรรมบ่งบอกถึงประวัติศาสตร์และความเป็นมาของการดำรงอยู่ที่สอดคล้องกับความคิด ความเชื่อ ของคนในสังคมที่แตกต่างกัน ตามเชื้อชาติ สีผิว เผ่าพันธุ์ หรือลักษณะทางภูมิศาสตร์ การพิจารณาความแตกต่างทางวัฒนธรรมอาจพิจารณาได้จากสถานะทางเศรษฐกิจ การดำรงชีวิต เชื้อชาติ สถานที่เกิด และความรู้สึกเป็นสมาชิกกลุ่ม

ในทัศนะของ Pierre Bourdien วัฒนธรรมปรากฏใน 3 รูปแบบคือ (อ้างถึงในสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550)

1. สิ่งที่ฝังอยู่ในตัวคนหรือกลุ่มคน ได้แก่ ความคิด จินตนาการ ความคิดริเริ่ม ความเชื่อ ฯลฯ

2. สิ่งที่มีรูปลักษณ์และตัวตน ได้แก่ หนังสือ ภาพวาด เครื่องมือ เครื่องดนตรี สิ่งก่อสร้างและอุปกรณ์ต่างๆ รวมถึงสถานที่มรดกโลก

3. ความเป็นสถาบัน ได้แก่ กติกาความเชื่อ การยอมรับที่หลายๆคนเห็นร่วมกัน อาทิ สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา และสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นต้น

ในสังคมไทยคำว่า วัฒนธรรม ได้ถูกนิยามโดยรากศัพท์บาลีและสันสกฤต คำว่า วฒฒน (วัฒน) หมายถึง ความเจริญงอกงาม ส่วน ธรม (ธรรม) หมายถึง ความดี ความงาม กฎระเบียบข้อปฏิบัติ เมื่อรวมกันเป็น วัฒนธรรม หมายถึง ความดี ความงามที่เจริญเติบโต ซึ่งพระยาอนุมานราชธน (2515) และพระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตตโต 2532) ได้อธิบายว่า หมายถึงสิ่งที่มนุษย์ผลิตหรือสร้างขึ้น มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อความงอกงามในวิถีชีวิตของส่วนรวม สามารถถ่ายทอดสืบต่อกัน ซึ่งช่วยให้มนุษย์อยู่รอดและเจริญสืบต่อไปได้

นิยามของคำว่าวัฒนธรรมได้ขยายตัวกว้างออกไป ดังที่ งามพิศ สัตย์สงวน (2543) ได้อธิบายว่า วัฒนธรรมหมายถึงผลผลิตโดยรวมของแต่ละบุคคล กลุ่ม หรือสังคม รวมทั้งเทคโนโลยี ศิลปะ วิทยาศาสตร์ และระบบคุณธรรม รวมทั้งพฤติกรรมที่สะท้อนสติปัญญาโดยบ่งบอกถึงความแตกต่างของพฤติกรรมมนุษย์ วัฒนธรรมยังหมายรวมถึงกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นท่ามกลางความสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ นอกจากนี้ Tyler (1871) ได้อธิบายว่า วัฒนธรรมเป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่ได้มาจากการเรียนรู้ของสังคมและสมาชิกได้มีส่วนร่วมในการใช้สิ่งนั้นๆ สมาชิกในสังคมจะได้รับวัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคม ซึ่งสมาชิกอาจปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมนั้นๆ เพื่อเป็นมรดกแห่งชนรุ่นหลังต่อไป ในทางสังคมวิทยา คำว่า วัฒนธรรมมีความหมายถึง วิถีการดำเนินชีวิต แบบ

แผนแห่งพฤติกรรม และบรรดาผลงานทั้งมวลมนุษย์ที่ๆได้สร้างขึ้นตลอดจนความคิด ความเชื่อ ความรู้ต่างๆ ที่เกิดจากการเรียนรู้และสร้างสมของมนุษย์ และสามารถถ่ายทอดกันได้จากสังคมหนึ่งไปยังอีกสังคมหนึ่ง จากรุ่นหนึ่งไปยังคนรุ่นต่อไปของสังคม

ในสังคมไทย วัฒนธรรมได้ถูกให้ความสำคัญอย่างเป็นรูปธรรมโดยรัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติบำรุงวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ.2483 โดยกำหนดความหมายของ "วัฒนธรรม" ว่าหมายถึงลักษณะที่แสดงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบอันดีงาม ความกลมเกลียว ก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน และกำหนดให้ประชาชนชาวไทยมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามวัฒนธรรมแห่งชาติ ต้องผดุงส่งเสริมความก้าวหน้าของชาติ รักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมตามประเพณีที่ดี และช่วยปรับบำรุงให้ดีขึ้นตามสมัย อีกทั้งพระราชบัญญัติบำรุงวัฒนธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ.2485 มีสาระสำคัญที่กำหนดวัฒนธรรมที่ประชาชนชาวไทยต้องปฏิบัติให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยต่างๆ ได้แก่ การแต่งกาย จรรยาบรรณและมารยาทการปฏิบัติตนและปฏิบัติต่อบ้านเมือง สมรรถภาพและมารยาทที่เกี่ยวกับวิธีการดำเนินการงานอาชีพและความนิยมไทย

ในปัจจุบันขอบเขตของคำว่าวัฒนธรรมได้ขยายกว้างขวางออกไปโดยองค์การยูเนสโก้ได้ให้ความสำคัญกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ผลการประชุมเพื่อกำหนดนโยบายทางด้านวัฒนธรรมในปี 1982 (พ.ศ.2525) มุ่งให้ประชาชนตระหนักในอัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรม ลักษณะทางพหุนิยมด้านวัฒนธรรม สิทธิในความแตกต่าง และการรู้จักเคารพวัฒนธรรมของคนอื่นรวมทั้งชนกลุ่มน้อย บทบาทดังกล่าวเป็นบทบาทที่เรียกว่าข้ามพรหมแดนของชาติ (UNESCO as an international body) ซึ่งมีนัยของการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างทางวัฒนธรรม

เป็นที่น่าสังเกตว่า ความหมายของคำว่า "วัฒนธรรม" บ่งบอกแหล่งกำเนิดจากความสัมพันธ์กับการผลิตที่อิงอยู่กับธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ต่อมาได้ขยายนิยามไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับสังคม ซึ่งความสัมพันธ์ประการหลังนี้มีบทบาทโดดเด่นมาจนถึงปัจจุบัน จนทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับการผลิตที่อิงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมลดน้อยลง ทั้งนี้เนื่องจากอาชีพของคนในสังคมไทยมีหลากหลายมากขึ้น ซึ่งเป็นแนวโน้มของสังคมอุตสาหกรรม ซึ่งเมื่อพิจารณานิยามของกระทรวงวัฒนธรรมพบว่า ได้นิยามความหมายไว้ครอบคลุมคือ "วิถีชีวิตของมนุษย์ที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์มนุษย์และสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ" ซึ่งหากเสริมความหมายที่บ่งบอกถึงคุณค่าในเชิงความดี ความงาม การนิยามความหมายจะครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ดังที่ อมรา พงศาพิชญ์ (2541) ได้อธิบายไว้ว่า วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

มนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์และสังคม วัฒนธรรมจึงมีสาระรูปแบบที่เป็นระบบความคิด วิธีการ โครงสร้างของสังคม สถาบัน ตลอดจนมีแบบแผนในทุกสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น

การจำแนกประเภททางวัฒนธรรมได้สอดคล้องกับการจำแนกของ งามพิศ สัตย์สงวน ที่จำแนกไว้ดังนี้

วัฒนธรรมทางวัตถุ	วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ
บ้าน รถยนต์ เสื้อผ้า เครื่องจักรกล ตู้เย็น พัดลม โต๊ะ เก้าอี้ วิทยุ เป็นต้น	สถาบันสังคม : ครอบครัว เศรษฐกิจ การศึกษา การเมืองการปกครอง ศาสนา สุขภาพอนามัย เป็นต้น วัฒนธรรมประเภทการควบคุมสังคม : ศาสนา ความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์ ประเพณี กฎหมาย เป็นต้น ศิลปะ : จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม หัตถกรรม นาฏศิลป์ ดนตรี การละคร ภาษา : ภาษาพูด ภาษาเขียน กิริยา ท่าทาง พิธีกรรม

ปัจจุบันกระทรวงวัฒนธรรมจำแนกวัฒนธรรมออกเป็น 3 ประเภทคือ วัฒนธรรมทางวัตถุ ซึ่งสามารถจับต้องได้ วัฒนธรรมทางจิตใจที่ไม่สามารถจับต้องได้ และความหลากหลายทางวัฒนธรรม (ไขศรี ศรีอรุณ , 2550) นอกจากนี้วัฒนธรรมยังปรากฏในรูปแบบของวัฒนธรรมที่เป็นมรดก (heritage culture) วัฒนธรรมที่เป็นวิถีชีวิต (living culture) และวัฒนธรรมที่สร้างสรรค์ (creative culture)

Julian Huxley ได้ให้ข้อคิดเห็นของการจัดประเภทของวัฒนธรรมส่วนใหญ่ พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างมิติของวัฒนธรรมที่สัมผัสได้ และมิติวัฒนธรรมที่สัมผัสไม่ได้ซึ่งเป็นเรื่องของจิตใจ โดยปกติแล้วนักโบราณคดี มักสนใจในวัฒนธรรมทางวัตถุ ขณะที่นักมานุษยวิทยาสนในวัฒนธรรมทางจิตใจที่สะท้อนในรูปของสัญลักษณ์ แต่ท้ายที่สุดทั้ง 2 กลุ่มต่างต้องให้ความสนใจร่วมกัน

สาเหตุของการเกิดวัฒนธรรม

งามพิศ สัตย์สงวน (2543) ได้อธิบายว่า การเกิดวัฒนธรรมมีสาเหตุมาจากความต้องการของมนุษย์ 3 ประการ คือ

1. ความต้องการที่จะได้รับการตอบสนองทางชีววิทยา (biological needs) ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐาน คือ ปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ

2. ความต้องการทางสังคม (social needs) เนื่องจากการอยู่ร่วมกันของคนหมู่มากที่ต้องมีการจัดระเบียบต่างๆ เพื่อให้เกิดการแบ่งหน้าที่ การร่วมมือกันแก้ปัญหาพื้นฐาน ความต้องการด้านนี้ ก่อให้เกิดวัฒนธรรม คือ การจัดระเบียบทางสังคม (social organization)

3. ความต้องการทางจิตใจ (phychological needs) ซึ่งวัฒนธรรมที่มาตอบสนองความต้องการ คือ ระบบความเชื่อ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานของโสภณ ตันพิริยะกุล (2548) เรื่อง การติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาวิชาช่างไฟฟ้ากำลัง ปีการศึกษา 2539 – 2544 ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา จังหวัดนนทบุรี มีผลสรุปดังนี้

โดยมีความมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อติดตามผลของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาช่างไฟฟ้ากำลัง ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดนนทบุรี ปีการศึกษา 2539 – 2544 ตามความคิดเห็นของผู้สำเร็จการศึกษา เพื่อนร่วมงาน และหัวหน้างาน ตัวแปรที่ศึกษาคือ คุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษา ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือผู้สำเร็จการศึกษาที่ทำงานในสถานประกอบการประกอบอาชีพอิสระและกำลังศึกษาต่อ เพื่อนร่วมงานและหัวหน้างานของผู้สำเร็จการศึกษาที่ทำงานในสถานประกอบการ จำนวน 366 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าแบ่งเป็น 2 ฉบับ คือแบบสอบถามฉบับ ก. เป็นแบบสอบถามสำหรับผู้สำเร็จการศึกษาที่ทำงานในสถานประกอบการและประกอบอาชีพอิสระ เพื่อนร่วมงานและหัวหน้างานของผู้สำเร็จการศึกษามีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.96 และแบบสอบถามฉบับ ข. เป็นแบบสอบถามสำหรับผู้สำเร็จการศึกษาที่กำลังศึกษาต่อมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.94 ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามผู้สำเร็จการศึกษาที่ทำงานในสถานประกอบการและประกอบอาชีพอิสระ จำนวน 142 คน ได้แบบสอบถามตอบคืนมา 132 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 92.96 ผู้สำเร็จการศึกษาที่กำลังศึกษาต่อจำนวน 45 คน ได้แบบสอบถามตอบคืนมา 42 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93.33 เพื่อนร่วมงานของผู้สำเร็จการศึกษาที่ทำงานในสถานประกอบการจำนวน 112 ฉบับ ได้

แบบสอบถามตอบคืนมา 102 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 91.07 หัวหน้างานของผู้สำเร็จการศึกษาที่ทำงานในสถานประกอบการจำนวน 65 ฉบับ ได้แบบสอบถามตอบคืนมา 61 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93.85 ได้แบบสอบถามคืนมาทั้งหมด 337 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 92.08 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน Z-test และไคสแควร์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป EXCEL VERSION 2000 ผลการวิจัยมีดังนี้

การติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาตามความเห็นของผู้สำเร็จการศึกษา เพื่อนร่วมงานและหัวหน้างาน ในคุณลักษณะ 3 ด้านคือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย โดยรวมอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ระดับดี (4.00) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และค้นพบแต่ละด้านได้ดังนี้

1. ด้านพุทธิพิสัย พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษา เพื่อนร่วมงาน และหัวหน้างานมีความคิดเห็นโดยรวมทั้งรายประเด็น (ความรู้ทฤษฎีและความรู้งานปฏิบัติ) มีระดับความคิดเห็นต่ำกว่าเกณฑ์ระดับดี (4.00) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ด้านจิตพิสัย พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาที่ทำงานในสถานประกอบการและประกอบอาชีพอิสระรวมทั้งหัวหน้างานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ระดับดี (4.00) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนผู้สำเร็จการศึกษาที่กำลังศึกษาต่อและเพื่อนร่วมงานมีระดับความคิดเห็นต่ำกว่าเกณฑ์ระดับดี (4.00) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสามารถสรุปรายประเด็นย่อยทั้ง 5 ประเด็น ได้ดังนี้

2.1 พฤติกรรมทางสังคม พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาและเพื่อนร่วมงานและหัวหน้างานที่ทำงานในสถานประกอบการและประกอบอาชีพอิสระมีระดับความคิดเห็นต่ำกว่าเกณฑ์ระดับดี (4.00) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 บุคลิกภาพ พบว่าผู้สำเร็จการศึกษาและเพื่อนร่วมงานมีระดับความคิดเห็นต่ำกว่าเกณฑ์ระดับดี (4.00) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนหัวหน้างานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ระดับดี (4.00) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 เจตคติ พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาและหัวหน้างานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ระดับดี (4.00) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเพื่อนร่วมงานมีระดับความคิดเห็นต่ำกว่าเกณฑ์ระดับดี (4.00) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.4 มนุษยสัมพันธ์ พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาและหัวหน้างานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ระดับดี (4.00) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเพื่อนร่วมงานมีระดับความคิดเห็นต่ำกว่าเกณฑ์ระดับดี (4.00) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.5 คุณธรรม จริยธรรม พบว่า เพื่อนร่วมงานมีระดับความคิดเห็นต่ำกว่าเกณฑ์ระดับดี(4.00) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนหัวหน้างานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ระดับดี (4.00) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ด้านทักษะพิสัย พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษา เพื่อนร่วมงาน และหัวหน้างาน มีระดับความคิดเห็นโดยรวมและรายประเด็น(การจัดการวางแผนการปฏิบัติงานและทักษะการปฏิบัติงาน) ต่ำกว่าเกณฑ์ระดับดี(4.00) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปิยาภรณ์ วงศ์คำจันทร์ (2548) เรื่อง การติดตามผลการปฏิบัติงานผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรแพทยศาสตร์บัณฑิต คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล มีผลสรุปดังนี้

การศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สำเร็จการศึกษา และผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรแพทยศาสตร์บัณฑิต คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดีที่มีต่อการปฏิบัติงาน 4 ด้านคือ ด้านความรู้ ด้านความสามารถทางวิชาชีพ การสื่อสารและการสร้างสัมพันธภาพ เจตคติ คุณธรรมและจริยธรรมทางวิชาชีพ ความสนใจใฝ่รู้ในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง จำแนกตามตัวแปร เพศ รุ่นที่สำเร็จการศึกษา คะแนนเฉลี่ยสะสมตลอดหลักสูตร และหน่วยงานที่สังกัด สำหรับผู้สำเร็จการศึกษาและจำแนกตามตัวแปร เพศ อายุ และหน่วยงานที่สังกัด สำหรับผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ ผู้สำเร็จการศึกษาที่สำเร็จการศึกษาหลักสูตรแพทยศาสตร์บัณฑิต คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี ในปีการศึกษา 2543 – 2545 รุ่นที่ 31 – 33 จำนวน 280 คน และผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษาซึ่งเป็นหัวหน้ากลุ่มงานหรือหัวหน้าหน่วยที่ผู้สำเร็จการศึกษาสังกัดหรือปฏิบัติงานอยู่ภายใต้การบังคับบัญชา จำนวน 315 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีจำนวน 50 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ที-เทสต์ และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรแพทยศาสตร์บัณฑิต คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดีเห็นว่าการปฏิบัติงานโดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษามีความเห็นว่าการปฏิบัติงานมีความเหมาะสมในระดับมากเกือบทุกด้าน

ยกเว้นด้านการสนใจใฝ่รู้ในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องที่ผู้สำเร็จการศึกษาเห็นว่ามีความเหมาะสมในระดับปานกลาง

2. ผู้บังคับบัญชา เห็นว่าการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรแพทยศาสตร์บัณฑิต คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดีโดยรวมในแต่ละด้านมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

3. ผู้สำเร็จการศึกษาชายและหญิง มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสนใจใฝ่รู้ในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องมีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนด้านอื่นๆไม่พบความแตกต่าง

4. ผู้สำเร็จการศึกษารุ่นแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานในแต่ละด้านและโดยรวมไม่แตกต่างกัน

5. ผู้สำเร็จการศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมตลอดหลักสูตรแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานในแต่ละด้านและโดยรวมไม่แตกต่างกัน

6. ผู้สำเร็จการศึกษาที่สังกัดหน่วยงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสนใจใฝ่รู้ในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องที่ผู้สำเร็จการศึกษามีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนด้านอื่นๆไม่พบความแตกต่าง

7. ผู้บังคับบัญชาชายและหญิงของผู้สำเร็จการศึกษา มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานโดยรวมของผู้สำเร็จการศึกษาไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสื่อสารและการสร้างสัมพันธภาพมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนด้านอื่นๆ ไม่พบความแตกต่าง

8. ผู้บังคับบัญชาที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษาโดยรวมและในแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน

9. ผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษาที่สังกัดหน่วยงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาชีพ และด้านการสนใจใฝ่รู้ในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องที่ผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษามีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนด้านอื่นๆ ไม่พบความแตกต่าง

งานของ รวมบุญ อาจวงษ์ (2548) เรื่อง การติดตามผลความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการของบริษัทตรวจสุขภาพเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดกรุงเทพมหานคร มีผลสรุปดังนี้

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อการบริการของบริษัทตรวจสุขภาพเอกชน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ และติดตามผลความพึงพอใจของผู้มารับบริการที่มารับบริการเป็นครั้งที่ 2 ที่มีต่อการบริการของบริษัทตรวจสุขภาพเอกชน แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าเป็นผู้รับบริการในเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร และยินดีให้ความร่วมมือในการศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 295 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการของบริษัทตรวจสุขภาพเอกชน ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้รับบริการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 80.00 มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 48.80 มีระดับการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 78.00 มีอาชีพรับจ้างคิดเป็นร้อยละ 73.20 และมีรายได้ต่อเดือน 15,001 บาท ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 68.10

2. ความพึงพอใจของผู้รับบริการ เมื่อจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ผู้รับบริการที่กลับมาใช้บริการเป็นครั้งที่ 2 จำนวนทั้งสิ้น 50 คนนั้น มีความพึงพอใจในการให้บริการในระดับที่ต่างกัน ดังนี้คือ ผู้รับบริการจำนวน 22 คน มีความพึงพอใจในการให้บริการอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 44.00 รองลงไปคือ ระดับกลาง จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 32.00 และระดับต่ำ จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 24.00 ตามลำดับ

4. ค่าคะแนนเฉลี่ยรายด้านพบว่า ด้านที่ 4 ความสุภาพ เป็นด้านที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ถึง 4.60 ส่วนด้านที่ 1 ความสะดวก และด้านที่ 2 การติดต่อสื่อสาร มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 เป็นด้านที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด

งานของ เพทาย บุญมี (2549) เรื่อง การติดตามผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิทยาการจัดการคอมพิวเตอร์ประยุกต์ – มัลติมีเดีย คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี มีผลสรุปดังนี้

โดยมีความมุ่งหมาย เพื่อศึกษาผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิทยาการจัดการคอมพิวเตอร์ประยุกต์ – มัลติมีเดีย คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ปีการศึกษา 2544 และ 2545 ตามความเห็นของผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตและบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา โดยรวมและเป็นรายด้าน 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ ด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน และด้านคุณลักษณะส่วนตัว จำแนกตามตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับบัณฑิต ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และลักษณะของหน่วยงาน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้สำเร็จการศึกษา ปีการศึกษา 2544 และ 2545 จำนวน 61 คน ผู้บังคับบัญชาของบัณฑิต จำนวน 37 ตน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 42 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยใช้วิธีของเชฟเฟ่

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตและบัณฑิต มีความคิดเห็นว่าการปฏิบัติงานของบัณฑิตหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิทยาการจัดการคอมพิวเตอร์ประยุกต์ – มัลติมีเดีย คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับดี

2. ผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตและบัณฑิต มีความคิดเห็นว่าการปฏิบัติงานของบัณฑิตหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิทยาการจัดการคอมพิวเตอร์ประยุกต์ – มัลติมีเดีย คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. ผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นว่าการปฏิบัติงานของบัณฑิต หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิทยาการจัดการคอมพิวเตอร์ประยุกต์ – มัลติมีเดีย คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

4. ผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตที่ทำงานในสังกัดหน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานของเอกชนมีความคิดเห็นว่าการปฏิบัติงานของบัณฑิต หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิทยาการจัดการคอมพิวเตอร์ประยุกต์ – มัลติมีเดีย คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับดี แต่ไม่สามารถทดสอบนัยสำคัญของความแตกต่างในการวิจัยครั้งนี้

5. ผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นว่าการปฏิบัติงานของบัณฑิต หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิทยาการจัดการคอมพิวเตอร์ประยุกต์ – มัลติมีเดีย คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

6. บัณฑิตทั้งเพศชายและหญิง มีความคิดเห็นว่าการปฏิบัติงานของบัณฑิต หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิทยาการจัดการคอมพิวเตอร์ประยุกต์ – มัลติมีเดีย คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

7. บัณฑิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นว่าการปฏิบัติงานของบัณฑิต หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิทยาการจัดการคอมพิวเตอร์ประยุกต์ – มัลติมีเดีย คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

8. บัณฑิตที่ทำงานในหน่วยงานต่างกัน มีความคิดเห็นว่าการปฏิบัติงานของบัณฑิต หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิทยาการจัดการคอมพิวเตอร์ประยุกต์ – มัลติมีเดีย คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

งานของ เนาวรัตน์ คำตา (2550) เรื่อง การติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการฝึกอบรม โครงการพัฒนาและสร้างผู้ประกอบการ รูปแบบ Doctor Home Care ศึกษาเฉพาะกรณี: ช่างเครื่องทำความเย็นและปรับอากาศ กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน ปีงบประมาณ พ.ศ.2547 มีผลสรุปดังนี้

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการฝึกอบรม โครงการพัฒนาและสร้างผู้ประกอบการ รูปแบบ Doctor Home Care ศึกษาเฉพาะกรณี: ช่างเครื่องทำความเย็นและปรับอากาศ กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน ปีงบประมาณ พ.ศ.2547 ตัวแปรที่ศึกษา คือ คุณลักษณะของผู้สำเร็จการฝึกอบรมตามโครงการพัฒนาและสร้างผู้ประกอบการ ด้านความรู้และทักษะที่ได้จากการฝึกอบรม ด้านการนำความรู้และทักษะไปประกอบอาชีพ และด้านการพัฒนาตนเองให้เหมาะสมกับการประกอบอาชีพอิสระ

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้สำเร็จการฝึกอบรมตามโครงการพัฒนาและสร้างผู้ประกอบการ รูปแบบ Doctor Home Care ศึกษาเฉพาะกรณี: ช่างเครื่องทำความเย็นและปรับอากาศ จำนวน 168 คน ซึ่งเป็นการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามอัตราส่วนประมาณค่า มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 แบบสอบถามที่ได้รับคืนจากผู้สำเร็จการฝึกอบรมตามโครงการจำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 80.36 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน Z-test และ F-test โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ผลการวิจัยมีดังนี้

1. ผู้สำเร็จการฝึกอบรม โครงการพัฒนาและสร้างผู้ประกอบการ รูปแบบ Doctor Home Care ศึกษาเฉพาะกรณี: ช่างเครื่องทำความเย็นและปรับอากาศ มีคุณลักษณะด้านความรู้และทักษะที่ได้จากการฝึกอบรม ด้านการนำความรู้และทักษะไปประกอบอาชีพ และด้านการพัฒนาตนเองให้เหมาะสมกับการประกอบอาชีพอิสระ โดยรวมมีค่าเหนือกว่าระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผู้สำเร็จการฝึกอบรม โครงการพัฒนาและสร้างผู้ประกอบการ รูปแบบ Doctor Home Care ศึกษาเฉพาะกรณี: ช่างเครื่องทำความเย็นและปรับอากาศที่มีอายุ สถานภาพการประกอบอาชีพและหน่วยงานที่เข้าฝึกอบรมต่างกัน มีคุณลักษณะด้านความรู้และทักษะที่ได้จากการฝึกอบรม ด้านการนำความรู้และทักษะไปประกอบอาชีพ และด้านการพัฒนาตนเองให้เหมาะสมกับการประกอบอาชีพอิสระ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผู้สำเร็จการฝึกอบรม โครงการพัฒนาและสร้างผู้ประกอบการ รูปแบบ Doctor Home Care ศึกษาเฉพาะกรณี: ช่างเครื่องทำความเย็นและปรับอากาศ ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีคุณลักษณะด้านความรู้และทักษะที่ได้จากการฝึกอบรม ด้านการนำความรู้และทักษะไปประกอบอาชีพ และด้านการพัฒนาตนเองให้เหมาะสมกับการประกอบอาชีพอิสระ ไม่แตกต่างกัน

งานของ ปรเมษฐ์ แก้วเสมา (2552) การติดตามผลผู้ผ่านการฝึกอบรม หลักสูตรเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับวิชาชีพ สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย – ญี่ปุ่น) มีผลสรุปดังนี้

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อติดตามผลผู้ผ่าน หลักสูตรเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับวิชาชีพ รวม 4 ด้าน คือ ด้านความรู้ในวิชาชีพ ด้านบทบาทหน้าที่เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพ และด้านเจตคติต่อวิชาชีพ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรเจ้าหน้าเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับวิชาชีพ จำนวน 129 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในส่วนของผู้ผ่านการฝึกอบรม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นแบบทดสอบความรู้ในวิชาชีพ ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็น 3 ด้าน คือ ด้านบทบาทหน้าที่เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน ด้านบุคลิกภาพ และด้านเจตคติต่อวิชาชีพ สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างของผู้ผ่านการฝึกอบรม เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นต่อผู้ผ่านการฝึกอบรม 4 ด้าน คือ ด้านความรู้ในวิชาชีพ ด้านบทบาทหน้าที่เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพ และด้านเจตคติต่อวิชาชีพ

โดยแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากผู้ผ่านการฝึกอบรมมีจำนวน 87 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 67.44 ส่วนแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างของผู้ฝึกอบรมมีจำนวน 83 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 64.34 รวมทั้งหมดที่ได้รับคืน 170 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 66 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน KR-20 ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า Z-test ผลการวิจัยมีดังนี้

1. ผู้ผ่านการฝึกอบรมมีระดับความรู้ในวิชาชีพอยู่ในเกณฑ์ระดับดี และมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของตนเองในด้านบทบาทหน้าที่เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพ และด้านเจตคติต่อวิชาชีพ อยู่ในเกณฑ์ระดับดีทุกด้าน

2. ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างของผู้ผ่านการฝึกอบรม มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้ฝึกอบรมในด้านความรู้ในวิชาชีพ ด้านบทบาทหน้าที่เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพ และด้านเจตคติต่อวิชาชีพ อยู่ในเกณฑ์ระดับดีทุกด้าน

3. ผู้ผ่านการฝึกอบรมกับผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้ผ่านการฝึกอบรมในด้านบทบาทหน้าที่เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพ และด้านเจตคติต่อวิชาชีพ อยู่ในระดับดี ไม่แตกต่างกัน

งานของ นครินทร์ ชาทอง (2539) ศิลปะการแสดงหนังตะลุงในจังหวัดสงขลา มีผลสรุปดังนี้

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาศิลปะการแสดงหนังตะลุงในจังหวัดสงขลา โดยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับศิลปะการแสดง 4 ด้าน คือ ศิลปะการผูกเรื่อง ศิลปะการดำเนินเรื่องในการแสดง ศิลปะการเชิดรูป และศิลปะการขับบทและพากย์รูป โดยการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยวีการสัมภาษณ์ สังเกต และถ่ายภาพประกอบ แล้วเสนอผลงานการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลของการศึกษาผู้วิจัยพบว่า **ศิลปะการผูกเรื่อง** เป็นการเขียนเรื่องนิยายหนังตะลุงโดยอาศัยศิลปะต่างๆ อันได้แก่ การตั้งชื่อเรื่อง **ศิลปะการดำเนินเรื่องในการแสดง** เป็นการใช้ศิลปะในการเชื่อมโยงเนื้อหาของเรื่องที่เป็นตอนๆ ให้มีความสอดคล้องกัน อันได้แก่ การดำเนินเรื่องตามบท และการดำเนินเรื่องตามสถานการณ์ **ศิลปะการเชิดรูป** เป็นศิลปะการเชิดรูปให้เคลื่อนไหวส่วนต่างๆ เพื่อให้มีลักษณะเหมือนกับว่ารูปนั้นๆ มีชีวิตจริงและตรงกับบุคลิกลักษณะของตัวละครแต่ละตัว อันได้แก่ การเชิดรูปศักดิ์สิทธิ์ การเชิดรูปมีศักดิ์ การเชิดรูปยักษ์ การเชิดรูปเดิน การเชิดรูปกาก และรูปเบ็ดเตล็ด และ**ศิลปะการขับบทและการพากย์รูป** เป็นศิลปะในการใช้เสียงขับร้องบทกลอนและใช้เสียงพูดเพื่อการบรรยายเรื่อง การสนทนาของตัวละคร เป็นต้น เหล่านี้นับได้ว่ามีคุณค่ายิ่งสำหรับการแสดงหนังตะลุง เพราะทำให้นายหนังตะลุงได้ฝึกฝนตนเองในการแสดงหนังตะลุงนำไปสู่การอนุรักษ์สืบทอดและพัฒนาการแสดงหนังตะลุงต่อไป

ทัศนะจากผู้ชำนาญการ

สยาม อัศจรรย์(ตาแหลม) ในหนังสือพิมพ์ โพสต์ ทูเดย์ 24 มกราคม 2553 ได้แสดงทัศนะถึง ร.อ.กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา ไว้ว่า

ผู้คนในกรุงเทพมหานครคงยังจำกันได้ว่าเรามีผู้ว่าฯ ที่มาจากการเลือกตั้งคนหนึ่ง เมื่อปี 2535 – 2539 หรือเมื่อ 14 – 15 ปีที่ผ่านมา ศ.กิตติคุณ ร.อ.กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา ท่านฝากผลงานไว้พอสมควร ทั้งการแก้ปัญหาจราจรและสิ่งแวดล้อม

ก่อนที่ท่านจะมาเป็นผู้ว่าฯนั้น ท่านผ่านงานต่างๆมามาก งานที่สร้างชื่อเสียงให้กับท่านคืองานสถาปนิก ได้รับการยอมรับจากคนในอาชีพเดียวกันให้เป็นนายกสมาคมสถาปนิกสยาม (อาษา) เป็นอาจารย์ เป็นคณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และได้รับการเชิดชูเกียรติให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (สถาปัตยกรรมร่วมสมัย) ประจำปี 2550 และมีงานชิ้นหนึ่งเกี่ยวกับสื่อมวลชน และยืนยงมาถึงทุกวันนี้ หากผมไม่เอ่ยถึงอาจจะถูกลืมไปได้ นั่นคือท่านออกแบบอาคารที่ทำการสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ซึ่งช่วงที่ท่านออกแบบให้นั้นเป็นช่วงเวลาปี 2512 สมาคมยังใช้ชื่อเดิมว่าสมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย มีรูปแผนที่ประเทศไทยเป็นตราประจำสมาคม

อาคารที่ท่านออกแบบอยู่ตรงข้ามโรงพยาบาลวชิระ เป็นอาคารถาวรและเป็นที่ทำการสมาคมมาถึงปัจจุบัน แม้เวลาจะผ่านไป 40 กว่าปีแล้วก็ตาม

ลักษณะเด่นของอาคารนี้ภายนอกเห็นเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า สูง 3 ชั้น คอนกรีตเสริมเหล็ก ประดับรอบด้านด้วยสิ่งประดิษฐ์ที่ดูคล้ายจำปี ภายในที่เห็นเป็นสัญลักษณ์เด่นคือบันไดวน

ขึ้นสู่ชั้น 2 และชั้น 3 ที่ทำไว้สวยงามมาก เมื่อสมาคมนักข่าวปรับปรุงอาคารใหม่เมื่อปี 2544 ได้เปลี่ยนโครงสร้างภายในให้ใช้งานได้มากขึ้น แต่ยังคงรักษาบันไดไว้เหมือนเดิม

ในช่วงที่ท่านดำรงตำแหน่งผู้ว่าฯ กทม. นั้นตรงกับช่วงที่กรุงเทพมหานคร (ที่เปลี่ยนจากเทศบาลนครมาเป็นมหานคร) ครบ 22 ปี พอดี จึงมีผลงานของท่านในหนังสือ 22 ปี กทม. เพื่อเป็นการรำลึกถึงท่าน ผมจึงนำผลงานบางส่วนที่ท่านทำไว้ และดีพิมพ์เผยแพร่ในหนังสือ 22 ปี กทม. มาเผยแพร่ในที่นี่ จะเห็นว่าเพียง 10 ปีเศษ กทม.เปลี่ยนไป

ศ.กิตติคุณ ร.อ.กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา เกิดเมื่อวันที่ 9 ม.ค. ปี 2475 เป็นสถาปนิกชาวไทย อดีตคณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(คนที่ 4 ปี 2517 - 2521) เคยเป็นอาจารย์สอนวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ปี 2503 - 2532) และมหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นอดีตนายกสมาคมสถาปนิกสยาม (อาษา) อดีตอุปนายกของสภาสถาปนิกเอเชีย(ARCASIA) อดีตรองผู้ว่าฯกทม. ฝ่ายโยธา (ปี 2533 - 2535) และผู้ว่าฯ กทม. (เดือน เม.ย. 2535 – เม.ย. 2539) ได้รับมอบปริญญา สถาปัตยกรรมศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต กิตติมศักดิ์ จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้รับการเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (สถาปัตยกรรมร่วมสมัย) ปี 2550

ท่านจบการศึกษาปริญญาตรีและโททางสถาปัตยกรรมศาสตร์ จากสถาบันเทคโนโลยีแมสซาชูเซตส์ (M.I.T.) ประเทศสหรัฐอเมริกา ในปี 2498, 2499 ได้รับทุนรัฐบาลฝรั่งเศสไปศึกษาด้านสถาปัตยกรรมที่ Ecole de Beaux-Arts และดูงานสถาปัตยกรรมเป็นเวลา 6 เดือน ในปี 2503 เป็นผู้ก่อตั้งบริษัท คาซา (CASA) มีผลงานออกแบบอาคารหลายหลังที่มีชื่อเสียง เช่น อาคารใหม่สวนอัมพร อาคารสินธร ถนนวิทยุ อาคารห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล สาขาชิดลม สาขาสีลม และสาขาหัวหมาก สำนักงานใหญ่ธนาคารกรุงเทพ สาขาสีลม ตึกไอบีเอ็ม ถนนพหลโยธิน สำนักงานใหญ่การบินไทย และเมื่อปี 2539 ได้รับเลือกให้เป็นสถาปนิกดีเด่นของสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์

ท่านเป็นนักบินสมัครเล่น เคยมีผลงานเป็นนักแสดงรับเชิญในภาพยนตร์ เรื่อง เสือโจรพันธุ์เสือ (2541) โดยรับบทเป็นบิดาของเสือใบ (อำพล ลำพูน) ตัวเอกในเรื่อง และเรื่องพรางชมพู (2545)

ศ.กิตติคุณ ร.อ.กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา ถึงแก่กรรมด้วยโรคเส้นเลือดหัวใจโป่งพอง เมื่อวันที่ 12 ม.ค. 2553 ที่โรงพยาบาลศิริราช รวมอายุได้ 78 ปี

ท่านเขียนไว้ในสารเนื่องในวันสถาปนากรุงเทพมหานครครบปีที่ 22 ตอนหนึ่งว่า บนพื้นที่ 1,565 ตารางกิโลเมตร มีประชากรที่มีทะเบียนบ้านและต่างจังหวัดเข้ามาทำงานรวมกว่า 8 ล้านคน (ปี2537) ส่วนใหญ่เข้ามาทำงานชั้นในที่มีพื้นที่ 150 ตารางกิโลเมตร เขตนี้จึงกลายเป็นเขตที่มีผู้อยู่กันอย่างหนาแน่นมากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก

เนื่องด้วยขาดการวางแผนที่ดี ทำให้กทม. มีปัญหาสารพัด ท่านจึงวางแผนแก้ปัญหาเป็นขั้นเป็นตอน โดยจะไม่ผลักปัญหาไปข้างหน้า เมื่อวางโครงการขนาดใหญ่เสร็จก็ใช้เวลา 2 ปีที่เหลือในการปรับปรุงประสิทธิภาพการให้บริการประชาชนด้านต่างๆในระยะยาว

ปัญหา กทม. นั้น ไม่ใช่เรื่องอื่นนอกจากปัญหาการจราจรติดขัด น้ำท่วม ขยะ และมลภาวะเป็นพิษ ท่านผู้ว่าฯ ที่มีเวลาทำงาน 4 ปี จึงแก้ปัญหาจราจรเป็นงานแรกๆ แต่เหมือนปัญหาโลกแตก จราจรเมืองไทยแก้ไม่เคยตก (เว้นแต่ช่วงเศรษฐกิจตกต่ำ หรือเกิดความวุ่นวายทางการเมือง) แก้ได้เปลาะหนึ่ง ไปเพิ่มอื่นๆ อีกหลายเปลาะ เป็นอย่างนี้เสมอ

สถิติปี 2531 มีรถยนต์จดทะเบียนใน กทม. ทั้งสิ้น 18 ล้านคัน เพิ่มเป็น 2.6 ล้านคัน ในปี 2536 (ปัจจุบันปี 2553 มีรถยนต์จดทะเบียนใน กทม. ประมาณ 5 – 6 ล้านคัน) ทั้งๆ ที่กรุงเทพฯ มีพื้นที่ถนนเพียง 2,812 กิโลเมตรเท่านั้น ท่านผู้ว่าจึงทำการปรับปรุงถนนสายหลัก เช่น พระรามที่ 3 เป็นต้น เพื่อเปิดผิวจราจร และตัดตรอก – ทำซอยทางลัด ตัดตรงอีกเป็นจำนวนหลายเส้นทาง แต่ที่โดเด่นคือการดำเนินการให้มีรถไฟฟ้า ที่วางศิลาฤกษ์ เมื่อวันที่ 3 ต.ค. 2537 โดยมีเส้นทางเดินรถ 2 สาย คือสายสุขุมวิท จากอ่อนนุชไปสิ้นสุดตลาดหมอชิต และสายสีลม จากสะพานสมเด็จพระเจ้าตากสิน (ปัจจุบันขยายไปถึงวงเวียนใหญ่) ไปสิ้นสุดสนามกีฬาแห่งชาติ

นอกจากนั้นเป็นโครงการเดินเรือในคลองสำคัญๆ เช่น คลองแสนแสบ เป็นต้น แต่บางคลองอยู่ในโครงการแต่ไม่สำเร็จก็มี เช่น สายคลองผดุงกรุงเกษม เป็นต้น

โครงการอื่นๆ แก้ปัญหามลพิษ เช่น การเปลี่ยนกองขยะเป็นสวนภูเขา พัฒนาศูนย์ความเจริญชานเมืองเพื่อลดปัญหาการจราจรและความแออัดชั้นในก็ทำมาแล้ว

โครงการต่างๆ นั้นเป็นการแก้ปัญหาให้ กทม. ระยะยาว แต่ภาพต่างๆ ที่ท่านผู้ว่าฯ กฤษฎาทำไว้ เมื่อ 10 กว่าปีที่แล้ว หากมาเทียบกับปัจจุบัน บางอย่างบางที่เปลี่ยนไปเกือบจำไม่ได้ โดยเฉพาะสภาพแวดล้อม และเส้นทางการจราจร

แม้ว่าท่านจากไปแล้ว แต่ผลงานของท่านยังมีปรากฏให้เห็นและให้กล่าวถึงท่านอยู่จนถึงปัจจุบัน ตรงตามคติที่ว่าตัวตายแต่ชื่อยังอยู่

อิทธิพล ตั้งโฉลก (2546) จากหนังสือ ARTRECORD "การเดินทางอันยาวนานบนถนนศิลปะของเดชา วราชุน" ได้กล่าวโดยสรุปไว้ว่า

เดชา วราชุน เป็นศิลปินที่ทำงานศิลปะอย่างขยันขันแข็ง จริงจัง ต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ ไม่เคยหยุด ไม่เคยท้อถอยมาโดยตลอดระยะเวลา 35 ปี กล่าวได้ว่าเขาเป็นศิลปินอาวุโสที่เป็นแบบอย่างที่มีอยู่น้อยมากของศิลปินไทย เดชาทำหน้าที่ของศิลปินคือทำงานศิลปะอย่างเข้มข้นจริงจัง โดยไม่โฆษณาป่าวประกาศใส่เครื่องแบบศิลปินแสดงความยิ่งใหญ่ ทั้งๆ ที่เขาได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินชั้นเยี่ยมสาขาภาพพิมพ์ จากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เดชาเป็นศิลปินแท้ในแบบที่โชคชะตา หรือฟ้ากำหนดให้มาเป็นคนทำงานศิลปะ และเขามุ่งมั่นศรัทธา ทำงานศิลปะสม่ำเสมอจนเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเป็นกิจวัตรประจำวันเช่นเดียวกับการนอน การตื่น อาบน้ำ กินข้าว ผลงานของเดชาจึงดูเหมือนกับว่าถูกสร้างสรรค์อย่างสะดวก ง่ายดาย ลื่นไหลออกมาจำนวนมากมาย เห็นได้ประจักษ์ชัดจากนิทรรศการการแสดงเดี่ยวย้อนหลัง ครั้งแรกของเขาที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ – มีนาคม 2546 ที่เพิ่งผ่านไป

เหนืออื่นใดความเป็นแบบอย่างที่ดีที่จะให้ความบันดาลใจกับนักศึกษาศิลปะและศิลปินรุ่นใหม่ คือ ตัวผลงานเองที่ทุกชิ้น ทุกชุด ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงพลังแห่งปัญญา และพลังแห่งใจ ที่เขาทุ่มเทถ่ายทอดลงในผลงาน อันที่จริงความสำเร็จนี้มิได้เกิดขึ้นอย่างสะดวกสบายชั่วข้ามคืน และการทำงานสร้างสรรค์ของเดชาก็มิใช่ทำได้อย่างง่ายดายดังที่กล่าวไปในตอนต้น ผลงานในนิทรรศการนี้ตั้งแต่ยุคแรกปี พ.ศ. 2511 จนถึงผลงานใหม่ในยุคปัจจุบันเป็นประจักษ์พยานบ่งบอกถึงการคิดค้น ทดลอง แก้ปัญหา พัฒนา แปรเปลี่ยนไปหลากหลายสอดคล้องกับวิถีชีวิต และจากผลงานทุกชุดทุกช่วงเวลานี่เองที่บอกถึงปัจจัยสำคัญแห่งความสำเร็จคือ "ความขยัน" และ "ความเพียร" รวมทั้งความมีระเบียบในการทำงานอันเป็นวินัยสำคัญของศิลปิน ในเรื่องนี้เป็นที่รู้กันทั่วไปในหมู่เพื่อนๆ ทั้งรุ่นพี่และรุ่นน้องสมัยที่เรียนอยู่คณะจิตรกรรมฯ มหาวิทยาลัยศิลปากร ว่าเดชาส่งงานองค์ประกอบประจำสัปดาห์จำนวน 100 ชิ้นต่ออาจารย์ และเขาก็ได้รับ 100 คะแนนเต็มไปสำหรับผลงานในคราวนั้น ที่กล่าวถึงเหตุการณ์นี้ก็เพื่อชี้ให้เห็นว่าแม้แต่ผู้ที่มีพรสวรรค์แล้วก็ยังต้องมีวินัยในการทำงานระดับสูงถึงจะสามารถพัฒนาศักยภาพของตัวเองให้สูงขึ้นไปได้อีกเรื่อยๆ อย่างไม่สิ้นสุด และนี่เองที่ทำให้เขาพบกับความสำเร็จเร็วกว่าเพื่อนๆ ในรุ่นเดียวกัน หรือรุ่นไล่ๆ กัน คือ เดชา ได้รับรางวัลเหรียญทองครั้งแรกจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติจากผลงานภาพพิมพ์สมัยเรียนอยู่ชั้นปีที่ 5 ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

เดชา สร้างสรรค์ภาพพิมพ์และจิตรกรรมในแบบนามธรรมมาตั้งแต่สมัยแรกเริ่ม ในช่วงเวลาที่เขาเรียนอยู่ที่มหาวิทยาลัยศิลปากรนั้น เป็นยุคทองของ "ศิลปะนามธรรม" ที่มีอิทธิพล

ครอบคลุมวงการศิลปะร่วมสมัยของไทย เป็นกระแสศิลปะใหม่ที่ศิลปินหัวก้าวหน้าทุกคนให้ความนิยมสร้างสรรค์กันไปทั่วและในช่วงเวลาเดียวกันนี้เองที่เป็นช่วงของการปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยศิลปากร จากแบบ "Academic" ที่เป็นแบบแผนตายตัวมาสู่การสร้างสรรค์อิสระสอดคล้องกับยุคสมัยของศิลปะที่เปลี่ยนไป ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อนี้ ศาสตราจารย์ชลูด นิ่มเสมอ เริ่มต้นจากการตั้งภาควิชาภาพพิมพ์ และแยกสาขาจิตรกรรมออกมาอีกส่วนเป็น "จิตรกรรมสร้างสรรค์" ซึ่งหลักสูตรจะให้อิสรเสรีในการค้นคว้า ทดลอง หาแนวทางการสร้างสรรค์ที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะบุคคล นับได้ว่าเป็นการเริ่มต้นศิลปศึกษายุคใหม่ที่ใช้ "ปัญญา นำอารมณ์ความรู้สึก" และ "ใช้ความคิดนำทักษะฝีมือ" ในการทำงานศิลปะ ผลพวกการปรับเปลี่ยนครั้งใหญ่นี้ทำให้นักศึกษาศิลปะโดยเฉพาะเดชา ค้นพบตัวตนในการสร้างสรรค์ได้อย่างลึกซึ้ง ง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น

ภูมิหลังสำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งผลให้ "เดชา" เป็น "เดชา" และสร้างสรรค์ศิลปะนามธรรมมาโดยตลอดก็เป็นผลมาจากการสอนในหลักสูตรใหม่ เดชาเป็นนักศึกษาภาพพิมพ์รุ่นที่สองที่มีอิสระในการทำงาน อาจารย์ในสมัยนั้นสอนในหลักสูตรใหม่ เดชาเป็นนักศึกษาภาพพิมพ์รุ่นที่สองที่มีอิสระในการทำงาน อาจารย์ในสมัยนั้นสอนโดยไม่ "สั่ง" ไม่ซักถามและไม่วิจารณ์ แต่เป็นการสอนโดยปฏิบัติเป็นตัวอย่างให้ดู ศาสตราจารย์ชลูด นิ่มเสมอ ซึ่งเป็นเสาหลักในการสอนสมัยนั้น มาถึงมหาวิทยาลัยแต่เช้ามืด และเริ่มสลักหินตั้งแต่ 7-8 โมงเช้า ทำต่อเนื่องอย่างไม่หยุดตลอดทั้งวันจนถึง 5-6 โมงเย็นจึงเลิก นักศึกษาทราบกันดีเพราะถึงมองไม่เห็นก็ได้ยินเสียง กล่าวกันว่าเป็นการสอนแบบ "เซน" ที่เน้นการปฏิบัติอย่างเข้มข้น จริงจัง ต่อเนื่อง "ปฏิบัติ" จนเข้าถึงหรือบรรลุจุดหมาย ข้อที่ดีคืออิสระในการคิดและปฏิบัติอย่างปราศจากแรงกดดันจากคำถามและการวิจารณ์ ทั้งอาจารย์และลูกศิษย์ต่างถูกฝึกฝนให้เป็นผู้ปฏิบัติ ไม่ได้ฝึกให้เป็นนักพูดซึ่งสอดคล้องกับ "วิธีคิด" ทางทัศนศิลป์คือการคิดเห็นเป็น "ภาพ" มิใช่คิดเป็น "คำพูด" นอกจากนี้การสอนในสมัยนั้นยังช่วยเสริมสร้างวุฒิภาวะทั้งทางด้านการทำงานอย่างมีวินัย และวุฒิภาวะทางศิลปะที่เกิดจากการที่นักศึกษาต้องวิเคราะห์ วิจารณ์ ประเมินคุณค่าด้วยตัวเอง ทั้งโดยการ "ปฏิบัติ" และโดยการฝึก "ดู" ศิลปกรรมจำนวนมากจนกระทั่ง "เห็น" และเข้าถึง "ภาษา" และ "ไวยากรณ์" ของทัศนศิลป์ ซึ่งเป็นคุณค่าหลักของศิลปะโดยเฉพาะศิลปะนามธรรมที่เดชาปฏิบัติในยุคนั้น และปฏิบัติต่อเนื่องมาโดยตลอด

ศิลปะนามธรรมของเดชาเป็นการริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ มีความเป็นต้นแบบไม่เหมือนใคร ถ้าจะกล่าวว่าเดชาได้รับอิทธิพลจากศิลปะนามธรรมทั้งสองขั้วผสมกันก็คงไม่ผิด แต่ส่วนผสมที่สำคัญที่สุดคือจิตวิญญาณของเขาเองที่เป็นคนตะวันออก เป็นคนไทยและพุทธศาสนิกชน หรือ

กล่าวในอีกนัยหนึ่งก็ได้ว่าเดชาได้เรียนรู้ "ภาษาใหม่" แห่งทัศนศิลป์ แล้วนำมาใช้สื่อ "สาร" จากใจของเขาถึงใจผู้ดูได้โดยไม่ต้องอาศัยรูปลักษณ์ในแบบบอกเล่าพรรณนาเรื่องราวใดๆ ด้วยการใช้ทัศนธาตุง่ายๆ ทั้ง เส้น สี น้ำหนักและพื้นผิวมาจัดระเบียบ เรียบเรียงให้เป็นรูปทรงเรียบง่าย 2-3 รูปทรง สีน้อยๆ เพียง 2-3 สี ประสานไปกับการใช้พื้นที่ว่างด้านหลังใช้พื้นผิว และน้ำหนักที่อยู่ในขนาด สัดส่วน ปริมาณ จังหวะ และลีลาที่พอเหมาะพอดี เดชาก็สามารถสร้างโลกใหม่ส่วนตัวแห่งความงามที่สามารถก่อให้เกิดปฏิกิริยาทางใจ ทางอารมณ์ ความรู้สึกกับผู้ดูได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลงานชุดล่าสุดจากปี พ.ศ. 2543 – ปัจจุบัน เห็นได้ประจักษ์ชัดว่าความเปลี่ยนไปในผลงานชุดนี้เกิดจากการเปลี่ยนวิถีชีวิตของเดชาจากเดิมที่เป็นคนกรุงเทพฯ และอาศัยอยู่ในเมืองใหญ่มาตลอดชีวิต ย้ายมาอยู่ชานเมือง ในช่วงนี้เดชาได้ไปซื้อที่ดินชานเมืองและปลูกบ้านสร้างห้องปฏิบัติงาน ขุดบ่อ เลี้ยงปลา ปลูกต้นไม้ การได้เข้าไปคลุกคลี อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ ถึงแม้จะเป็นเฉพาะช่วงวันปลายสัปดาห์ และวันหยุด ได้ให้อิทธิพลกับเดชาอย่างสูง ประกอบการมีชีวิตคู่ใหม่หลังภรรยาเสียชีวิตไปได้หลายปี ส่งผลให้จิตรกรรมในช่วงนี้ดูอิสระ มีชีวิตชีวามากขึ้นๆ รูปทรงเรขาคณิตค่อยๆ ถูกลดน้อยลง จนกระทั่งเกือบหมดไป เดชาเปลี่ยนวัสดุหลักจากการใช้โลหะที่เป็นสัญลักษณ์ของวัตถุและเทคโนโลยีที่แข็งกระด้าง หันกลับมาใช้ไม้เป็นวัสดุหลัก ซึ่งนอกจากจะเป็นวัสดุธรรมชาติโดยตรงแล้ว รูปทรง เส้นสาย และสีสันที่เดชาใช้ในการสร้างงานล้วนแต่สื่อไปถึงความเคลื่อนไหวเติบโต เปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ ให้ความรู้สึกสดใส อิสระ สบายตา และสบายใจ รูปทรงเรขาคณิตเล็กๆ ที่ตัดจากเศษโลหะกลับกลายเป็นส่วนประกอบเล็กๆ ที่ล่องลอยเคลื่อนไหว เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ราวกับจะบ่งบอกถึงความหลุดพ้นจากพันธนาการทางวัตถุ หรือบอกว่าสุดท้ายแล้วทั้งมนุษย์เองและวัตถุทั้งหลายล้วนแต่เป็นเพียงส่วนเล็กๆ ส่วนหนึ่งของธรรมชาติเท่านั้นเอง

ศิลปะนามธรรมนั้น ไม่มีเรื่องราว และความหมายที่บอกเล่าออกมาโดยตรงแต่สื่อ "สาร" ด้วย "ภาษาเฉพาะของทัศนศิลป์" และ "สาร" นี้คือความคิดและอารมณ์ ความรู้สึกของผู้สร้าง ความพยายามที่จะใช้ภาษาสามัญแห่งคำพูดมาอธิบายคุณค่าที่แท้จริงนั้นเป็นไปไม่ได้ เพราะภาษานี้เป็นภาษาอีกภาษาหนึ่งที่ใช้สื่อสารจากใจถึงใจของมนุษย์ด้วยกันได้อย่างมีประสิทธิภาพอยู่แล้ว จะเอาถ้อยคำแห่งภาษาพูดมาอธิบายถึง "ความงาม" ของทัศนศิลป์ หรือ "ความไพเราะ" แห่ง "คีตศิลป์" ได้อย่างไร ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นตัวศิลปินเอง หรือนักวิจารณ์ใดๆ ก็ไม่อาจบรรยายออกมาเป็นคำพูดหรือเป็นข้อเขียนได้วิธีเดียวที่จะเข้าถึงคุณค่าที่แท้จริงได้คือการฝึก "ดู" ทัศนศิลป์เช่นเดียวกับการฝึก "ฟัง" คีตศิลป์จนเกิดทักษะที่ละเอียดอ่อน ลึกซึ้งจนประจักษ์แจ้งในคุณค่าด้วยตนเองเท่านั้น ที่กล่าวมาคงจะตรงกับคำกล่าวที่ว่า "ภาพๆ เดียวอธิบายได้มากกว่าหมื่นคำ

แสนคำ" หรือ "ศิลปะพูดได้ด้วยตัวเอง" ที่เขียนมาทั้งหมดคงเป็นเพียงการแนะนำภูมิหลัง และเหตุผลเบื้องหลังการสร้างสรรค์ผลงานของเดซาเพื่อเป็นส่วนเสริมให้เข้าถึงคุณค่าได้ง่ายขึ้นเท่านั้น

เจษฎา ไชยพงษ์ (2552) "สังคมไทยกับวัฒนธรรมร่วมสมัย" หนังสือ สารศูนย์เฝ้าระวังทางวัฒนธรรม ได้แสดงทัศนะไว้ว่า

"ราชอาณาจักรไทย" หรือประเทศไทยในอดีตมีชื่อว่า "ประเทศสยาม" หรือ "สยามประเทศ" เป็นอาณาจักรที่มีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน หากแบ่งยุคสมัยของประเทศไทยสามารถแบ่งได้เป็น 3 ยุคสมัย คือ ยุคสมัยกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา และกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งแต่ละยุคสมัยล้วนมีศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม ศิลปกรรม เครื่องแต่งกาย วัฒนธรรมรูปแบบการปกครอง ฯลฯ

ชนชาติไทย มีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของตนเองมาตั้งแต่โบราณกาล นับได้ตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมา โดยบรรพบุรุษของเราได้ยึดถือปฏิบัติและรักษาสืบทอดต่อๆกันมาจนถึงอนุชนรุ่นหลัง แสดงออกมาในรูปแบบวิถีชีวิตความเป็นอยู่ อันเกี่ยวเนื่องกับขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี ผ่านการเดินทางของระยะเวลาหลายยุคสมัย และมีการสู้รบ แย่งชิงดินแดน หรือติดต่อค้าขาย และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับชนชาติต่างๆ ได้ส่งผลให้วัฒนธรรมของไทยได้รับอิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาผสมผสานด้วย อาทิ วัฒนธรรมของมอญ ขอม จีน อินเดีย ชาติตะวันตก ฯ ซึ่งหากมองย้อนไปในอดีต คนไทยได้นำวัฒนธรรมต่างชาติดังกล่าว มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสังคมไทย จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยไปในที่สุด โดยเฉพาะวัฒนธรรมของขอมและอินเดีย ที่ปรากฏชัดเจนอยู่ในสังคมไทย ได้แก่ ด้านศาสนา คติ ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ และต่อมาอารยธรรมของจีน และชาติตะวันตกก็เข้ามามีอิทธิพลต่อสังคมไทยมากขึ้น

เมื่อสังคมโลกเข้าสู่ยุคล่าอาณานิคมเพื่อให้ชาติไทยรอดพ้นจากการตกเป็นเมืองขึ้น และเพื่อพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองทัดเทียมนานาอารยประเทศ สังคมไทยได้มีการติดต่อเจริญสัมพันธไมตรีกับชาติที่เจริญรุ่งเรืองกว่ามากขึ้น โดยเฉพาะชาติตะวันตก อาทิ ฮอลันดา โปรตุเกส อังกฤษ ฝรั่งเศส ฯ ซึ่งทำให้สังคมไทยได้รับวัฒนธรรมจากชาติตะวันตกมากขึ้นตามลำดับ ไม่ว่าจะเป็นด้านอุดมการณ์ ลัทธิความเชื่อ การปกครอง การศึกษา การแต่งกาย การปลูกสร้างที่อยู่อาศัย วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ฯลฯ

กล่าวโดยสรุป วัฒนธรรมไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ล้วนได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมของต่างชาติ โดยมีการเลือกสรรดัดแปลงให้เหมาะสมกับวิถีการดำเนินชีวิตของสังคมไทย เป็นการ

ผสมผสานทางวัฒนธรรมจนกลายเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทย ซึ่งแต่ละยุคสมัยของชาติไทยก็ได้มีการรักษาสืบทอดเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม อันดีงามเหล่านี้สืบมา

จากข้อมูลในวิกิพีเดียได้ระบุไว้ว่า "วัฒนธรรมร่วมสมัย" หรือวัฒนธรรมสมัยนิยม (popular culture หรือ pop culture) หมายถึง วัฒนธรรมอันที่เป็นที่นิยมของผู้คนในยุคสมัยนั้นๆ เกิดจากการสื่อสารของบุคคลในสังคม เป็นความต้องการของวัฒนธรรมในจังหวะช่วงเวลานั้น ซึ่งเกิดขึ้นทุกวันและแสดงเป็นภาพลักษณ์ออกมา "วัฒนธรรมร่วมสมัย" สามารถรวมได้ถึงทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นการทำอาหาร การแต่งการ การสื่อสาร กีฬา ดนตรี วรรณกรรม ฯลฯ ซึ่งวัฒนธรรมสมัยนิยม มักจะมีลักษณะตรงข้ามกับวัฒนธรรมชั้นสูง

"ศิลปะร่วมสมัย" กับ "วัฒนธรรมร่วมสมัย" มีความหมายที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกันเกือบทุกมิติ จึงมักมีการใช้คำว่า "ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย" ในความหมายเดียวกัน ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย (Art Culture Literacy) สามารถแบ่งออกได้เป็น 9 สาขา อันได้แก่

1. สาขาทัศนศิลป์ (VISUAL ARTS)
2. สาขาวรรณศิลป์ (LITERATURE)
3. สาขาดุริยางคศิลป์ (MUSIC)
4. สาขานาฏศิลป์ (PERFORMING ARTS)
5. สาขาสถาปัตยกรรม (ARCHITECTURE)
6. สาขาภาพยนตร์ (FILM)
7. สาขามัณฑนศิลป์ (INTERIOR DESIGN)
8. สาขาแฟชั่น (FASHION DESIGN)
9. สาขานฤมิตศิลป์ (GRAPHIC DESIGN)

ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย มักมีเอกลักษณ์ จิตวิญญาณ และเสน่ห์ของแต่ละชนชาติ แฝงอยู่ในผลงานศิลปกรรมทุกประเภท มีพลังและบทบาทสูงต่อการพัฒนาประเทศชาติเป็น "ทุนทางวัฒนธรรม" อันทรงคุณค่า สามารถสร้างรายได้และสร้างกระแสความนิยมให้แก่ประเทศต่างๆได้อย่างมหาศาล ไม่ว่าจะเป็นชาติในยุโรป ตะวันตก หรือเอเชีย อาทิ ญี่ปุ่น เกาหลี ซึ่งมีการส่งออกทางวัฒนธรรมอย่างแพร่หลายทั่วโลก ภาพยนตร์ ศิลปิน นักร้อง-นักแสดง เสื้อผ้า การแต่งกาย อาหาร ดนตรี กีฬา นันทนาการ รวมถึงสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ล้วนมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความเชื่อ และรูปแบบการดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนในชาติต่างๆได้อย่างแยบยล และสามารถส่งผลรุนแรงถึงขั้นทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมเสื่อมถอยด้อยค่าไปเลย หากคนในชาตินั้นๆ ไม่มีภูมิคุ้มกันด้านการเลือกรับวัฒนธรรมต่างชาติอย่างเพียงพอ

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าอิทธิพลของศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยนอกจากมีบทบาทในการตอบสนองความต้องการของสังคมร่วมสมัย ยังเกิดประโยชน์ในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ประชาชนในประเทศ หากมีการพัฒนาปรับประยุกต์ศิลปหัตถกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม หรือศิลปะการแสดงในรูปแบบต่างๆให้มีลักษณะทันสมัย สวยงามโดดเด่น มีเอกลักษณ์ทรงคุณค่าและมีความเป็นสากลนิยม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ของประเทศไทย ให้ความสำคัญกับการ "พัฒนาคน" และการนำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจ จึงถือได้ว่าเป็น "ยุคทอง" ของศิลปวัฒนธรรมของไทย ที่มีโอกาสได้แสดงศักยภาพในการเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาทรัพยากรบุคคลและเศรษฐกิจของชาติ ให้เป็นที่ประจักษ์แก่สายตาชาวต่างชาติ การนำทุนทางวัฒนธรรมที่สังคมไทยมีอยู่อย่างมากมาย มาปรับประยุกต์ให้มีลักษณะร่วมสมัย สวยงามมีรสนิยมเป็นสากล แต่แฝงไว้ด้วยเอกลักษณ์ความเป็นไทย ระยะเวลาที่ผ่านมา ก็พิสูจน์ได้แล้วในระดับหนึ่งว่า สินค้าทางวัฒนธรรมร่วมสมัยของไทย ก็มีศักยภาพสูง สามารถแข่งขันกับสินค้าทางวัฒนธรรมของชาติอื่นได้ หากมีการจัดการที่ดี และได้รับการส่งเสริมให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ก็เป็นที่มั่นใจได้ว่า ในอนาคตอันใกล้นี้ ประเทศไทยอาจเป็นประเทศหนึ่งที่ประสบความสำเร็จในการส่งออกวัฒนธรรม สามารถสร้างกระแสความนิยมได้อย่างกว้างขวางทั่วโลก และส่งผลให้ประเทศไทยพัฒนาเจริญรุ่งเรืองทัดเทียมนานาอารยประเทศ...

"วัฒนธรรมไทย" คือเลือดเนื้อ จิตวิญญาณและเอกลักษณ์ของตัวตนคนไทย การร่วมกันรักษาสืบทอด ด้วยความตระหนักถึงคุณค่า คือศักดิ์ศรีและความภาคภูมิใจ ในเกียรติภูมิของชนชาติไทย (เจษฎา ไชยพงษ์, 2552)

สุชาดา เหล่าพูนสุข สัมภาษณ์ อภินันท์ โปษยานนท์ (2552) "วัฒนธรรมร่วมสมัย" จากหนังสือสารศูนย์เฝ้าระวังทางวัฒนธรรม จากบทสัมภาษณ์ กล่าวโดยสรุปไว้ว่า

ทีมงานเริ่มต้นสัมภาษณ์ด้วยคำถามที่ถือว่ามีความสำคัญยิ่งต่อการกำหนดทิศทางการดำเนินงานของกระทรวงวัฒนธรรมว่ารองปลัดอภินันท์มีมุมมองด้านวัฒนธรรมอย่างไร ซึ่งท่านรองฯ ได้ให้ทัศนะว่า สำหรับความหมายของคำว่าวัฒนธรรมนั้น เป็นอะไรที่ค่อนข้างจะสลับซับซ้อนและละเอียดอ่อน ขึ้นอยู่กับการตีความของแต่ละยุคสมัย อาทิในสมัยของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งเป็นสมัยที่มีการก่อตั้งกระทรวงวัฒนธรรมขึ้นมาครั้งแรกกับขอบเขตการตีความของคำว่าวัฒนธรรมในสมัยของนายกรัฐมนตรีท่านปัจจุบัน (นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ) ก็มีความ

แตกต่างกันออกไป โดยคำว่า "วัฒนธรรม" นั้น เกิดขึ้นก่อนที่จะมีกระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งพึ่งเกิดขึ้นมาในช่วง 60 ปีที่ผ่านมาเท่านั้น

อย่างไรก็ดี จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมนั้นจะเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในแต่ละยุค แต่ละสมัย และโยงไปถึงเรื่องความเจริญงอกงามของชุมชนที่มีการพัฒนาขึ้นมาเป็นเอกลักษณ์ มีความเฉพาะโดดเด่นชัดเจนที่บ่งบอกให้เห็นถึงวัฒนธรรมของประเทศนั้นๆ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ สำหรับประเทศไทยในยุคโลกาภิวัตน์ที่เราเผชิญอยู่ในปัจจุบันนี้ เมื่อเราพูดถึงวัฒนธรรมไทย เราคงต้องนำไปเปรียบเทียบกับวัฒนธรรมที่อยู่ใกล้เคียงประเทศของเรา รวมไปถึงวัฒนธรรมที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกัน และสุดท้ายต้องนำไปเปรียบเทียบกับวัฒนธรรมที่อยู่บนแผนที่โลกด้วย เนื่องจากพลวัตและความหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมนั้น มีมาตลอดและจะมีไปเรื่อยๆ

รองปลัดอภินันท์ ได้กล่าวเพิ่มเติมว่าสำหรับกระทรวงวัฒนธรรมในฐานะหน่วยงานของรัฐ จึงมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการส่งเสริมในเรื่องของวัฒนธรรม และเป็นหน้าที่ของกระทรวงฯ ในอันที่จะเข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ซึ่งทั้งผลดีและไม่ดี จะต้องคำนึงถึงบทบาทหน้าที่ของกระทรวงฯว่าจะไปอยู่ตรงจุดใด เนื่องจากในช่วงแรกที่มีการก่อตั้งกระทรวงวัฒนธรรมขึ้นมานั้น กระทรวงฯอาจจะยังมีนโยบายที่ไม่ค่อยชัดเจน และการวางนโยบายอาจจะพุ่งประเด็นในเรื่องของการจัดระเบียบเป็นส่วนใหญ่ ส่วนหนึ่งอาจเป็นผลมาจากการที่ประเทศไทยขาดหายจากการมีกระทรวงวัฒนธรรมมาเป็นเวลาหลายสิบปี ทำให้ประชาชนมีมุมองว่ารัฐบาลหรือทางภาครัฐมุ่งเข้าไปควบคุมจัดระเบียบหรือต้องการทำหน้าที่เป็นตำรวจวัฒนธรรม นอกจากนี้กระแสของวัฒนธรรมที่เป็นลักษณะของวัฒนธรรมข้ามชาติที่เข้ามามีบทบาทต่อวิถีชีวิต ทำให้ในบางครั้งจำเป็นต้องมีการวางกฎระเบียบขึ้น ส่งผลทำให้ในช่วงแรกเมื่อกระทรวงวัฒนธรรมมีนโยบายอะไรออกไป จะมีภาพของการวางกฎเกณฑ์ กฎระเบียบ การควบคุม หรือการห้ามสิ่งต่างๆ ออกมา ตัวอย่างเช่น เรื่องของการใส่สายเดี่ยวหรือการประพฤติตนในช่วงเทศกาลต่างๆ จนกลายเป็นภาพสถิตในลักษณะนี้เรื่อยมา หากแต่ปัจจุบันจากประสบการณ์ที่ผ่านมา รวมถึงการเปิดทัศนคติของกระทรวงฯ และของผู้บริหารในกระทรวงฯ ทำให้ได้รับการยอมรับจากสังคมมากขึ้น

นอกจากนี้กระทรวงวัฒนธรรมได้มีการนำเอาอัตลักษณ์ที่สำคัญของวัฒนธรรมไทย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของขนบธรรมเนียนประเพณี ความอ่อนน้อมของคนไทยที่เลื่องลือไปทั่วโลก การต้อนรับขับสู้เรื่องของอาหารหรือเรื่องของพระพุทธศาสนา รวมไปถึงเรื่องของการแต่งกาย นำมาใช้เป็นยุทธศาสตร์ และนโยบายสำคัญในการขับเคลื่อนงานทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งนโยบายหรือยุทธศาสตร์เหล่านี้ จะเป็นเครื่องพิสูจน์ให้เห็นว่ากระทรวงวัฒนธรรมเป็นกระทรวงที่มีความสำคัญ

มาก แต่เนื่องด้วยหลายรัฐบาลที่ผ่านมามองภาพของกระทรวงฯว่าเป็นกระทรวงเกรดซี จึงส่งผลให้การดำเนินงานต่างๆ ของกระทรวงฯขับเคลื่อนไปได้ช้า อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และนโยบายของรัฐมนตรีแต่ละท่านก็ส่งผลต่อการขับเคลื่อนงานของกระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่พัฒนาแล้ว ไม่ว่าจะเป็น ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ประเทศสหราชอาณาจักร ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี หรือแม้แต่ประเทศออสเตรเลีย จะเห็นได้ว่าประเทศเหล่านี้เขามองเห็นมิติของวัฒนธรรมในเชิงสร้างสรรค์ วัฒนธรรมในเชิงการส่งภาพลักษณ์ของประเทศไปสู่นานาอารยประเทศ ดังจะเห็นได้จากการที่เขานำเอาวัฒนธรรมเป็นตัวนำในหลายๆ เรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเมืองหรือเศรษฐกิจ โดยเขาจะชูเรื่องของวัฒนธรรมเป็นหลัก เนื่องจากเป็นเรื่องที่สามารถนำเสนอได้ด้วยความนุ่มนวล ละเอียดอ่อน และนำเสนอได้ง่ายบนเวทีโลก ซึ่งหากกระทรวงวัฒนธรรมได้เข้าไปมีบทบาทมากขึ้น ก็จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศเป็นอันมาก เพราะประเทศไทยเรามีทรัพยากรมากมาย ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติ หรือทรัพยากรทางวัฒนธรรม ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ในมิติต่างๆ ได้ หากแต่สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ เราต้องเข้าใจในตัวของเราเองก่อนว่าเรามีวัฒนธรรมประเภทใดบ้าง ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมราชการ วัฒนธรรมชุมชน วัฒนธรรมการเมือง และรวมไปถึงวัฒนธรรมลูกผสม วัฒนธรรมวัยรุ่นหรือวัฒนธรรมร่วมสมัย เพราะกระทรวงจะต้องมองทุกกลุ่ม ไม่เว้นแม้แต่กลุ่มชายขอบ หรือกลุ่มที่มีลักษณะวัฒนธรรมที่หลากหลาย เราต้องมองว่าเขาต้องมีพื้นที่ของเขา เราต้องให้เกียรติ ให้พื้นที่อย่างเสมอภาคและต้องคำนึงถึงเขาด้วย มิฉะนั้นแล้วภาพของกระทรวงฯที่ส่งออกไปจะมีลักษณะของมิติมุมมองที่ไม่ครบวงจร และกลายเป็นวัฒนธรรมที่รัฐบาล หรือที่กระทรวงฯอยากจะให้มีแต่อย่างเดียว เป็นการมองจากข้างในไปยังข้างนอก กระทรวงฯต้องยอมรับว่าประชาชนมีสิทธิ์ที่จะมองจากข้างนอกมาสู่ข้างใน เขาอาจอยากที่จะมีการแสดงออกที่ต่างออกไปจากสิ่งที่กระทรวงฯวางไว้ ซึ่งวัฒนธรรมทางราชการนี้บางครั้งก็มีกรอบในตัวเอง ดังนั้นการคิดนอกกรอบหรือคิดนอกกล่อง หรือคิดแบบสร้างสรรค์นี้ จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งแม้แต่ในกระทรวงฯก็ต้องมีการเปิดพื้นที่ให้บุคลากรในกระทรวงฯสามารถที่จะแสดงออกได้

เมื่อเรียนถามประเด็นว่า "ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย" คืออะไร จากประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมาของท่านรองฯ ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมมาโดยตลอดนั้น ท่านรองฯได้ให้ทัศนะว่า ถ้าให้เข้าใจง่ายๆ "ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย" ก็คือ วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน วัฒนธรรมร่วมสมัยเป็นสิ่งที่เราเห็นอยู่ทุกวันในการดำเนินชีวิต เป็นสิ่งที่เราอยู่ในเหตุการณ์ หากแต่เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี หรือมรดกวัฒนธรรม

แล้วจะเห็นว่าเวลาที่เราพูดถึงประเพณีหรือมรดก เราจะมองย้อนกลับไปสู่อดีต หากแต่แท้จริงแล้วมองว่า เรื่องประเพณีก็มีอยู่ในปัจจุบันเช่นเดียวกัน โดยที่มรดกหรือประเพณีที่เกิดขึ้นในปัจจุบันก็มีความตื่นเต้น มีพลวัตในตัวเอง ดังนั้นคำว่า ร่วมสมัย หรือคำว่า ประเพณี หรือคำว่ามรดก สามารถที่จะอยู่ร่วมกันได้อย่างดี ยกตัวอย่างเช่น เมื่อเรามองย้อนกลับไปสมัยที่เรารับวัฒนธรรมข้ามชาติเข้ามาในสมัยรัชกาลที่ 3 ถึงรัชกาลที่ 4 ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมของจีน วัฒนธรรมของอินเดีย หรือวัฒนธรรมของตะวันตก วัฒนธรรมเหล่านี้ได้ถูกผสมผสาน เมื่อเวลาผ่านไป วัฒนธรรมเหล่านี้ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย อาทิเรื่องของสถาปัตยกรรม พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท เป็นสถาปัตยกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการผสมผสานของวัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมต่างชาติอย่างชัดเจน หรือการแต่งกายในสมัยรัชกาลที่ 5 ก็มีการผสมผสานการแต่งกายกับของต่างประเทศ มีการใส่เสื้อนอก มีการใส่หมวก Top hat หรือเครื่องแต่งกายที่เรียกกันว่า "ราชปะแตน" จะเห็นได้ว่าไม่ได้ส่งผ่านหรือส่งทอดมาโดยตรงจากวัฒนธรรมของอังกฤษ แต่หากมีการส่งผ่านมาจากประเทศอังกฤษสู่ประเทศอินเดีย และจากประเทศอินเดียก็มาสู่ประเทศไทย จนกลายเป็น "ราชปะแตน" ของไทยในที่สุด ซึ่งช่วงนั้นถือว่าการแต่งกายลักษณะนี้มีความร่วมสมัยมาก เช่นเดียวกันในสมัยปัจจุบัน เราก็มีการพัฒนาการแต่งกายไปในหลายรูปแบบ ดังนั้นสิ่งที่เราเรียกกันว่าร่วมสมัย ก็คือสิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งหากเราเลือกเฟ้น กลั่นกรอง สนับสนุน สิ่งที่งดงาม สิ่งที่ดีงาม หรือสิ่งที่ดูแล้วสร้างสรรค์ สิ่งเหล่านี้จะถูกพัฒนาต่อไปเป็นมรดกร่วมสมัย และจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของประเพณีหรือมรดกในอนาคตต่อไป

นอกจากนี้ท่านรองฯ ได้ให้ทัศนคติเพิ่มเติมว่า ปัจจุบันทรัพยากรมนุษย์ในประเทศของเรานั้น มีการพัฒนาที่เร็วมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผสมผสานในเรื่องสื่อเทคโนโลยี หรือความสามารถ หรือความเร็วในการใช้สื่อ ทำให้เกิดการพัฒนาสมองที่รุดหน้าอย่างรวดเร็ว หากแต่สิ่งเหล่านี้ก็มีทั้งส่วนดี และส่วนที่ไม่ดีปะปนกันไป ขึ้นอยู่กับว่าเราจะสามารถกลั่นกรองได้อย่างไร และเราจะสามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็ก เยาวชนคนรุ่นใหม่ของเราได้อย่างไร ดังนั้นวัฒนธรรมร่วมสมัย จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่กระทรวงวัฒนธรรม และบุคลากรในกระทรวงฯ จะต้องทำความเข้าใจว่าสิ่งเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนในสังคมเรา ไม่มองว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเหล่านี้เป็นสิ่งแปลกปลอม มิฉะนั้นเราจะกลายเป็นคนที่ดูแปลกและล้าสมัยในสังคมปัจจุบัน

เมื่อเรียนถามถึงมุมมองของท่ารองฯ ในการนำศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยกับศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมมาผสมผสานกัน โดยไม่เป็นการสูญเสียเอกลักษณ์ของชนชาติไทย และการนำมาปรับใช้กับสังคมในปัจจุบันนั้น ท่านรองฯกล่าวว่า อย่างที่เรียนแล้วข้างต้นว่าทุกสิ่งมีการ

เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับว่าเราจะเปลี่ยนตามความเร็วของการเปลี่ยนแปลงหรือเราจะกลั่นกรองมันได้อย่างไร คำว่า กระแสโลกาภิวัตน์หรือวัฒนธรรมข้ามชาตินี้ เป็นสิ่งที่เราต้องเข้าใจพร้อมกับเผชิญกับมัน โดยสามารถกลั่นกรองว่าเราสามารถจะนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างไร ยกตัวอย่างเช่น เรื่องของการทำผ้ามัดหมี่ที่จังหวัดอุดรธานี การทำผ้ามัดหมี่นี้ถือได้ว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับประเพณีการทอผ้าของชาวบ้านที่ส่งทอดฝีมือความสามารถในการทอและลวดลายที่งดงามต่อๆกันมา ในขณะเดียวกันเขาก็ได้มีความพยายามที่จะพัฒนาลายผ้า ซึ่งอาจไม่ใช่การทอผ้าอย่างเดียว แต่อาจมีการเพ้นสีเข้าไปในผ้ามัดหมี่ด้วย ซึ่งลวดลายที่เกิดขึ้นค่อนข้างออกมาเป็นแนวร่วมสมัย จึงเห็นได้ว่าเราสามารถที่จะดึงเอาทรัพยากรจากวัฒนธรรมต้นน้ำที่เรามีอยู่มากมายเอามาปรับปรุง แก้ไข พัฒนาได้ ให้เป็นที่ยอมรับได้ หรือกรณีลวดลายบ้านเชียง เราสามารถนำมาปรับปรุงเป็นลายผ้าที่ดูแล้วมีความเป็นร่วมสมัย และกลุ่มวัยรุ่นก็สามารถที่จะใส่ได้ หรือการออกแบบอัญมณีต่างๆ เราสามารถดึงเรื่องมรดกของท้องถิ่นของเราเอามาผสมผสานได้มากมาย ซึ่งตรงนี้ถือว่าเป็นการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจได้อย่างดีด้วย ซึ่งปัจจุบันนี้รัฐบาลก็กำลังพูดถึงเรื่องของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญที่ทางรัฐบาลกำลังผลักดันออกไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 11 ซึ่งสิ่งเหล่านี้ กระทรวงวัฒนธรรมจะเข้าไปมีบทบาทอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องขอการนำเอาวัฒนธรรมหรือทุนทางวัฒนธรรม หรือ cultural assets มาปรับให้เข้ากับนโยบายของรัฐบาล

นอกจากนี้ท่านรองยังได้ให้มุมมองในเรื่องการนำศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยเข้าไปช่วยในการแก้ไขปัญหาเด็ก เยาวชน และสังคมในปัจจุบันท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ และวัฒนธรรมข้ามชาติ ว่าในเรื่องของเกมหรือสื่อออนไลน์ที่ผ่านอินเทอร์เน็ตนั้นมีทั้งส่วนที่ดีมีประโยชน์ และส่วนเสียที่เป็นอันตราย บางครั้งเราเองไปโทษสื่อเหล่านี้มาก จนลืมไปว่าบางครั้งปัญหาที่เกิดขึ้น เกิดจากคนเอาเปรียบกันเอง เกมไม่ได้มีการวางรูปแบบว่าต้องเป็นอย่างนั้น แต่คนนำสิ่งต่างๆเพิ่มเข้าไป ล่าสุดเกมออดิชั่นที่ลงข่าวว่าเป็นเกมที่เด็กเล่นแล้วถูกล่อลวงไปนั้น มองว่าเกมออดิชั่นดังกล่าวอาจเป็นเพียงช่องทางให้คนที่ไม่หวังดีเอาเปรียบกับคนที่เล่นด้วยกัน โดยการขอเบอร์โทรศัพท์ ขอที่อยู่ติดต่อ หรือการจีบผ่านทางอินเทอร์เน็ต ดังนั้นสถาบันครอบครัวจึงเป็นสถาบันที่จะต้องเข้ามามีบทบาทค่อนข้างมาก สังคมจะบอกว่าทางกระทรวงวัฒนธรรมหรือศูนย์เฝ้าระวังทางวัฒนธรรมได้เข้าไปดูทุกอย่างแล้วนั้น ในความเป็นจริงเป็นไปไม่ได้ เด็กและเยาวชนต้องการความรักความอบอุ่นในครอบครัว ต้องรู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ซึ่งหนึ่งในกิจกรรมในการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์นั้นคือการนำศิลปะมาใช้ในเรื่องของการบำบัดเยียวยาจิตใจ ในเรื่องของการสร้างสรรค์ เพราะศิลปะเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างอิสระในความคิด ในการพัฒนาสมองซีกขวา ให้

มีการพัฒนาในเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นการช่วยขัดเกลา ให้บุคคลนั้นๆ มีความละเอียดอ่อนในการพิจารณาพินิจวิเคราะห์สิ่งต่างๆ ไม่ใจร้อน นอกจากนี้ศิลปะยังถือว่าเป็นอีกหนึ่งทางเลือกนอกเหนือจากการเล่นเกมแต่อย่างเดียว และรัฐบาลต้องให้พื้นที่เหล่านี้แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งในปัจจุบันรัฐบาลพยายามเปิดพื้นที่สร้างสรรค์เหล่านี้เพิ่มมากขึ้น ภายใต้การผลักดันของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม ธีระ สลักเพชร เพื่อให้เด็กมีโอกาสแสดงออกในด้านศิลปะศิลปะการแสดง ให้ศิลปะเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต หรือกิจกรรมในลักษณะของการเข้ามามีส่วนร่วม หรือการรับใช้สังคม สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นประโยชน์มาก

สุดท้ายนี้ท่านรองปลัดฯ ได้กรุณาฝากข้อคิดแก่ข้าราชการและบุคลากรของกระทรวงวัฒนธรรมว่า กระทรวงวัฒนธรรมถือว่าเป็นกระทรวงที่มีความสำคัญมาก บุคลากรในกระทรวงฯ จึงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะในเรื่องของการปลูกฝังสิ่งที่ดีงามให้กับประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กและเยาวชนควรจะได้รับสิ่งดีๆ ที่ทางกระทรวงฯเผยแพร่ไปสู่สาธารณชน พร้อมกันนี้บุคลากรในกระทรวงวัฒนธรรมจำเป็นต้องมีการพัฒนาตัวเองอยู่ตลอดเวลา และเปิดรับสิ่งใหม่ สิ่งที่เป็นปัจจุบัน รวมถึงการเปิดรับทัศนคติที่อาจจะมีความหลากหลาย และรับฟังความคิดหรือสิ่งที่ภาคประชาชน หรือเด็ก เยาวชน รวมถึงนักคิดสร้างสรรค์และศิลปินนำเสนอ ดังนั้นบุคลากรในกระทรวงจะต้องมีทัศนคติที่เปิดกว้าง อันจะเป็นการช่วยพัฒนากระทรวงฯ ให้ขึ้นมาอยู่ในระดับต้นได้ต่อไป

บทที่ 3

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง "ติดตามผลผู้ได้รับรางวัลศิลปินแห่งชาติจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม สาขาวรรณศิลป์/สาขาทัศนศิลป์/สาขาศิลปะการแสดง ปีพุทธศักราช 2550" ครั้งนี้ โดยผู้วิจัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การติดตามผลผู้ได้รับรางวัลศิลปินแห่งชาติได้จากการวิเคราะห์ผลงานที่เป็นตัวแทนและการสัมภาษณ์เพื่อหาข้อสรุปในเรื่อง

1.1 ที่มาของแนวคิดของการสร้างสรรค์ผลงาน

1.2 การแสดงออกของศิลปินที่สื่อความหมายของสังคม

1.3 หลักการในการสร้างผลงาน

1.4 ประสบการณ์และการดำเนินชีวิตของศิลปินแห่งชาติในการสร้างสรรค์ผลงาน

2. ศิลปินแห่งชาติที่นำผลงานมาทำการวิเคราะห์ ได้แก่ ศิลปินแห่งชาติจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม สาขาวรรณศิลป์/สาขาทัศนศิลป์/สาขาศิลปะการแสดง ปีพุทธศักราช 2550 ซึ่งมีศิลปินทั้งหมด 6 ท่าน ดังนี้

1) ศาสตราจารย์ กิตติคุณ ร.อ.กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา สาขาทัศนศิลป์ (สถาปัตยกรรมร่วมสมัย)
2) ศาสตราจารย์เดชา วราชุน สาขาทัศนศิลป์ (ภาพพิมพ์และสื่อผสม)
3) นายยรรยง โอฬาระชิน สาขาทัศนศิลป์ (ภาพถ่าย)
4) นายโกวิท เอนกชัย สาขาวรรณศิลป์ (กวีนิพนธ์ บทความ นวนิยาย)
5) ร้อยโท ชาญ บัวบังศร สาขาศิลปะการแสดง (นักดนตรี - นักประพันธ์เพลง)
6) นายนครินทร์ ชาทอง สาขาศิลปะการแสดง (การแสดงพื้นบ้าน - หนังตะลุง)

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. การสัมภาษณ์ศิลปินโดยผู้วิจัย
2. วิเคราะห์ผลงานที่เป็นตัวแทน โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์

4. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการในประเด็นเกี่ยวกับ

1) ที่มาของแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

2) การแสดงออกเพื่อสื่อความหมายต่อสังคม

3) หลักการในการสร้างผลงาน

4) ประสบการณ์และการดำเนินชีวิต

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ข้อมูลเชิงพรรณนาความเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ในเรื่องที่มาของแนวคิดของการสร้างผลงาน การแสดงออกเพื่อสื่อความหมายต่อสังคมและหลักการในการสร้างผลงาน จากการวิเคราะห์ผลงานและการสัมภาษณ์มารวมกัน

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง "ติดตามผลผู้ได้รับรางวัลศิลปินแห่งชาติจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม สาขาวรรณศิลป์/สาขาทัศนศิลป์/สาขาศิลปะการแสดง ปีพุทธศักราช 2550" โดยได้วิเคราะห์ผลงานที่เป็นภาพตัวแทนผลงานของศิลปินแห่งชาติ จำนวน 6 ท่าน ใน 4 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ที่มาของแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน
2. การแสดงออกของศิลปินที่สื่อความหมายของสังคม
3. หลักการในการสร้างผลงาน

การวิเคราะห์ผลงานที่เป็นภาพตัวแทนของผลงาน จะนำมาวิเคราะห์เชิงพรรณาจากการคัดเลือกผลงานที่มีลักษณะเด่นมาเป็นภาพตัวแทน ของศิลปินแห่งชาติแต่ละท่านมาเป็นตัวอย่างในการนำเสนอ จากศิลปินแห่งชาติ 6 ท่าน ดังนี้

1. ผลงานของ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ร.อ.กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา ผลงานสถาปัตยกรรมร่วมสมัย "อาคารใหม่สวนอัมพร"
2. ผลงานของ ศาสตราจารย์เดชา วราชุน ภาพ "ภาพพิมพ์ หมายเลข 2, 2512"
3. ผลงานของ นายยรรยง โอฬาระชิน ภาพ "อารมณ์ควัน"
4. ผลงานของ นายโกวิท เอนกชัย หนังสือ "ปรีชาญาณของผู้ไม่รู้หนังสือ"
5. ผลงานของ ร้อยโทชาญ บัวบังศร เพลง "กระท่อมไพรวัลย์"
6. ผลงานของ นายนครินทร์ ชาทอง ภาพ "นายนครินทร์ ชาทอง กำลังสาธิตการแสดงพื้นบ้าน-หนังตะลุง"

4. ประสบการณ์และการดำเนินชีวิตของศิลปินแห่งชาติในการสร้างสรรค์ผลงาน

4.1 ศาสตราจารย์ กิตติคุณ ร.อ.กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา (เสียชีวิต) สาขาทัศนศิลป์ (สถาปัตยกรรมร่วมสมัย)

4.2 ศาสตราจารย์เดชา วราชุน สาขาทัศนศิลป์ (ภาพพิมพ์และสื่อผสม)

4.3 นายยรรยง โอฬาระชิน สาขาทัศนศิลป์ (ภาพถ่าย)

4.4 นายโกวิท เอนกชัย สาขาวรรณศิลป์ (กวีนิพนธ์ บทความ นวนิยาย)

4.5 ร้อยโท ชาญ บัวบังศร สาขาศิลปะการแสดง (นักดนตรี - นักประพันธ์เพลง)

4.6 นายนครินทร์ ชาทอง สาขาศิลปะการแสดง (การแสดงพื้นบ้าน - หนังตะลุง)

การวิเคราะห์ผลงาน

ผลงานของ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ร.อ.กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา

ภาพตัวแทนผลงาน สถาปัตยกรรมร่วมสมัย “อาคารใหม่สวนอัมพร”

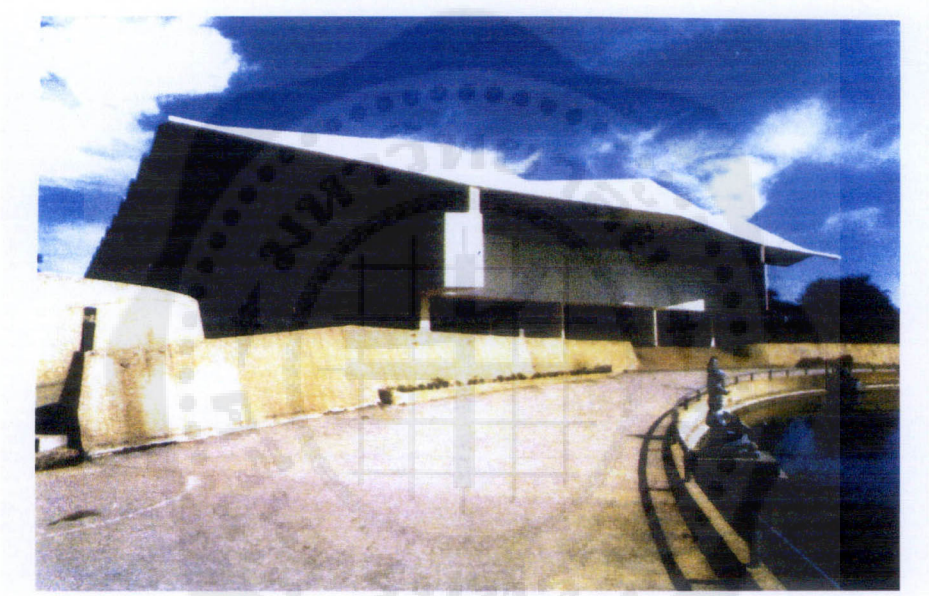

ภาพประกอบ 1 “อาคารใหม่สวนอัมพร”

1) **ที่มาของแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน**

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ร.อ.กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา ผ่านการศึกษามาจากประเทศสหรัฐอเมริกา ด้วยความมุ่งมั่นที่จะเรียนต่อทางด้านวิศวโยธา แต่ในระยะต่อมาได้มาศึกษาต่อทางด้านสถาปัตยกรรม ด้วยแรงบันดาลใจจากคำกล่าวของ Prof.Belluschi ที่กล่าวถึงคุณค่า และประโยชน์ใช้สอยของวิชาสถาปัตยกรรม หลังจากเรียนจบปริญญาโทแล้วกลับมาทำงานที่ประเทศไทยได้มองเห็นปัญหาต่างๆ ของงาน จึงมีแนวความคิดแก้ไข 3 แนวคิด ซึ่งได้ยึดถือเป็นหลักในการทำงานจนถึงปัจจุบัน ได้แก่

- แนวคิดที่ 1 เป็นแนวความคิดของเจ้าของโครงการ ย่อมให้ความสำคัญกับผลกำไรของการลงทุน การลดความเสี่ยงต่อการขาดทุน และการทำงานให้เสร็จตามกำหนดเวลา

- แนวคิดที่ 2 เป็นแนวความคิดของผู้ใช้อาคารและผู้ที่ผ่านไปมา และเห็นอาคารจากภายนอก ซึ่งต้องทำให้สะดวกแก่การใช้สอยและสบายแก่ผู้อยู่อาศัย อีกทั้งเป็นสิ่งก่อสร้างที่สวยงามอย่างคงทนถาวรมิใช่เพียงแค่สวยแบบฉาบฉวยสะดุดตาชั่วระยะเวลาสั้นๆ

- แนวคิดที่ 3 เป็นแนวความคิดของสถาปนิกเอง ที่ต้องใช้ศิลปะในการพูดให้เจ้าของงานยอมรับในเหตุผลของการออกแบบ การใช้วัสดุ ความประหยัดราคาในการก่อสร้าง ความคงทนถาวร และให้เห็นด้วยกับศิลปะสถาปัตยกรรมที่เป็นสัญลักษณ์ของสถาปนิกเอง

2) **การแสดงออกของศิลปินที่สื่อความหมายของสังคม**

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ร.อ.กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา มีผลงานออกแบบที่โดดเด่นได้รับรางวัล Gold Medal Award ได้แก่ อาคารใหม่สวนอัมพร อาคารศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้ สี่พระยา โบสถ์ซาเวียร์ (ศูนย์นักศึกษาและหอพัก) โรงแรมอินเตอร์เนชั่นแนล แอร์พอร์ต ดอนเมือง และได้รับรางวัล Citation Award ได้แก่ อาคารสำนักงานใหญ่ บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์สินเอเซีย จำกัด อาคารริเวอร์เฮ้าส์ คอนโดมิเนียม คลองสาน และเมื่อพุทธศักราช 2539 ได้รับเลือกให้เป็นสถาปนิกดีเด่นในโอกาสครบรอบ 60 ปี ของสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นผู้มีคุณูปการอย่างสูงต่อวงการวิชาชีพสถาปัตยกรรม ในฐานะอาจารย์เป็นผู้ริเริ่มพัฒนาการศึกษาวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ ให้ทันสมัยและสอดคล้องกับการปฏิบัติวิชาชีพ

3) **หลักการในการสร้างผลงาน**

งานสถาปัตยกรรมที่อยู่ในข่ายของเศรษฐกิจพอเพียง ควรจะเป็นงานที่สนองประโยชน์ใช้สอยของอาคารประเภทนั้นอย่างสมบูรณ์ ด้วยความรอบรู้และประหยัด ทั้งเป็นงานสถาปัตยกรรมที่มีความงดงามอย่างเรียบง่าย และคงความสง่างามได้ยาวนาน

4) **ประสบการณ์และการดำเนินชีวิตของศิลปินแห่งชาติในการสร้างสรรค์ผลงาน**

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ร.อ.กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา ได้ผ่านการศึกษามาจากประเทศสหรัฐอเมริกา ในด้านสถาปัตยกรรม และได้เป็นอาจารย์สอนหนังสือที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยศิลปากร และเคยดำรงตำแหน่งคณบดีคณะสถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ในระยะเวลาต่อมาจนได้รับการเชิดชูเกียรติให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (สถาปัตยกรรมร่วมสมัย) ปี 2550 โดยยึดมั่นในวิชาชีพของตนด้วยหลักการที่สำคัญทางด้านสถาปัตยกรรมด้วยตระหนักถึงเจ้าของโครงการที่จะต้องไม่เสี่ยงกับการขาดทุน และเมื่อสร้างขึ้นมาแล้วต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่จะใช้ โดยให้มีทั้ง

ความคงทนถาวรและความสวยงาม และที่สำคัญคือจะต้องแสดงลักษณะพิเศษของสถาปัตกรรมอยู่ในผลงานนั้นด้วยเช่นกัน

ผลงานของอาจารย์เป็นผลงานที่ได้รับการยอมรับทางสังคมมาโดยตลอด ด้วยอาคารต่างๆ ที่ปรากฏให้เห็นอยู่โดยทั่วไปในสังคมเมืองปัจจุบัน ล้วนแต่ได้รับรางวัลจากหน่วยงานทางด้านสถาปัตยกรรมที่เป็นที่ยอมรับทั้งสิ้น โดยศาสตราจารย์เกียรติคุณ ร.อ.กฤษฎา ได้ยึดหลักในการทำงานด้วยแนวทางที่ประหยัด แต่มีความสวยงาม เรียบง่าย และสง่างาม จึงทำให้ผลงานดังกล่าวมีความทันสมัยอยู่เสมอ ถึงแม้วันและเวลาจะผ่านไปนานเท่าไรก็ตาม

สรุปแนวคิดและลักษณะเฉพาะของศาสตราจารย์เกียรติคุณ ร.อ.กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา

1. ที่มาของแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

ร.อ.กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา ให้ความสำคัญกับการสร้างผลงานที่ลดความเสี่ยงในการลงทุนและมีความคงทน สวยงาม เป็นประโยชน์ต่อการใช้สอยและจะต้องมีเอกลักษณ์ตามแบบของสถาปนิกอยู่ด้วยเสมอ

2. การแสดงออกของศิลปินที่สื่อความหมายของสังคม

ร.อ.กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา เป็นสถาปนิกที่ได้รับการยอมรับในสังคม โดยได้รับรางวัลจากหน่วยงานต่างๆ อยู่เสมอ และมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ ซึ่งเป็นคุณประโยชน์ต่อสังคมตลอดมา

3. หลักการในการสร้างผลงาน

ร.อ.กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา ให้ความสำคัญกับการสร้างผลงานที่ก่อเกิดประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวมที่เป็นแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง แต่มีความคงทน งดงามและสามารถสร้างผลงานได้สำเร็จตามเวลาที่กำหนด

4. ประสบการณ์และการดำเนินชีวิตของศิลปินแห่งชาติในการสร้างสรรค์ผลงาน

ร.อ.กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา ผ่านการศึกษาทางด้านสถาปัตยกรรมจากต่างประเทศและมาเป็นอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ได้ดำรงตำแหน่งคณบดี ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มีผลงานเป็นที่ประจักษ์อยู่ในสังคมเมืองโดยทั่วไป

ผลงานของ ศาสตราจารย์เดชา วราชุน

ภาพตัวแทนผลงาน "ภาพพิมพ์ หมายเลข 2, 2512"



ภาพประกอบ 2 "ภาพพิมพ์ หมายเลข 2, 2512"

1) ที่มาของแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

ศาสตราจารย์เดชา วราชุน ผ่านการศึกษามาจากโรงเรียนเพาะช่างและมหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อจบการศึกษาทางด้านศิลปะมาแล้วก็มามีอาชีพเป็นครูสอนศิลปะ โดยได้มาเป็นอาจารย์ประจำที่คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง โดยได้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะควบคู่ไปกับการสอนจนเกษียณอายุราชการ และได้รับอนุมัติให้ขยายเวลาราชการจนถึง พ.ศ. 2554 ซึ่งในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของอาจารย์นั้นสามารถแบ่งได้เป็น 2 ช่วงเวลา ดังนี้

จากหนังสือ "เดชา วราชุน นิทรรศการศิลปกรรมย้อนหลัง" (2546) แสดง ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอศิลป์ ได้แสดงทัศนะถึงแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน ไว้ว่า

ผลงานในยุคแรกจะเป็นผลงานทางด้านภาพพิมพ์ ซึ่งจะเป็นแนวคิดที่ค้นหาแนวทางการสร้างสรรค์จากการทดลองเพื่อแสวงหาแนวความคิด รูปแบบ และเทคนิคในการสร้างสรรค์

โดยจะใช้วิธีการทดลองทางเทคนิคนำความคิด และในบางครั้งก็อาจจะใช้ความคิดนำเทคนิคสลับกันไป ซึ่งจะมีการวิเคราะห์และการเปรียบเทียบเพื่อให้เกิดแนวคิดและรูปแบบใหม่ๆ โดยรูปทรงที่นิยมนำมาสร้างสรรค์ผลงานจะเป็นรูปทรงเรขาคณิต (Geometric Form) และรูปทรงอินทรีย์ (Organic Form)

ผลงานในยุคต่อมาจะเป็นการใช้เทคนิคผสม ภายหลังจากการเปลี่ยนสื่อจากการทำงานภาพพิมพ์ก็มาทำงานทางด้านสื่อผสม ซึ่งเป็นงานที่ใช้วัสดุต่างๆ ในการแสดงออก จึงมีลักษณะเป็นงานจิตรกรรมแนวสื่อผสม (Mixed Media Painting) ซึ่งเป็นแนวทางที่ได้ทำคู่ขนานมากับผลงานทางด้านภาพพิมพ์ โดยเนื้อหาการแสดงออกจะได้รับแรงบันดาลใจจากการที่มีชีวิตที่อยู่แต่ในสังคมเมืองที่เต็มไปด้วยโลกทางวัตถุ แต่ด้วยนิสัยส่วนตัวแล้วเป็นคนชอบความสันโดษรักความเรียบง่ายและสมถะ จึงเป็นเรื่องที่ขัดแย้งกัน จึงได้ตระหนักถึงความสำคัญของจิตใจ ที่เป็นสิ่งที่มีคุณค่า จึงมีความรู้สึกที่จะปล่อยวางในสรรพสิ่งต่างๆ ที่สามารถส่งผลต่อการทำงานศิลปะได้ด้วยการนำความคิดที่จะลด สกัด ตัดทอน เพื่อให้เหลืองเพียงแก่นแท้ โดยได้นำแนวคิดดังกล่าวไปสู่การถ่ายทอดในผลงานศิลปะด้วยรูปแบบนามธรรมได้ในที่สุด

2) **การแสดงออกของศิลปินที่สื่อความหมายของสังคม**

ศาสตราจารย์เดชา วราชุน ได้แสดงทัศนะถึงการไปเป็นผู้สอนเมื่อจบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศิลปากร จากด้วยความรักในอาชีพของการเป็นครูที่พร้อมจะถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนรุ่นต่อๆ ไป ได้มีความรู้ความสามารถ ดังเช่นตนเองได้ผ่านช่วงชีวิตของการฝึกฝนในทางศิลปะมาอย่างเข้มข้นและขณะเดียวกันก็ได้รับประสบการณ์ที่ดีงามจากคุณครูแต่ละท่านที่พร่ำสอน จึงเป็นการนำรูปแบบวิธีการที่ดีงามมาถ่ายทอดต่อคนรุ่นหลังในระยะเวลาต่อมา ดังทัศนะที่แสดงไว้ดังนี้

"เมื่อจบการศึกษาแล้วก็ได้เป็นผู้สอนการสร้างสรรค์ศิลปะ และทำงานศิลปะควบคู่ไปกับการสอนศิลปะ ในระยะนี้จึงมีโอกาสทำงานภาพพิมพ์ซิลค์สกรีน ที่เป็นการทำงานศิลปะ เพื่อแสวงหาประสบการณ์ โดยการส่งผลงานเข้าร่วมแสดงงานศิลปะ ทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติในหลายประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา เยอรมนี อิตาลี ยูโกสลาเวีย ชิลี บราซิล นอรเวย์ ญี่ปุ่น นิวซีแลนด์ ไต้หวัน บังคลาเทศ มาเลเซีย และสิงคโปร์

หลังจากประสบความสำเร็จจากการทำงานภาพพิมพ์มาระดับหนึ่งแล้ว ก็ได้เปลี่ยนวิธีการทำงานจากงานภาพพิมพ์มาเป็นแนวสื่อผสม (Mixed Media) และเป็นช่วงที่อยู่ในวัยอาวุโสขึ้น ประกอบกับมีการปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิตจากการที่อยู่ในเมือง ก็มีโอกาสไปสัมผัสกับ

บรรยากาศนอกเมือง ที่มีสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ และมีความสงบเงียบ ปราศจากผู้คนที่หนาแน่นทำให้เกิดสมาธิในการทำงานศิลปะมากขึ้น การทำงานจึงดำเนินต่อมาในรูปแบบนามธรรมแนวสื่อผสมจนถึงปัจจุบัน" (จากเรื่องเดิม)

3) **หลักการในการสร้างผลงาน**

จากประสบการณ์ที่เคยผ่านการเรียนมาจากโรงเรียนเพาะช่างที่มีประสบการณ์จากการเรียนในเรื่องของช่างต่างๆ อาทิ ช่างไม้ ช่างโลหะ ช่างหล่อ ช่างหน้า เป็นต้น และในเวลาต่อมาได้มาศึกษาที่มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยได้มาเรียนกับอาจารย์ชลูด นิ่มเสมอ ในวิชาองค์ประกอบศิลป์ พร้อมกับการนำเสนอด้วยการคิดค้นเทคนิคใหม่ๆ ซึ่งก็สามารถทำคะแนนได้ดีในวิชาดังกล่าว จึงเป็นการผสมผสานระหว่างการสร้างแนวคิดและการค้นหาเทคนิคพร้อมกับการมีนิสัยในเชิงช่าง จึงทำให้ผลงานในยุคต่อมาเป็นงานในลักษณะสื่อผสม ที่เกิดจากการประสานสัมพันธ์ของสรรพสิ่งเข้าด้วยกัน บนความมีเอกภาพเป็นผลสำเร็จในผลงาน โดยได้แสดงทัศนะในเรื่องนี้ไว้ว่า

"ในช่วงเริ่มแรกของการเรียนศิลปะ ข้าพเจ้าสนใจในวิชาองค์ประกอบศิลป์ของศาสตราจารย์ชลูด นิ่มเสมอ เพราะเป็นวิชาที่มีช่วงที่เปิดโอกาสให้มีการทำงานแบบอิสระ ทุกครั้งที่ถึงหัวข้ออิสระที่ใครจะทำอะไรก็ได้ จึงเป็นโอกาสดีที่ข้าพเจ้าได้มีการทดลองและแสดงออกที่เป็นส่วนตัวอย่างแท้จริง จึงเป็นการจุดประกายให้เกิดการเรียนรู้และอยากทำงานศิลปะ โดยส่วนตัวของข้าพเจ้าเป็นคนชอบงานทางช่างที่ได้รับความรู้มาจากโรงเรียนเพาะช่าง และชอบค้นคว้าหาวิธีการใหม่ๆ ในการคิดค้นทดลองกับเทคนิคใหม่ๆ ของการทำงานศิลปะ จึงใช้แนวทางนามธรรมเป็นการแสดงออก ซึ่งไม่ต้องอาศัยเนื้อหาหรือเรื่องราวที่เป็นรูปธรรม

ข้าพเจ้าเลือกเรียนสาขาภาพพิมพ์ เมื่อคณะจิตรกรรมฯ เปิดสอนหลักสูตรภาพพิมพ์ ซึ่งข้าพเจ้าได้เข้าเรียนเป็นรุ่นที่ 2 การเรียนสาขาภาพพิมพ์เป็นสิ่งแปลกใหม่ ซึ่งจำเป็นต้องมีการค้นคว้าทดลองหาแนวทางการสร้างสรรค์ และกระบวนการทำงานภาพพิมพ์ ที่จำเป็นต้องทำควบคู่กันไป และต้องฝึกฝนเรียนรู้มาก่อน การทำงานจึงต้องค้นคว้าหาวิธีทำงานขึ้นมาใหม่เอง (Intuition Knowledge) ทำให้ต้องเรียนรู้และทำงานมากขึ้น การศึกษาทางด้านภาพพิมพ์เป็นการสร้างเนื้อหาและมีรูปแบบของความคิดที่ไม่ได้เคร่งครัดต่อการทำงานที่จะต้องมีรูปทรงเป็นสัจนิยม (Realism) จึงทำให้ข้าพเจ้าเกิดความอิสระในการทำงาน เนื้อหาจึงถูกถ่ายทอดจากความรู้สึกภายในอย่างอิสระ ข้าพเจ้าได้ให้ความสนใจกับการทำงานภาพพิมพ์ทุกๆ เทคนิค แต่ได้ให้ความสำคัญกับการทำงานด้วยวิธีการพิมพ์ซิลค์สกรีนเป็นพิเศษ เพราะเป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้ข้าพเจ้า

สามารถมีโอกาสทำงานศิลปะได้โดยตลอด เพราะการพิมพ์วิธีนี้ไม่จำเป็นต้องใช้แท่นพิมพ์ จึงเป็นวิธีการเดียวที่ข้าพเจ้าใช้ในการสร้างสรรค์ศิลปะตลอดมา" (จากเรื่องเดิม)

4) ประสบการณ์และการดำเนินชีวิตของศิลปินแห่งชาติในการสร้างสรรค์ผลงาน

ด้วยความรักในวิชาศิลปะมาตั้งแต่วัยเด็ก พร้อมกับความสนใจในการเล่นดนตรี และในขณะเดียวกันก็ชอบทางด้านกีฬา แต่ที่สุดแล้วก็มาเรียนที่โรงเรียนเพาะช่าง ที่เป็นสถาบันสอนศิลปะและงานช่างแห่งแรกของประเทศ จึงทำให้มีความสนใจในงานเชิงช่างเป็นพิเศษ จนติดเป็นนิสัยที่สามารถนำวิชาในเชิงช่างไปใช้ในการทำงานด้านสื่อผสมในระยะเวลาต่อมา เมื่อจบการศึกษาจากโรงเรียนเพาะช่างก็ได้ศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยได้มาพบกับอาจารย์ชลูด นิ่มเสมอ และอาจารย์เฟื้อ หริพิทักษ์ ที่เป็นเสาหลักของการเรียนการสอนอยู่ที่มหาวิทยาลัยศิลปากร ขณะนั้น ถึงแม้อาจารย์สองท่านจะมีวิธีการสอนที่แตกต่างกันตามความสามารถเฉพาะตัว แต่ก็ส่งผลต่อบรรยากาศการศึกษาขณะนั้นเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะวิชาองค์ประกอบศิลป์ที่อาจารย์ชลูด นิ่มเสมอ เป็นผู้สอน โดยอาจารย์เดชาจะได้คะแนนในวิชาองค์ประกอบศิลป์นี้เต็ม 100 คะแนนมาแล้ว และในเวลาต่อมาอาจารย์เดชาก็เลือกวิชาภาพพิมพ์เป็นวิชาเอกในการศึกษา ซึ่งลักษณะการสร้างงานศิลป์นั้น อาจารย์เดชาจะให้ความสำคัญกับการทดลอง เพื่อนำสิ่งแปลกใหม่พร้อมกับการใช้วัสดุที่หลากหลายให้ร่วมอยู่ในผลงาน

เมื่อจบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศิลปากร ศาสตราจารย์เดชา วราชุน ได้ไปเป็นครูสอนหนังสือในวิชาทางด้านศิลปะจนในที่สุดได้มาสอนอยู่ที่สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จนถึงปัจจุบัน โดยได้ผ่านการเป็นหัวหน้าภาควิชาและตำแหน่งการบริหารอื่นๆ พร้อมกับการได้เลื่อนตำแหน่งทางวิชาการมาตามลำดับ จนได้เป็นศาสตราจารย์สาขาวิจิตรศิลป์ ในปี พ.ศ. 2546 และได้รับการคัดเลือกให้เป็นอาจารย์ดีเด่นแห่งชาติของ ปอมท. ปี พ.ศ. 2547 พร้อมกับการยอมรับให้เป็นศิลปินชั้นเยี่ยมประเภทภาพพิมพ์ จากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 28 พ.ศ. 2525 ด้วยอาชีพของการเป็นครูผู้สอนที่ได้ทำการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะควบคู่กันไปตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา จึงทำให้อาจารย์เดชา วราชุน ได้รับการยอมรับจากสังคมในทุกๆ ด้าน จนเป็นที่ประจักษ์มาจนถึงปัจจุบัน

หลักการในการดำเนินชีวิตของอาจารย์เดชา จะให้ความสำคัญอยู่อย่างที่อาจารย์จะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวเป็นเด็ดขาด เพราะสิ่งนั้นจะนำมาซึ่งความเสียหาย และจะส่งผลต่อการดำเนินชีวิตที่ไม่ประสพผลสำเร็จได้ในที่สุด ซึ่งสิ่งนั้นก็คือ เงิน และเรื่องชู้สาว ซึ่งในชีวิตของอาจารย์จะใช้ชีวิตที่เรียบง่ายและสมถะ โดยจะสร้างสรรค์ผลงานศิลปะอย่างต่อเนื่อง และนำสู่สายตาสังคมอย่างสม่ำเสมอมาจนถึงปัจจุบัน

สรุปแนวคิดและลักษณะเฉพาะของ ศาสตราจารย์เดชา วราชุน

1. ที่มาของแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

ศาสตราจารย์เดชา วราชุน ศึกษาการสร้างสรรค์ผลงานด้วยการทดลอง เพื่อแสวงหาสิ่งใหม่อยู่เสมอโดยใช้เทคนิคและความคิดอย่างผสมผสาน พร้อมกับการวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อให้เกิดแนวคิดและรูปแบบใหม่ๆ อยู่เสมอ

2. การแสดงออกของศิลปินที่สื่อความหมายของสังคม

- ด้วยสภาพความเป็นอยู่ในสังคมเมืองที่รายล้อมไปด้วยวัตถุ แต่ด้วยจิตใจที่ใฝ่ในหลักธรรม และชอบชีวิตที่สันโดษ จึงนำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานของศาสตราจารย์เดชา วราชุน ในลักษณะสกัดตัดทอนให้เหลือเพียงรูปทรงที่เรียบง่ายและสอดรับกับหลักธรรม โดยส่งผ่านผลงานศิลปะสู่สังคมให้มีความตระหนักในสรรพสิ่งดังกล่าว

3. หลักการในการสร้างผลงาน

ศาสตราจารย์เดชา วราชุน ได้หล่อหลอมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกันให้เหลือเพียงรูปแบบของนามธรรม เพื่อสะท้อนสภาวะด้านวัตถุกับจิตวิญญาณลงในผลงาน อันเป็นที่มาของภาพนามธรรมดังที่ปรากฏ

4) ประสบการณ์และการดำเนินชีวิตของศิลปินแห่งชาติในการสร้างสรรค์ผลงาน

ศาสตราจารย์เดชา วราชุน มีความสนใจในการเรียนศิลปะมาตั้งแต่วัยเด็ก และมีโอกาสศึกษาด้านศิลปะตามที่ตนเองต้องการ จนมาเป็นครูสอนศิลปะ และได้สร้างสรรค์ผลงานมาโดยตลอดด้วยการทดลองและแสวงหาเทคนิคใหม่ๆ อยู่เสมอจนมาถึงปัจจุบัน

ผลงานของ นายยรรยง โอฬาระชิน

ภาพตัวแทนผลงาน ภาพ "อารมณ์ควัน" (รางวัลเหรียญทองการแสดงภาพถ่ายทั่วประเทศ ครั้งที่ 5 จัดโดยสมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2513)



ภาพประกอบ 3 "อารมณ์ควัน"

1) ที่มาของแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

ด้วยความรักในการถ่ายภาพมาตั้งแต่วัยเด็ก และได้มีโอกาสมาทำงานด้านการถ่ายภาพ ซึ่งเป็นงานราชการ โดยเฉพาะการเดินทางไปต่างจังหวัด มีโอกาสสัมผัสกับวิถีชีวิตและชุมชน จึงเป็นช่วงจังหวะที่ได้ผ่านพบกับภาพชีวิตต่างๆ ที่ได้มีการบันทึกภาพเหล่านั้นด้วยกล้องถ่ายรูปคู่ใจที่จะต้องพกพาไปตามที่ต่างๆ อยู่เสมอ และข้อสำคัญภาพที่ถ่ายนั้นจะเป็นภาพขาวดำที่ตนเองมีความชื่นชอบเป็นพิเศษมาตั้งแต่เริ่มรู้จักกับการถ่ายภาพมาจนถึงวันนี้ ภาพต่างๆ ที่ได้ถ่ายสถานที่ต่างๆ ไว้ กลายเป็นผลงานที่มีคุณค่าทั้งจากเรื่องราวในภาพและกระบวนการทางด้านเทคนิคและวิธีการ จนได้รับการยอมรับอยู่ในสังคมคนถ่ายภาพและต่อสาธารณชนทั่วไป โดยผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์อาจารย์ยรรยง โอฬาระชิน เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2553 นั้น อาจารย์ได้แสดงถึงแนวคิดในการถ่ายภาพ กล่าวโดยสรุปได้ว่า

อาจารย์ยรรยง ยึดหลักในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพถ่ายที่ดีหรือภาพที่มีคุณค่าทางศิลปะโดยยึดหลัก 3 อย่าง ดังนี้

1. ต้องมีเรื่องราวที่จะสื่อให้คนอื่นเห็นได้
2. มุมมองหรือการจัดองค์ประกอบที่จะต้องให้ถูกต้องตามหลักวิชา แต่บางครั้งก็ต้องแหกกฎบ้าง
3. เทคนิคในการถ่ายทำ ด้านวัสดุอุปกรณ์หรือส่วนประกอบอื่นๆ จะต้องมีคุณภาพ

โดยอาจารย์ยรรยงจะให้ความสำคัญต่อผู้ชมภาพด้วยภาพที่สื่อถึงความสุขด้วยภาพธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและภาพชีวิต โดยมีภาพที่สื่อถึงอารมณ์สะเทือนใจบ้างในบางครั้ง

2) การแสดงออกของศิลปินที่สื่อความหมายของสังคม

จากภาพผลงานที่ปรากฏอยู่นั้น ได้แสดงให้เห็นถึงแนวคิดในการถ่ายภาพที่แสดงถึงสภาพชีวิตของวิถีของคนในชนบทและสภาพสิ่งแวดล้อมของชนบท และสภาพของสังคมเมือง ซึ่งจะเป็นการนำเสนอในแง่บวกที่มุ่งส่งเสริมให้สังคมมีความสงบสุข พร้อมกับความสำนึกในศิลปะและวัฒนธรรม โดยเฉพาะภาพที่นำเสนอนั้นก็จะเป็นภาพขาวดำ ที่เป็นการแสดงถึงรสนิยมทางด้านสุนทรีย์ที่ลึกซึ้งจากภาพแต่ละภาพที่มีการจัดแสงเงาที่สามารถส่งผลต่อความรู้สึกของผู้ชมได้เป็นอย่างดี ดังทัศนะจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

"ภาพที่เราพึงพอใจและให้ความสุข เมื่อเราขยายดังตัวอย่างที่นำมาให้ชมแล้ว ถ้าเราออกสู่สายตาประชาชน คนดูแล้วชื่นชม เมื่อเห็นแล้วคล้อยตามอย่างที่เราคิด แล้วเราก็จะมีความสุขมากขึ้นไปอีก แต่ว่าในขณะเดียวกันก็ไม่ได้หมายความว่า บางท่านอาจจะมองภาพเราไปในทางแง่ลบ ผมก็ยินดีที่จะรับฟังเหตุและผลของเขา เพราะว่าจะเป็นแนวทางหนึ่ง จะว่าให้ปรับปรุงก็ไม่ใช่ ถือว่าเป็นการรับฟังเป็นข้อคิดว่า มุมมองของอีกคนหนึ่งต่อภาพของเราจะเป็นอย่างไร ซึ่งอาจารย์ก็เปิดใจกว้างยอมรับฟังอยู่แล้วตรงจุดนี้"

3) หลักการในการสร้างผลงาน

ในขณะที่ความก้าวหน้าในระบบเทคโนโลยีที่มีการถ่ายภาพจะก้าวไปสู่ความก้าวหน้าอย่างไรนั้น อาจารย์ยรรยงก็สามารถมีวิธีที่ร่วมสมัยกับการเปลี่ยนแปลงได้เสมอมา แต่ถ้าเป็นรสนิยมในการถ่ายภาพแล้วอาจารย์ก็ยังนิยมที่จะถ่ายภาพด้วยลักษณะขาว-ดำ พร้อมกับการทำหน้าที่ในการล้างขยายผลงานในบ้านของตนเองตลอดมา

4) ประสบการณ์และการดำเนินชีวิตของศิลปินแห่งชาติในการสร้างสรรค์ผลงาน

อาจารย์ยรรยง โอฬาระชิน สำเร็จการศึกษาระดับ ปวส. วิชาการถ่ายภาพและภาพยนตร์จากวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ และได้เปิดร้านถ่ายรูปเป็นของตนเอง ในขณะเดียวกันก็ได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้จากปรมาจารย์ด้านถ่ายภาพของเมืองไทยคือท่านอาจารย์พูน เกษจำรัส ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีอุปการคุณต่ออาจารย์ยรรยง เป็นอย่างยิ่ง โดยอาจารย์ยรรยงได้นำผลงานเข้าร่วมประกวดในเวทีต่างๆ อยู่เสมอ และได้รับรางวัลบ้างและไม่ได้บ้าง ขณะที่อาจารย์ทำงานประจำอยู่ที่ธนาคารทหารไทย นั้น อาจารย์ก็จะสร้างผลงานส่วนตัวควบคู่ได้ด้วยเสมอ โดยเฉพาะการไปทำงานในต่างจังหวัด ซึ่งเป็นสิ่งที่อาจารย์ชอบมาก เพราะทำให้อาจารย์ได้พบกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพร้อมกับภาพชีวิตของคนในชนบท ซึ่งจะเป็นเนื้อหาในการถ่ายภาพของอาจารย์ จึงทำให้ผลงานของอาจารย์ที่ได้สั่งสมตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาล้วนเป็นภาพถ่ายที่เป็นภาพขาว-ดำ จากเนื้อหาต่างๆ ที่เป็นวิถีของชนบทเป็นส่วนใหญ่

ถึงแม้รูปแบบของการถ่ายภาพจะพัฒนาก้าวหน้าไปเพียงใดก็ตาม อาจารย์ยรรยงก็ยังนิยมที่จะถ่ายภาพขาว-ดำต่อไป และยังคงล้างภาพที่บ้านของตนเองด้วยความสุขจากการที่ได้ทำในสิ่งที่ตนเองรัก โดยอาจารย์จะให้ความสำคัญของการถ่ายภาพด้วยการจัดวางมุมมองเนื้อหาของภาพที่โดดเด่นและผลงานต้องมีคุณภาพ จึงทำให้ผลงานของอาจารย์มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวมาจนถึงปัจจุบัน

สรุปแนวคิดและลักษณะเฉพาะของ นายยรรยง โอฬาระชิน

1. ที่มาของแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

ด้วยมีใจรักในการเดินทางเพื่อหามุมมองในการสร้างผลงานของนายยรรยง โอฬาระชิน โดยจะคำนึงถึงเรื่องราวพร้อมกับการจัดวางภาพด้วยเทคนิควิธีการตามความสามารถ ที่มีเนื้อหาของธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและภาพชีวิต

2. การแสดงออกของศิลปินที่สื่อความหมายของสังคม

นายยรรยง โอฬาระชิน แสวงหามุมมองจากสภาพสังคมในชนบทเพื่อค้นหาภาพตามวิถีชีวิตของสังคมที่เป็นอยู่ ด้วยการบันทึกแล้วนำเสนอต่อสังคม

3. หลักการในการสร้างผลงาน

นายยรรยง โอฬาระชิน จะให้ความสำคัญกับการถ่ายภาพขาว-ดำ โดยใช้ฟิล์มในรูปแบบเดิม ซึ่งเป็นความมุ่งมั่นที่แสดงผลงานในรูปแบบภาพขาว-ดำ ที่มีลักษณะต่อเนื่องและยั่งยืนสืบไป

4) ประสบการณ์และการดำเนินชีวิตของศิลปินแห่งชาติในการสร้างสรรค์ผลงาน

ด้วยมีใจรักในการถ่ายภาพ และมีโอกาสได้ศึกษาทางด้านการถ่ายภาพ และใช้ชีวิตในการทำงานถ่ายภาพไปพร้อมกับการเดินทางไปตามสถานที่ต่างๆ โดยจะบันทึกภาพเป็นภาพขาว-ดำ มาตั้งแต่วัยหนุ่มจนถึงปัจจุบัน

ผลงานของ นายโกวิท เอนกชัย

ภาพตัวแทนผลงาน หนังสือ “ปรีชาญาณของผู้ไม่รู้หนังสือ (๒๕๕๐)”



ภาพประกอบ 4 “หนังสือ “ปรีชาญาณของผู้ไม่รู้หนังสือ (๒๕๕๐)”

1) ที่มาของแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

อาจารย์โกวิท เอนกชัย ได้เริ่มสร้างสรรค์ผลงานมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 โดยใช้นามปากกาว่า “เขมานันทะ” โดยใช้เวลาทำงานอย่างต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลาร่วม 40 ปี มีผลงานวรรณกรรม จำนวนกว่า 60 เล่ม ซึ่งมีลักษณะพิเศษที่โดดเด่นในด้านการผสมผสานระหว่างพุทธศาสนากับศิลปวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสมกลมกลืน โดยสื่อสารในรูปแบบวรรณศิลป์ ที่ประกอบด้วย กวีนิพนธ์ นวนิยาย เรื่องสั้น ธรรมะบรรยาย ความเรียง และบทวิจารณ์

ซึ่งได้แสดงเอกลักษณ์เฉพาะตนได้อย่างเด่นชัด โดยสามารถอธิบายความเป็นพุทธศาสนากับศิลปะได้เข้าใจอย่างเรียบง่าย สะเทือนใจเป็นอย่างยิ่ง

จากหนังสือศิลปินแห่งชาติ พุทธศักราช 2550 สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม ได้กล่าวถึงอาจารย์โกวิท เอนกชัย ไว้โดยสรุปว่า

หนังสือเล่มแรกของ "เขมานันทะ" เริ่มปรากฏต่อบรรณพิภพ เมื่อปี พ.ศ. 2513 ประสบการณ์จากการปฏิบัติธรรมภาวนา โดยเรียนรู้โดยตรงจากครูผู้เป็นสุดยอดของพระสงฆ์ทั้งหลายทางด้านปริยัติและปฏิบัติ คือ ท่านพุทธทาสภิกขุ และหลวงพ่อเทียน จิตตสุโภ อีกทั้งยังเดินทางแสวงหาความรู้ ความเข้าใจด้านศิลปะและวัฒนธรรม ได้แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นกับชาวบ้าน ชาวนา ชาวประมง นักศึกษา ปัญญาชน หลากหลายอาชีพ ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ทั้งผู้คนจากเอเชีย ออสเตรเลีย และสหรัฐอเมริกา รวมทั้งการเดินทางตั้งแต่ช่วงเป็นพระธุดงค์ เดินทางไปปฏิบัติธรรม บรรยายธรรมะในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศไทย และเมื่อลาสิกขาบทแล้วก็ได้รับเชิญให้เดินทางไปบรรยายธรรมะ จัดหลักสูตรอบรมภาวนา บรรยายความรู้ทางด้านศาสนาเปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยและโลกตะวันออก โลกตะวันตก สิ่งเหล่านี้เป็นรากฐานทรัยากรสูงค่า ทำให้มีมุมมองอันกว้างไกล ลึกซึ้งอย่างยิ่งในศิลปะ ศาสนาและวัฒนธรรมไทย และมีความเป็นสากลหลากหลาย สิ่งเหล่านี้ถูกถ่ายทอดลงในงานเขียนทุกรูปแบบอย่างเต็มที่ ผลงานอันมีมุมมองพิเศษและลุ่มลึกในทางจิตวิญญาณ จากรากฐานศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมไทย อันเปิดกว้างสู่ความเป็นสากลนี้ ทำให้มีทั้งคนไทยและชาวต่างชาติหลากหลายรุ่นหลากหลายอาชีพ สนใจในงานเขียนและทัศนะทุกด้านของนายโกวิท เนอกชัย มาโดยตลอด

ลักษณะเด่นในงานวรรณกรรมและงานธรรมบรรยายทั้งหมดของนายโกวิท เอนกชัย นอกจากจะมีมิติกว้างไกลทั้งทางด้านศิลปะ นิเวศวิทยา มานุษยวิทยา ให้ความรู้ลุ่มลึกในหนทางพุทธประเพณีของวัฒนธรรมไทยแล้ว ภาษาที่เลือกใช้ก็มีความคมคาย กินใจอย่างยิ่ง แต่ที่สำคัญที่สุดก็คือ ความเข้าใจลึกซึ้งต่อชีวิตและแก่นของชีวิตที่เปิดเผยอยู่ในหนังสือเล่มต่างๆ ซึ่งล้วนเป็นประสบการณ์ตรงที่ "เขมานันทะ" ได้รับจากการปฏิบัติภาวนามายาวนานหลายสิบปี และยังปฏิบัติอยู่ทุกขณะในชีวิตประจำวัน

หนังสือบางเล่มได้รับการตีพิมพ์ซ้ำมาแล้วเกือบ 10 ครั้ง คือ ปาฐกถาธรรม ชีวิตกับความรัก ซึ่งได้รับการกล่าวขวัญสืบเนื่องติดต่อกันมาโดยตลอดว่ามีความลึกซึ้งอย่างยิ่งทั้งในทางโลกและทางธรรม สามารถประสานขั้วระหว่างความรัก กามารมณ์ และที่สุดแห่งทุกข์ให้เป็นปัจจัยหนุนเอื้อต่อการขัดเกลาพัฒนาชีวิตด้านใน

ส่วนปาฐกถาที่น่าสนใจยิ่งคือ เปลวไฟกลางสายธาร (2520, 2544) ดั่งสายน้ำไหล (2532, 2545) ช่วงชีวิตช่วงภาวนา (2536, 2545) จากดักแด้สู่ผีเสื้อ (2543) และดวงตาแห่งชีวิต (2545) ซึ่งเป็นธรรมบรรยาย บันทึกถึงวิถีปฏิบัติภาวนาอันมุ่งสู่แก่นของ "ชีวิต" มนุษย์โดยตรงด้วยสภาพ "รู้" ที่ "เป็น" อยู่แล้วในตัวมนุษย์นั้น มีเสมอกันทั้งปุถุชนและพระพุทธองค์ วิธีการปฏิบัติสมาธิบนฐานการเคลื่อนไหว (dynamic meditation) ซึ่งล่วงพ้นไปจากพรมแดนของเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม เพราะเนกลวิธีจับความรู้สึกสดๆ เร้าความรู้ตัวหรือสภาพรู้ที่เป็นอยู่แล้วในมนุษย์ทุกคนนี้ ให้แสดงตัวออกมาทั้งหมด และเป็นวิธีง่ายๆ ช่วยให้รู้เห็นการเคลื่อนของกาย-จิต สามารถมองเห็นความคิดเห็นที่มาของความคิด โดยมีจุดมุ่งหมายปลายทางอยู่ตรงญาณปัญญาอันเป็น "ดวงตา" ภายใน ที่จะประจักษ์ต่อปรากฏการณ์ทางจิต และแลเห็นแนวทางในการคลี่คลายปมปัญหาต่างๆ ของชีวิต

2) **การแสดงออกของศิลปินที่สื่อความหมายของสังคม**

จากการเรียนในสถาบันการศึกษาทางด้านศิลปะแล้วอุปสมบทฝึกปฏิบัติธรรมกับท่านพุทธทาสภิกขุ ที่สวนโมกขพลาราม โดยเป็นช่วงที่มีโอกาสสร้างสรรค์ผลงานทางด้านพุทธศิลป์ อีกทั้งบทกวี และจิตรกรรมแบบโบราณ พร้อมกับการเดินทางจาริกแสวงบุญ เพื่อการเขียนหนังสือเกี่ยวกับธรรมะ ชีวิตและวัฒนธรรม โดยหนังสือศิลปินแห่งชาติปี 2550 ได้แสดงทัศนะถึงบทบาทของอาจารย์โกวิท ที่มีต่อสังคมซึ่งมีอยู่หลากหลายบทบาท กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

พ.ศ. 2514-2525 ได้ธุดงค์ จาริกไปตามพื้นที่ต่างๆ ทั่วภาคใต้ และปฏิบัติภาวนาอยู่ที่ถ้ำเขาหินดำ จังหวัดสงขลา เป็นเวลาสองปี ในปี พ.ศ. 2517 ได้พบและศึกษาปฏิบัติธรรมหลวงพ่อเทียน จิตตสุโภ ที่วัดชลประทานรังสฤษฎ์ จังหวัดกรุงเทพมหานคร ต่อเนื่องเป็นเวลาหลายปี ต่อจากนั้นได้เดินทางจาริกศึกษาทางด้านศิลปวัฒนธรรม และธรรมะในประเทศอินเดีย เนปาล ศรีลังกา พม่า อังกฤษ สวีเดน อิตาลี เยอรมัน ออสเตรเลีย

- เป็นวิทยากรบรรยายธรรมะให้ความรู้ทางด้านวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศมากมาย มีหลักฐานปรากฏทั้งเทปบันทึกเสียง หนังสือ ในสถาบันการศึกษา พุทธสถาน และกลุ่มปฏิบัติธรรมะต่างๆ เช่น การบรรยายในหัวข้อ "วรรณคดีในระนาบทางจิตวิญญาณ" ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ การเสนอผลงานวิชาการหัวข้อ "เอกภาพของสรรพสิ่ง" (The Unity of All Subjects) ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รับผิดชอบและร่วมจัดงานสัมมนาระดับชาติหัวข้อ "พุทธศาสนากับสังคม" ที่มหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์ ให้กลุ่มผู้สนใจ เช่น กลุ่ม Singapore Zen Group เป็นต้น รวมทั้งได้ก่อตั้งพุทธสถาน และอาศรม เช่น สำนักสงฆ์หาดแก้ว

จังหวัดสงขลา สำนักสงฆ์บ้านดง จังหวัดนครนายก และอาศรมนวชีวัน ที่จังหวัดสงขลา และได้ก่อตั้งมูลนิธิ "อริยาภา" ขึ้น เพื่อเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม เผยแผ่พุทธธรรม และได้ลาสิกขาเมื่อปี พ.ศ. 2525 รวมระยะเวลาของการอยู่ในเพศบรรพชิตยาวนานถึงเกือบ 16 ปี

พ.ศ. 2526-2534 กลับมาใช้ชีวิตฆราวาส ได้สร้างสรรค์งานจิตรกรรม เขียนบทความ บทกวี ด้วยจุดหมายสูงสุด เพื่อรับใช้พระพุทธศาสนา พร้อมบรรยายธรรม อบรมการภาวนาและปฏิบัติธรรม ได้รับเชิญเป็นอาจารย์บรรยายความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนา และวัฒนธรรมไทยให้กับคนรุ่นใหม่ นิสิต นักศึกษา นักวิชาการ และผู้สนใจใฝ่ธรรม ให้หันมาศึกษาอย่างกว้างขวางลึกซึ้ง โดยใช้ภาษากวีในการสื่อสารธรรมะได้อย่างลึกซึ้ง งดงาม เห็นได้จากบทสัมภาษณ์การถอดเทปคำบรรยาย การสนทนาธรรมในสถานที่ต่างๆ ที่นำมาพิมพ์หนังสือเป็นจำนวนมาก

- ได้รับเชิญไปเป็นอาจารย์บรรยายวิชาวัฒนธรรมไทยและวิชา Symbolism in Art and Spiritual ที่มหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์ ทั้งยังเขียนกวีนิพนธ์ในภาคภาษาอังกฤษ ชื่อหนังสือ THE VALLEY เผยแพร่ทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งได้รับการกล่าวถึงและแนะนำในหนังสือพิมพ์ชั้นนำในสิงคโปร์หลายแห่ง ดังเช่นหนังสือพิมพ์ STRAIT TIMES

- เป็นอาจารย์สอนนักศึกษาระดับปริญญาโท ปริญญาเอกด้านศิลปวัฒนธรรมเปรียบเทียบทั้งไทยตะวันออก ตะวันตก ศาสนาเปรียบเทียบและจิตวิทยาคลินิกที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และเป็นวิทยากรบรรยายความรู้ทางด้านสุนทรียภาพให้แก่คณาจารย์ และนักศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นต้น นอกจากนี้ยังคงทำหน้าที่บรรยายธรรมะ ฝึกแนวทางปฏิบัติภาวนา และแสดงนิทรรศการงานศิลปะที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศสิงคโปร์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ประเทศอิตาลี ปรแทศเยอรมันนีตะวันตก และกรุงเทพมหานคร

3) **หลักการในการสร้างผลงาน**

ด้ายอาจารย์โกวิท เอนกชัย เป็นผู้ที่มีจิตใจใฝ่ธรรมะ จึงเป็นเหตุที่ทำให้อาจารย์ได้สร้างงานพุทธศิลป์ โดยผลงานได้ติดตั้งอยู่ที่โรงมหรสพทางวิญญาณและลานอวโลติเกศวรที่สวนโมกขพลาราม ซึ่งอาจารย์ได้แสดงลักษณะเฉพาะของการสร้างผลงาน โดยในหนังสือศิลปินแห่งชาติ 2550 กล่าวโดยสรุปว่า

"ลักษณะเด่นในงานธรรมบรรยายทั้งหมดของนายโกวิท เอนกชัย นอกจากจะมีมิติกว้างไกลทั้งทางด้านศิลปะ นิเวศวิทยา มานุษยวิทยา ให้ความรู้ลุ่มลึกในหนทางพุทธประเพณีของ

วัฒนธรรมไทยแล้ว ยังแสดงความเข้าใจลึกซึ้งต่อชีวิตและแก่นของชีวิตที่เปิดเผยอยู่ในงานภาวนามายาวนานหลายสิบปี และยังปฏิบัติอยู่ทุกขณะของชีวิต งาน ชีวิต และการภาวนาจึงกลมกลืนสอดคล้องเป็นหนึ่งเดียวที่ไม่อาจแยกออกจากกันได้"

4) **ประสบการณ์และการดำเนินชีวิตของศิลปินแห่งชาติในการสร้างสรรค์ผลงาน**

อาจารย์โกวิท เอนกชัย ได้ศึกษาทางด้านสถาปัตยกรรมที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แต่ไม่จบการศึกษา และได้มาศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยศิลปากร ในคณะมัณฑนศิลป์ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ค้นหาตนเองจึงได้ตัดสินใจไปบวชอยู่ที่ทางภาคใต้ โดยในช่วงหลังได้ไปศึกษาธรรมะกับท่านพุทธทาส รวมเวลาที่บวชอยู่ 16 ปี ภายหลังจากสึกมาแล้วทำให้มีความรักและศรัทธาในหลักศาสนา เป็นหลักในการดำเนินชีวิตด้วยการบรรยายสอนหนังสือ ให้แก่ นิสิตระดับปริญญาโทและปริญญาเอก พร้อมด้วยการเป็นผู้บรรยาย ที่แสดงให้เข้าใจถึงวิธีชีวิตของมนุษย์ที่จะต้องอยู่บนทางโลกและทางธรรม ที่ประกอบไปด้วยความรัก / กามารมณ์ /และความทุกข์ ที่สอดคล้องกับศิลปะ/นิเวศวิทยา และมนุษยวิทยา ดดยมีผลงานทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ในด้านผลงานร้อยแก้วมีหลากหลายรูปแบบในการนำเสนอ ทั้งบทความ ความเรียง ธรรมบรรยาย บทวิจารณ์วรรณคดี ซึ่งเป็นการผสมผสานแนวทางพุทธปัญญากับทางด้านศิลปวัฒนธรรมได้อย่างกลมกลืน ซึ่งสามารถสร้างผลงานได้อย่างร่วมสมัย ให้โอกาสคนรุ่นใหม่ได้สัมผัสโดยได้นำเสนอในแนวทางบวกที่นำไปสู่การสร้างสรรค์ที่มุ่งที่จะให้มนุษยชาติ ได้อยู่ร่วมกันด้วยความสันติสุข ไม่แบ่งแยกศาสนา

ในช่วงบั้นปลายได้ใช้ชีวิตอย่างสงบสุขในการเขียนหนังสือด้วยความมุ่งมั่นที่จะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมในการช่วยสะกัดกั้นความไม่ดีงามทั้งปวงให้ลดน้อยลงได้มากที่สุด โดยได้ดำเนินชีวิตของตนเองเป็นต้นแบบของการใช้ชีวิตอย่างสมถะ เรียบง่ายและสันโดษ แต่มีพลังกายและใจที่เข้มแข็งในการดำเนินชีวิตเป็นอย่างยิ่ง

สรุปแนวคิดและลักษณะเฉพาะของ นายโกวิท เอนกชัย

1. ที่มาของแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

นายโกวิท เอนกชัย มีพื้นฐานจากการศึกษาทางด้านศิลปะ และมีโอกาสไปศึกษาธรรมะ จนเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในหลักธรรมพุทธศาสนา จึงได้มีการสร้างสรรค์ผลงานด้านวรรณศิลป์ด้วยการนำเสนอหลักธรรมเป็นแนวทางในการสื่อถึงแนวคิดตลอดมา

2. การแสดงออกของศิลปินที่สื่อความหมายของสังคม

นายโกวิท เอนกชัย สร้างผลงานด้านวรรณศิลป์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นแนวทางในการนำเสนอต่อสังคมด้วยการคิด ทำและพูดอย่างเป็นรูปธรรม

3. หลักการในการสร้างผลงาน

นายโกวิท เอนกชัย ใช้หลักธรรมคำสั่งสอนในแนวทางพุทธศาสนาในการสร้างสรรค์ผลงานด้วยการปฏิบัติตนด้วยกาย วาจา ใจ อย่างสัมพันธ์กัน

4) ประสบการณ์และการดำเนินชีวิตของศิลปินแห่งชาติในการสร้างสรรค์ผลงาน

นายโกวิท เอนกชัย ศึกษามาทางด้านศิลปะ แต่จากประสบการณ์ในการบวชพระเป็นเวลา 16 ปี จึงทำให้มีความคิดและความมุ่งมั่นที่จะเผยแพร่ธรรมะไปพร้อมๆ กับการฝึกปฏิบัติตนเอง โดยใช้ศิลปะควบคู่ไปกับธรรมะ ในการแต่งหนังสือและการแสดงปาฐกถาด้วยจิตใจที่แน่วแน่ ถึงแม้จะโดดเดี่ยวแต่ก็มีความมุ่งหมายที่จะนำธรรมะเข้ามาสู่สังคมเพื่อสร้างสันติสุขสืบไป

ผลงานของ ร้อยโทชาญ บัวบังศร

ภาพตัวแทนผลงาน เพลง “กระท่อมไพรวัลย์” ขับร้องโดย สมยศ ทัศนพันธ์



ภาพประกอบ 5 “เพลงกระท่อมไพรวัลย์”

1) ที่มาของแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

ร้อยโทชาญ บัวบังศร มีความสนใจในการเล่นดนตรีมาตั้งแต่อยู่ในวัยทำงาน ได้ไปเป็นทหารม้าที่จังหวัดสระบุรี และได้ลาออกในเวลาต่อมา แต่สุดท้ายก็ได้กลับไปเป็นทหารจนเกษียณอายุราชการ ตลอดระยะเวลาที่รับราชการอยู่นั้นได้ทำหน้าที่ในการแต่งเพลงและเล่นดนตรีแต่ที่มีความสามารถและนำชื่อเสียงมาให้มากที่สุดคือ การเล่นดนตรีแอคคอร์เดียน ซึ่งในยุคสมัยนั้นนักร้องที่เป็นลูกทุ่งและลูกกรุงจะต้องมีดนตรีจากแอคคอร์เดียน ประกอบในเพลงทั้งสิ้น จึงทำให้ร้อยโทชาญ บัวบังศร มีชื่อเสียงเป็นอย่างยิ่งในยุคสมัยนั้น และในด้านการแต่งเพลงที่ทำชื่อเสียงให้เป็นอย่างยิ่งคือเพลง "กระท่อมไพรวัลย์" โดยได้เล่าถึงประสบการณ์ในการแต่งเพลงนี้ซึ่งเกิดจากเหตุการณ์ที่ได้ติดฝนอยู่ที่ปลายทุ่งนาแห่งหนึ่ง ในบรรยากาศที่ฝนกำลังตก จึงเกิดจินตนาการที่จะแต่งเพลงนี้ ซึ่งเป็นลักษณะของคนที่มีอารมณ์ที่อ่อนไหวจึงสามารถสร้างจินตนาการได้ถ้าอยู่ในบรรยากาศที่เอื้ออำนวยโดยได้เล่าไว้ว่า

> "ไม่ๆ ครับ...ไม่เคยแต่ง ผมไปอยู่จังหวัดตราด แล้วก็ ฝนมันตก รถไม่ติด ผมไปติดฝนที่กระท่อมปลายทุ่งนา ฝนมันตก ผมก็เลยจินตนาการไปว่า สมมุติว่า ที่นี่เป็นกระท่อมแล้วเราก็...เป็นราชา มีราชินีสักคนมาอยู่กับเรา ผมจินตนาการไปครับ ผมก็เลยแต่งขึ้นมาครับ มันดังมากครับเพลงนี้" (สัมภาษณ์)

หรือเพลงเชฟบะ ก็เช่นเดียวกันที่อาจารย์ก็ได้ใช้บรรยากาศของการได้เข้าไปนั่งในร้านเหล้าแห่งหนึ่ง แต่ได้มองเห็นถึงพฤติกรรมของคนภายในร้านที่มีอากัปกิริยาที่แตกต่างกันไป แต่ด้วยความเป็นคนช่างสังเกต จึงทำให้มองเห็นภาพชีวิตระหว่างคนที่กำลังนั่งดื่มเหล้ากับเด็กเสริฟคนหนึ่ง โดยอาจารย์ชาญได้เล่าถึงการแต่งเพลงเชฟบะ ไว้ว่า

> "บังเอิญวันนั้นออกจากห้องอัดเสียง แล้วก็ไปนั่งอยู่ห้องอาหารแล้วก็ พอดีมีไอ้โต๊ะข้างๆ เขาแซวเด็กเสิร์ฟ เด็กเสิร์ฟมันก็ถือสำรับกับข้าวไว้เต็ม ไอ้นี้...เขาก็หันไปแล้วก็พูด "...ไอ้นี้ มันเชฟบ่ะ..." แล้วก็ทำมือจะตีก้นเด็กคนนั้น ผมก็เลยได้ความคิดเออ...นี่แหละ ผมก็เลยแต่งเดี๋ยวนั้นเลย เพราะว่างานอัดเสียงผมมีทุกวัน"
> (สัมภาษณ์)

แนวคิดในการสร้างเพลงของอาจารย์ชาญ จึงเป็นแนวคิดที่เกิดจากการสังเกตถึงวิถีชีวิตของผู้คนที่ได้ดำเนินอยู่ในชีวิตประจำวันตามสภาพของสังคมในยุคสมัยนั้น จึงเป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงสังคมที่ร่วมสมัยในแต่ละยุคที่ผ่านมาจากเรื่องราวที่เกิดขึ้นด้วยเนื้อหาของเพลงที่สามารถบอกเล่าเหตุการณ์ในยุคสมัยต่างๆ ให้สังคมได้รับรู้ได้อีกทางหนึ่ง

2) **การแสดงออกของศิลปินที่สื่อความหมายของสังคม**

ร้อยโทชาญ บัวบังศร เป็นนักแต่งเพลงที่ให้ความสำคัญกับคำว่า "ลูกทุ่ง" กับ "ลูกกรุง" โดยได้ใช้วิธีการประสานสัมพันธ์ระหว่างนักร้องต่อนักร้อง โดยได้แต่งเพลงคู่ให้นักร้องร้องเพลงร่วมกัน จึงเป็นนักแต่งเพลงคู่มากที่สุด และยังเป็นผู้เรียบเรียงเสียงประสาน โดยเฉพาะความสามารถพิเศษในการเล่นแอคคอร์เดียน และในขณะเดียวกันก็ได้แต่งเพลงประจำจังหวัดหรือเพลงที่แต่งให้กับหน่วยงานทหารต่างๆ เช่น เพลงมาร์ชศูนย์กลางทหารปืนใหญ่ เพลงมาร์ช กองพล ป.ต.อ. เพลงมาร์ช ป.ต.อ. พัน 4 เพลงมาร์ช ป.ต.อ. พัน 1 เพลงมาร์ช ป.ต.อ. พัน 5 เพลงมาร์ช ผ.ส.23 เพลงมาร์ชค่ายฝึกรบประตูผา เป็นต้น

ซึ่งผลงานดังกล่าวจึงเป็นภาพสะท้อนของการอุทิศตนให้แก่สังคมด้วยการใช้ความรู้ความสามารถรังสรรค์ผลงานให้ต่อชุมชนและสังคมจนเป็นที่ประจักษ์ตลอดมา โดยได้เล่าถึงเรื่องนี้ไว้ว่า

> "เยอะมากครับ เมื่อก่อนนี้จะได้ศิลปินแห่งชาติต้องทำคุณประโยชน์ให้กับประเทศมากมาย ให้แก่ท้องถิ่นอย่างไร ก็ตามโรงเรียนต่างๆ ผมแต่งเยอะ เขาถึงให้ศิลปินแห่งชาติแก่ผม" (สัมภาษณ์)

3) **หลักการในการสร้างผลงาน**

ในการที่จะเป็นศิลปินแห่งชาติที่จะสะท้อนถึงความสำเร็จในวิถีของการดำเนินตามวิถีชีวิตที่ผ่านมานั้น จะต้องมีหลักที่จะก้าวเดินเพื่อให้ชีวิตนำไปสู่ความมุ่งหวังที่ตั้งใจไว้ โดยร้อยโทชาญ ได้แสดงทัศนะถึงหลักการในการแต่งเพลงไว้ในหนังสือศิลปินแห่งชาติ 2550 ว่า

"การจะเป็นศิลปินที่ดีได้ ต้องมีความละเอียดอ่อน มีจิตใจเยือกเย็น มุ่งมั่นในผลงานและจริงจังต่อผลงาน หัดสร้างจินตนาการที่ดี และการจะเป็นนักแต่งที่ดี ต้องกลั่นออกมาจากส่วนลึกของจิตใจ การสร้างทำนองควรจะหาทำนองแปลกๆ กว้างไกล อย่าสุกเอาเผากิน เนื้อร้องต้องมีความหมาย สัมผัสนอกสัมผัสใน คล้องจอง รวมทั้งนักร้องนักดนตรี ต้องหมั่นฝึกฝนตลอดเวลา และต้องเป็นคนตรงต่อเวลา ซื่อสัตย์ รักงาน หวังว่าคงจะเป็นตัวอย่างที่ดี"

4) **ประสบการณ์และการดำเนินชีวิตของศิลปินแห่งชาติในการสร้างสรรค์ผลงาน**

ร้อยโทชาญ บัวบังศร ภายหลังจากเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้มาสมัครเป็นนักเรียนนายสิบทหารม้า แต่ได้ลาออกไปและได้กลับมาเป็นทหารอีกครั้งจนเกษียณอายุราชการ ถึงแม้อาชีพที่เลี้ยงชีพอยู่มานั้นจะเป็นทหาร แต่ด้วยการมีใจรักในเสียงเพลงและการแต่งเพลงแป็นชีวิตจิตใจ เป็นคนที่มีอารมณ์ที่อ่อนไหวเมื่อพบกับเหตุการณ์ใดๆ ก็ตามที่เป็นเหตุการณ์จาก

ธรรมชาติ ก็สามารถสร้างจินตนาการด้วยการแต่งเพลงขึ้นมาทันที อาทิเพลง กระท่อมไพรวัลย์ ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่ได้ไปเดินเล่นในสวนทุเรียน เงาะ ในขณะที่ฝนกำลังตก จึงเข้าไปหลบฝนที่กระท่อมกลางสวน จึงทำให้เกิดจินตนาการ ซึ่งเป็นเพลงที่ดังมากในยุคสมัยนั้น นอกจากจะเป็นนักแต่งเพลงที่มีชื่อเสียงแล้วในด้านความสามารถในการเล่น "แอคคอร์เดียน" ซึ่งเป็นที่นิยมอย่างยิ่งในวงการเพลงในยุคนั้นที่เพลงลูกทุ่งทุกเพลงจะต้องมีเสียงดนตรี "แอคคอร์เดียน" ร่วมด้วยอย่างเสมอเช่นกัน จึงทำให้ช่วงชีวิตวัยกลางคนของอาจารย์ชาญจึงเป็นเสมือนผู้ทรงอิทธิพลต่อวงการเพลงทั้งจากลูกทุ่งและลูกกรุง เพราะนักร้องที่มีชื่อเสียงทั้งจากวันนั้นจนมาถึงวันนี้ต่างก็ผ่านการแต่งเพลงให้ร้องและร่วมเล่นดนตรีมาแล้วทั้งสิ้น

แต่ในสภาพชีวิตปัจจุบันของ ร้อยโทชาญ บัวบังศร ป่วยเป็นอัมพาต อยู่กับภรรยาและลูกโดยมีเพียงเงินเดือนจากการได้เป็นศิลปินแห่งชาติ เป็นตัวหล่อเลี้ยงอยู่ในปัจจุบัน ชื่อเสียงเกียรติยศ รายได้อื่นๆ ไม่มีอีกแล้ว อาจารย์ต้องใช้ชีวิตอยู่เพียงลำพัง ขาดความสนใจจากสังคมในทุกๆ ด้าน รอเพียงวันเวลาที่จะจากโลกนี้ไปเพราะทุกวันนี้อาจารย์ไม่สามารถที่จะทำอะไรได้อีกแล้วต่อไป

สรุปแนวคิดและลักษณะเฉพาะของ ร้อยโทชาญ บัวบังศร

1. ที่มาของแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

ด้วยความสามารถของร้อยโทชาญ บัวบังศร ในการเป็นนักแต่งเพลงและสามารถแต่งได้อย่างรวดเร็ว โดยใช้แนวคิดจากประสบการณ์ตรงจากเหตุการณ์ต่างๆ ที่ได้เข้าไปสัมผัสและมีส่วนร่วม จึงเกิดเป็นแนวความคิดที่มีลักษณะโดดเด่นและน่าสนใจ และนำมาสร้างสรรค์ต่อด้วยการบันทึกโครงสร้างของเพลงนั้นๆ แล้วมาแต่งเป็นเพลงต่อในภายหลัง ซึ่งมักจะใช้เวลาในการแต่งเพลงแต่ละเพลงไม่นาน โดยมีการสร้างจินตนาการอย่างต่อเนื่อง

2. การแสดงออกของศิลปินที่สื่อความหมายของสังคม

ในการแต่งเพลงนั้นโดยได้ใช้จินตนาการที่มีรากฐานทางความคิดจากสภาพของสังคมตามสถานการณ์นั้นๆ จึงมีแง่คิดและมุมมองจากประสบการณ์ที่ได้ผ่านการปะทะ แล้วนำเสนอต่อสังคม ที่อยู่ในสังคมร่วมสมัย ลักษณะของเพลงที่นำสู่สังคม ตามแนวคิดและจินตนาการดังกล่าว

3. หลักการในการสร้างผลงาน

ใช้ประสบการณ์จากการเข้าไปมีส่วนร่วมและการสังเกตที่เป็นลักษณะการเฝ้ามอง

การขับเคลื่อนของปฏิบัติการทางสังคมมาเป็นต้นแบบทางความคิด ที่อาจารย์ชาญมีลักษณะการสัมผัสและรับรู้จากสภาพที่พบเห็นที่สามารถสร้างเป็นแรงบันดาลใจในการแต่งเพลงได้ตลอดมา

4. ประสบการณ์และการดำเนินชีวิตของศิลปินแห่งชาติในการสร้างสรรค์ผลงาน

ร้อยโทชาญ บัวบังศร มีอาชีพหลักเป็นทหาร แต่ด้วยใจรักในการร้องเพลงและการแต่งเพลงและการเล่นดนตรี จนมีชื่อเสียงอยู่ในวงการเพลง เป็นผู้ที่ทรงอิทธิพลในการสร้างนักร้องทั้งลูกกรุง และลูกทุ่ง แต่เมื่อยุคสมัยผ่านไปชื่อเสียง เงินทองที่เคยมีก็หายไป ไม่เหมือนแต่ก่อน จนในปัจจุบันป่วยเป็นอัมพาต ขาดคนในแวดวงการเพลงที่จะมาเหลียวแล เหมือนคนที่ถูกลืมไปแล้ว จึงมีชีวิตอยู่เพียงลำพังกับภรรยาและลูกสาวที่ไม่มีความมั่นคงอะไรที่จะมารองรับกับสภาพที่เป็นอยู่

ผลงานของ นายนครินทร์ ชาทอง

ภาพตัวแทนผลงาน “นายนครินทร์ ชาทอง กำลังสาธิตการแสดงพื้นบ้านหนังตะลุง”



ภาพประกอบ 6 “นายนครินทร์ ชาทอง กำลังสาธิตการแสดงพื้นบ้าน – หนังตะลุง”

1) ที่มาของแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

นายนครินทร์ ชาทอง เป็นผู้ที่สนใจในการเชิดหนังตะลุงมาตั้งแต่วัยเด็ก เนื่องจากเห็นว่าหนังตะลุงเป็นศิลปะพื้นบ้าน โดยสามารถแสดงหนังตะลุงได้ตั้งแต่อายุ 16 ปี ซึ่งเป็นการรักษารูปแบบการแสดงในลักษณะดั้งเดิมไว้ทุกประการ ขณะเดียวกันก็สอดแทรกแนวคิดสาระประโยชน์ ปรัชญา ผสมผสานกับการแสดงที่ตลกขบขัน จึงเป็นที่ชื่นชอบของชาวบ้านมาโดยตลอด นอกจากนั้นยังใช้ความสามารถทางด้านการแสดงหนังตะลุง ในการช่วยเหลือทางราชการด้วยการเป็นสื่อในการแสดงออกในเรื่องของการประชาสัมพันธ์ในทางภาครัฐ เช่น การรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด การวางแผนครอบครัว อีกทั้งการนำศิลปการแสดงพื้นบ้านไปแสดงในต่างประเทศในโอกาสต่างๆ เสมอมา โดยในหนังสือศิลปินแห่งชาติ 2553 ได้กล่าวถึงแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานของนายนครินทร์ ชาทอง ไว้ว่า

จำนวนเรื่องหนังตะลุงที่นายนครินทร์ ชาทอง ใช้แสดงตั้งแต่เริ่มฝึกฝนจนถึงปัจจุบันนี้ มี 112 เรื่อง ถึงแม้ว่าบางเรื่องจะเป็นเรื่องที่บุคคลอื่นแต่งให้ก็ตาม แต่ในส่วนเนื้อหา และการสอดแทรกข้อคิดต่างๆ ก็ล้วนเป็นของหนังนครินทร์ ชาทอง เพราะแต่ละเรื่องที่แสดงแต่ละคืนนั้นจะดัดแปลงพัฒนาแก้ไขข้อบกพร่องให้ดีขึ้นเรื่อยๆ และปรับให้เข้ากับยุคสมัยและเหตุการณ์เฉพาะหน้า โดยใช้กลวิธีในการนำเสนอเพื่อให้ความบันเทิง สาระแง่คิด คติ ปรัชญาที่ดี และบทตลกที่มุ่งเน้นในด้านการยกระดับผู้ชม ไม่ส่งเสริมให้ผู้ชมนิยมการแสดงหยาบโลนอันจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียศีลธรรมจรรยา

ความสามารถพิเศษของหนังนครินทร์ ชาทอง คือ สามารถสวมวิญญาณให้กับตัวหนังตะลุงได้อย่างเหมาะสม สามารถให้เสียงรูปหนังตะลุงโดยไม่ซ้ำกัน ทั้งเสียงภาษากลางและภาษาถิ่นไม่ต่ำกว่า 20 เสียง และมีความสามารถในการเชิดรูปหนังตะกุลได้ทุกลีลาไม่ว่าจะเดินนาดกราย เหาะเหิน รบราต่อสู้ ตลอดถึงการใส่จริตกิริยาต่างๆ ได้เป็นธรรมชาติสมจริงให้อารมณ์เป็นการเชิดรูปที่เต็มไปด้วยศิลปะชั้นสูง จนเป็นที่ยอมรับของนายหนังตะลุงทั่วภาคใต้ ตลอดชีวิตการเป็นศิลปินของหนังตะลุงนครินทร์ ชาทอง จะปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ และเต็มใจไม่เคยเอาเปรียบเจ้าภาพและผู้ชมเลย ทุกครั้งที่รับงานแสดงจะแสดงอย่างเต็มที่ ไม่ต่ำกว่าคืนละ 7 ชั่วโมง คือ ตั้งแต่เวลา 22.00 น. จนกระทั่งสว่าง นับได้ว่าไม่มีนายหนังตะลุงระดับแนวหน้าร่วมสมัยคณะไหนจะทำได้เช่นนี้

การชุบชีวิตสร้างจิตวิญญาณให้รูปตลกที่ชื่อ นายโถ เป็นรูปตลกเก่าแก่ มีประวัติเป็นมาว่า เป็นคนจีน บ๋าบ่า บ้านพังบัว อำเภอสะทิงพระ เป็นคนชอบร้องรำทำเพลง มีคติประจำใจว่า "เรื่องกินเรื่องใหญ่" ไม่ว่าใครจะพูดเรื่องอะไรก็ตาม โถสามารถดึงไปโยงกับของกินได้เสมอ

ซึ่งเป็นมุกตลกที่นับว่ามีเสน่ห์ไม่น้อย เพราะไม่ลามกหยาบคาย จึงเป็นตัวตลกที่ดึงความสนใจจากเด็กๆ ได้มาก ตัวตลกตัวนี้หนังตะลุงใช้แสดงบางคณะเท่านั้น เช่น หนังแสงโถ หนังนครินทร์ ชาทอง จึงนำเพลงลูกทุ่งแปลงเนื้อร้องเกี่ยวกับเรื่องอาหารการกินให้รูปตลกนายโถเป็นผู้ร้องจนได้รับความนิยมจากผู้ชม นายโถจึงเป็นเสมือนตัวตลก ที่เป็นเอกลักษณ์ประจำตัวของหนังนครินทร์ ชาทอง ก็คงไม่ผิด ทำให้หนังตะลุงยุคปัจจุบันได้นำเพลงมาใช้กับรูปตลกของตนเองสืบต่อๆ มาเกือบทุกคณะ

2) **การแสดงออกของศิลปินที่สื่อความหมายของสังคม**

จากการที่นายนครินทร์ ชาทอง มีผลงานเป็นที่ปรากฏต่อสาธารณชนมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน มีลักษณะพิเศษในการแสดงที่โดดเด่นจนได้รับการยอมรับในสังคมโดยเฉพาะชุมชนในท้องถิ่น จนถึงในระดับชาติและนานาชาติ ซึ่งในหนังสือศิลปินแห่งชาติ 2553 ได้แสดงทัศนะไว้ว่า

นายนครินทร์ ชาทอง เป็นผู้ที่ประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มากด้วยน้ำใจเมตตาอารี ไม่เอา รัดเอาเปรียบ เห็นแก่ประโยชน์สุขส่วนรวม มีความปรารถนาดีต่อผู้อื่นอย่างจริงใจ ยินดีในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ทั้งแก่ศิษย์และชุมชนโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ได้ใช้ความรู้ความสามารถจัดกิจกรรมและจัดทำโครงการต่างๆ ทำให้เกิดประโยชน์กับสังคมโดยส่วนรวมอันแสดงถึงความเป็นผู้บำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคมโดยแท้ หลังจากลาออกจากราชการเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2547 แล้ว ได้ใช้เวลาส่วนใหญ่กับการสร้างสรรค์งานด้านการแสดงหนังตะลุงเพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนาองค์กรศิลปิน และพัฒนาสังคม โดยการรับเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในสถาบันการศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แสดงหนังตะลุงโดยผ่านสื่อโทรทัศน์ของสำนักประชาสัมพันธ์ เขต 6 จังหวัดสงขลา ออกอากาศครอบคลุม 7 จังหวัดภาคใต้ ในหลายๆ โครงการ อาทิ โครงการรณรงค์และประชาสัมพันธ์เลือกตั้งส่วนท้องถิ่น โครงการประชาสัมพันธ์การจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาลุ่มน้ำ ทะเลสาบสงขลา โครงการประชาสัมพันธ์เพื่อแก้ไขและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นต้น

นายนครินทร์ ชาทอง ได้พัฒนาการเล่นหนังตะลุงของตนจนเป็นเลิศและยังมุ่งมั่นสร้างสรรค์ผลงานด้านศิลปะการแสดงหนังตะลุง จนเป็นที่ประจักษ์กันดีในภาคใต้ แทบจะเรียกได้ว่าเป็นสัญลักษณ์เด่นคนหนึ่งของผู้สร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมของภาคใต้ เป็นนายหนังตะลุงที่มีอัจฉริยะภาพอย่างสูงในการใช้ศิลปะการแสดง เช่น การผูกเรื่อง การดำเนินเรื่อง การเชิดรูป การ

ขับกลอน การพากย์บทเจรจา การสอดแทรกคติปรัชญา คุณธรรมจริยธรรม และแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อมุ่งสร้างให้สังคมพัฒนา มีความรักมีความไว้วางใจกันและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

3) หลักการในการสร้างผลงาน

ในการรังสรรค์ผลงานการแสดงพื้นบ้านหนังตะลุงให้มีความมั่นคงและยั่งยืนสืบต่อไปได้นั้น อาจารย์นครินทร์ ชาทอง ยึดถือหลักในการปฏิบัติดังนี้ คือ

1. ต้องมีความรับผิดชอบ มีความอดกลั้น อดทน
2. ต้องมีการพัฒนาผลงานอยู่เสมอ
3. ต้องทำให้ดีที่สุดและทำต่อเนื่องด้วยการฝึกปฏิบัติอยู่เสมอ
4. ผลงานต้องมีคุณภาพ
5. ต้องมีการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อให้เกิดการสืบสานเพื่อเป็นทายาทของศิลปินต่อไป (สัมภาษณ์)

4) ประสบการณ์และการดำเนินชีวิตของศิลปินแห่งชาติในการสร้างสรรค์ผลงาน

อาจารย์นครินทร์ ชาทอง เป็นผู้ที่มีความสนใจ และได้รับการสนับสนุนให้มาสนใจในการเล่นหนังตะลุงตั้งแต่อยู่ชั้นประถม จึงเป็นการวางรากฐานในการแสดงศิลปะพื้นบ้านจากครอบครัวที่คอยชี้แนะให้เกิดความรักในศิลปะหนังตะลุงมาโดยลำดับ โดยมีคุณตาที่คอยหาโอกาสให้ได้ไปชมผลงานการแสดงหนังตะลุงในระดับมีชื่อเสียงอยู่เสมอ จึงเป็นแรงบันดาลใจที่ทำให้อยากมาเล่นหนังตะลุง จนได้มีโอกาสได้เป็นผู้แสดงหนังตะลุงได้ในโอกาสต่างๆ ตั้งแต่ยังเรียนอยู่ในระดับมัธยมจนถึง พ.ศ. 2504 ได้มีโอกาสแสดงหนังตะลุง ภายใต้ในนามของ "หนังนครินทร์ ชาทอง ขวัญใจนักเรียน" หรือ "หนังเด็กวัดโคกสมานคุณ" เป็นต้น

ผลงานการแสดงของนายนครินทร์ ได้รับการกล่าวขวัญอยู่โดยทั่วไปของชาวภาคใต้จนเกิดการพัฒนาด้วยการคำนึงถึงคุณธรรมในหนังตะลุง การฝึกท่าที่ยึดแบบต้นแบบมาจากท่าโขนละคร และท่ารำนาฏศิลป์อีกทั้งความรู้ในเรื่องโครงสร้างของเรื่อง การแต่งเรื่องจนในที่สุดการแสดงหนังตะลุงก็ได้กลายเป็นอีกอาชีพหนึ่ง จากข้าราชการที่มีเงินเดือนประจำ ซึ่งในปัจจุบันอาจารย์ได้เป็นผู้นำในการนำศิลปะพื้นบ้านหนังตะลุง ได้รับใช้ช่วยเหลือสังคมในบทบาทต่างๆ ที่เกี่ยวพันกับหน่วยงานราชการ และภาคเอกชนอีกทั้งการนำผลงานไปแสดงในต่างประเทศ จนเป็นที่ประจักษ์ต่อสังคมภาคใต้โดยได้เป็นสัญลักษณ์ที่โดดเด่นคนหนึ่งของการแสดงที่สร้างสรรค์ของคนใต้ที่ผลงานการแสดงนั้น จะคำนึงถึงคุณค่าต่อสังคมด้วยการทองแทรกคุณธรรมและจริยธรรม

ด้วยการนำศิลปะการแสดงหนังตะลุงเป็นสื่อกลางให้สังคมได้รับความบันเทิงที่ควบคู่ไปกับคุณค่าของการยึดมั่นในสิ่งดีงามอยู่ด้วยเช่นกัน

สรุปแนวคิดและลักษณะเฉพาะของ นายนครินทร์ ชาทอง

1. ที่มาของแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

ด้วยใจรักในการแสดงในลักษณะศิลปะพื้นบ้านโดยเฉพาะหนังตะลุงที่มีอิทธิพลต่อจิตใจของนายนครินทร์ ชาทอง มาตลอดชีวิต ด้วยความมุ่งมั่นที่จะอนุรักษ์และสืบสานการแสดงที่เป็นอัตลักษณ์อันโดดเด่นของชาวภาคใต้ จึงเป็นการดำรงอยู่ด้วยการอนุรักษ์และพัฒนา ด้วยอุดมการณ์และการสำนึกในแผ่นดินเกิด โดยนำเสนอเรื่องราวที่เป็นสาระประโยชน์ ปรัชญาพร้อมกับการสอดแทรกเนื้อหาสาระที่เป็นเรื่องของการแสดงที่ขบขันได้อย่างเหมาะสมกับสภาพสังคมขณะนั้น

2. การแสดงออกของศิลปินที่สื่อความหมายของสังคม

จากความภาคภูมิใจในการแสดงของศิลปะพื้นบ้าน-หนังตะลุง จึงสามารถนำอัตลักษณ์อันโดดเด่นดังกล่าว เป็นสื่อกลางส่งผ่านสู่สังคมในรูปแบบต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม สามารถทำให้ชุมชนและสังคมได้รับสารประโยชน์ทั้งจากแง่คิด ปรัชญา ความเชื่อ พร้อมด้วยความบันเทิงแบบผสมกลมกลืนและลงตัวอย่างเป็นธรรมชาติ

3. หลักการในการสร้างผลงาน

นายนครินทร์ ชาทอง มีความมุ่งมั่นที่จะให้สังคมและชุมชนได้ตระหนักถึงคุณค่าในการแสดงพื้นบ้านที่ควรได้รับการพัฒนาและอนุรักษ์ ที่จะส่งผลต่อความรักความสามัคคีของชุมชนและสังคมในวงกว้างได้ต่อไป

4) ประสบการณ์และการดำเนินชีวิตของศิลปินแห่งชาติในการสร้างสรรค์ผลงาน

ด้วยความสนใจในศิลปะการแสดงพื้นบ้านตามวิถีชีวิตที่เป็นอยู่ของนายนครินทร์ ชาทอง และด้วยความผูกพันกับการละเล่นดังกล่าวมาโดยตลอด จึงได้พัฒนาความสามารถมาโดยลำดับ จนมีชื่อเสียงโด่งดังอยู่ทางภาคใต้ และเป็นผู้ที่สามารถสร้างการแสดงหนังตะลุงได้อย่างมีเอกลักษณ์เป็นที่ยอมรับ อีกทั้งยังได้นำศิลปะการแสดงพื้นบ้าน-หนังตะลุง เป็นสื่อในการช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่างๆ ที่เป็นต้นแบบให้แก่อนุชนคนรุ่นหลังได้ยึดถือเป็นแบบอย่างสืบไป

บทที่ 5

การสรุปและการอภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง "ติดตามผลผู้ได้รับรางวัลศิลปินแห่งชาติจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม สาขาวรรณศิลป์/สาขาทัศนศิลป์/สาขาศิลปะการแสดง ปีพุทธศักราช 2550" การสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะของการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยติดตามผลผู้ได้รับรางวัลศิลปินแห่งชาติ จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม สาขาวรรณศิลป์ / สาขาทัศนศิลป์ / สาขาศิลปะการแสดง ปีพุทธศักราช 2550 ดังนี้

1. เพื่อศึกษาผลงานที่เด่นของศิลปินแห่งชาติที่ได้รับรางวัลศิลปินแห่งชาติในด้านแนวคิดของการสร้างสรรค์ผลงาน การแสดงออกที่สื่อความหมายของสังคมและหลักการในการสร้างสรรค์ผลงาน
2. เพื่อศึกษาประสบการณ์และการดำเนินชีวิตของศิลปินแห่งชาติในการสร้างสรรค์ผลงาน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ผลงานที่นำมาวิเคราะห์เป็นผลงานตัวแทนของศิลปินแห่งชาติในการวิเคราะห์แนวคิด การแสดงออกที่สื่อความหมายของสังคมและหลักการในการสร้างสรรค์ผลงาน ได้แก่ ผลงาน ดังนี้
    1) ผลงาน สถาปัตยกรรมร่วมสมัย "อาคารใหม่สวนอัมพร" ของศาสตราจารย์กิตติคุณ ร.อ.กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา
    2) ผลงาน ภาพ "ภาพพิมพ์หมายเลขา 2, 2512" ของ ศาสตราจารย์เดชา วราชุน
    3) ผลงาน ภาพ "อารมณ์ควัน" ของ นายยรรยง โอฬาระชิน
    4) ผลงาน หนังสือ "ปรีชาญาณของผู้ไม่รู้หนังสือ" ของ นายโกวิท เอนกชัย

5) ผลงาน เพลง "กระท่อมไพรวัลย์" ของ ร้อยโทชาญ บัวบังศร

6) ผลงาน ภาพ "นายนครินทร์ ชาทอง กำลังสาธิตการแสดงพื้นบ้าน – หนังตะลุง" ของ นายนครินทร์ ชาทอง

2. สัมภาษณ์ศิลปินผู้ได้รับรางวัลศิลปินแห่งชาติ จำนวน 5 คน จากจำนวน 6 คน ไม่ได้สัมภาษณ์ 1 คน เนื่องจากเสียชีวิต

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิเคราะห์ผลงานจากผลงานที่เป็นภาพตัวแทนของศิลปินแห่งชาติ จำนวน 6 คน ที่ได้รับเลือกให้เป็นศิลปินแห่งชาติในปีพุทธศักราช 2550 จากผลงานที่ได้แสดงที่มาของความคิด การแสดงออกเพื่อสื่อความหมายต่อสังคม และหลักการในการสร้างผลงาน โดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณา และสรุปเป็นแนวทางขององค์ความรู้ ผลงานที่เป็นภาพตัวแทนที่นำมาเป็นตัวอย่างในการวิเคราะห์ และใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ

สรุปผลการศึกษาวิจัย

ผลการวิเคราะห์ภาพตัวแทนที่นำมาเป็นตัวอย่างในการวิเคราะห์**ของศาสตราจารย์กิตติคุณ ร.อ.กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา**

1. **ที่มาของแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน**

จากการวิเคราะห์ที่มาของแนวคิดและแรงบันดาลใจในการสร้างผลงานในรูปแบบสถาปัตยกรรมซึ่งอาจารย์กฤษฎา ได้แสดงแนวคิดที่คำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยที่จะรับใช้สังคมในวงกว้าง ซึ่งอาจารย์กฤษฎาได้มีแนวคิดที่เป็นหลักในการสร้างงานด้านสถาปัตยกรรมไว้ 3 แนวคิดด้วยกัน โดยแนวคิดที่ 1 นั้นจะให้ความสำคัญระหว่างเจ้าของกิจการกับนักสถาปัตยกรรมที่จะต้องมีแนวคิดที่สอดรับต่อกันทั้งในด้านผลกำไรของการลงทุน การตัดสินใจในการลงทุนที่จะตั้งอยู่บนความเสี่ยงหรือไม่อย่างไร ซึ่งเป็นเรื่องที่เจ้าของโครงการจะต้องทำความเข้าใจกับสถาปนิกให้ชัดเจนอย่างที่สุด อีกทั้งการสร้างโครงการต่างๆ นั้น ควรจะต้องเสร็จตามเวลาที่กำหนด จึงเป็นการคิดและวางแผนที่เป็นเจ้าของโครงการกับสถาปนิกจะต้องมีความเข้าใจต่อกันที่อยู่บนฐานของความเป็นจริง และมีความเป็นไปได้ด้วยเช่นกัน ในแนวคิดที่ 2 นั้นจะให้ความสำคัญกับความสวยงามพร้อมกับความสะดวกสบายเพื่อนำไปสู่การใช้ประโยชน์ ซึ่งจะทำให้ผลงานนั้นเกิดคุณค่า จึงเป็นการผสมผสานในด้านความงามในรูปทรงและในขณะเดียวกันก็ต้องมีประโยชน์สามารถใช้

พื้นที่ได้อย่างทั่วถึงพร้อมกับความมั่นคง ซึ่งจะทำให้ผู้อยู่อาศัยมีความเชื่อมั่นในสิ่งก่อสร้างที่มีความพร้อมในด้านประโยชน์ที่เป็นที่พักอาศัยและในขณะเดียวกันก็ต้องมีความงดงามที่เต็มไปด้วยความเชื่อมั่นในความมั่นคงถาวรด้วยเช่นกัน ในแนวคิดที่ 3 นั้น จะเป็นการแสดงศักยภาพทางความคิดและจินตนาการของสถาปนิกที่จะต้องใช้เหตุผลในการอธิบายให้เจ้าของโครงการได้เข้าใจในแนวคิดของตนที่ได้นำเสนอแต่ก็ต้องเป็นที่ยอมรับจากเจ้าของโครงการด้วยเช่นกัน จึงเน้นใช้ความรู้ความสามารถที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเองที่สามารถนำเสนอต่อเจ้าของโครงการให้เล็งเห็นในความงดงามที่มีคุณค่าในรูปแบบที่สถาปนิกได้นำเสนอตามจินตนาการที่ตนมีความมุ่งหวังเช่นเดียวกัน

2. **การแสดงออกของศิลปินที่สื่อความหมายของสังคม**

จากประสบการณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานด้านสถาปัตยกรรมในรูปแบบต่างๆ จนเป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณชนตลอดชีวิตที่ผ่านมานั้น อีกทั้งผลงานในหลายสถานที่ก็เป็นผลงานที่ได้รับรางวัล อาทิ อาคารใหม่สวนอัมพร ได้รับรางวัล Gold Modal Award อาคารศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้ สี่พระยา ได้รับรางวัล Gold Modal Award โบสถ์ซาเวียร์ ได้รับรางวัล Gold Modal Award โรงแรมอินเตอร์เนชั่นแนล แอร์พอร์ต ดอนเมือง ได้รับรางวัล Gold Modal Award ในขณะเดียวกันก็เป็นผู้มีคุณูปการอย่างสูงต่อวงการวิชาชีพสถาปัตยกรรม ในฐานะอาจารย์เป็นผู้ริเริ่มในการพัฒนาการศึกษาวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ ให้มีความทันสมัยและมีความสัมพันธ์กับวิชาชีพทางด้านสถาปัตยกรรม ที่จะนำไปประกอบอาชีพที่จะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมชุมชนในวงกว้างต่อไป

3. **หลักการในการสร้างผลงาน**

ในการสร้างงานด้านสถาปัตยกรรมที่จะต้องคำนึงถึงคุณค่าทางประโยชน์และคุณค่าทางความงาม อีกทั้งต้องใช้ไหวพริบปฏิภาณในการประสานงานกับผู้ว่าจ้างให้ยอมรับในความคิดและจินตนาการ จึงเน้นการประโยชน์ที่สำคัญให้อยู่ในอาคารแห่งใดหนึ่งแล้ว สิ่งที่อาจารย์กฤษดา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา ได้แสดงทัศนะถึงการสร้างงานสถาปัตยกรรมในสิ่งที่ควรคำนึงอยู่เสมอ ก็คือ ความพอเพียง โดยลักษณะความสำคัญในทุกอย่างให้อยู่บนพื้นฐานของความเหมาะสม โดยมีพื้นฐานมาจากความประหยัด และในขณะเดียวกันก็มีความงดงามที่สะท้อนความเรียบง่ายที่แฝงความสง่างามได้อย่างลึกซึ้ง พร้อมกับความมั่งคงถาวร อยู่ร่วมกันอย่างงยืนเป็นสำคัญ

4. **ประสบการณ์และการดำเนินชีวิตศิลปินแห่งชาติในการสร้างสรรค์ผลงาน**

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ร.อ.กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา เป็นสถาปนิกที่มีผลงานที่ได้รับการยอมรับจากสังคมมาโดยตลอด ด้วยผลงานที่ได้รับรางวัลอยู่เสมอ พร้อมกับการเป็น

อาจารย์ในมหาวิทยาลัย เป็นเสาหลักของแวดวงของสถาปัตยกรรมของไทย และได้เป็นตำแหน่งในการบริหารบ้านเมืองด้วยการเป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ซึ่งปัจจุบันได้เสียชีวิตแล้ว

ศาสตราจารย์เดชา วราชุน

1. **ที่มาของแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน**

จากการวิเคราะห์ที่มาของความคิดจะเกิดขึ้นจากการแสวงหาจากการทดลอง เพื่อนำไปสู่การค้นหาเทคนิคในรูปแบบที่แปลกใหม่ ซึ่งในช่วงเวลาที่ยังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยนั้น ได้ผ่านการทดลองในการสร้างสรรค์ผลงานด้านเทคนิคต่างๆ อยู่เสมอมาโดยเฉพาะวิชา องค์ประกอบจะเป็นวิชาที่อาจารย์เดชา จะสามารถทำคะแนนเต็ม 100 คะแนนซึ่งเกิดจากความเพียรพยายามในการค้นคว้าและแสวงหาความแปลกใหม่อยู่เสมอ จนมาถึงในช่วงปีสุดท้ายก็สามารถแสดงลักษณะเฉพาะของแนวทางการสร้างผลงานที่เป็นรูปแบบของตัวเองด้วย การแนะนำจากอาจารย์ผู้สอนที่มองเห็นแววการจะเป็นศิลปินต่อไปในอนาคตโดยแนะนำให้รู้จักการลดสกัดตัดทอนในสรรพสิ่งต่างๆ ให้เหลือน้อยที่สุดจนเหลือเพียงรูปร่างหรือรูปทรงที่เรียบง่ายในระยะเวลาต่างๆ มา โดยในระยะเริ่มต้นนั่น จะให้ความสนใจในรูปทรงเรขาคณิต (GEOMETRIC FORM) กับรูปทรงอินทรีย์ (ORGANIC FORM) โดยจะแสดงออกในการสร้างผลงานทางเทคนิคภาพพิมพ์ และด้วยความที่มาสนใจในวัสดุโลหะต่างๆ เช่น สเตนเลส อะลูมิเนียม ทองเหลือง และทองแดง ซึ่งอาจารย์มีความประทับใจในผืนผิวของวัสดุดังกล่าว อีกทั้งนิสัยส่วนตัวที่ชอบใช้ความรู้และทักษะในเชิงช่างมาผสมผสานกับการสร้างงานที่เป็นรูปแบบสื่อผสมได้อย่างกลมกลืน ซึ่งการแสดงออกในชั้นเชิงทางศิลปะจะให้ความสำคัญกับการทดลองและแสวงหาความแปลกใหม่จากวัสดุต่างๆ ที่ได้ค้นหามา จึงเป็นการสร้างที่มุ่งให้กับศิลปะเพื่อศิลปะมากกว่าที่จะสะท้อนเนื้อหาของภาพในลักษณะที่เป็นการเล่าเรื่องใดเรื่องหนึ่งในผลงาน ความสำคัญจึงอยู่ที่การทดลองและการเล่นกับวัสดุนานาชนิดที่ตนเองมีความสนใจ

2. **การแสดงออกของศิลปินที่สื่อความหมายของสังคม**

ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของอาจารย์เดชา จะเป็นไปในลักษณะของศิลปะเพื่อศิลปะโดยไม่คำนึงถึงเรื่องราวในการสร้างผลงาน และตลอดระยะเวลาของการรับราชการเป็นครูสอนอยู่ในมหาวิทยาลัย ได้ทำหน้าที่ถ่ายทอดองค์ความรู้จากประสบการณ์ของอาจารย์ให้แก่ลูกศิษย์มาตั้งแต่สมัยที่อาจารย์ยังเป็นหนุ่ม มาจนถึงวันเกษียณอายุราชการและได้ต่ออายุราชการอีก 5 ปี นอกจากนั้นก็เป็นกรรมการตัดสินผลงานในระดับชาติและนานาชาติ อีกทั้งเป็นวิทยากรเพื่อเผยแพร่ผลงานของศิลปินแห่งชาติในมหาวิทยาลัยต่างๆ ทั่วประเทศไทย

ในการสร้างผลงานที่เป็นเทคนิคสื่อผสมที่มีความโดดเด่นในแนวทางดังกล่าวมาเป็นเวลายาวนาน จึงทำให้ผลงานของอาจารย์เป็นต้นแบบให้แก่เยาวชนรุ่นต่อๆ มา และเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานในแนวทางเทคนิคสื่อผสม ซึ่งมีศิลปินไทยทำงานในลักษณะดังกล่าวจำนวนน้อยมาก

อีกทั้งการสร้างสถานที่ทำงาน (STUDEO) ไว้ที่รังสิตเพื่อใช้สำหรับการสร้างผลงานของตนเอง และยังได้เปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาได้เข้าเยี่ยมชมทั้งจากตัวผลงานและผลงานที่สะสม โดยจัดแสดงอยู่ทั่วไปในสถานที่ดังกล่าว จึงเป็นภาพสะท้อนในความหลากหลายที่อาจารย์เดชา วราชุน ได้ทำให้กับสังคมตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา

3. **หลักการในการสร้างผลงาน**

ในการแสดงรูปแบบศิลปะของอาจารย์เดชา นั้น เป็นรูปแบบของศิลปะนามธรรม ซึ่งเป็นลักษณะผสมผสานระหว่างรูปทรงเรขาคณิต (GEOMETRIC FORM) ที่แสดงถึงความเป็นวัตถุเป็นเหตุเป็นผล กับรูปทรงอินทรีย์ (ORGANIC FORM) ที่เป็นรูปทรงแสดงถึงความมีชีวิต จิตใจและอารมณ์ ซึ่งในการสร้างผลงานแต่ละยุคสมัยนั้น ก็จะมีความแตกต่างกันไป โดยจะคำนึงถึงความสมดุลในสรรพสิ่งที่มีชีวิตที่ประกอบด้วยวัตถุและจิตใจ โดยมีหลักการในการให้ความสำคัญกับความสมดุลของสังคมถึงจะนำพาสังคมไปสู่ความสงบสุขที่ยั่งยืนสืบไป

4. **ประสบการณ์และการดำเนินชีวิตศิลปินแห่งชาติในการสร้างสรรค์ผลงาน**

ศาสตราจารย์เดชา วราชุน มีความรักในวิชาศิลปะมาตั้งแต่วัยเด็ก ได้มีโอกาสมาเรียนที่เพาะช่างและมหาวิทยาลัยศิลปากร มีผลงานเป็นรูปแบบของนามธรรมด้วยเทคนิคภาพพิมพ์และสื่อผสม ชอบใช้ชีวิตที่สมถะและเรียบง่าย และสร้างสรรค์ผลงานอยู่อย่างต่อเนื่องด้วยการทดลองสิ่งแปลกใหม่อยู่เสมอ และได้รับการยอมรับจากสังคมในหลากหลายบทบาทด้วยรางวัลต่างๆ อยู่เสมอ

นายยรรยง โอฬาระชิน

1. **ที่มาของแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน**

จากประสบการณ์ในการเดินทางและด้วยมีใจรักในการถ่ายภาพ จึงมีกล้องที่เป็นเสมือนสิ่งคู่ใจในการเดินทาง จึงทำให้ได้ภาพที่มีมุมมองแปลกๆ จากสถานที่ต่างๆ ที่ได้มีโอกาสไปท่องเที่ยวพร้อมกับการทำงานไปด้วยในเวลาเดียวกัน ในส่วนของภาพที่ถ่ายนั้นจะนิยมถ่ายภาพขาว-ดำ เพราะเป็นภาพที่ชอบมากที่สุด จนถึงปัจจุบันนี้ก็ยังรักที่จะถ่ายภาพขาว-ดำอยู่เช่นเดิม โดยยึดหลักในการถ่ายภาพไว้ 3 แนวคิด โดยแนวคิดแรก คือ ภาพที่ดีมีคุณค่าในทางศิลปะควรจะต้องมีเรื่องราวที่จะสามารถสื่อให้สังคมได้รับรู้ได้ว่าภาพนั้นมีเนื้อหาอย่างไร เรื่องราวเป็นอย่างไร

อันดับสอง คือ จะต้องคำนึงถึงการจัดภาพ การหามุมกล้องทั้งที่แสดงความสวยงามหรือมุมมองที่แปลกแหวกแนวออกไปก็จะเป็นการสร้างความท้าทายได้เช่นกัน และแนวคิดสุดท้าย คือ ควรจะให้ความสำคัญกับเทคนิคในการถ่ายภาพที่จะนำเสนอ โดยเฉพาะในด้านของอุปกรณ์และวัสดุอื่นๆ ที่แสดงถึงศักยภาพในการถ่ายภาพได้ดังที่ผู้ถ่ายมีความต้องการ โดยการล้างภาพนั้นอาจารย์ยรรยงเป็นผู้ล้างภาพที่บ้านของตนเองมาโดยตลอด โดยหวังเพียงให้ภาพที่ตนเองถ่ายมานั้น เมื่อผ่านกระบวนการล้างภาพแล้ว ขอเพียงให้ภาพนั้นเป็นที่พึงพอใจของผู้ถ่ายภาพ ก็จะทำให้อาจารย์มีความสุขอย่างที่สุดแล้ว และเมื่อนำมาขยายเพื่อนำแสดงออกสู่สายตาประชาชนก็อยากให้ผู้ชมได้มีความสุขร่วมไปกับผู้ถ่ายด้วยเช่นกัน และในขณะเดียวกันก็พร้อมที่จะรับฟังการวิจารณ์จากผู้ชมเพื่อเปิดมุมมองใหม่ๆ เพื่อนำไปพัฒนา ซึ่งเป็นสิ่งที่อาจารย์ยรรยงได้ถือปฏิบัติเช่นนี้มาตลอดชีวิตของการถ่ายภาพ

2. **การแสดงออกของศิลปินที่สื่อความหมายของสังคม**

ผลงานภาพถ่ายของอาจารย์ยรรยงในเนื้อหาของการแสดงออกภายในภาพเป็นเรื่องของวิถีชีวิตของผู้คนในต่างจังหวัด ซึ่งจะแสดงออกในอากัปกริยาในช่วงอารมณ์ต่างๆ ที่อาจารย์ยรรยงได้ใช้การสังเกตในมุมมองตามที่ตนเองเห็นในความมีเสน่ห์ในแง่มุมต่างๆ และในจำนวนหลายต่อหลายภาพนั้น เป็นภาพที่สะท้อนผู้คนและสังคมที่ไม่ได้รับความสนใจจากสังคม อาทิ ภาพ "อารมณ์ควัน" ภาพ "ยายไม้เท้าผุ" ซึ่งเป็นภาพที่สะท้อนความห่วงใยในผู้คนที่สูงอายุที่อยู่ในวัยชรา แต่ต้องอยู่โดดเดี่ยว ขาดคนดูแล ซึ่งการนำภาพในลักษณะดังกล่าวออกแสดงในนิทรรศการย่อมส่งผลต่อสังคมให้ฉุกคิดถึงการจัดการดูแลในด้านสวัสดิการต่อสังคมที่มีผลต่อภาครัฐในการจัดรัฐสวัสดิการที่สังคมจะก้าวไปสู่การมีพลเมืองผู้สูงอายุเป็นจำนวนมากขึ้นในอนาคตข้างหน้า แต่ในขณะเดียวกันภาพที่แสงวิถีชีวิตที่เป็นธรรมชาติ ด้วยมุมมองที่แสดงความงดงามด้านการจัดภาพ การแสวงหาแง่มุมและเรื่องราวที่สามารถสื่อผ่านอารมณ์และความรู้สึกให้แก่ผู้ชมด้วยภาพที่เป็นลักษณะจรรโลงจิตใจก็เป็นอีกมุมมองที่อาจารย์ได้นำเสนอในการถ่ายภาพตลอดมา

3. **หลักการในการสร้างผลงาน**

ในการถ่ายภาพของอาจารย์ยรรยง จะเป็นไปในลักษณะการทำงานในหน้าที่ที่รับราชการอยู่กับการถ่ายภาพที่เป็นลักษณะส่วนตัว ซึ่งการทำงานในสองลักษณะนี้ก็เป็นความวิเศษอย่างหนึ่งที่ทำให้อาจารย์ได้มีโอกาสเดินทางไปตามสถานที่ต่างๆ ทั่วประเทศไทย ในส่วนของงานราชการนั้นก็จะเป็นลักษณะการถ่ายภาพการทำบัตรประชาชนและอื่นๆ ซึ่งเป็นงานในหน้าที่แต่งานอีกด้านหนึ่งก็คือ การท่องเที่ยวเพื่อหามุมมองที่น่าสนใจในการถ่ายภาพ ซึ่งในหลากหลาย

ภาพล้วนมีที่มาเป็นเรื่องเล่าได้เกือบทุกภาพ จึงเป็นการทำงานที่เป็นอาชีพกับงานศิลปะที่ตนเองรักควบคู่กันไปได้อย่างเหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง

4. ประสบการณ์และการดำเนินชีวิตศิลปินแห่งชาติในการสร้างสรรค์ผลงาน

นายยรรยง โอฬาระชิน มีความสนใจในวิชาการถ่ายภาพมาตั้งแต่วัยเด็ก โดยมีความหวังที่จะตั้งร้านถ่ายรูปเป็นของตนเอง ได้มาเรียนทางการถ่ายภาพ ได้ทำงานในหน่วยงานราชการ แต่ใช้เวลาว่างจากงานราชการ ออกไปถ่ายภาพตามสถานที่ต่างๆ โดยเฉพาะภาพธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและภาพชีวิตด้วยเทคนิคภาพขาว-ดำ ด้วยความหลงไหลในภาพขาว-ดำมาจนถึงปัจจุบัน

นายโกวิท เอนกชัย

1. ที่มาของแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

จากการอุทิศตนให้กับพระพุทธศาสนาด้วยการบวชเป็นพระภิกษุเป็นเวลาถึง 16 ปี โดยมาอยู่ที่สวนโมกขพลาราม อยู่ 4 – 5 ปี ซึ่งได้บวชตั้งแต่อายุได้ 29 ปี ซึ่งก่อนที่จะบวชนั้นก็ผ่านการศึกษามาจากมหาวิทยาลัยศิลปากร คณะมัณฑศิลป์ แต่การได้มาบวชนั้นทำให้อาจารย์โกวิทมีความคิดแบบกลับขั้วกันเลย ถึงแม้จะเรียนมาทางด้านมัณฑศิลป์ แต่ได้มีความคิดในทางตรงกันข้ามเพราะมองว่าเป็นการเรียนที่สิ้นเปลือง ไม่สามารถทำให้มนุษย์นั้นดีขึ้นมาได้ ซึ่งมันสอดคล้องกับแนวทางศาสนาธรรมที่ตนเองได้มาศึกษาในเวลาต่อมา แต่ก็ให้ความสำคัญกับทุกศาสนาในกิจวัตรประจำวันนั้น อาจารย์จะสะท้อนตัวเองเหมือนเป็นข้าราชการในพระพุทธเจ้าคือ จะเป็นการปฏิบัติตัวเหมือนข้าราชการ ที่จะใช้ชีวิตไปตามครรลองที่ได้จัดวางไว้ แต่นั่นก็เป็นเพียงการเปรียบเปรยกับแนวทางในการดำเนินชีวิตของตน ที่จะใช้ชีวิตในวิถีทางของศาสนา โดยเฉพาะหลักอหิงสา จะไม่เบียดเบียนใคร โดยได้ประพฤติมาอย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งการศึกษาในทางพระพุทธศาสนาจึงทำให้เกิดความซาบซึ้งและได้ดำเนินตามวิถีแห่งธรรมตลอดไป

2. การแสดงออกของศิลปินที่สื่อความหมายของสังคม

ในผลงานการแสดงออกที่ได้นำเผยแพร่ต่อสังคมและชุมชนตลอดระยะเวลาที่ผ่านมานั้น มีผลงานหลากหลายประเภทที่มีแนวทางสอนให้สังคมได้เข้าใจในหลักธรรมของสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งได้ก่อเกิดจากการที่อาจารย์โกวิทได้ศึกษาและปฏิบัติธรรมมาตลอดระยะเวลา 1 ปี ของการบวชเป็นบรรพชิต และเมื่อได้ลาสิกขาบทมาแล้ว อาจารย์โกวิทยังมีผลงานที่สร้างสรรค์หลากหลายรูปแบบทั้งกวีนิพนธ์ นวนิยาย ความเรียง บทความแสดงทัศนะและบรรยายธรรมะศาสนาเปรียบเทียบ บทความวิชาการเกี่ยวกับวัฒนธรรม ศิลปะและภูมิปัญญาไทย โดยผลงาน

ดังกล่าวได้นำสู่สายตาประชาชนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 จนมาถึงปัจจุบันมีจำนวนประมาณ 60 เล่ม ซึ่งในเนื้อหาสาระก็จะนำหลักธรรมในพุทธศาสนาเป็นหลักในการนำเสนอตลอดมา

3. **หลักการในการสร้างผลงาน**

ในการสร้างสรรค์ผลงานของอาจารย์โกวิท เป็นลักษณะของการเปิดโอกาสตนเองให้ได้สัมผัสกับผู้รู้กับการเดินทางเพื่อแสวงหาความรู้ใหม่เพื่อจะได้นำมาประกอบพร้อมกับการสร้างจินตนาการให้กว้างไกลมากยิ่งขึ้น ซึ่งเกิดจากการหล่อหลอมจากผู้ที่เคารพนับถือจึงทำให้เกิดความศรัทธา และสามารถเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติจากประสบการณ์ที่ได้สัมผัสกับพระอาจารย์อาวุโสที่มีคุณงามความดีเป็นที่ประจักษ์ พร้อมกับการศึกษาหาความรู้จากหลักธรรมคำสั่งสอนในพุทธศาสนา จึงเป็นต้นแบบของการใช้ชีวิตตามเส้นทางแห่งธรรมะตลอดมา

4. **ประสบการณ์และการดำเนินชีวิตศิลปินแห่งชาติในการสร้างสรรค์ผลงาน**

อาจารย์โกวิท เอนกชัย ผ่านการศึกษามาทางด้านศิลปะในแนวทางศิลปประยุกต์ตั้งแต่เมื่อเรียนจบ ก็เบนเข็มชีวิตด้วยการไปบวชที่ภาคใต้ โดยในช่วงหลังได้ศึกษาธรรมะกับท่านพุทธทาสภิกขุที่สวนโมกฯ รวมเวลาที่บวชอยู่ 16 ปี เมื่อศึกษามาแล้วก็ทำหน้าที่ในการเขียนหนังสือพร้อมกับการบรรยายในแนวทางธรรมะ ศิลปะและการใช้ชีวิตที่นำไปสู่ความสงบสุขที่เป็นแนวทางที่สร้างสรรค์โดยยึดรูปแบบการดำรงชีวิตที่สมถะ อดทนและมีความเด็ดเดี่ยวในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบัน

ร้อยโทชาญ บัวบังศร

1. **ที่มาของแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน**

อาจารย์ชาญ บัวบังศร เป็นผู้ที่มีใจรักในการร้องเพลง แต่ไม่สามารถประสบตงสใส่ำเร็จในด้านการร้องเพลงได้ จึงหันเหชีวิตไปในด้านการแต่งเพลง ซึ่งเป็นการค้นพบตัวเองได้เป็นอย่างดี โดยอาจารย์ชาญ บัวบังศร มีผลงานในการแต่งและเรียบเรียงเสียงประสานให้กับนักร้องลูกกรุงที่มีชื่อเสียงโด่งดังในอดีต อาทิ สุเทพ วงศ์กำแหง ชรินทร์ นันทนาคร ธานินทร์ อินทร์เทพ รวงทอง ทองลั่นทม จินตนา สุขสถิตย์ ในด้านเพลงลูกทุ่ง เช่น สมยศ ทัศนพันธ์ ทูล ทองใจ ชาย เมืองสิงห์ ไวพจน์ เพชรสุพรรณ ผ่องศรี วรนุช เป็นต้น ซึ่งในการแต่งเพลงนั้น อาจารย์ชาญจะนำแรงบันดาลใจจากเหตุการณ์ที่ตนเองได้เข้าไปมีส่วนร่วมด้วยมาแต่งเป็นเพลง เช่น เพลง "เชฟบ๊ะ" ซึ่งขับร้องโดย อารียา ปาริชาติ ซึ่งเป็นการจุดประกายความคิดจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยได้สร้างโครงสร้างของการแต่งเพลงด้วยการเขียนด้วยลายมือของตนเองในห้องอาหารนั้น และในวันรุ่งขึ้นก็ดำเนินการแต่งเพลงนี้ทันทีพร้อมกับการอัดเสียง เพราะอาจารย์จะมีลักษณะพิเศษในการแต่งเพลงได้อย่างรวดเร็ว โดยใช้เวลาน้อยมาก

ส่วนเพลงที่ทำชื่อเสียงให้กับอาจารย์ชาญ ก่อนที่จะมาแต่งเพลง เชฟบ๊ะ นั่น ได้แก่ เพลง กระท่อมไพรวัลย์ ซึ่งขับร้องโดยสมยศ ทัศนพันธ์ ซึ่งขณะนั้นอาจารย์ชาญ ยังอยู่ในวัย 20 ต้นๆ มีอาชีพเป็นทหาร แต่ก็มีอารมณ์สุนทรีย์ที่ใช้จินตนาการในการแต่งเพลงที่มีเนื้อร้องที่สร้างความรู้สึกร่วม ส่งผ่านสู่สังคมไทยในขณะนั้น ซึ่งเป็นปี พ.ศ.2500 และได้รับความนิยมเป็นอย่างยิ่ง

2. **การแสดงออกของศิลปินที่สื่อความหมายของสังคม**

ช่วงชีวิตที่อยู่ในวันหลังเกษียณ การแต่งเพลงส่วนใหญ่ของอาจารย์ชาญ ได้แต่งให้กับทางจังหวัด โดยอาจารย์ได้แต่งเพลงในลักษณะดังกล่าวให้กับหลายจังหวัด เช่น เพลงประจำจังหวัดชลบุรี ปทุมธานี อุตรดิตถ์ ซึ่งอาจารย์ชาญพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อการทำงานรับใช้ประเทศชาติ ทั้งในระดับจังหวัดและท้องถิ่น ตามความรู้และความสามารถที่ตนมีอยู่

3. **หลักการในการสร้างผลงาน**

จากความสามารถในการแต่งเพลงและเรียบเรียงเสียงประสาน แต่ในด้านการเล่นดนตรี แอคคอร์เดียนก็เป็นส่วนหนึ่งที่เป็นการประสานสัมพันธ์กับการแต่งเพลง และในขณะเดียวกันในยุคสมัยดังกล่าวนั้น การเล่นดนตรีแอคคอร์เดียนจะมีส่วนอยู่ในเพลงทั้งลูกทุ่งและลูกกรุง ซึ่งอาจารย์ได้นำนักร้องเพลงลูกทุ่งและลูกกรุง ให้มาร้องเพลงร่วมกันเพื่อเป็นการลดช่องว่างที่เกิดขึ้นอยู่ในสมัยนั้น อาจารย์ชาญจึงมีส่วนในการผลักดันให้นักร้องประสบผลสำเร็จมาเป็นจำนวนมาก ด้วยการเป็นผู้แต่งเพลงพร้อมกับการเล่นดนตรีตามความนิยมในยุคสมัยนั้น

4. **ประสบการณ์และการดำเนินชีวิตศิลปินแห่งชาติในการสร้างสรรค์ผลงาน**

ร้อยโทชาญ บัวบังศร มีความสามารถในการแต่งเพลงได้อย่างรวดเร็วมาก ด้วยการใช้จินตนาการจากประสบการณ์ต่างๆ ที่ตนเองได้เข้าไปมีส่วนร่วมทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ แต่ด้วยนิสัยที่เป็นคนละเอียดอ่อนและหวั่นไหวต่อเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นอยู่รอบตัว แต่กลับเป็นคุณค่าในการนำสิ่งนั้นมาเป็นข้อมูลในการแต่งเพลง พร้อมกับความสามารถในการเล่นดนตรีได้เป็นอย่างดีด้วยเช่นกัน

นายนครินทร์ ชาทอง

1. **ที่มาของแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน**

ด้วยการปลูกฝังมาตั้งแต่วัยเด็กที่มีใจชอบและรักในการละเล่นพื้นบ้าน – หนังตะลุง ซึ่งได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันมาตั้งแต่วัยเด็กจากด้วยความคุ้นเคยที่นำไปสู่ความเพลิดเพลินและขณะเดียวกันที่ครอบครัวคือพ่อกับแม่ได้แยกทางกัน จึงทำให้ตนเองต้องมาอยู่ในความอุปการะของคุณตากับคุณยาย ซึ่งก็มีความรู้ความสามารถเป็นปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งสภาพแวดล้อมของอาจารย์นครินทร์ เต็มไปด้วยสิ่งดีงาม ถึงแม้จะขาดความอบอุ่นจากพ่อและแม่

ก็ตาม จึงเป็นเหตุให้ในวัยเด็กของอาจารย์นครินทร์ได้ให้ความสนใจกับการเล่นหนังตะลุงเป็นพิเศษ เพราะเป็นทางหนึ่งที่จะทำให้ชีวิตในช่วงเวลานั้นได้มีทางออกจนมีการพัฒนามาโดยลำดับ โดยอาจารย์นครินทร์ได้แต่งเรื่องหนังตะลุงตั้งแต่เริ่มฝึกฝนจนถึงปัจจุบันมีจำนวนถึง 112 เรื่อง ซึ่งเนื้อหาจะสอดแทรกข้อคิดต่างๆ โดยมีการปรับเนื้อเรื่องในการแสดงให้สอดรับกับยุคสมัยอยู่เสมอ โดยเฉพาะกับเหตุการณ์เฉพาะหน้า โดยใช้กลวิธีที่นำเสนอเพื่อให้เกิดความบันเทิง พร้อมสาระและแง่คิด คติและปรัชญาที่ดีงาม และในส่วนของบทตลกขบขันก็จะไม่หยาบโลน ในการแสดงก็สามารถแสดงได้อย่างเป็นธรรมชาติสมจริงให้อารมณ์ในการเชิดรูปที่เต็มไปด้วยการใช้ศิลปะชั้นสูง

2. **การแสดงออกของศิลปินที่สื่อความหมายของสังคม**

จากความสามารถในการนำการละเล่นพื้นบ้าน – หนังตะลุง มาร่วมรับใช้ในกิจการของภาครัฐ เพื่อจะก่อประโยชน์ต่อส่วนรวมของสังคม มีการพัฒนาตนเอง และการพัฒนาองค์กรศิลปินโดยมีโครงการต่างๆ อาทิ โครงการรณรงค์และประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งส่วนท้องถิ่น โดยการประชาสัมพันธ์การจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา โครงการประชาสัมพันธ์เพื่อแก้ไขและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยได้มีการพัฒนาการเล่นหนังตะลุง จนเป็นที่ประจักษ์ในผลงานที่ได้รับการยกย่องทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ซึ่งเป็นผู้ที่ใช้ศิลปะการแสดง เช่น การเชิดรูป การดำเนินเรื่องที่สอดแทรกคติปรัชญา และแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อให้สังคมมีความสงบสุข

3. **หลักการในการสร้างผลงาน**

จากการพัฒนาแนวทางในการแสดงหนังตะลุงมาโดยตลอด ในปี พ.ศ.2504 ได้นำผลงานออกแสดงได้รับความต้อนรับเป็นอย่างดี โดยใช้ชื่อว่า "หนังนครินทร์ ชาทอง ขวัญใจนักเรียน" หรือ "หนังเด็กวัดโคก สมานคุณ" จนมาถึง พ.ศ.2526 เริ่มรู้ตัวว่า การเล่นหนังตะลุงของตนเองได้กลายเป็นอาชีพไปแล้ว แต่อย่างไรก็ตาม ก็ต้องความคำนึงถึงความภาคภูมิในท้องถิ่น โดยคำนึงถึงคุณค่าของประวัติศาสตร์ชาติไทยที่มีมรดกทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะการละเล่นพื้นบ้านที่เป็นศิลปะของท้องถิ่นเป็นสัญลักษณ์แห่งจิตใจ ในการแสดงออกที่สอดรับกับสภาพสังคมและชุมชน โดยเฉพาะภาคใต้ที่มีการละเล่นที่โดดเด่นคือ "หนังตะลุง" ที่ชาวใต้ต้องควรอนุรักษ์ให้สืบสานตลอดไป

4. **ประสบการณ์และการดำเนินชีวิตศิลปินแห่งชาติในการสร้างสรรค์ผลงาน**

อาจารย์นครินทร์ ชาทอง ด้วยการหลงใหลในวิถีของการแสดงแสดงพื้นบ้าน-หนังตะลุง มาตั้งแต่วัยเด็ก ประกอบกับญาติผู้ใหญ่ผู้มีความชำนาญในด้านหนังตะลุงก็ได้ให้การสนับสนุน จึงมีการพัฒนามาโดยลำดับ จนสามารถตั้งเป็นคณะหนังตะลุง ที่เป็นของตนเอง จนมี

ชื่อเสียงโด่งดังในภูมิภาคของภาคใต้ จึงได้รับการยอมรับให้เป็นผู้ที่ให้การอนุรักษ์ศิลปะการแสดงหนังตะลุง ให้มีดำรงอัตลักษณ์สืบไป

การอภิปรายผล

การศึกษาวิจัยในงานวิจัยเรื่อง "ติดตามผลผู้ได้รับรางวัลศิลปินแห่งชาติจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรมสาขาวรรณศิลป์/สาขาทัศนศิลป์/สาขาศิลปะการแสดง ปีพุทธศักราช 2550" ซึ่งจากการนำเสนอผลงานของศิลปิน จำนวน 6 ท่าน มาวิเคราะห์ภาพตัวแทน จำนวน 6 ผลงาน จากผลงาน 3 ประเภท ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญจากการวิเคราะห์ภาพตัวแทนผลงานทั้ง 3 ประเภท ดังนี้

1. **ที่มาของความคิด**

จากการวิเคราะห์ผลงานที่เป็นภาพตัวแทน ที่มาของแนวคิดและผลงานที่เกิดจากการสร้างสรรค์ผลงาน จากจำนวนผลงานที่เป็นภาพตัวแทน 6 ชิ้นงาน ของศิลปิน 6 ท่าน ผู้วิจัยได้ทำการแบ่งลักษณะเด่นของผลงานได้ดังนี้ คือ

แนวทางการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่มีความแตกต่างกันด้วยเนื้อหาและหลักการในการรังสรรค์ผลงาน แต่ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในประเภทใดก็ตาม ผู้สร้างสรรค์จะต้องใช้จินตนาการที่เป็นจุดเริ่มต้น ซึ่งจินตนาการนั้นต้องอยู่บนพื้นฐานของการมีอิสระ ที่จะเป็นรากฐานของการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ต่อไป

2. **การแสดงออกของศิลปินที่สื่อความหมายของสังคม**

ผลงานที่เกิดจากความเชื่อในศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นผลงานที่ศิลปินได้ใช้ความคิดและจินตนาการในการกลั่นกรองจากหลักธรรมทางพุทธศาสนา เพื่อมาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานด้วยการคิดวิเคราะห์ และเปรียบเทียบโดยสามารถนำแนวคิดที่ก่อให้เกิดแนวทางที่นำไปสู่สังคมร่วมสมัย ที่ผ่านการเจียรนัยจากหลักธรรมทางพุทธศาสนาให้นำไปสู่การนำไปใช้ที่แฝงไว้ด้วยคติธรรม ปรัชญา ที่จะส่งผลต่อการดำเนินชีวิตในสภาพสังคมปัจจุบัน โดยส่งเสริมในแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะเน้นให้เห็นถึงประโยชน์ใช้สอยในการสร้างสรรค์เป็นสำคัญ พร้อมกับการประหยัดพลังงาน และมีความสวยงามที่สะท้อนความเรียบง่ายแต่มีความทันยุคสมัย มีความเหมาะสมในบริบทของสังคมในขณะนั้น และสอดคล้องกับสภาพของวิถีชีวิตและชุมชนที่สามารถสร้างสรรค์ให้สังคมมีความสงบสุขได้ตลอดไป

3. หลักในการสร้างสรรค์ผลงาน

3.1 ในการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปินแต่ละคนนั้น จะต้องใช้ความขยัน อดทน การแก้ไขที่นำไปสู่การเรียนรู้ที่จะต้องใช้เวลาในการสั่งสมที่จะก่อเกิดไปสู่การพัฒนา พร้อมกับการมีแนวทางทันยุคสมัย และมีผลงานอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อคุณค่าของจิตใจที่จะไปสู่สังคมในวงกว้างต่อไป

3.2 ผลงานที่เกิดจากการดำเนินชีวิตตามวิถีชีวิตที่เป็นไปแบบธรรมชาติ ด้วยการเข้าไปศึกษาความรู้ที่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากวิถีของการดำเนินชีวิต ที่มีพื้นฐานของคนในสังคมที่เป็นวิถีที่มีความเป็นปรกติในลักษณะของการแสดงออกที่เป็นธรรมชาติ โดยสามารถนำมาสร้างสรรค์ตามวิธีการให้ก่อเกิดเป็นผลงานศิลปะได้ในที่สุด

3.3 ผลงานที่เกิดจากการนำรูปทรงนามธรรมที่ผ่านการศึกษาและทดลอง เพื่อสกัดตัดทอนสาระและรายละเอียด เพื่อนำไปสู่การสร้างรูปทรงใหม่ได้ตามจินตนาการตามความคิดสร้างสรรค์ที่จะนำเสนอต่อสังคม

4. ประสบการณ์และการดำเนินชีวิตของศิลปินแห่งชาติในการสร้างสรรค์ผลงาน

4.1 ศาสตราจารย์กิตติคุณ ร.อ.กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา มีผลงานด้านสถาปัตยกรรม ในระดับรางวัล และได้เป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร (ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว)

4.2 ศาสตราจารย์เดชา วราชุน มีผลงานการสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง ได้เป็นศิลปินชั้นเยี่ยม มีความสุขกับการเป็นครูผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์

4.3 นายยรรยง โอฬาระชิน รักการถ่ายภาพเป็นชีวิตจิตใจ จะมีกล้องติดตัวในการเดินทางไปตามที่ต่างๆ อยู่เสมอและชอบที่จะถ่ายภาพขาว-ดำ และจะทำการล้างภาพที่บ้านของตนเอง

4.4 นายโกวิท เอนกชัย ปัจจุบันป่วยเป็นโรคพากินสัน ใช้ชีวิตอยู่ที่บ้านเพียงคนเดียวโดยผูกปิ่นโตกับคนข้างบ้านไว้ ไม่สามารถเขียนหนังสือเรื่องใหม่ได้ แต่ก็ยังนำหนังสือที่เคยเขียนไว้มาปรับปรุงใหม่อยู่เสมอ

4.5 ร้อยโทชาญ บัวบังศร ปัจจุบันป่วยเป็นอัมพาต มีภรรยาและลูกสาวคอยช่วยเหลือ มีรายได้จากหน่วยงานภาครัฐเป็นหลักในการดำเนินชีวิต

4.6 นายนครินทร์ ชาทอง เป็นผู้สืบสานศิลปะการแสดงพื้นบ้านหนังตะลุง จนเป็นที่ยอมรับของคนภาคใต้ในความรู้ ความสามารถและความมุ่งมั่นที่จะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมจริยธรรมกับการแสดงให้อยู่ร่วมกันอย่างมีเอกภาพ

สรุปประเด็นเกี่ยวกับศิลปินแห่งชาติ ในจำนวน 6 ท่านนั้น เสียชีวิตแล้ว 1 ท่าน แต่ที่ยังสามารถสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างต่อเนื่องมีอยู่ 3 ท่าน อีก 2 ท่าน ป่วยเป็นอัมพาต ไม่สามารถสร้างสรรค์ผลงานได้อีกเลย แต่ศิลปินที่ป่วยเป็นโรคพากินสันนั้น ยังสามารถทำงานด้านต่างๆ ได้บ้าง แต่ทั้ง 5 ท่าน ยังได้รับเงินเดือนจากหน่วยงานราชการ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิต ในส่วนของ 3 ท่าน ที่ยังมีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ ปัจจุบันก็ยังดำเนินชีวิตด้วยความมุ่งมั่นสร้างสรรค์ผลงานตามแนวทางของตนพร้อมกับการอุทิศตนให้แก่วงการศิลปกรรมด้วยการเป็นกรรมการ เป็นวิทยากรและอื่นๆ เพื่อได้นำองค์ความรู้เฉพาะทางได้เผยแพร่ต่อสังคมและชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยทุกท่านที่ยังมีชีวิตอยู่ในขณะนี้ ต่างกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า อยากจะอุทิศตนให้แก่สังคมด้วยการนำความรู้ความสามารถของตนถ่ายทอดให้แก่สาธารณชน เพื่อเป็นประโยชน์ต่ออนุชนคนรุ่นหลังที่จะมีประโยชน์ต่อประเทศชาติสืบไป

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยติดตามผลผู้ได้รับรางวัลศิลปินแห่งชาติจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม สาขาวรรณศิลป์/สาขาทัศนศิลป์/สาขาศิลปะการแสดง ปีพุทธศักราช 2550 นั้น สามารถสะท้อนให้เห็นถึงวิถีการดำเนินชีวิตที่เป็นอยู่ในสภาพสังคมปัจจุบันจากจำนวน 5 ท่าน ที่มีความสามารถแตกต่างกันตามความถนัดเฉพาะของตนเอง โดย 3 ท่านนั้นยังสามารถใช้ชีวิตตามปรกติ แต่อีก 2 ท่าน ที่ป่วยและต้องการความช่วยเหลือ จึงเป็นภาพที่สะท้อนความแตกต่างที่เกิดขึ้นจากสภาพของความเป็นจริงดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ควรจัดหลักสูตรในการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งในการเรียนศิลปะที่จะนำไปสู่การมีสุนทรีย์ โดยใช้กระบวนการทางศิลปด้วยการศึกษาจากผลงานของศิลปินแห่งชาติ

2. ควรปลูกฝังให้เยาวชนมีความภาคภูมิใจในศิลปินแห่งชาติ และเรียนรู้เรื่องความมีระเบียบวินัยและความประพฤติที่ดีงามพร้อมกับการสร้างสรรค์ผลงานอย่างต่อเนื่องของศิลปินแห่งชาติ เพื่อเป็นแรงบันดาลใจให้ไปสู่การคิดและทำในสิ่งที่ดีงามที่จะยึดถือเป็นแบบอย่างในการเป็นศิลปินที่ดีต่อไป

3. ควรมีการจัดกิจกรรมผลงานของศิลปินแห่งชาติหรือศิลปินโดยทั่วไป โดยใช้ศิลปะเป็นสื่อกลางที่จะนำสังคมไปสู่ความสงบสุข

4. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์ที่สะท้อนความมุ่งมั่นตั้งใจของศิลปินในการรังสรรค์ผลงานมาอย่างต่อเนื่อง

ผลจากการศึกษาวิจัยที่สำเร็จสมบูรณ์ที่ควรจะเป็นการจุดประกายให้แวดวงศิลปกรรมร่วมสมัยของไทย ในปัจจุบันได้ตระหนักถึงคุณค่าของการสร้างสรรค์ที่จะเป็นการสร้างองค์ความรู้ที่จะเป็นคุณค่าต่อศิลปะและวัฒนธรรมของชาติสืบไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กระทรวงวัฒนธรรม. **แผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ.** 2550 – 2559. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม.

_____. **ศูนย์เฝ้าระวังทางวัฒนธรรม, สาร.** ปีที่ 7 ฉบับที่ 4 ตุลาคม – ธันวาคม พ.ศ. 2552.

คณะผู้จัดทำ. **ประวัติและผลงานของ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ร.อ.กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรุงเทพ (๑๙๘๔).

คมชัดลึก. **"24 กุมภาพันธ์ วันศิลปินแห่งชาติ ประกาศเกียรติปราชญ์แห่งศิลปะ".** 2550.

เดชา วราชุน. **นิทรรศการศิลปะ เดชาวราชุน : นิทรรศการศิลปกรรมย้อนหลัง.** ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอศิลป 26 กุมภาพันธ์ – 28 มีนาคม 2546. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.

_____. **บันทึกการเดินทางด้วยสีน้ำ.** กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.

นครินทร์ ชาทอง. **ศิลปะการแสดงหนังตะลุงในจังหวัดสงขลา.** ปริญญานิพนธ์ หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วิชาเอกไทยคดีศึกษา). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้. 2539.

นพมาส แววหงส์, บรรณาธิการ. **ปริทัศน์ศิลปการละคร.** กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ ลำดับที่ 124 ภาควิชาศิลปการละคร คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

นิคอเละ ระเด่นอาหมัด. **ทฤษฎีจิตรกรรม.** กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2543.

เนาวรัตน์ คำดา. **การติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการฝึกอบรมตามโครงการพัฒนาและสร้างผู้ประกอบการรูปแบบ** Doctor Home Care **ศึกษาเฉพาะกรณี: ช่างเครื่องทำความเย็นและปรับอากาศ กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน ปีงบประมาณ พ.ศ.** 2547. ปริญญานิพนธ์ หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (สาขาวิชาอุตสาหกรรมศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย ; มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2550.

ปรเมษฐ์ แก้วเสมา. **การติดตามผลผู้ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับวิชาชีพ สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).** ปริญญานิพนธ์ หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (สาขาวิชาอุตสาหกรรมศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย ; มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2552.

ปิยาภรณ์ วงค์คำจันทร์. **การติดตามผลการปฏิบัติงานผู้สำเร็จการศึกษา หลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล.** ปริญญานิพนธ์

หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (สาขาวิชาการอุดมศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย ; มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2548.

เพทาย บุญมี. **การติดตามผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตสาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ประยุกต์-มัลติมีเดีย คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.** ปริญญานิพนธ์ หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (สาขาวิชาการอุดมศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย ; มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2549.

โพสต์ทูเดย์, **"กรุงเทพมหานครสมัย ร.อ.กฤษฎา อรุณวงษ์ เมื่อปี** 2535-2539". **คอลัมม์ สยามอัศจรรย์...ตาแหลม, หน้า** 4, **ฉบับวันอาทิตย์ ที่** 24 **มกราคม** พ.ศ. 2553.

มาลี บุญศิริพันธ์. **วารสารศาสตร์เบื้องต้น: ปรัชญาและแนวคิด.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. โครงการส่งเสริมการสร้างตำรา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.

ยรรยง โอฬาระชิน. **ภาพถ่ายแนวศิลปะ มุมมองของยรรยง โอฬาระชิน.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เอ.พี. ปริ้นติ้ง กรุ๊ป. 2548.

รวมบุญ อาจวงษ์. **การติดตามผลความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการของบริษัทตรวจสุขภาพเอกชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร.** สารนิพนธ์ หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว). บัณฑิตวิทยาลัย ; มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2548.

วิรุณ ตั้งเจริญ. **ศิลปะหลังสมัยใหม่** (POSTMODERN ART). กรุงเทพฯ: สันติศิริการพิมพ์, 2547.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, กระทรวงวัฒนธรรม. **ศิลปินแห่งชาติ พุทธศักราช** 2550. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2551.

สุรพล วิรุฬห์รักษ์. **นาฏยศิลป์รัชกาลที่** 9. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

โสภณ ตันพิริยะกุล. **การติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพสาขาวิชาช่างไฟฟ้ากำลัง ปีการศึกษา** 2539-2544 **ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดนนทบุรี.** ปริญญานิพนธ์ หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (สาขาวิชาอุตสาหกรรมศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย ; มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2548.

อิทธิพล ตั้งโฉลก. **การเดินทางอันยาวนานบนถนนศิลปะของเดชา วราชุน, บทความ.** ARTRECORD.

ข้อมูลสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ เดชา วราชุน	ณ บ้านพักในซอยรัชดาภิเษก ห้วยขวาง กรุงเทพฯ วันที่ 23 กรกฎาคม 2553
สัมภาษณ์ ยรรยง โอฬาระชิน	ณ STUDIO คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ชั้น 14 วันที่ 2 มิถุนายน 2553
สัมภาษณ์ โกวิท เอนกชัย	ณ บ้านพัก หมู่บ้านบัวขาว ถนนรามคำแหง เขตมีนบุรี กรุงเทพฯ วันที่ 4 กรกฎาคม 2553
สัมภาษณ์ ชาญ บัวบังศร	ณ บ้านพักซอยไทรม้า จ.นนทบุรี วันที่ 4 กรกฎาคม 2553
สัมภาษณ์ นครินทร์ ชาทอง	ณ บ้านพักเลขที่ 66 หมู่ที่ 5 ถนนบ้านพรุธานี ตำบลบ้านพรุ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา วันที่ 8 กรกฎาคม 2553

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ – ชื่อสกุล นายสาธิต ทิมวัฒนบรรเทิง

วันเดือนปีเกิด 11 ตุลาคม 2499

สถานที่อยู่ปัจจุบัน 77/419 หมู่บ้านชลลดา แขวงสายไหม ถ.สายไหม อ.บางเขน กรุงเทพฯ 10200

ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน รองคณบดีฝ่ายบริหาร

สถานที่ทำงานปัจจุบัน คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซอยสุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2517 – 2523	โรงเรียนเพาะช่าง (ปวช. ปวส. ปม.) จิตรกรรม
พ.ศ. 2523 – 2525	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กศ.บ. (ศิลปศึกษา)
พ.ศ. 2529 – 2532	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กศ.ม. (ศิลปศึกษา)
พ.ศ. 2549 – ปัจจุบัน	กำลังศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก สาขาไทศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

<u>การศึกษาเพิ่มเติม</u>

พ.ศ. 2541	ประกาศนียบัตรการอบรมมัคคุเทศก์ทั่วไป (ต่างประเทศ) รุ่นที่ 25 มหาวิทยาลัยศิลปากร
พ.ศ. 2549	ประกาศนียบัตรหลักสูตรผู้นำการเมืองยุคใหม่รุ่นที่ 3 สถาบันพระปกเกล้า

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ข้อมูลการสัมภาษณ์ศิลปินแห่งชาติสาขาวรรณศิลป์/สาขาทัศนศิลป์/สาขาศิลปะการแสดง
ปีพุทธศักราช 2550

สัมภาษณ์ เดชา วราชุน	ณ บ้านพักในซอยรัชดาภิเษก ห้วยขวาง กรุงเทพฯ วันที่ 23 กรกฎาคม 2553
สัมภาษณ์ ยรรยง โอฬาระชิน	ณ STUDIO คณะศิลปกรรมศาสตร์ ชั้น 14 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วันที่ 2 มิถุนายน 2553
สัมภาษณ์ โกวิท เอนกชัย	ณ บ้านพัก หมู่บ้านบัวขาว ถนนรามคำแหง เขตมีนบุรี กรุงเทพฯ วันที่ 4 กรกฎาคม 2553
สัมภาษณ์ ชาญ บัวบังศร	ณ บ้านพักซอยไทรม้า จ.นนทบุรี วันที่ 4 กรกฎาคม 2553
สัมภาษณ์ นครินทร์ ชาทอง	ณ บ้านพักเลขที่ 66 หมู่ที่ 5 ถนนบ้านพรุธานี ตำบลบ้านพรุ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา วันที่ 8 กรกฎาคม 2553

ประสบการณ์และการดำเนินชีวิตของศิลปินแห่งชาติที่นำมาศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ขอนำประสบการณ์และการดำเนินชีวิตของศิลปินแห่งชาติที่มีวิถีชีวิตในการดำเนินชีวิตที่ผ่านมา ดังนี้

ประสบการณ์และการดำเนินชีวิตของ ศาสตราจารย์เดชา วราชุน

สาธิต ทิมวัฒนบรรเทิง ได้สัมภาษณ์ อาจารย์เดชา วราชุน เมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2553 ณ บ้านพักในซอยรัชดาภิเษก ห้วยขวาง กทม โดยได้เริ่มสัมภาษณ์จากความผูกพันธ์ระหว่างอาจารย์เดชา วราชุน กับอาจารย์กมล ทัศนาญชลี (ศิลปินแห่งชาติ สาขาจิตรกรรมและสื่อผสม) ซึ่งความผูกพันธ์ต่างเป็นที่ประจักษ์ต่อสังคมในแวดวงศิลปกรรมมายาวนาน โดยอาจารย์ได้เล่าถึงประสบการณ์ในการทำงานพร้อมกับแนวคิดในด้านต่างๆ ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของอาจารย์ที่ผ่านมาโดยได้เล่าถึงประสบการณ์ที่มีความเกี่ยวพันธ์กับอาจารย์กมล ไว้ว่า

ผู้สัมภาษณ์ ท่านพูดถึงเกี่ยวกับการให้การอุปการะเทคแคร์ดูแลศิลปิน ท่านอาจารย์ได้มีการดูแลที่ผ่านมาเป็นยังไงบ้าง

เดชา ก็มีอยู่คนเดียว มี อ.กมล แกก็มาฝากผีฝากไข้ไว้กับผม ถือว่าแกมีคุณูปการแก่วงการศิลปินในบ้านเรา มันก็สนิทกันทุกคนแหละ แต่ว่า ถือว่าให้เกียรติผมเป็นคนสนิทที่คอยปรึกษาหารือได้ทุกเรื่อง เวลาท่านมา ท่านก็มาพักอยู่กับผม ผมก็เลยเกรงใจ สมัยก่อนท่านมาอยู่แบบหนูวิ่งผ่านไปผ่านมาท่านก็มานอน พอตอนหลังผมปรับปรุงห้องผมก็เลยทำห้องให้แกห้องหนึ่ง



ภาพ ศาสตราจารย์เดชา วราชุน และอาจารย์กมล ทัศนาญชลี

ผู้สัมภาษณ์ เป็นบ้านเลยเหรอครับ

เดชา ก็เป็นซอกเล็กๆ พออาศัยแค่นอนได้ ทั้งๆ ที่หลายคนก็บอกไปอยู่คอนโดผมสิ ไปอยู่บ้านผมสิ แต่แกก็บอกไม่ไป แกก็จะอยู่กับผม อยากแต่จะฝากไว้กับผมว่าช่วยดูแลเรื่องเงินเรื่องทอง เวลาแกจะสร้างสตูดิโออะไร แกก็เพียงแต่บอกผมๆ ก็หาคนไปจัดการรื้อให้ที่วงเวียนใหญ่ บ้านแกนั่นแหละ แกก็ไม่เคยเห็นหรอกว่าหน้าตาเป็นยังไง ผมก็ออกแบบให้แกเสร็จเรียบร้อย เอาคนไปสร้างจนเสร็จเรียบร้อย หมดเงินไปเท่าไหร่แกก็ไม่ว่า แกรู้ว่าเราไม่มีปัญหา ตัวผมเองเนี่ยผมระวังอยู่ 2 เรื่อง เรื่อง**เงิน**กับเรื่อง**ชู้สาว** ถ้าไม่มี 2 เรื่องนี้มันก็ปลอด มันก็ไม่มีความเชื่อมโยงไปกับเรื่องอื่น

ผู้สัมภาษณ์ 2 เรื่องนี้อาจารย์คิดว่าเป็นเรื่องสำคัญของการใช้ชีวิต

เดชา เพราะว่า ผมจะระวัง 2 เรื่องนี้เท่านั้นเอง ก็คือ หนึ่งเราไม่ใช้เงินเกินตัว เราไม่มีเรื่องเสพติดที่จะต้องไปวุ่นวายกับสังคมในเรื่องอบายมุขอะไรแบบนี้ มันก็ทำให้อาจารย์กมลแกก็มีความไว้วางใจ

ผู้สัมภาษณ์ ซึ่งอาจารย์ได้ทำแบบนี้กับท่านกมลมานานยังครับ



ภาพ บรรยากาศภายในบ้านของศาสตราจารย์เดชา วราชุน

เดชา มันก็เป็นสิบๆ ปีแล้วล่ะ เพราะตั้งแต่ผมไปอเมริกาครั้งแรกเมื่อปี 1988 ก็ประมาณปี 2531 ก็ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาอาจารย์กมลแกก็มาอยู่กับผมและก็ไปไหนมาไหนก็ไปด้วยกัน

ผู้สัมภาษณ์ ทุกวันนี้เหมือนกับว่ารักกันเป็นพี่เป็นน้องกันแล้ว

เดชา คือพี่น้องกันเนี่ยบางทีมันยังคุยกันไม่ได้ทุกเรื่อง แต่นี่เราคุยกันได้ทุกเรื่อง และที่สำคัญพี่น้องเรื่องเงินเรื่องทองยังไม่ค่อยเกี่ยวข้องอะไรกัน แต่ว่านี่เค้ามีเงินมีทองก็ใช้ชื่อ 2 คนร่วมกัน

ผู้สัมภาษณ์ หมายความเงินที่ฝากอยู่ในประเทศไทยนี่เหรอครับ

เดชา ในประเทศไทยนี่แหละ ชื่อ 2 คน อ.กมล กับ อ.เดชา เวลาแกต้องการจะให้ใครไปดูงาน จะซื้อตั๋วให้ใครก็ให้ผมจัดการ เวลาเงินเข้าก็ให้ผมไปเอาเข้า เวลาเงินจะออกเพื่อจะจัดการอะไรก็แล้วแต่ ผมก็มีหน้าที่ดูแลให้แก

ผู้สัมภาษณ์ ซึ่งทำแบบนี้มาเป็นสิบๆ ปีแล้ว

เดชา ก็เป็นสิบๆ ปีแล้ว เราก็ไม่ไปยุ่งอะไรของแกเพราะว่าเราก็มีของเราอยู่แล้ว

ผู้สัมภาษณ์ ซึ่งที่บ้านอาจารย์นี่ อาจารย์ก็ไม่มี อาจารย์อยู่กันแค่ อาจารย์กับครอบครัวเท่านั้น

เดชา ผมก็อยู่กับภรรยาผม และก็บ้านอีกหลังหนึ่งที่อยู่ติดกันก็ให้แม่ยาย กับน้องเมียเก่าอยู่ แต่คือมันจะเป็นอะไรกันนักหนา ชีวิตนี้เกิดมาเดี๋ยวก็ตายแล้ว ก็อาศัยๆ กันอยู่ไป เป็นเพื่อนกันไป

ผู้สัมภาษณ์ ซึ่งอาจารย์ก็ไม่มีคนใช้ในบ้าน

เดชา ไม่มีผมทำเองหมดทุกอย่าง

ผู้สัมภาษณ์ เช่นทำอะไรบ้าง

เดชา ก็หน้าที่ผมเหรอ ตอนเช้าก็หาข้าวให้ภรรยากิน เป็นมาสิบกว่าปีแล้ว

ผู้สัมภาษณ์ หาข้าวคือหุงข้าว

เดชา ไม่ หุงข้าวเขาหุงมันก็ไม่ได้ยากอะไรแค่เสียบปลั๊กไป ผมก็ต้องเดินออกมาซื้อกับข้าวอะไรอย่างนี้ อ.กมลอยู่ก็หากาแฟหาข้าวอะไรให้แกทานตอนเช้า

ผู้สัมภาษณ์ เป็นหน้าที่อาจารย์

เดชา เป็นหน้าที่ผม ผมมีหน้าที่ซักผ้ารีดผ้าอะไรให้แกบ้าง

ผู้สัมภาษณ์ อันนี้เป็นกิจวัตรประจำวันเลย

เดชา มันก็เป็นธรรมชาติของผม เพราะผมก็ไม่ชอบที่จะใช้คน และก็ไม่ชอบที่จะให้ใครมาวุ่นวายกับชีวิตนอกจากภรรยา นอกนั้นเราก็ไม่อยากให้มีใครมาเกะกะลูกตาเรา เราก็อยู่กันอย่างสมถะ แบบเรียบง่าย รกๆ ก็อยู่กันไป

ผู้สัมภาษณ์ หมายความว่าที่บ้านก็อยู่ 2 คนเท่านั้น

เดชา ก็อยู่ 2 คน มีหมามีมาแมว ก็อยู่กันตามธรรมชาติ บ้านไม่ได้มีไว้โชว์ มีไว้อยู่ รกๆ กันไป เราก็อยู่กันได้ ซึ่งนานๆจะทำความสะอาดกันที

ผู้สัมภาษณ์ ซึ่งอาจารย์ก็ช่วยกันทำ

เดชา ก็ช่วยกันทำ ปกติผมเป็นคนขยัน ผมจะอยู่ไม่สุข ไปอยู่ที่สตูดิโอผมก็ดายหญ้า ถูบ้าน ซักผ้าอะไรตามเรื่อง เพราะว่าถ้าไปจ้างคนมาทำเดี๋ยวผมไม่มีงานทำ

ผู้สัมภาษณ์ แสดงว่าที่บ้านไม่ใช่ที่ทำงานศิลปะเลย

เดชา ที่บ้านนี้ก็ทำ แต่ว่ามันมีห้องเล็กๆ คือว่าบ้านผมมี 2 หลัง ที่ปลูกติดกัน หลังใหญ่เนี่ยทำไว้ให้ลูกมันอยู่ ติดแอร์ติดอะไร แต่ว่าพอแต่งงานมันก็ไปซื้อคอนโดอยู่ เราก็ใช้พื้นที่ตรงนั้นไว้สำหรับนั่งทำงานชิ้นเล็กๆ แต่ว่างานส่วนใหญ่ก็จะไปอยู่ที่สตูดิโอคลอง 6 มีเวลาส่วนมากผมตื่นเช้า คนแก่เนี่ยเดี๋ยวนี้ตี 3 ตี 4ก็ตื่น ตี 5ก็ลุกขึ้นมา มานั่งทำงานทำอะไร



ภาพ ศาสตราจารย์เดชา วราชุน

ซึ่งเป็นกิจวัตรประจำวันของอาจารย์เดชา ที่ได้ทำมาโดยตลอด โดยอาจารย์จะตื่นนอนตั้งแต่ตี 5 ของทุกๆ วัน โดยจะใช้เวลาว่างนั่งทำงานด้านสื่อผสมเล็กๆ น้อยๆ โดยส่วนมากจะเป็นงานกระดาษ และการทาสีลงบนเฟรมขนาด 80 เซนติเมตร โดยประมาณ จนถึงเวลาเกือบ 7 โมงเช้า ก็จะเดินไปซื้อกับข้าวมารับประทานกันภายในบ้าน แล้วถ้างานศิลปะที่ทำอยู่นั้นยังไม่เสร็จก็จะมานั่งทำต่อ แต่ถ้าไม่มีอะไรก็จะมาตัดกระเป๋าเล่น ถ้าเพื่อนศิลปินคนไหนอยากได้ อาจารย์เดชาก็จะตัดกระเป๋าให้ โดยได้กล่าวถึงการทำงานในลักษณะนี้ว่า “ผมอยู่เฉยๆ ไม่ได้เป็นโรคคันไม้คัน

มือ ต้องมีอะไรทำ" ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมในช่วงเช้าและเป็นกิจกรรมภายในบ้าน แต่ในส่วนของกิจกรรมภายนอกนั้น อาจารย์ได้ทำอะไรต่างๆ ไว้มากมาย โดยได้กล่าวว่า

เดชา ก็ระยะหลังนี่ก็มีคนเชิญไปนู่นไปนี่เยอะ มันก็มีกิจกรรมที่จะต้องไปบรรยายไปอะไรและก็ช่วงตั้งแต่ปีนี้ต้นปีมาก็ไม่ค่อยได้ทำงานศิลปะเท่าไหร่ เพราะต้นปีผมก็ทำเรื่องการแสดงงาน กับ อ.นนท์ที่หอศิลป์แห่งชาติ ผมก็ต้องไปถ่ายรูป ไปทำหนังสือทำอะไรต่ออะไรผมก็ทำเองหมด one man show พอจัดกิจกรรมแสดงงานเสร็จผมก็ไปอเมริกา ไปแสดงงานที่นู่น และก็กลับจากนู่นมาไป 3 อาทิตย์กลับมาก็ไปเมืองจีนต่อ ที่เจออาจารย์ พอกลับจากเมืองจีนมา เขาก็มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการคัดอาจารย์ไปอเมริกา ก็ไปศิลปินแห่งชาติสัญจรภาคใต้ มันต่อเนื่องกันมาเรื่อง และก็มีคั่นรายการมาที่หออัครศิลปิน มา work shop ที่มหาลัยราชมงคลธัญบุรี เมื่อวานนี้ก็ไปบรรยาย คืองานนอกมันเยอะ งานเชิญมันเยอะ

ผู้สัมภาษณ์ งานแต่ละงานที่อาจารย์ไป ไปแบบว่ามีความรู้สึกยังไงบ้าง

เดชา คือผมนี่มีสัญชาตญาณของความเป็นครู จริงๆชีวิตผมนี่ผมก็ไม่ใช่คนที่อยากรู้อยากเห็น อะไรทางด้านการเรียนการสอนเท่าไหร่ เพราะไม่ค่อยชอบยุ่งเรื่องของคนอื่น ไม่ค่อยชอบรับรู้เรื่องคนอื่น พวกเกี่ยวกับประวัติศาสตร์อะไรผมไม่ค่อยสนใจ แต่ว่าประสบการณ์ที่ได้นี่ได้จากการไปดูงานต่างประเทศ อันนี้อันหนึ่ง แต่ว่าในลักษณะที่จะทำงานอะไรเนี่ย มันเป็นประสบการณ์ที่เราได้ฝึกฝนกับตัวเองมาแล้วเราก็เอาตรงนี้ไปถ่ายทอดให้คนได้รับรู้

ผู้สัมภาษณ์ หมายความว่าอาจารย์ก็เก็บประสบการณ์แล้วนำไปถ่ายทอด ระหว่างที่ถ่ายทอดมีความสุขใช่มั้ยครับ

เดชา การที่เรามีนิสัยเป็นครูนี่คือเรารู้ว่าอะไรที่มันดีที่มันถูกต้อง เราก็จะเอาไอ้ตรงนี้ไปบอก เช่นเรา คิดค้นอะไรได้เราก็ไม่เคยเก็บไว้เป็นของตัวเอง เราก็เอาไปบอก เพราะเราอยากให้คนเขารู้ เพราะฉะนั้นเวลารู้นี่ เรารู้ว่าสิ่งที่เราทำไม่ใช่เรื่องยุ่งยากอะไรเลย ศิลปะไม่ใช่เรื่องยุ่งยาก อยากทำอะไรก็ทำ มีเจตนาที่ดีก็แล้วกัน ถ้ามีเจตนาไปทางใดทางหนึ่งนี่มันไม่มาเป็นศิลปะ เช่น มีเจตนาที่จะเขียนรูปขาย เป้าหมายการทำงานศิลปะมันก็จะเบี่ยงเบนไป อันนี้ก็คือเจตนา ผมไม่มีเจตนาในเรื่องอย่างนี้

อาจารย์เดชาได้แสดงทัศนะถึงอาชีพการเป็นครู ที่มีลักษณะของการเป็นผู้ให้ ที่คนเป็นครูควรมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ตนเองมีอยู่ให้แก่ศิษย์ ด้วยเจตนาที่บริสุทธิ์ เพราะการถ่ายทอดความรู้ในเรื่องของศิลปะนั้นไม่ควรมีสิ่งใดเคลือบแฝง โดยเปรียบเทียบถึงการสร้างผลงานศิลปะนั้นก็เช่นเดียวกันที่ควรมีจิตใจมุ่งมั่นที่จะสร้างสรรค์ผลงานด้วยความบริสุทธิ์ใจ ไม่ใช่เขียนรูปเพื่อ

คาดหวังที่จะขายให้ได้ ซึ่งเป็นคามคิดที่เบี่ยงเบนไป ซึ่งอาจารย์ได้ยืนยันที่จะไม่มีเจตนาในเรื่องเช่นนี้เลย โดยอาจารย์ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า "ไม่มีตั้งแต่เริ่มทำศิลปะ" ซึ่งเป็นการแสดงเจตนาที่มีความชัดเจนและแน่วแน่ต่อแนวคิดดังกล่าว โดยได้ให้เหตุผลของแนวคิดที่จะเขียนรูปขาย กล่าวโดยสรุปไว้ว่า

เดชา เพราะว่าเราก็ไม่ได้คิดวิ่งที่เราทำใครจะชอบ เพราะว่าเราทำในสิ่งที่เราอยากจะทำและเราพอใจที่จะทำ และก็ไม่รู้ว่าใครจะมาชอบงานเรา เพราะฉะนั้นเราก็ทำงานอยู่ได้ เราไม่ต้องมีใครมาชม มีใครมายกย่อง มีใครมาซื้อ ไม่มีใครมาให้รางวัล เราก็ทำของเราอยู่ได้ เพราะเราทำด้วยความสุขของเรา เรามีความสุขที่เราได้ทำอะไรเป็นส่วนตัว ในโลกส่วนตัวเรา ก็พอใจแล้ว และเราก็ไม่จำเป็นจะต้องไปหาเงินหาทองอะไร เพราะเรามีเงินเดือนกินอยู่แล้ว

ผู้สัมภาษณ์ เงินเดือนข้าราชการ

เดชา เงินเดือนข้าราชการนี่แหละ และเราก็พอใจกับความเป็นอยู่ ความพอมีพอกิน และที่สำคัญผมเป็นคนทำอะไรได้ด้วยตนเอง บ้านผมก็ปลูกเอง อะไรผมก็ทำๆได้เองหมด เพราะฉะนั้นสิ่งที่ผมทำได้มันก็เป็นสิ่งที่เราทำเองใช้เอง เราไม่ต้องไปพึ่งพาใคร

ผู้สัมภาษณ์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นแนวคิดมาตั้งแต่สมัย

เดชา เป็นนักเรียนแล้ว โตมาก็มีนิสัยอย่างนี้อยู่แล้ว คือชอบอยู่กับตัวเอง ชอบเงียบๆ ทำอะไรได้ด้วยตัวเอง ไม่ต้องไปซื้อไปหาอะไร ไม่ต้องไปหาความสุขอะไรข้างนอก



(ภาพ โดย นิติกร กรัยวิเชียร, 2543)

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาอาจารย์เดชาได้สร้างสรรค์ผลงานมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน มาจนถึงยุคสมัยปัจจุบัน ที่อาจารย์ก็มีความพร้อมในทุกๆ ด้านตามที่สังคมยอมรับ เป็นที่ประจักษ์อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นความสำเร็จจากการสั่งสมในการปฏิบัติตนมีกิจวัตรที่ดีงามจนเป็นที่ทราบกันอยู่ทั่วไป โดยได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า

เดชา มันอย่างนี้นะ คือไอ้ความสำเร็จนี่มันอยู่ที่ความมุ่งมั่นที่เราจะทำอะไรที่เป็นส่วนตัวมากกว่า โดยที่เราไม่ได้เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์หรืออะไรอย่างอื่น เมื่อเราทำด้วยเจตนาของเราที่ดี คนอื่นเขาก็เห็นว่าเรา อึด อดทน ทำอะไรที่อยู่ในโลกส่วนตัวได้ยาวนานขนาดนี้ เขาก็ให้เราเอง แต่เราก็ไม่ใช่เป็นคนที่ไปทำอะไรเพื่อหวังผลประโยชน์อะไร

ผู้สัมภาษณ์ ซึ่งแนวคิดนี้อาจารย์อยากจะบอกกับคนรุ่นหลังๆ คือนิสิตนักศึกษาที่กำลังจะจบหรือจบแล้ว อยากจะเป็นศิลปิน เขาควรจะวางตัวหรือมีความคิดอย่างไรในเรื่องนี้

เดชา ก็ผมมีวิธีของผม ก็คือ คำว่าพรสวรรค์ที่ผมมีอยู่นี่คือ หนึ่งผมมีใจรัก ใจรักในสิ่งที่ผมอยากจะทำ อันที่สองคือ ผมมีความขยันเป็นเลิศ ผมมี 2 อย่างนี้ผมก็อยู่ได้ตลอดชีวิตเลย เพราะว่าถ้าเรามีใจรักที่จะทำอะไรของเราในโลกส่วนตัวของเรานี่เราก็ทำโดยที่ว่าเราไม่จำเป็นจะต้องได้ผลประโยชน์อะไรจากสิ่งที่เราทำ เพราะเรามีใจรักที่จะทำ เมื่อเรารักเราก็ขยันที่จะทำบ่อยๆ นี่ก็คือ มีแค่นี้คุณไม่ประสบความสำเร็จอะไร คุณก็มีความสุข เพราะว่าคุณทำในสิ่งที่คุณอยากจะทำ โดยที่คุณไม่ต้องไปคิดว่าทำแล้วใครจะมาชื่นมาชอบ มาชมมาอะไร อย่าไปสนใจ

ผู้สัมภาษณ์ ก็คืออยู่บนฐานของการไม่ไปคาดหวังกับสิ่งต่างๆ

เดชา ผมไม่เคยคาดหวังอะไร เพราะฉะนั้นเมื่อเรามีใจรัก และมีความขยัน เราอยากทำอะไรเราก็ทำ เพราะฉะนั้นผมจะใช้วิชาทุกอย่าง เนี่ยผมมีเวลาว่างผมก็ตัดกระเป๋า เพราะฉะนั้นผมจะไม่ค่อยมีเวลาว่าง ผมไม่ปล่อยให้ลมหายใจมันทิ้งไปเปล่าๆ

ผู้สัมภาษณ์ อันนี้คือความขยัน และทำทุกอย่างที่อยากจะทำ

เดชา ใช่ ทำทุกอย่างที่เราอยากจะทำ เสื้อผ้านี้ผมตัดเองได้ ผมมีเสื้อหนังอยู่ตัวเขาซื้อมาให้ แล้วมันเป็นหนังเทียม มันก็ถลอก แต่ไอ้ส่วนผ้ามันยังดีอยู่ ผมก็เลยไปซื้อหนังจริงมาอย่างบางๆ เอาไปจ้างช่างตัดเสื้อมันตัด มันบอกว่าตัดไม่ได้ ตัดไม่ได้เดี๋ยวผมตัดเอง ผมก็ไปซื้อจักรมาพันหนึ่งแล้วผมก็มานั่งเย็บเอง เย็บได้เหมือนของเขาเปี๊ยบเลย นี่ก็คือ เราคิดว่าไม่มีอะไรยากสำหรับเรา ถ้าเราสนใจที่จะทำ

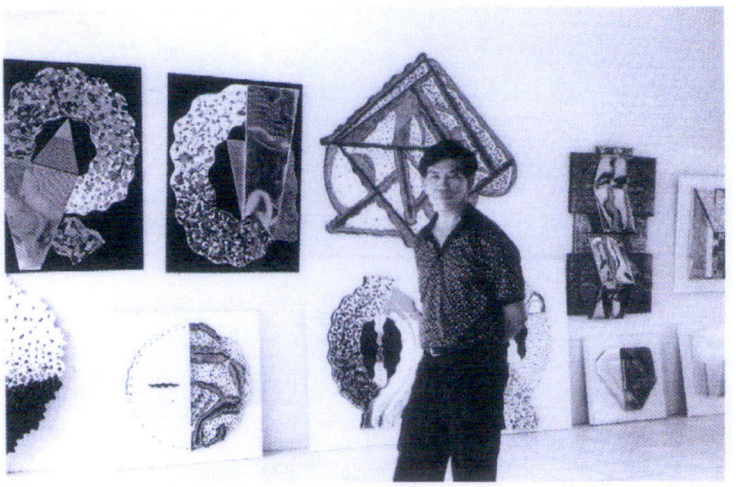

ภาพ อาจารย์เดชา ที่สตูดิโอ คลองหก ธัญบุรี ปี 2545

อาจารย์เดชา ได้แสดงทัศนะถึงการที่มาชอบและรักที่จะทำงานศิลปะได้นั้น เพราะมีพรสวรรค์มาตั้งแต่เด็ก โดยกล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า

เดชา พรสวรรค์ก็คือมีความรักไง รักในสิ่งที่เราอยากจะทำ มีความขยันเป็นตัวทำให้พรสวรรค์นั้นมันเกิดความพอใจกับตัวเอง ไม่ใช่มีพรสวรรค์แล้วนั่งรอให้สวรรค์มาโปรด ไม่ใช่ คนที่มีพรสวรรค์หมายถึงคนที่ อยากทำอะไรของตนเองและก็มีความสุขที่ได้ทำแบบของตัวเอง มันก็คือพรสวรรค์ และถ้าเด็กทุกคนมีอย่างที่ผมมี มันก็จะเป็นโลกส่วนตัว ไม่ต้องไปสนใจหรอกว่าเขาจะเรียกเป็นศิลปิน

ผู้สัมภาษณ์ ใช่ คำถามนี้ผมเจอบ่อย ว่าจะทำยังไงจึงเป็นศิลปิน ทำยังไงงานจึงจะขายได้

เดชา มันไม่ได้อยู่ที่ตรงนั้นเลย มันอยู่ที่ตัวเองจะทำอะไร ตัวเองมีความสุขที่ได้ทำตลอดชีวิต ก็คือตังค์อะไรไม่ต้องไปสนใจ มันมาเดี๋ยวมันก็มาเอง มันเป็นผลพลอยได้มากกว่า ไม่ใช่เรื่องที่เราจะกะเกณฑ์ เราทำแล้วมันจะต้องได้ทุกอย่าง ถ้าใครคิดว่าทำเพื่อหวังผลประโยชน์ คนนั้นเครียดตาย

ผู้สัมภาษณ์ เครียดตาย หมายความว่ามันจะไม่มีความสุขในการทำงาน

เดชา มันก็มีได้กับไม่ได้ แต่ว่าถ้าเราไม่ได้คิดเรื่องอย่างนี้ได้อย่างเดียว

ผู้สัมภาษณ์ คือไปคิดอย่างนี้ระยะยาวมันทำไม่ได้ คือถ้ามัวไปคิดอย่างนั้นมันทำไม่ได้

เดชา ไม่ได้หรอก คือไปคิดหวังว่าจะให้คนอื่นเขามาชื่นชม มายกย่อง มันทำไม่ได้หรอก ถ้าเขาจะยกย่องเขาก็ยกย่องเองคือมันอยู่ที่เป้าหมายที่เราจะทำ คือทำแล้วมีความสุข ไม่ต้องหวังว่าใครจะมายกย่อง ใครจะมาชอบงานเราไม่ชอบงานเรา ผมไม่เคยสนใจ ผมสนใจแต่ว่าวันเวลาที่เราผ่านไปเราสามารถทำอะไรได้ด้วย

ตนเอง หรือว่าสามารถที่จะคิดอะไรด้วยตนเอง แสดง ผมยอมรับว่าไม่อยากจะแสดงด้วยซ้ำ

อาจารย์ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดแสดงนิทรรศการและการดำเนินงานของระบบ แกลอรีที่มีรูปแบบและวิธีการในการบริหารงานอยู่ในแวดวงศิลปกรรมในประเทศไทยในปัจจุบันไว้ว่า

เดชา เพราะว่า คนไม่เข้าใจเราหรอก เพราะว่าไปแสดงในแกลอรี่เนี่ย เจ้าของแกลลอรี่เขาก็อยากขาย แล้วก็มีกฎเกณฑ์ ต้องอย่างนู้น อย่างนี้

ผู้สัมภาษณ์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้เราอึดอัด

เดชา ทำให้เราอึดอัด เพราะงั้นส่วนมากนี่ ใครจะแสดงคุณมาเอางานไป ผมถึงไม่ค่อยได้จัดแสดงอะไรบ่อยๆ ผมก็รู้ว่าบ้านเมืองเรา ถ้าเราไม่ปูพื้นฐานให้คนได้รับรู้ วันหนึ่งยังไงคนก็ดูไม่รู้เรื่อง มันต้องมีหอศิลป์ มันจะต้องมีงานที่มันให้คนดูแล้วมีความรู้สึกว่าเห็นวิวัฒนาการของความเป็นศิลปะ มันเชื่อมโยงกันยังไง ต่อเนื่องกันยังไง และมันก้าวหน้าไปยังไง แต่ไอ้ที่แสดงๆอยู่ ทุกวันๆนี้ มันกลายเป็นเหมือนต่างคนต่างแสดง คนก็ไม่ได้เห็นว่าสิ่งที่แสดง มันมาจากไหน มันไปไหน

ผู้สัมภาษณ์ คือหมายความว่า อาจารย์ไม่ค่อยเห็นด้วยกับระบบแกลลอรี่รึเปล่า

เดชา ไม่ใช่ไม่เห็นด้วย แกลลอรี่น่ะมันดี เพราะคนที่ทำงานศิลปะเค้าได้มีโอกาสได้ คนที่เป็นศิลปินจริงๆนี่ เขาเป็นศิลปินโดยอาชีพ ถ้าไม่มีแกลลอรี่เขาจะเอาอะไรกิน เขาก็ต้องแสดง เขาต้องขายต้องอะไร เพราะว่านี่พูดในทัศนะส่วนตัว ผมเองนี่ผมไม่ได้คิดถึงเรื่องอย่างนี้ไงเพราะว่าผมมีเงินเดือนกิน ผมอยู่ได้ และผมก็ทำงานอะไรเล่นของผม เป็นโลกส่วนตัวผม ที่ผมไม่ได้คิดว่าใครจะต้องมาให้อะไรกับผม

ผู้สัมภาษณ์ ถือว่าอาจารย์ได้เลือกทางเดินได้สอดคล้องกับอุปนิสัย กับสิ่งที่เป็นมา

เดชา คือจริงๆ แล้วผมก็ไม่ได้อยากเป็น ครูบาอาจารย์ สมัยก่อนผมเป็นคนไม่ชอบพูด ชอบจะทำอะไรส่วนตัวเงียบๆ แล้วก็ไม่ชอบเที่ยวเตร่ มันก็เลยไม่มีความจำเป็นในเรื่องปัจจัยเท่าไหร่ จนถึงเดี๋ยวนี้ก็ตาม ไม่ได้ใช้ตังอะไร ไปนู่นไปนี่ มีแต่ค่ารถนี่ มันมากหน่อย เพราะว่าเราแก่แล้วใช้รถห่วยๆ เดี๋ยวมันจะไปตายไปอะไร ก็เลยใช้รถดีๆหน่อยกินน้ำมันหน่อย

ผู้สัมภาษณ์ อาจารย์บอกว่าอาจารย์ไม่ค่อยชอบพูด แต่อาจารย์ก็พูดได้ดีนะครับ

เดชา คือเดี๋ยวนี้น่ะมันความจำเป็น เพราะว่าจริงๆโดยนิสัยมันไม่ค่อยอยากจะพูดอะไร แต่โดยความจำเป็นที่เรามาถึงจุดนี้ ที่เราจะต้องถ่ายทอดให้คนได้รับรู้ประสบการณ์

ในชีวิตเรา เราจึงจำเป็นต้องพูด พอพูดแล้วมันก็เป็นเรื่องของประสบการณ์การพูดที่ทำให้พูดได้ไม่หยุด

ภายหลังจากได้พูดคุยถึงเรื่องต่างๆ ได้พอสมควร ผู้วิจัยได้ย้อนกลับมาสัมภาษณ์ถึงประวัติชีวิตและความเป็นมาของชีวิตที่ผ่านมา รวมทั้งบทบาทและหน้าที่ในการรับราชการที่ผ่านมา จนมาถึงชีวิตหลังเกษียณ และมาจนถึงปัจจุบัน โดยอาจารย์ได้เล่าว่า

เดชา ผมเองก็เป็นคนฝั่งธน เกิดที่บางด้วน เสร็จแล้วก็ย้ายมาอยู่วงเวียนใหญ่ จากวงเวียนใหญ่ มาเข้าเรียน ป.1 ที่โรงเรียนกาญจนเทพวิทยา พอขึ้น ป.2 พอดีว่าพ่อจับฉลากได้บ้านที่อาคารสงเคราะห์ ก็เลยย้ายมาเข้าโรงเรียนอำนวยศิลป์

ผู้สัมภาษณ์ ตอนนั้นคุณพ่อทำอาชีพอะไรครับ

เดชา พ่อผมเมื่อก่อนเป็นทหาร พอกลับจากสงครามอินโดจีนก็มาทำงานเป็นเสมียนที่กรมพลศึกษา แถวปทุมวัน แล้วก็มาเช่าบ้านอยู่ก็เลยเรียนแถวนั้นตอน ป.1 ที่พอจับฉลากได้อาคารสงเคราะห์ซอยรางน้ำ ตรงอนุสาวรีย์ฯ แม่ก็ขายข้าวแกง พ่อก็ทำงานจนกระทั่งเกษียณ ผมเข้าเรียนอำนวยศิลป์ตั้งแต่ ป.2-ม.5 โรงเรียนอำนวยศิลป์เปลี่ยนเป็นมูลนิธิ เก็บค่าเล่าเรียนแพงขึ้น พอดีพ่อรู้จักกับผอ. โรงเรียนวัดสุทธิเขาก็เลยพาไปฝากเข้า

ผู้สัมภาษณ์ ระหว่างที่เรียนที่โรงเรียนอำนวยศิลป์ มีแววทางศิลปะมั้ยครับ ชอบวิชาอะไรครับ

เดชา วิชาศิลปะนี่ก็สนใจมาก แต่เราก็รู้ว่าวิชาวาดเขียนนี่มันมีคะแนนแค่ 20 30 คะแนน นอกนั้นผมก็ไม่ได้สนใจอะไร ผมก็ไปสนใจดนตรี ก็ไปเล่นดนตรีกับวงโยฯของโรงเรียน ก็ได้มีโอกาสไปเดินพระรูป อะไรทำนองนี้

โดยสามารถเข้าร่วมกับวงโยธวาทิตของโรงเรียน โดยรับหน้าที่ในการเล่นวงแตรวง เครื่องเป่าจิ๊กโก๋ร์ และคาริเน็ต โดยใช้วิธีการเรียนแบบจดจำ ได้เล่าถึงเรื่องนี้ไว้ว่า

เดชา ก็ใช้วิธีแบบจดจำเอา พวกนั้นมันไม่มีโน้ตอะไรให้อ่าน เราก็ใช้วิธีจำเอา ว่าเขาขึ้นเพลงอะไรเราก็เล่นไปตามเรื่องตามราว ก็ได้ไปออกงาน 2-3 ครั้ง

ผู้สัมภาษณ์ แล้วได้ร้องเพลงบ้างมั้ย

เดชา ไม่ร้อง

ผู้สัมภาษณ์ เล่นดนตรีอย่างเดียว

เดชา ก็ไปเล่นยูโด เป็นนักยูโดของโรงเรียน ก็ไปแข่งไม่เคยชนะหรอก

ผู้สัมภาษณ์ แต่ก็เป็นระดับแข่ง

เดชา ก็แข่งระดับโรงเรียน ไปแข่ง 2 ครั้งมั้ง



ภาพ ขณะกำลังเขียนภาพสีน้ำ

โดยเล่าถึงประสบการณ์ในการที่จะมาเรียนที่โรงเรียนเพาะช่าง ทั้งที่ทางบ้านก็ไม่เห็นด้วย แต่มีครูคนหนึ่งมาทำการฝึกสอนที่โรงเรียนที่เรียนอยู่ จึงมีการแนะแนวให้ไปฝึกฝีมือ จนสามารถเข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนเพาะช่างในปี พ.ศ. 2505 โดยมีผู้อำนวยการชื่อสงัด โดยได้เล่าถึงเรื่องนี้ไว้ว่า

เดชา มันก็เป็นพวกศิลปหัตถกรรม แต่การเรียนไม่ค่อยดีเท่าไหร่ เพราะว่าไปสนใจพวกกิจกรรมซะมากกว่า พอย้ายจากโรงเรียนอำนวยศิลป์ไปเข้าโรงเรียนวัดสุทธิมันก็เหมือนกับว่าเข้าไปอยู่ในกลุ่มเด็กโข่ง เพราะตอนอยู่โงเรียนอำนวยศิลป์เล่นยูโด ก็กินมาก เลยตัวใหญ่ ต้องไปนั่งหลังชั้น เผอิญว่าไปนั่งติดกับเพื่อนคนนึง จำชื่อไม่ได้แล้ว ไอ้เพื่อนคนนี้มันก็ชอบวาดรูป เราก็ถูกใจเลยไปนั่งติดกัน นั่งวาดรูปตลอดเลยอยู่หลังชั้น วาดพวกดารานักร้องสมัยโบราณของต่างประเทศ มันวาด เราก็วาดไปกับมันด้วย พอดีมีครูศิลปะมาจากเพาะช่างมาฝึกสอนที่นั่น ก็ไม่รู้ว่าจะเข้าอะไร พ่อยากให้เข้านักเรียนนายร้อยเราก็ไม่ชอบ เพราะว่าพ่อเขารู้จักกับนายทหารที่อยู่โรงเรียนนายร้อย เราก็ไม่ชอบ จะให้ไปเข้าพละศึกษาเพราะเห็นเราเล่นกีฬา เราก็ไม่เอา เราบอกว่าเราจะเข้าเรียนศิลปะที่เพาะช่าง จะไปเข้าเรียนแผนกฝึกหัดครู ก็บอกเรียนทำไม เรียนศิลปะจบไปก็ไปนั่งเขียนโปสเตอร์หนังอะไรอย่างนั้น เราก็บอกว่าเราเข้าแผนกฝึกหัดครูซึ่งเป็นแผนกหนึ่งของเพาะช่าง แกก็บอกว่าไปเป็นครูศิลปะเขาก็ไม่ให้แกเป็นครูใหญ่ อย่างดีก็เป็นครูวาดเขียนธรรมดานี่แหละ ไม่มีอนาคตอะไร ก็เลยบอกว่า ก็ไม่รู้ล่ะ ผมอยากจะเรียน เพราะว่าเป็นทางเลือกที่เราคิดว่าเราถนัดที่สุดในขณะนั้น ครูที่มาฝึกสอนเขาก็พาไปติวไปอะไรจนเข้าได้

หลังจากเรียนที่โรงเรียนเพาะช่างอยู่ 3 ปี ก็ได้ไปสอบเข้าที่มหาวิทยาลัยศิลปากร และก็สามารถสอบได้ แต่ในขณะเดียวกันก็ได้สอบที่จะเรียนต่อที่โรงเรียนเพาะช่างอยู่ด้วยเช่นกัน โดยได้มาเรียนต่อที่ศิลปากรในปี พ.ศ. 2508 โดยมีอาจารย์เขียน เป็นคณบดี โดยกล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า

เดชา ปี 2505 เข้าเรียนที่เพาะช่างได้ปั้นก็ฝึกฝนทุกอย่างที่มันเป็นช่าง ไม่ว่าจะเรียนเกี่ยวกับช่างไม้ ช่างโลหะ ช่างหนัง ผมก็เรียนหมด เรียนทั้งการวาดเส้น อะไรต่างๆ ประติมากรรมอะไรอย่างนี้ ก็เรียนจนคิดว่าตนเองเนี่ยชอบที่สุดแล้ว ก็เลยมีแนวทางว่าอยากไปเรียนศิลปะ ก็ไปเดินๆ แถวหน้าศิลปากร ก็เห็นมีคนเขานั่งกันอยู่โคนมะขาม ผมเผ้ายาว แต่งตัวสกปรก รกรุงรัง ทำท่าเป็นศิลปิน เราก็รู้สึกว่าศิลปินนี่มันน่าเป็นนะ และเราก็คิดว่าเราอยากทำงานศิลปะ พอจบปี 3 ก็ไปสมัครที่ศิลปากร เอาคณะเดียว คณะจิตรกรรม แต่ไม่ได้ ก็ในขณะเดียวกันที่เพาะช่างเห็นว่าเราก็เป็นนักศึกษาที่เรียนดี ขอใบรับรองไปสมัครที่ศิลปากร เขาก็เลยคัดชื่อผมออก ไม่ให้เรียนต่อปี 4 เราก็ไม่ว่าอะไร เราก็จะทำไงดี ก็เลยไปร้องเรียน ตอนนั้นอาจารย์สนั่นรู้สึกเค้าก็ เอางั้นมาสมัครใหม่ที่เพาะช่าง

ในขณะนั้นได้เข้าไปเรียนที่มหาวิทยาลัยศิลปากรวิชาที่ชอบเป็นที่สุดคือวิชาองค์ประกอบศิลป์ โดยมีอาจารย์ชะลูด นิ่มเสมอ เป็นผู้สอนโดยได้เล่าไว้ว่า

เดชา ตอนนั้นก็รู้สึกอาจารย์เขียน เป็นคณบดี เข้าไปเรียนผมก็ คือเราก็รู้ว่าเราไม่ได้เก่งอะไรมากมาย คือเข้าไปเรียนได้เนี่ยต้องขยัน คือใช้วิชาขยันอย่างเดียว ตอนอยู่ปี1 วิชาที่ชอบที่สุดก็คือวิชา องค์ประกอบ เพราะว่าวิชาอื่นก็เหมือนกับเขียนรูปตามตาเห็น แต่วิชาองค์ประกอบมันเป็นเรื่องของจินตนาการ ถึงแม้ว่าบางช่วงอาจารย์จะตั้งหัวข้อให้เรา แต่เราก็ต้องคิดว่าสิ่งที่เราจะสร้างขึ้นมา

ผู้สัมภาษณ์ ใครเป็นผู้สอนตอนนั้น

เดชา ตอนนั้นอาจารย์ชลูด มันเหมือนกับเราต้องคิดตามหัวข้อที่อาจารย์ให้ แต่ว่าพอคิดไปได้สัก 3 หัวข้ออาจารย์ก็บอกว่า คราวนี้ฟรี พอถึงฟรีนี่เราก็คิดเอง ในช่วงนั้นเนี่ยปี 1 เราจะเขียนสีน้ำกัน ผมก็มีโอกาสไปเดินๆแถวสนามหลวง สมัยนั้นมันมีตลาดนัดวันเสาร์ อาทิตย์ ตอนเรียนศิลปากรเนี่ยเราไม่ค่อยอยู่บ้านหรอก เสาร์อาทิตย์เราก็ไปคณะไปอะไร ไปเดินเล่นสนามหลวงบ้าง ก็ไปเจอคนเดินขายน้ำยาใส่ขวดเล็กๆ เค้าก็โฆษณาว่า น้ำยานี่ถ้าเอามาเขียนด้วยปากกา บนกระดาษ มันก็ดูไม่รู้จะเห็นเป็นกระดาษเปล่า แต่ถ้าอยากจะรู้ว่าเราเขียนอะไรไว้ก็ให้เอาเตารีดๆ ตัวหนังสือหรือรูปร่างก็จะขึ้น ก็เลยซื้อมาขวดนึง บาทสองบาทมั้งสมัยนั้น ก็เราก็เอามาดมดูก็

แล้ว เอามาชิม มันก็ไม่มีกลิ่นอะไร เช็คไปเช็คมาปรากฏว่าเป็นน้ำสารส้ม พอได้น้ำสารส้มมาก็เลยเอามาทดลอง ไปซื้อสารส้มมา ตำให้ละเอียดเอาไปละลายน้ำ พอตอนเย็นแม่เลิกขายข้าวแกงเราก็ไปเก็บกระดาษที่เพื่อนทิ้งมา มาถึงบ้านเอาเตาอั้งโล่แม่มาตั้งติดไฟ เอาตะแกรงปิ้งปลามาวาง แล้วเอากระดาษนี่มาวางลง เตรียมน้ำ เตรียมฟองน้ำ น้ำสารส้ม พู่กันอะไรต่างๆ ก็ทำโดยไม่ต้องคิดอะไร ปล่อยให้จิตไร้สำนึกทำงาน ก็เหมือนกับว่าใช้เทคนิคนำความคิด ใช้เทคนิคเล่นไปก่อน จะทำอะไรค่อยมาคิดทีหลัง เพราะว่าขืนคิดก่อน ไฟไหม้กระดาษ เอากระดาษย่างไฟ ฟองน้ำถูลงไป แล้วก็เอาน้ำยาวาลลงไป มันก็ไหม้เป็นสีน้ำตาล

ผู้สัมภาษณ์ ไหม้ไปหมดเลยมั้ย

เดชา มันก็เป็นดวงตามรอยที่เราวาด มันเป็นสีน้ำตาลขึ้นมาเราก็เอาน้ำรูปเพราะมันไม่ม่ถึงกับไหม้ มัน แค่เกิดความร้อนขึ้นมา แล้วก็ทำเป็นร้อยแผ่นเลย คราวนั้นก็เลยส่งเป็นร้อยชิ้น ก็ปรากฏว่าเค้าให้ชิ้นละคะแนน ก็ได้ 100 คะแนนเต็ม

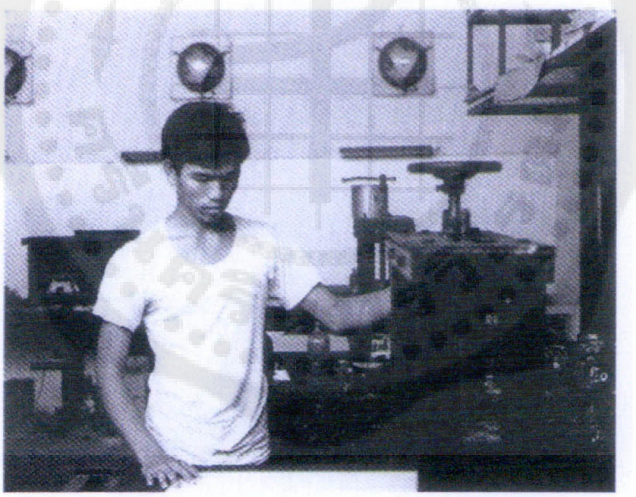

ภาพ อาจารย์เดชาที่คณะจิตรกรรมฯ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปี 2512

และได้แสดงทัศนะของแนวคิดในการสร้างผลงานในระยะเวลาต่อมาที่จะให้ความสนใจในศิลปะที่เป็นนามธรรม มากกว่าศิลปะที่เป็นรูปธรรม เพราะผลจากการที่เรียนอยู่อยู่ในชั้นเรียนนั้นจะได้คำชมเชยจากอาจารย์ผู้สอนอยู่เสมอ จนทำให้รูปแบบของผลงานมีลักษณะดังกล่าวมาจนถึงปัจจุบัน โดยได้เล่าถึงเรื่องนี้ว่า

เดชา ก็ฟรีไง พอได้ 100 คะแนนเต็มนี่ หมายความว่าสมัยนั้นเขาให้คะแนน คะแนนที่มันแพงที่สุดก็คือ 72 ไม่เกิน 75 ไม่เคยมีใครได้เกิน 75 ปรากฏว่าเราได้ 100 เต็ม ก็เลย

ทำให้เรามีความรู้สึกว่า การทำงานศิลปะนี่ถ้าเราทำสนุกแล้วคิดแบบอิสระ มันทำให้เรามีความสุขมากกว่า เราไม่จำเป็นต้องไปยึดรูปทรงอะไรใดๆทั้งสิ้น

ผู้สัมภาษณ์เดชา หมายความว่าความคิด มาเกิดขึ้นจากงาน 100 คะแนนชิ้นนั้น เป็นการจุดประกายใช่ เพราะว่าคือเราทำแล้วเราสนุก เราไม่จำเป็นต้องไปคิด เพราะว่าเราเรียนปี 1 ถึงปี 3 ปี 1 เข้ามาแน่นอนว่าเขียนฟิกเกอร์ เขียนตามตาเห็น ก็เลยมีความรู้สึกว่าเขียนตามตาเห็นนี่มันแค่ทักษะมันยังไม่ได้ใช้ความคิดอะไร ถ้าเราใช้ความคิด นึกถึงรูปร่างที่เราเคยเห็น แต่ถ้าเราไม่ต้องคิดปล่อยให้มันออกมา พอออกมาได้ 100 ชิ้น เราก็มาดูว่าแต่ละชิ้นเราจะเพิ่มเติมอะไร เอาดินสอ สีเทียนไปเน้นไปอะไร

ผู้สัมภาษณ์ ซึ่งอาจารย์ผู้สอนก็ยอมรับและชื่นชมในผลงานนั้น

ผู้สัมภาษณ์เดชา แน่นอน เพราะว่า คนที่จะทำถึง 100 ชิ้นนี่ หนึ่งมันจะต้องมีความเด็ดเดี่ยวในการทำ มีความมุมานะ อยากรู้อยากเห็น เพราะใน 100ชิ้น เนี่ยมันก็ต้องเลือกได้ดีสักชิ้น

ผู้สัมภาษณ์ แล้วอาจารย์ส่ง100 ชิ้นหรือมากกว่า 100 ชิ้น

ผู้สัมภาษณ์เดชา 100 ชิ้น ก็ได้ 100 คะแนน แล้วก็รู้สึกว่าจะเลือกส่งศิลปกรรมแห่งชาติ ก็เลยได้แสดงตั้งแต่อยู่ ปี1 หลังจากนั้นเราก็มีความรู้สึกว่าเราชอบอิสระ เราไม่ชอบเขียนอะไรเหมือนๆ เราชอบที่จะคิดเอง เขียนเอง สร้างรูปเองตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา พอถึงตอนปี 3 ทีนี้ก็เป็นการเลือกที่จะเรียนอะไร อาจารย์แกก็เห็นเรามีคะแนนทางด้านองค์ประกอบทางด้านเพ้นท์ ก็เลือกไปเรียนทางด้านศิลปะสมัยใหม่ เขาจะมี 2 แบบ เป็นศิลปะอาจารย์เฟื้อแบบหนึ่ง จิตรกรรมอาจารย์เฟื้อ จิตรกรรมอาจารย์ชะลูด

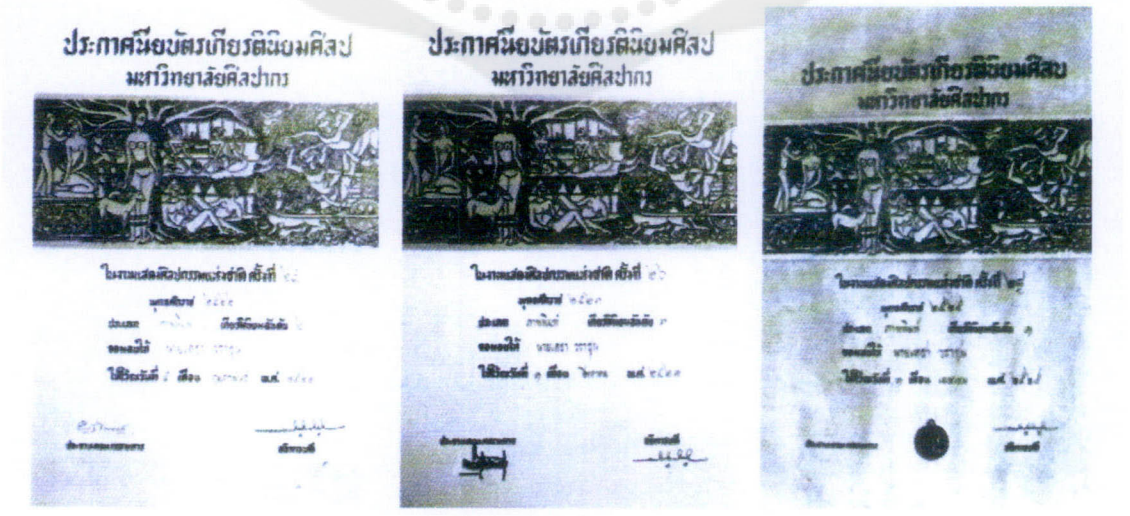

ภาพ ประกาศนียบัตรของ ศาสตราจารย์เดชา วราชุน

โดยได้แสดงทัศนะถึงแนวการสอนของอาจารย์ทั้งสองท่าน และแนวความสนใจที่จะไปเรียนภาพพิมพ์ในระยะเวลาต่อมา โดยเล่าว่า

ผู้สัมภาษณ์ ใช้ชื่อนี้เลยเหรอครับ

เดชา คือเราเรียกเอง จิตรกรรมอาจารย์เฟื้อก็คือเขียนวัด นู้ด คลอง ถนน ภูเขา ทะเล ก็คือเขียนแบบเบสิค ที่มีหุ่นมีอะไร ส่วนใครจะทำอะไรก็แล้วแต่ แต่ว่าจะมีแบบมีบท มีหัวข้อให้ทำ แต่ว่าอาจารย์ชะลูดแกเปิดขึ้นมาใหม่ก็คือ ร่วมสมัย ตอนนั้นก็มีอิทธิพล มีสันติ ฯลฯ และผมก็เข้าไปเรียน อาจารย์เลือกให้ ผมอยากจะไปเรียนภาพพิมพ์

ผู้สัมภาษณ์ ใครสอนอยู่

เดชา ก็อาจารย์ชลูด เขามีคนที่เลือกไปแล้ว 4-5 คน ไอ้เราก็อยากเรียน เราไม่ค่อยมีตัง แต่เรารู้ว่าภาพพิมพ์นี่มันต้องมีของให้เยอะ อันนี้ประการหนึ่ง เราสามารถที่จะไปเรียนรู้ เพราะผมชอบเทคนิคไง

ผู้สัมภาษณ์ อุปกรณ์นี่คือทางมหาลัยเป็นคนแจกให้

เดชา แจกให้ ภาพพิมพ์นี่เพิ่งเปิดเป็นรุ่นที่ 2 รุ่นแรกอาจารย์ทวน อาจารย์สัญญา วงศ์อร่าม อ.สกล อะไรอย่างนี้ พวกนั้นคือรุ่นแรก มาผมก็รุ่น 2 รุ่น 3 ก็มี อ.นิพนธ์

ผู้สัมภาษณ์ แล้วรุ่น 2 มีใครบ้าง

เดชา ก็มีผม มีเปี๊ยก มีอุดร มีกมล และก็มีหน่อย ก็ไม่อยากเรียนอันนี้ก็เลยไปขอร้องแก ขอร้องอ.ชะลูดว่าผมอยากเรียนภาพพิมพ์ อาจารย์แกก็ถามว่าบ้านแกอยู่ที่ไหน ผมบอกผมอยู่บางด้วน ผมเกิดที่นู่น แล้วเข้าขึ้นมาเห็นไรผมอยู่ในสวน มีต้นไม้เยอะไปหมด แกก็บอกงานรก ส่วนไอ้เพื่อนอีกคนหนึ่งอยู่ประจวบฯ อาจารย์ก็ถามว่าเข้าขึ้นมาเห็นไร มันก็ตอบว่าอยู่ทะเลก็เห็นทะเล มีภูเขา มีเมฆ บางวันก็มีรุ้งกินน้ำ รู้สึกมันน้อยๆ ทำภาพพิมพ์มันต้องดึงเอาความรกๆ ออกไปบ้าง ผมก็เลยต้องไปกวดวิชากับแก อย่างแรกก็คือการถอดเนื้อหา ถอดเรื่องราวที่มันรกๆ ให้มันเหลือน้อยลงๆๆ หลังจากนั้นเมื่อเราได้วิชาถอดให้น้อยลง พออยู่ปี 4 อ.ชลูดสอนแบบเซน คือสอนให้เป็นศิลปิน การสอนให้เป็นศิลปินคือ สอนโดยวิธีปฏิบัติ ปฏิบัติให้ดู ก็คือผมเป็นคนตื่นเช้า ไปมหาลัยแต่เช้า 6 โมงเช้าผมก็จะไปถึงที่นั่น 6 โมงหน่อยๆ อาจารย์ก็จะมา 7 โมงแกก็เริ่มทำงาน สมัยนั้นแกแกะหิน แกะเสียงหินดังก็อกๆๆ พอเสียงหินดังผมก็เริ่มทำงาน ผมก็ทำทดลองอะไรก็แล้วแต่ พออีก 15 นาทีเที่ยงเสียงแกะหินหยุด ผมก็ไปกินข้าว พอบ่ายโมงแกก็แกะต่อ ก็อกๆๆ ผมก็มาทำงาน พอ 5 โมงเย็นเสียงหินหยุดผมก็หยุด และบางทีแกก็มาซะโงกดูบ้างนิดหน่อย ผมรู้ว่าวิธีการที่แกสอนคือ ไม่สอนแบบสอน คือสอนให้เรารู้ว่าการเป็นศิลปิน ก็คือต้อง

ออกมาจากความเป็นตัวตนของเรา อาจารย์ไม่ควรจะมาชี้แนะอะไรมากมาย เพราะถ้าบอกนักศึกษามากเกินไป นักศึกษาจะไม่เป็นตัวของตัวเอง พอเราได้วิธีการแบบที่แกบอกก็คือ แกทำงาน เราทำงาน 2-3 อาทิตย์ แกก็จะเขียนใส่กระดาษมาให้เรานิดเดียวเท่านั้นเอง แกจะไม่พยายามพูดพยายามบอก ที่จะมาทำให้เราไขว้เขวไป ทำงานต่อไปๆ ทำที่เราอยากจะทำ ถ้าเราคิดเองทำเองมันทำให้เราแกร่งกล้า เราไม่จำเป็นต้องอธิบายสิ่งที่เราทำให้อาจารย์ฟัง เพราะว่าถ้าเราจำเป็นที่จะต้องหาคำพูดที่มาอธิบายงานเรามากเท่าไหร่ เราก็จะไม่เป็นตัวเราเท่านั้น เพราะเราเหมือนกับว่า สมัยนี้ต้องคอยหาคำตอบให้ว่าทำอะไร ทำยังไง ถ้าตอบอย่างนี้มากๆเข้าบางทีสิ่งที่พูดกับสิ่งที่ทำจะไม่เหมือนกัน เพราะว่ามันจะต้องพยายามหาคำพูดที่มาตอบให้ได้ และเมื่อหาคำพูดมาตอบอาจารย์ให้ได้ มันก็จะต้องหารูปแบบของงานเพื่อที่จะให้เล่าเรื่องกับคำตอบที่ถูกต้อง สมัยที่อาจารย์สอนผม ก็คือสอนให้เป็นศิลปินโดยแท้ เพราะการจะเป็นศิลปินได้ก็คือการทำด้วยตนเองจนกระทั่งบรรลุโสดาบันไป ให้มันมีครูคอยตบซ้ายตบขวาเล็กๆ น้อยๆ ให้เข้าทาง สิ่งที่สำคัญคือ หนึ่ง มีใจรัก สอง มีความขยัน แล้วคุณก็จะมุ่งไปสู่ในทางของคุณ คุณจะเริ่มต้นด้วยการใช้เทคนิคนำความคิด หรือความคิดนำเทคนิคก็ได้ ซึ่งผมก็จะใช้วิธีอย่างนั้นผสมผสานกันไป

ผู้สัมภาษณ์ อาจารย์เรียนอยู่กี่ปี

เดชา 5 ปี 2 ปีหลังเป็น 2 ปีที่มีโอกาสทำงานมากที่สุด งานเทคนิคนึง 30 ชิ้น 4 เทคนิค ก็ 120 ชิ้น

ผู้สัมภาษณ์ ซึ่งท่านอาจารย์ชะลูดเป็นผู้ดูแลตลอด

เดชา ปี 1,2,3 เฉพาะองค์ประกอบ แต่ปี 4 ปี 5 ภาพพิมพ์แกดูแลอยู่

ผู้สัมภาษณ์ ซึ่งช่วงนั้นอาจารย์เฟื้อยังสอนอยู่ด้วย

เดชา ยังอยู่ อาจารย์เฟื้อ อาจารย์ทวียังอยู่

เดชา ใจจริงก็อยากเป็นศิลปิน เพราะว่าเราทำงานมาเยอะ แต่ว่าผมเป็นคนชอบทำมากกว่าชอบพูด ก็ไม่ค่อยชอบพูดกับใคร เพราะสมัยเรียนก็ทำงานอย่างเดียวไม่ได้ไปกินเหล้าเมายา ไม่ได้ไปสังคมกับใครสักเท่าไหร่ เพราะฉะนั้นการที่เรามาทำงานศิลปะ ก็เป็นโลกส่วนตัวที่เราชอบคือ ชอบอยู่เงียบๆ อยู่แบบมีกิจกรรมของตัวเอง ไม่ค่อยชอบไปรื่นเริงอะไรกับใคร ไปรื่นเริง ไปกินเหล้า สูบบุหรี่อะไรไม่เคย เพราะฉะนั้นจะเป็นศิลปินก็คงจะยาก เพราะโปรโมทไม่เป็น โปรโมทตัวเองไม่ได้ และไม่ชอบไปหาคนที่จะมาซื้องานเรา และไม่ชอบให้ใครมาวุ่นวายกับชีวิตเรา ก็คิด

ในแง่ว่าเป็นศิลปินก็คงจะยาก ถ้าเราไม่ตามใจใครก็คงไม่ได้ตังของเค้ากินข้าวแน่ ทีนี้พอจะไปเป็นครูก็ไม่ค่อยชอบพูด ทีนี้เราจะไปพูดอะไร จะไปสอนอะไรเด็กได้ เพราะเราไม่ค่อยพูด และอีกอย่างเราก็ไม่ค่อยชอบที่จะไปค้นคว้าอ่านตำราอะไรของใคร เพราะงั้นการที่จะไปสอนประวัติศาสตร์ศิลป์ หรือสอนอะไรที่เป็นทฤษฎี เราก็ไม่ค่อยอยากพูด ไม่ค่อยอยากสอน แต่ด้วยความจำเป็นว่า ถ้าเราไปทำงานอะไรที่ไม่เกี่ยวข้องกับศิลปะยิ่งไปกันใหญ่ แต่การเป็นครูนี้อย่างน้อยๆมันก็ยังมีวิชาที่มันเป็นพื้นฐานที่เราไม่จำเป็นต้องพูดอะไรมากนัก ก็เลยคิดว่าเมื่อเค้าเปิดโอกาสให้เราเข้าไปเป็นครูที่วิทยาลัยวิชาการก่อสร้างบางพลัด สมัยนั้นเค้าก็มาประกาศไม่มีใครอยากเป็นครูสักคน ไอ้เราก็เอาวะ พอได้เงินเดือนพันกว่าบาท ก็เอาวะพอมีเงินเดือน ก็เลยไปสมัครเป็นครู เค้าก็ให้ไปสอน สอนเท็กไทล์ดีไซน์บ้าง วาดเส้นบ้าง วิชาจิตรกรรมสีน้ำบ้าง ซึ่งผมชอบเขียนอยู่แล้วสีน้ำนี่ ผมเขียนมาตั้งแต่สมัยเพาะช่าง ก็ไปตระเวนเขียนมา

ในด้านความสามารถในการเขียนภาพสีน้ำของอาจารย์เดชา ก็เป็นอีกบทบาทหนึ่งในด้านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ จากที่มีความเด่นชัดในการสร้างสรรค์ผลงานจากรูปแบบทางด้านภาพพิมพ์และในลักษณะของเทคนิคสื่อผสมในระยะเวลาต่อมา แต่การเขียนสีน้ำก็เป็นการสร้างสรรค์ผลงานศิลปในอีกรูปแบบหนึ่งที่อาจารย์เดชามีความชื่นชอบมาตั้งแต่สมัยที่เรียนอยู่ที่เพาะช่าง มาจนถึงยุคปัจจุบัน ถ้ามีโอกาสได้เดินทางไปตามที่ต่างๆ อาจารย์เดชาก็จะนำอุปกรณ์การเขียนสีน้ำพกพาไปด้วยเสมอ และก็สามารถสร้างสรรค์การเขียนภาพสีน้ำได้ในทุกสถานที่ โดยได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า

เดชา ชอบที่จะบันทึกสิ่งที่เราเห็น บันทึกโดยการใช้สีน้ำมันสะดวกที่สุด แล้วมันง่ายที่สุด และเราก็รู้สึกว่าเราเขียนแล้วเรามีส่วนร่วมในการเขียนได้มาก เพราะการเขียนมันเป็นเทคนิคที่เอาใจยาก ถ้าไปเขียนบ่อยๆมันก็จะเขียนไม่ค่อยได้ ก็เหมือนกับว่าเราใช้เวลาในการทำงานตรงนี้ตั้งแต่เข้าเพาะช่างจนถึงตอนนี้เราก็ยังเขียนสีน้ำอยู่ เมื่อมีโอกาสไปต่างจังหวัด เราก็ใช้เขียน

ผู้สัมภาษณ์ มีใครเป็นแรงบันดาลใจมั้ย

เดชา ก็ไม่มี สมัยก่อนนี้เราก็เคยเห็นรุ่นครูบาอาจารย์ เช่น อาจารย์เฉลิม และก็สมัยนั้นมันก็จะมีโกโยต้า เป็นอาจารย์จากญี่ปุ่น เขาใช้วิธีใช้ปากกาเขียนก่อนแล้วค่อยเอาสีน้ำลงทีหลัง ผมก็มี หนังสือหรั่งยิงปิง เป็นศิลปินจีน ที่ไปเขียนสีน้ำที่อะไรต่างๆ และผมก็มีหนังสือ ผมก็ชอบผมก็ เขียนมาถึงทุกวันนี้ เพราะฉะนั้นก็คิดได้ว่าไม่มี

ใครเขียนลักษณะอย่างนี้ยาวนาน หมายถึงว่า จะเขียนสีน้ำก็จะเขียนตามความฝัน หรือตามความชำนาญ แต่ว่าผมไม่ใช่ ผมเขียนเสร็จแล้วเสร็จ เลย มันก็จะได้อารมณ์ของแต่ละสถานที่ ซึ่งบางที่มันก็นั่งยาก บางที่ก็ลมแรง บางที่แดดจัด บางที่นั่งไม่สวยยืนถึงสวย มันก็ได้อารมณ์แต่ละที่ไม่เหมือนกัน นั่งสบายมันก็เนี้ยบหน่อย นั่งลำบากมันก็เร็วหน่อย

จนมาถึงในยุคปัจจุบันนี้ที่อาจารย์ก็มีรูปแบบในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะใน 2 ลักษณะด้วยกัน โดยเป็นไปตามความเหมาะสมของจังหวะและเวลาในขณะนั้น โดยได้กล่าวไว้ว่า

เดชา อาจจะเรียกว่า2 แบบ คือ แบบหนึ่งเขียนตามตาเห็น สีน้ำ อีกแบบหนึ่งเขียนตามใจเห็น ก็คือตามที่ใจมันเห็น งานสตูดิโอก็ทำส่งเดช บ้าๆบอๆ เรื่องส่วนตัว เพราะฉะนั้นพอให้เราไปสอน เราพยายามค้นหาหนังสือไปสอน เตรียมครึ่งค่อนวัน สอนไป 5 นาที ก็หมดแล้ว



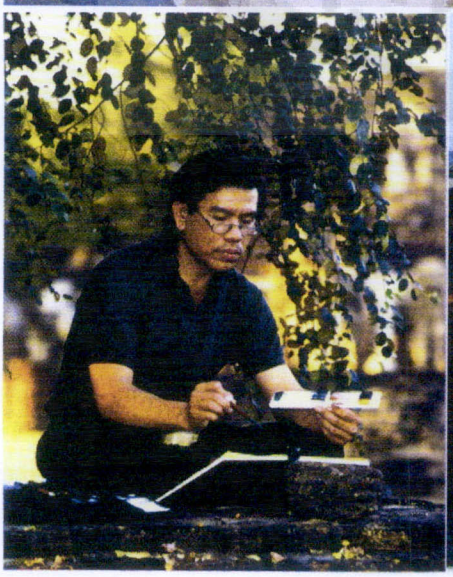

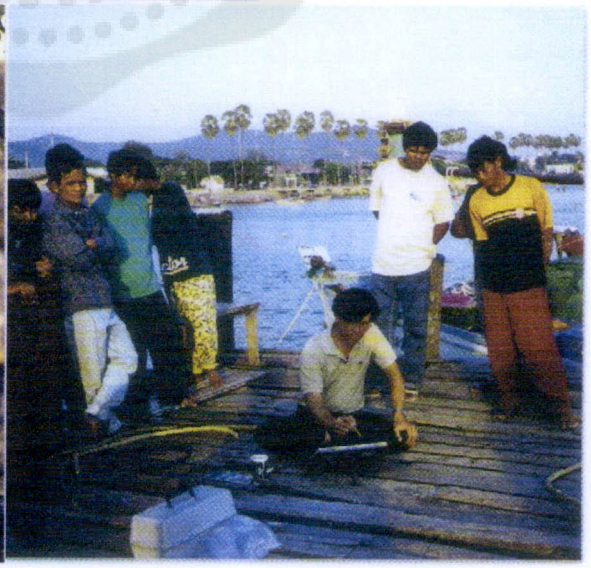



ภาพ อาจารย์เดชา ขณะกำลังเขียนภาพสีน้ำในสถานที่ต่างๆ

ภายหลังจากจบการศึกษาที่มหาวิทยาลัยศิลปากรแล้ว อาจารย์เดชาได้ไปประกอบอาชีพการเป็นครู พร้อมกับการสร้างสรรค์ผลงานเฉพาะตัวไปด้วย โดยได้ใช้เวลาอยู่ 13 ปี จนสามารถได้เป็นศิลปินชั้นเยี่ยม โดยได้เล่าว่า

เดชา จบ 2512 ก็ไปสอน 2513 ก็กระมิดกระเมี้ยนไม่ค่อยกล้าคุยกับใครเท่าไหร่ เราก็อาศัยว่าพอมีเวลาเราก็ทำงานศิลปะของเรา ทำสกรีนของเรา ทำภาพพิมพ์ที่เราถนัด

ผู้สัมภาษณ์ ที่สอนเป็นราชการใช่มั้ย

เดชา เป็นราชการ ปีแรกเนี่ยปี 2513 ก็เป็นครูทดลอง ก็เหมือนลูกจ้าง ปี 2514 ก็ได้บรรจุเป็นข้าราชการ เป็นครูตรี แล้วก็ย้ายไปอยู่ลาดกระบัง เป็นพระจอมเกล้า ทีนี้เมื่อย้ายไปอยู่ที่นู่นเราก็เป็นคนที่ชอบทำงานศิลปะตลอด เราก็ทำภาพพิมพ์อะไรอย่างนี้ที่เราเคยประสบความสำเร็จ แล้วเราก็ทำต่อ คิดต่อ คิดในสิ่งที่เราเคยคิดมาก่อนโดยที่ไม่สนใจว่าใครจะชอบหรือไม่ชอบ แต่เราอยากรู้ เราก็พัฒนาให้มันไปเรื่อยๆ ก็ใช้เวลา 13 ปี ตั้งแต่ปี 2512 ไปเรื่อยๆ 13 ปี ก็เลยได้เป็นศิลปินชั้นเยี่ยม

และอาจารย์เดชาได้เล่าถึงประสบการณ์ในการไปสอนที่ลาดกระบังพร้อมกับการได้ตำแหน่งทางวิชาการ โดยเล่าไว้ว่า

เดชา ก็สอนลาดกระบัง ในระหว่างที่สอนเราก็สอนทุกอย่างที่เขาให้สอน เท็กไทล์ วาดเส้น สีน้ำ นอกนั้นก็เป็นโปรเจ็คที่เกี่ยวข้องกับวิชาที่เราสอนอยู่ ประมาณปี 2526 เขาก็เลือกให้เป็นหัวหน้าภาค เพราะว่ามันมี 2 กลุ่ม ไม่รู้จะเลือกใครก็เลยเอาตาอยู่มาเป็น กลุ่มหนึ่งพวกช่างกลโรงงาน อีกกลุ่มหนึ่งพวกจุฬา ไม่รู้จะเลือกใคร ก็เลือกอาจารย์เดชา ผมก็เป็นไม่ได้ เพราะเรารู้ว่าเรามีความเป็นตัวเองสูง เราใช้ใครไม่เป็น

เราก็เป็นไปงั้นเอง ก็ไม่ค่อยกล้าที่จะออกโรงไปขึ้นเวทีอะไร เพราะเป็นคนเงียบๆ ก็เป็นอยู่แค่ เค้าให้เป็น 4 ปี เป็นได้แค่ 2 ปี ทนไม่ได้ก็ต้องลาออก พอลาออกเสร็จปั๊บ อยู่มาสักพักนึงเขาก็ตั้งสาขาใหม่ คือสาขานิเทศศิลป์ ภาควิชานิเทศศิลป์ ที่ยุบรวมจากพวกศิลปกรรมทั้งหมดที่มีอยู่ในภาคต่างๆ เอามาอยู่ในนิเทศศิลป์ พอมาอยู่นิเทศศิลป์ เขาก็เลือกให้เป็นหัวหน้าภาคอีก คราวนี้เป็นได้นาน เป็นอยู่เกือบ 10 ปี เป็นอยู่ 7-8 ปี

ผู้สัมภาษณ์ 7-8 ปีนี่ปกครองคนศิลปะด้วยกันมันค่อนข้างจะไปกันได้ดี มันเหมือนคนคอเดียวกัน

เดชา ก็ไม่มีอะไรสมัยก่อนนั้นมันไม่มีปัญหาอะไร เพราะว่าต่างคนก็ต่างให้ความเคารพนับถือกัน คือมันก็ไม่ค่อยมีการแก่งแย่ง การที่จะเป็นหัวหน้าคนถ้ามันไม่มีใครอยากใหญ่ด้วยกันทั้ง 2 ฝ่าย มันก็ไม่มีปัญหา แต่ถ้าเกิดมีอีกฝ่ายหนึ่งอยากเป็นใหญ่ขึ้นมา มันก็เกิดการแข่งขันกัน เมื่อเกิดการแข่งขันกัน มันก็เกิดการแยกพวก มันก็เกิดปัญหา ความไม่เข้ากัน แต่สมัยนั้นไม่มี

ผู้สัมภาษณ์ ช่วงนั้นมีอยู่กี่คนที่เป็นหัวหน้าสาขา

เดชา มีอยู่ประมาณ 10 กว่าคน เกือบ 20 คน ไม่มีปัญหาอะไร

ผู้สัมภาษณ์ เป็นอยู่เกือบ 10 ปี

เดชา ก็เป็นอยู่ประมาณไม่ถึง 10 ปี รวมทั้งเป็นหัวหน้าภาคศิลปะอุตสาหกรรมด้วยก็ร่วมๆ 9 ปี ก็มาออกกลางคันในสมัยที่ 2 เพราะว่าภรรยาป่วยเป็นมะเร็ง ก็เลยต้องใช้เวลามาดูแลก็เลยลาออก พอลาออกจากหัวหน้าภาคนิเทศศิลป์ ก็มีการมาตั้งภาควิชาใหม่ เป็นภาควิชาวิจิตรศิลป์ขึ้นมา ตอนนี้ผมก็ไม่ได้เข้ามามีบทบาทในเรื่องนี้ เพราะว่าไม่ชอบ ไม่ชอบที่จะเป็น เค้าเรียกว่าชายสามโบสถ์ คือเป็นมา 2 โบสถ์แล้วมันไม่ดี เป็นอีกโบสถ์มันก็ไม่ได้ดีอะไรขึ้นมา ก็เลยทำตัวเป็นครูธรรมดา แล้วก็ตอนที่อยู่ศิลปอุตสาหกรรมเนี่ยก็ขอตำแหน่งทางวิชาการ คณะเค้าอยากให้ขอ ก็ได้ ผศ. ตอนนั้นระหว่างที่เราขอก็ใช้เกณฑ์ของสถาบันซึ่งเป็นวิศวฯ วิศวฯเขาจะตั้งกฎเกณฑ์ไว้เลยว่า ผศ.ต้องได้คะแนน 30 คะแนน คะแนนมาจากไหน มาจากตำรา 15 คะแนน หรือหนังสือ 15 คะแนน หรือถ้ามีวิจัยในประเทศ 20 วิจัยต่างประเทศ 30 ตอนนั้นช่วงนั้นผมทำภาพพิมพ์แล้วก็ส่งไปจัดแสดงนานาชาติ ต่างประเทศ ก็เลยส่งไป 3 เรื่องๆละ 30 ก็เป็น 90

ผู้สัมภาษณ์ เรื่องก็คือผลงานศิลปะ

เดชา ผลงานศิลปะที่ไปตีพิมพ์ต่างประเทศ ก็ปรากฏว่าคณะเขาเห็นว่าได้ตั้ง 90 คะแนน ก็เลยส่งข้ามขั้นเป็นรศ. ปรากฏว่าเรื่องหายไป 3 ปี กลับมาให้ ผศ. ก็คือตอนนั้นยังไม่มีใครเป็น รศ. ใครเค้าจะให้ข้ามขั้น เราก็รู้อยู่แล้ว พอว่า 3 ปี เราก็เตรียมทำ รศ. เอาไว้แล้ว เพราะงั้นพอเรื่องกลับมาได้เป็นผศ. พอครบเวลา 3 ปีเราก็ส่ง รศ.ต่อเลย ก็เลยได้ เมื่อปี 2526 ก็เป็น รศ.

ในระยะเวลาต่อมาอาจารย์เดชาได้ไปสร้างสตูดิโอที่คลองหกด้วยแรงบันดาลใจจากการที่จะสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบของเทคนิคสื่อผสมที่หลังจากการสร้างผลงานในรูปแบบเทคนิคภาพพิมพ์มาเป็นระยะเวลายาวนาน ซึ่งการได้ตำแหน่งจากวิชาการทั้งตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์และตำแหน่งรองศาสตราจารย์ นั้น ก็ได้จากการทำงานสร้างสรรค์ จึงเป็นจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญที่อาจารย์จะมาทำการทดลองสร้างงานด้วยเทคนิคสื่อผสม โดยได้เล่าว่า

เดชา ก็งานสร้างสรรค์นี่แหละ ผศ.ก็สร้างสรรค์ แต่ 2 อันนี่ก็คืองานภาพพิมพ์ พอย้ายมาอยู่ภาควิจิตรศิลป์ผมก็ทำงาน ศิลปะของผมตลอด โดยที่ไม่ได้คิดว่าจะแสดงอะไร ก็ทำไป เสร็จแล้วก็ มา 2540 ผมก็ไปซื้อที่ปลูกบ้าน ปลูกสตูดิโอ ก็ไปทำงานที่คลองหก เราก็เปลี่ยนแนวความคิดในการทำงาน เปลี่ยนวิธีการ เพราะผมเป็นคนไม่ชอบทำอะไรซ้ำๆ ซากๆ เพราะว่างานภาพพิมพ์ก็ประสบความสำเร็จไปจุดหนึ่งแล้ว เราจะไปทำ ทู่ซี้ทำมันก็ได้แค่ความชำนาญทางเทคนิค เราก็เปลี่ยนเทคนิคซะ มันจะได้ทำให้มันทำยากขึ้น แต่เราเปลี่ยนเทคนิค ความคิดเราไม่เปลี่ยน รูปแบบไม่เปลี่ยนไปเลย



ภาพ บรรยากาศในการทำงานสื่อผสม

ผู้สัมภาษณ์ หมายความว่าที่คลองหกเป็นจุดเปลี่ยนของการทำเรื่องของเทคนิคใหม่

เดชา เทคนิคใหม่ยังทำที่นี่อยู่แล้ว แต่ว่าไปที่นู่นเรามีโอกาสทำงานได้ใหญ่ขึ้น กว้างขึ้น แต่ทำที่บ้านนี่ทำอยู่แล้ว ห้องนอนข้างล่างก็ทำเป็นสตูดิโอเล็กๆ

ผู้สัมภาษณ์ ซึ่งเทคนิคใหม่นี่คือ สื่อผสม

เดชา สื่อผสมก็ทำโลหะไง ช่วงทำงานภาพพิมพ์ ก็ทำมาประมาณ 20 ปี ประมาณปี 1988 พอไปอเมริกากลับมาก็ไปทำภาพพิมพ์ ก็มาทำงานสีน้ำอยู่ปีนึง ไปเหมาซื้อสีมาหยอดเล่นอะไรเล่น ทำอยู่ปีนึงก็ประมาณ หกเจ็ดสิบชิ้น แล้วก็ไม่พอใจจึงเอาใส่ลังไปไว้ฝ่าเพดานบ้าน ทิ้งไว้ 10 ปี ก็จะทำต่อใหม่เป็นห้องนอนก็ไปรื้อลงมา ปรากฏว่าชิ้นที่เราไม่ชอบนี่มันดีๆทั้งนั้นเลย ฟีลลิ่งมันเป็นแบบสนุกๆ ไม่ได้ซีเรียสจะต้องเป็นรูปอะไร เพราะงานศิลปะถ้าเราทำเลยแบบเละอย่างนี้มันจะสนุกกว่า ตั้งใจทำ ตอนนั้นเราก็ได้งานสีน้ำมา ส่วนงานภาพพิมพ์โลหะผมทำมาตั้งแต่สมัยเป็น นักเรียนก็ทำ เศษโลหะเหลือๆ ประกอบเป็นรูปเป็นร่าง ทีนี้พอหมดยุคภาพพิมพ์ มาทำสีน้ำคั่นกลาง แล้วก็เลยมาทำงานโลหะตลอด แต่งานโลหะก็มีเปลี่ยนไปเรื่อยๆ พอได้ยุคนึงเราก็เปลี่ยนเป็นงานไม้ งานผ้า งานกระดาษ คือเปลี่ยนไปเรื่อย เพราะว่าเราไม่ได้ยึดเกาะว่าจะต้องทำอะไรอยู่กับที่ ชีวิตมันเปลี่ยนรูปแบบ มันเปลี่ยน สิ่งแวดล้อมมันเปลี่ยน เราก็เปลี่ยนงาน เพราะว่าเราทำงานด้วยใจรัก เราไม่ได้ทำเพื่อใคร เราทำเพื่อตัวเอง เราทำเพื่อสิ่งที่เราอยากแสดงออก สิ่งที่เราอยากจะทำ เพราะงั้นงานมันก็จะเปลี่ยนไปเรื่อยๆ ตาม

ผู้สัมภาษณ์ แล้วช่วงที่ไปอยู่ที่คลองหก ใช้เวลาอยู่กับการทำงานมากมั้ย

เดชา มัน คือบ้านเราอยู่นี่ บ้านเราอยู่ห้วยขวาง การที่เราไปทำงานที่คลองหกเราก็ทำเฉพาะในส่วนที่มันลำบากที่จะทำที่นี่ เพราะว่าเครื่องไม้เครื่องมือมันอยู่ที่นู่นหมดและพื้นที่มันกว้าง เราทำได้เต็มที่กว่าอยู่ที่นี่ ที่นี่เราก็ใช้แบบสเก็ตบ้าง ใช้ทำงานเล็กๆ น้อยๆ อย่างงานกระดาษ

ผู้สัมภาษณ์ แล้วทุกวันนี้ที่คลองหกนี่ก็เป็นบ้านที่ไม่มีใครอยู่ใช่มั้ยฮะ

เดชา เป็นบ้านที่ไม่มีใครอยู่ ปกติเราก็ไม่ได้อยู่ๆแล้ว เพราะว่าที่นู่นมันก็อาศัยพี่ที่เป็นเจ้าของที่ดูแลให้ ขโมยก็มีบ้าง มาตัดสายไฟ มาอะไรก็เป็นเรื่องธรรมดา ตัดไปเราก็ไปต่อใหม่

ผู้สัมภาษณ์ ฉะนั้นงานของอาจารย์ ณ บัดนี้ ก็คือเป็นงานใช้สื่อผสมอะไรต่างๆ

เดชา คือผมไม่ได้คิดว่าเป็นสื่อผสมหรือเป็นอะไร เพราะว่าศิลปะสมัยใหม่ ปัจจุบันนี้มันเป็นโลกของความเป็นศิลปะที่ไม่จำเป็นว่าต้องไปยึดเกาะกับอะไร ไม่ใช่จิตรกรรม ไม่ใช่ประติมากรรม มันไม่ใช่ภาพพิมพ์ มันไม่ใช่สื่อผสม มันเป็นอะไรก็ได้

แต่ในการสร้างผลงานในระยะหลังที่ผ่านมานั้น อาจารย์จะนำวัสดุที่หลากหลายมาผสมผสานด้วยวิธีการในลักษณะการตอก ปะติด แกะ เป็นต้น ซึ่งเป็นเทคนิคที่เกิดจากประสานวัสดุให้สัมพันธ์กันอย่างมีเอกภาพ โดยอาจารย์ได้นิยามผลงานของตนเองพร้อมกับการสร้างสรรค์ผลงานด้านประติมากรรมโดยได้กล่าวว่า

เดชา มันก็ เห็นเค้าว่ามันเป็นสื่อผสม ผมก็ว่าบางที มันก็ไม่ใช่สื่อผสม 100% เพียงแต่ว่ามันอยู่บน 2 มิติเท่านั้นเอง แต่ 3 มิติผมก็ได้ทำแล้ว ตอนนี้ผมไปทำประติมากรรมที่จังหวัดกระบี่

ผู้สัมภาษณ์ เป็นชิ้นแรกรึเปล่าครับ

เดชา เป็นชิ้นแรก สูง 6เมตร เป็นรูปเรือซ้อนกัน ตั้งอยู่ที่ท่าเรือ ตอนนี้ก็แบบเค้าประมูลไปเรียบร้อยแล้ว

ผู้สัมภาษณ์ แล้วเหตุผลที่ทำประติมากรรมตรงนี้คืออะไรครับ

เดชา เพราะว่าเค้าของให้ทำไง

ผู้สัมภาษณ์ ทางใครขอให้ทำครับ

เดชา ทาง อบจ.ของจังหวัดกระบี่ ตอนนั้นเผอิญไปร่วมงานที่เกี่ยวกับนักศึกษาจุฬาเขาพากันไปที่จังหวัดกระบี่ แล้วก็เลยมีโอกาสได้คุยกับ อบจ. ของจังหวัดกระบี่ เค้าก็บอกว่าเค้ามีนโยบายที่อยากจะทำสวนสาธารณะที่มีงานประติมากรรมตั้งอยู่ ก็ขอร้องกลุ่มที่ไปช่วยสเก็ตงานมาให้หน่อย ก็มีพี่ชวลิต มีผม มีอ.อิทธิพล มีอ.กมล ซึ่งขณะนี้เค้าก็เอางานของ 3 คนก่อมาติดตั้ง ที่ได้งบประมาณมาเรียบร้อยแล้ว

ผู้สัมภาษณ์ ซึ่งแบบว่าอาจารย์ได้เสนอไอเดียไปว่ามันน่าจะเป็นอย่างนั้น

เดชา เค้าก็มีคอนเซ็ปมาให้ อาจจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความโบราณของจังหวัดกระบี่ ซึ่งมันมีมนุษย์สมัยหินอยู่ แต่ว่าเราก็คิดว่าจังหวัดที่มันอยู่ชายทะเลมันอาจจะมีปัญหาในเรื่องของสึนามิ ในเรื่องของความเป็นอยู่ ในเรื่องของวิถีชีวิตชาวเล ผมก็เลยใช้ไอเดียเกี่ยวกับรูปเรือ เอามาใช้เป็นแนวความคิดในการที่จะมาทำ แต่ก็ไม่ได้คิดว่าจะต้องเป็นรูปเรื่อ 100 % ก็คล้ายๆ เรือเอามาตั้งซ้อนกัน 3 ชิ้น ปรากฏว่าก็ไปตรงใจเค้าๆก็เลยเอามาตั้งไว้ที่ท่าเรือเลย ซึ่งเป็นมุมที่เป็นเหมือนแลนด์มาร์ค

ผู้สัมภาษณ์ ตอนนี้เสร็จ

เดชา เค้ายังไม่ได้เริ่มทำแต่เค้าก็ประมูลไปแล้ว ประมาณ 3ล้านกว่าบาท ก็ไปชี้สถานที่ๆ จะตั้งเรียบร้อยไปแล้ว

ผู้สัมภาษณ์ หมายความว่าเป็นงานประติมากรรมชิ้นแรกของอาจารย์

เดชา เป็นประติมากรรมชิ้นแรก สูง 6 เมตร

ผู้สัมภาษณ์ หมายความว่าจากนี้ไปอาจารย์ก็คงจะมีชิ้นงาน

เดชา มันก็บอกแล้วว่าถ้าเราจะคิดทำงานศิลปะในรูปแบบไหนเราก็ทำได้ถ้าเรามีความตั้งใจที่อยากจะทำ เราก็คิดได้ คิดแล้วก็มีความเข้าใจในส่วนนึงว่า งานประติมากรรมเนี่ยมันควรจะดูอะไร 2 มิติ มันควรจะดูอะไร 3 มิติ มันควรจะดูอะไร เพราะเดี๋ยวนี้จริงๆ แล้วในเรื่องของความเป็นศิลปะมันไม่มีขอบเขตจำกัด แต่ในระบบการศึกษาเรานี่มันยังมีขีดจำกัดอยู่ เริ่มจากพื้นฐานการรับรู้ของนักศึกษาตอนที่เข้ามามันไม่พอเพียงที่จะเรียนศิลปะเท่าไหร่ เข้ามาปูพื้นใหม่อะไรใหม่ มันก็อาจจะทำให้การเรียนรู้นี่ช้าเกินไป

ภายหลังจากที่ได้เป็นศิลปินแห่งชาติพร้อมกับการได้ตำแหน่งเป็นศาสตราจารย์ ย่อมส่งผลต่อวิถีชีวิตของอาจารย์เดชาในด้านของการที่จะต้องไปทำหน้าที่ในการบริการสังคมในโอกาสต่างๆ โดยได้กล่าวไว้ว่า

เดชา จริงๆ แล้วผมเป็นคนไม่ค่อยชอบออกงาน เป็นคนไม่ค่อยชอบที่จะไปยุ่งวุ่นวายอะไรกับสังคม เป็นคนที่ไม่ชอบออกทีวี ไม่ชอบลงหนังสือ ไม่ชอบเป็นข่าว ไม่ชอบมีบทบาทอะไรใดๆ ทั้งสิ้น แต่เนื่องจากผมตั้งสตูดิโอที่คลองหก มันก็เป็นแหล่งเรียนรู้ทำให้มหาลัยต่างๆ ที่มีการสอนทางด้านศิลปะก็พานักศึกษามาเพื่อให้เราได้บรรยายถึงแนวความคิด แนวการทำงาน มาดูสถานที่ มาขอกำลังใจ มาใส่ไฟอะไรต่างๆ มันทำให้เราจำเป็นที่จะต้องเผยแพร่ความคิด เผยแพร่แนวทางการทำงานของเราให้กับเด็กรุ่นใหม่ๆ ได้ศึกษา ทีนี้พอเด็กๆมากันบางทีมากัน 20-30คน ไปที่คลองหก บางทีมันไม่มีอะไรกินผมก็ต้องทำก๋วยเตี๋ยวเลี้ยงมัน ไปซื้อหม้อก๋วยเตี๋ยวมา ซื้อเส้น ซื้ออะไรต่ออะไร ซื้อถ้วยชามมา 50 ชุด ใครไปใครมา อาจารย์ศรีวรรณก็พาเด็กศรีนครินทรมาดูหลายครั้ง ก็เป็นทางหนึ่งที่เราช่วยให้บริการวิชาการให้แก่การเรียนการสอนทางด้านศิลปะ

ผู้สัมภาษณ์ อาจารย์คิดว่าจากนี้ไปอาจารย์มีแนวทางหรือวิธีการในการดำเนินชีวิตต่อไปอย่างไร

เดชา จริงๆ แล้วผมเป็นคนที่ไม่มีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปเท่าไหร่ ก็คงยังใช้ชีวิตแบบธรรมดา ติดดิน เรียบง่ายแบบธรรมดาๆ ไม่ได้มีความหวือหวาหรือมีความมุ่งมาดปรารถนาอะไร เพียงแต่ว่าตอนนี้อายุ 65 แล้วเนี่ย ทำยังไงถึงจะให้มันมีความแข็งแรง และดูดีเหมือนเดิม และก็ให้เป็นประโยชน์แก่สังคม ตอนนี้ก็รู้สึกว่าจะต้องเดินสายมากขึ้น เพราะว่าเราได้ทุกอย่างที่ปุถุชนธรรมดาๆ อย่างเราไม่ควรจะได้มาถึงขนาดนี้

ในบทบาทที่อาจารย์ได้มีส่วนในการทำหน้าที่ของการเป็นศิลปินแห่งชาติ โดยกระทรวงวัฒนธรรมได้มอบหมายให้อาจารย์ได้มีโอกาสไปทำงานด้านต่างๆ นั้น โดยได้เล่าว่า

เดชา คือเราคิดว่าการที่เป็นศิลปินแห่งชาติก็คือ เหมือนกับเราเป็นแบบอย่างๆ แบบอย่างหนึ่ง เหมือนกับเราทำงานศิลปะ ซึ่งหลายๆ คนก็อาจจะเป็นได้ เมื่อเรายังมีความแข็งแรง เรายังเดินเหินได้ดี เรายังมีความจำที่ดี เราก็ถือว่าแบบอย่างที่เขามอบให้ และก็คนที่จะไปเผยแพร่แบบอย่างให้กับลูกๆ หลานๆ ที่มีความสนใจทางด้านศิลปะ เพราะฉะนั้นเขาให้ผมไปบรรยายที่ไหนผมก็ไป เค้าให้ไปทดสอบผมก็ไป เขาให้ไปมีกิจกรรมร่วมกับที่ไหนผมก็ไป เพราะเราถือว่าเรายังพอไปได้เราก็ไป เราไปไม่ได้ ส่วนมากเค้าก็ให้แก่ๆ แก่ๆจะไปไหนได้ ร่างกายไม่ค่อยดี หูตาไม่คอยดี ขาเดินไม่ค่อยไหวจะไปไหนได้ แต่ตอนนี้ที่แข็งแรงดีก็ไป

อาจารย์เดชา ยังได้กล่าวถึงสำนักศิลปะร่วมสมัยที่อาจารย์ได้มีโอกาสไปเป็นที่ปรึกษาไว้ว่า

ผู้สัมภาษณ์ อาจารย์มีอะไรที่จะฝากถึงวงการศิลปกรรมร่วมสมัยในประเทศไทยบ้างครับ

เดชา มันก็เป็นสิ่งที่ดีที่ผมได้มีโอกาสเข้าไปเป็นที่ปรึกษา เค้าก็บอกให้ทราบว่าขณะนี้เค้าก็ได้งบประมาณในการก่อสร้างหอศิลป์แห่งชาติแล้ว งบประมาณๆ พันสองร้อยล้าน งวดแรกผมได้ประมาณซัก 500 ล้าน

ผู้สัมภาษณ์ ทางกระทรวงให้เหรอฮะ กระทรวงวัฒนธรรม

เดชา คือสำนักศิลปะร่วมสมัยเค้าเอาเรื่องนี้เข้าสภาอีกทีหนึ่ง และเห็นว่าเค้าได้รับการอนุมัติให้สร้างได้แล้ว ก็ได้ดูแบบดูอะไรแล้ว เราก็ไม่อยากไปติติงอะไร ขอให้มันได้ก่อนเถอะ

ผู้สัมภาษณ์ จะสร้างที่ไหนทราบมั้ยครับ

เดชา ก็สร้างข้างศูนย์วัฒนธรรมนี่ไง เป็นโครงการเก่าที่เคยได้รับรู้แล้วแต่ว่าถูกพับไป แต่ขณะนี้คุณกฤษณาที่มาเป็น ผอ. สำนักศิลปะร่วมสมัยเขาก็เข้ามาสานต่อเพื่อให้เกิดตรงนี้ให้ได้ในสมัยนี้ ฉะนั้นก็ถือว่า อันที่หนึ่งก็คือเป็นสิ่งที่ดีสำหรับคนในวงการทางด้านศิลปะ ซึ่งเราก็มีความน้อยเนื้อต่ำใจว่า ทีสนามกีฬาสร้างทุกจังหวัดเลยแข่งกีฬาแค่ปีละครั้ง แต่หอศิลป์แห่งชาติ หรือหอศิลปะที่จะรวบรวมงานศิลปะเราไม่มี ถ้าไม่มีหอศิลปะ อีกหน่อยงานศิลปะเราก็ไม่มี เวลาจะดูงานศิลปะของไทยก็ต้องไปสิงคโปร์ เพราะว่าสิงคโปร์รวบรวมงานศิลปะไทยไปหลายยุคหลายสมัยแล้ว เพราะฉะนั้น นี่ก็เป็นนิมิตหมายที่ดีที่เราได้หอศิลป์แห่งชาติแล้ว แต่ว่าจะเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหนก็อยู่ที่เวลา แล้วก็สิ่งที่ผมพยายามจะทำก็คือ การที่เราออกไปตระเวนให้ความรู้ในเรื่องของความเป็นศิลปะ เราก็อยากจะอธิบายให้คนทั่วไปเข้าใจว่าศิลปะไม่ใช่การดูเนื้อเรื่องอย่างเดียวนะ อันนั้นมันเป็น part 1 ของศิลปะเท่านั้น ศิลปะที่มันก้าวล้ำนำสมัยอาจจะเป็นแค่เรื่องความคิดที่เราไม่สามารถจะคิดได้เลยว่านี่มันเป็นศิลปะหรือเปล่า จนกระทั่งเรารู้สึกว่า ศิลปะมันคืออะไร แต่ว่าสรุปว่าบ้านเรานี่มันก็ยังผูกพันกับความเป็นจริงอยู่ ผูกพันอยู่กับสิ่งที่ ไม่รู้เรื่องอยู่อะไรที่ดูไม่รู้เรื่องเค้าก็จะไม่เข้าใจ เค้ามีประสบการณ์ในการดูน้อย มันเหมือนการฟัง ถ้าเราฟังเพลงบ่อยๆ เราก็เข้าใจ เข้าถึงความเป็นเพลง ถึงแม้ว่าเพลงจะไม่มีเนื้อร้อง แต่เราก็อินกับมัน แต่งานศิลปะเนี่ยถ้าเราไม่มีประสบการณ์ที่เราจะเข้าไปดูมันบ่อยๆ เราก็ไม่รู้หรอกว่าศิลปะที่ดีมันเป็นยังไง เราก็ได้ดูว่าถ้าเขียนเหมือนมีฝีมืออะไร เราก็ถือว่าเป็นงานที่ดี แต่นั่นมันเป็นเพียงพื้นฐานการรับรู้ เท่านั้นเอง มันยังไม่ได้เข้าถึงความเป็นศิลปะจริงๆ

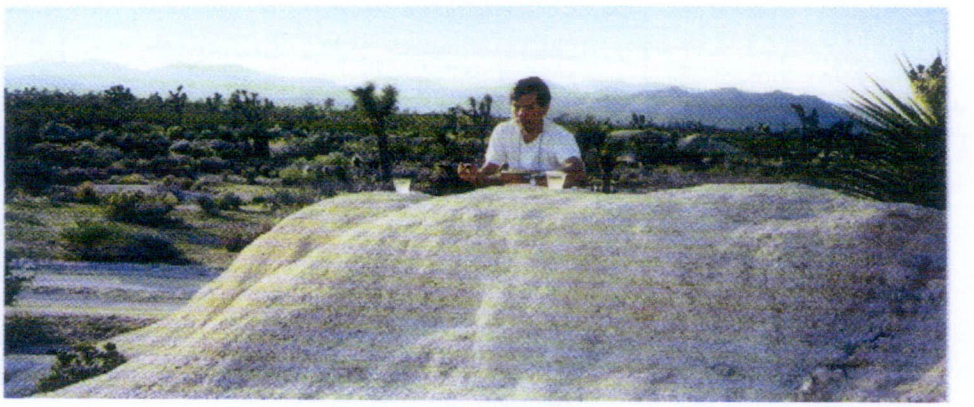

ภาพ ขณะกำลังวาดภาพสีน้ำ

อาจารย์เดชาได้แสดงทัศนะถึงการสร้างสรรค์ผลงานของตนเองที่เป็นรูปแบบนามธรรม ที่อาจารย์มีหลักคิดอย่างไร โดยได้เล่าว่า

เดชา คือการคิดงานศิลปะของผมเนี่ยต้องถือว่าจุดประกายบางอย่างเป็นแค่จุดเริ่มต้นให้เราคิดเท่านั้น อย่างเช่นเป็นต้นว่า มีชุดหนึ่งที่ผมทำเป็นรูปวงกลม ชุดนั้นเผอิญปีใหม่ปีนึงที่ลูกสาวผมเค้าแต่งงานไปหลายปีแล้ว เค้าเกิดท้องพร้อมๆ กัน แล้วก็มาที่บ้าน เอาท้องมาชนกันให้ผมถ่ายรูป ผมก็เห็นว่าหลานอยู่ในทรงกลม มันอยู่ในไข่ความกลมของชีวิตนี่ก็คือความกลมของหลาน ผมเอาไอ้ความกลมตรงนั้น เอามาสร้างเป็นนานศิลปะ มีคนมาถามว่าทำไมทำวงกลม บกว่านี่แหละชีวิต ชีวิตที่ผมไม่ได้สร้างว่ามันจะต้องมีเด็กนอนในท้อง เพียงแต่เอาความกลมตรงนั้นมาแล้วเราก็มาจุความเป็นงานศิลปะที่เราอยากถ่ายทอดลงไป จะใส่อะไรลงไปก็เรื่องของเรา แต่ว่าเอาตัวที่มีที่มาเป็นเพียงตัวจุดประกายให้เราเท่านั้นเอง

ผู้สัมภาษณ์ ทัศนะเกี่ยวกับว่าแนวโน้มหรือกระแสของคนที่ทำงานในแนวนามธรรมในสังคมไทยตอนนี้เป็นยังไงบ้างครับ

เดชา มันเป็นเรื่องยากที่กระแสนี้มันจะเกิดขึ้น เพราะว่าในสังคมไทยเรา อย่าลืมว่าศิลปินที่ทำงานส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องแนวเกี่ยวกับสังคมมากกว่า เมื่อเป็นแนวเกี่ยวกับสังคม มันก็เป็นการอธิบายสังคม มันก็ต้องใช้รูปแบบที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง เมื่อใช้รูปแบบของความเป็นจริง ความเป็นนามธรรมที่จะเป็นศิลปะเพื่อศิลปะมันก็จะไม่มี เพราะคนที่ทำงานในแนวศิลปะเพื่อศิลปะ มันจะต้องดีรูปแบบที่เป็นจริงให้ออกมาเป็นสัญลักษณ์เท่านั้น สัญลักษณ์ตัวนั้นมันก็จะไม่ใช่รูปที่เคยเห็นในโลกนี้ ก็เลยไม่มีใครทำ เพราะว่ากระแสมันไม่ได้มาทางนี้ กระแสมันไปในเรื่องของการเล่าเรื่องการอธิบายอะไรต่างๆ ที่มันเป็นรูปธรรมมากกว่า

ผู้สัมภาษณ์ แล้วถ้าเป็นอย่างนี้แล้ว อาจารย์มีความวิตกหรือหนักใจอะไรมั้ย

เดชา มันเป็นไปตามสภาพการเรียนรู้ สังเกตดูเดี๋ยวนี้การศึกษาทางด้านศิลปะมันขยายกว้างขึ้น ทุกที่ทุกมหาลัยก็พยายามเปิดศิลปะ ทีนี้พอเปิด พื้นฐานของการที่เด็กจะเข้าเรียนศิลปะมันไม่พอ มันก็เหมือนเข้ามาเรียนมหาวิทยาลัยก็ต้องมาเริ่มต้นฝึกมือมาเริ่มต้นอะไรๆ มันก็ไปไม่ได้แค่ไหน สมมติว่า 10 ขั้น มันมาได้แค่ 5 ขั้น แล้วก็ลงไป 1ใหม่ เพราะว่าการรับรู้มันน้อย และมันยิ่งเลวลงไปมากขึ้นๆ เพราะว่ามหาลัยออกนอกระบบ การออกนอกระบบเนี่ยมันมีผลดีต่อบางคณะ แต่มันมีผลเสียต่อคณะที่ไม่สามารถจะหารายได้ได้

ผู้สัมภาษณ์ ที่อาจารย์หมายถึงเด็กรับรู้น้อย รับรู้น้อยในเรื่องอะไรครับ

เดชา รับรู้น้อยหมายถึงว่าพื้นฐานในระดับมัธยมมันไม่มีศิลปะเข้ามาเลย มันเป็นวิชาที่ไม่ได้ให้ความสำคัญเหมือน วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ หรือภาษาต่างประเทศ มันแค่ 10 คะแนน และที่สำคัญคือครูศิลปะที่เราเคยไปบรรยายให้เค้าฟังไม่ได้จบศิลปะ เพราะเค้าคิดว่าถ้าจ้างครูศิลปะมา 1 อัตรา มันเสียอัตราไป ก็ไปจ้างครูสอนคณิตศาสตร์ สอนวิทยาศาสตร์ สอนภูมิศาสตร์ สอนดนตรี เอามาสอนศิลปะ

ผู้สัมภาษณ์ ปัญหานี้อาจารย์ได้พูดแต่แรกแล้วว่าแม้แต่เมื่อสมัยอาจารย์วัยเด็กทางบ้านก็ไม่อยากจะให้เรียนศิลปะ บัดนี้มันตั้ง 50 ปีแล้ว ความคิดนี้มันยังไม่หมดไปจากสังคม อาจารย์คิดว่ามันเพราะอะไร และควรจะเป็นยังไง

เดชา สังคมไทยเนี่ยมันยังเป็นเรื่องปากเรื่องท้องอยู่ มันยังเป็นเรื่องการแข่งขันชิงดีชิงเด่นที่มันปรากฏขึ้นในวงการของสังคม เพราะฉะนั้นพ่อแม่ทุกคนมีลูกก็หวังว่าลูกจบแล้ว หนึ่งลูกต้องเรียนเก่ง สองต้องเรียนในอาชีพที่มันสามารถทำเงินทำทองได้ เพราะฉะนั้นถ้ามีความคิดในการที่จะใช้แค่สมองซีกซ้าย ซีกขวามันไม่ทำงานเลย มันก็ไปเรื่องว่าเราจะต้องเรียนทางด้านวิทยาศาสตร์ ไปเรียนแพทย์ ไปเรียนวิศวฯ ไปเรียนวิชาชีพที่มันทำมาหากินได้ แต่ศิลปะ อย่าลืมว่าศิลปะเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ ถึงคุณจะไปเรียนสาขาไหน คุณก็ต้องมีพื้นความรู้ทางด้านศิลปะ เรื่องความงาม เรื่องสุนทรีย์ ในการรับรู้ในเรื่องของความไพเราะ ในเรื่องของความเป็นจินตนาการด้านต่างๆ แต่บ้านเราไม่มีสิ่งนี้ให้ ไม่เคยปลูกฝัง เพราะฉะนั้นเมื่อคนที่รักจะเรียนศิลปะก็ต้องไปกวดวิชามั่งอะไรมั่ง เข้ามาเรียนศิลปะเดี๋ยวนี้มันก็เป็นระบบของเหมือนกับพ่อค้า คือไม่ต้องไปสนใจว่าใครจะมีพื้นไม่มีพื้น ขอให้รับมากๆ ไว้ก่อน เข้ามาเรียนแล้วมันก็แย่งกันเรียน ซึ่งปัจจุบันนี้ เมื่อก่อนนี้เรียนแค่ 30 คน อย่างมาก ปัจจุบัน 120 คน พอมาเรียนภาพพิมพ์ แท่นพิมพ์ก็ไม่พอ ขนาดงานก็ต้องเล็กลงๆๆ คุณสมบัติในการเรียนรู้มันก็น้อยลงๆ ไป

อาจารย์ได้แสดงทัศนะถึงครูอาจารย์ที่ทำหน้าที่สอนศิลปะอยู่ในสถาบันการศึกษาในยุคปัจจุบันที่สังคมมีความหลากหลาย และมีปัจจัยอื่นๆ ที่แทรกซ้อน เข้ามาสู่ในสภาพของระบบการศึกษาที่เป็นอยู่ โดยได้แสดงทัศนะไว้ว่า

เดชา ปัญหาสำคัญมันต้องอยู่ที่ว่ามหาลัยแต่ละมหาลัยที่เปิดการเรียนการสอนทางด้านศิลปะ มีความจริงใจที่จะสนับสนุนวงการศิลปะจริงๆ เท่าที่ผมสังเกตดูไปดูมหาลัยที่เปิดใหม่ๆ เกี่ยวกับทางศิลปะ หรือว่ามหาลัยเก่าก็ตาม ถ้าเป็นทางด้านศิลปะเนี่ยอะไรที่ไม่ใช้แล้วถึงจะให้ใช้ จะไปโทษว่าตึกเก่าๆ หรือว่าไอ้ที่เขาไม่มีใครใช้ ไม่มีใคร

อยากได้แล้วก็ให้สาขาศิลปะไป แล้วก็การสนับสนุนครูบาอาจารย์มันก็ไม่เพียงพอ เพราะว่าเราก็รู้อยู่แล้วว่าการเรียนศิลปะไม่ได้เรียนแบบทฤษฎี เป็นการเรียนด้วยการปฏิบัติควบคู่กับทฤษฎีเบื้องต้น แต่สุดท้ายแล้ว ก็อยู่ที่ว่าเป้าหมายของการเรียนศิลปะเรียนไปเพื่ออะไร เรียนไปเพื่อเป็นครูก็อย่างหนึ่ง เรียนไปเพื่อไปประกอบอาชีพเป็นศิลปินเขียนรูปขายก็อีกอย่างหนึ่ง เรียนไปเพื่อเป็นศิลปินจริงๆ ก็อีกอย่างหนึ่ง เพราะฉะนั้น อันนี้ก็คือเป้าหมาย อีกเป้าหมายถึงก็คือหลักสูตรที่ใช้ในการเรียนเป็นหลักสูตรที่เข้าถึงการเป็นศิลปะหรือเปล่า เพราะว่าบางมหาลัยเปิดหลักสูตรมาแต่เป็นหลักสูตร จะเรียกว่า เป็ด ก็คือไม่ได้รู้จริง สอนเพื่อว่า 3 หน่วยกิตเท่ากันหมดเลย ไม่ว่าจะเป็นทฤษฎีหรือปฏิบัติ เพราะฉะนั้นการเรียนรู้ก็เรียนรู้แบบกว้างๆ จบไปเพื่ออะไร เจตนาไปทำอะไร แล้วก็ประการสำคัญคือหลักสูตรนี่มันจะดีเด่ยังไงก็แล้วแต่ แต่ถ้าครูผู้สอนไม่มีทักษะมันเป็นไปไม่ได้หรอกที่เด็กจะเก่ง เพราะถ้าครูเองยังทำศิลปะไม่เป็น แล้วเด็กมันจะทำเป็นได้ยังไง มันก็ต้องพัฒนาทั้งครู ครูผู้สอนก็ต้องมีเวลาด้านศิลปะ อุปกรณ์ สถานที่ มันก็ต้องพอเหมาะพอดีกับจำนวนนักศึกษา ถ้าเป็นระบบใหม่ที่ออกนอกระบบนี่คือรับเยอะเข้าไว้ การเรียนการสอนทางด้านศิลปะไม่ใช่เรียนแบบห้องประชุมแล้วพูดคนเดียวได้ มันใช้พื้นที่ จำนวนนักศึกษามากๆ มันจะมาวาดรูปได้ยังไง นั่งแออัดมุมมองมันก็ มุมห่วยมั่ง ดีมั่ง แย่ไปหมด จำนวนนักเรียนมันไม่เหมือนสมัยก่อน



ภาพ ศาสตราจารย์เดชา วราชุน กับผู้สัมภาษณ์

ประสบการณ์และการดำเนินชีวิตของ ยรรยง โอฬาระชิน



ภาพ อาจารย์ยรรยง โอฬาระชิน

สาธิต ทิมวัฒนบรรเทิง ได้สัมภาษณ์อาจารย์ยรรยง โอฬาระชิน ที่ Studio คณะศิลปกรรมศาสตร์ ชั้น 14 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2553 โดยมีข้อมูลและรายละเอียดโดยสังเขป ดังนี้

จากการประสานงานกับอาจารย์ยรรยง ในเบื้องต้น โดยผู้วิจัยจะขอไปสัมภาษณ์อาจารย์ที่บ้าน อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ แต่อาจารย์บอกว่าไม่สะดวกที่จะให้มาสัมภาษณ์ที่บ้าน ด้วยเหตุผลว่าที่บ้านอาจารย์ได้เลี้ยงสุนัขพันธุ์บางแก้วไว้ ซึ่งเป็นสุนัขที่ดุมาก และบ้านก็อยู่ในสวนที่จะทำให้การเดินทางลำบาก ซึ่งอาจารย์ได้ขอมาให้สัมภาษณ์ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ มศว สะดวกกว่า โดยอาจารย์ได้เดินทางมาด้วยตนเอง และมาถึงก่อนเวลานัดร่วม 1 ชั่วโมง โดยใช้เวลาในการพูดคุยหลากหลายเรื่องร่วม 3 ชั่วโมง ของช่วงเช้าในวันนั้น โดยมีสาระและรายละเอียด โดยประมาณ ดังนี้

อาจารย์ยรรยง เป็นคนจังหวัดฉะเชิงเทรา ในวัยเด็กได้ผ่านการเรียนภาษาจีน และในช่วงชั้นมัธยมได้รับทุนการเรียนจากเจ้าของโรงเรียน ชื่ออาจารย์คล้าย พงษ์เวช โดยให้เรียนฟรี

ตลอดชั้นมัธยมจนกระทั่งจบ ในเวลาต่อมาได้มาเรียนที่โรงเรียนอำนวยวิทย์ ที่ตั้งอยู่ที่อำเภอพระประแดง ภายหลังจากจบการศึกษาแล้วก็มีความคิดที่จะศึกษาต่อและเนื่องจากทางบ้านได้เปิดร้านขายยา ทางครอบครัวจึงอยากจะให้ศึกษาต่อทางด้านเภสัชกรรม แต่ในที่สุดด้วยความสนใจในการถ่ายภาพมาตั้งแต่อายุ 18 ปี ก็ได้ฉายแววความสนใจในการถ่ายภาพ โดยได้กล่าวว่า

ผู้สัมภาษณ์ อาจารย์มีแรงบันดาลใจอย่างไรถึงได้มาสนใจในการทำคิดที่จะสนใจที่จะมาเรียนด้านถ่ายภาพ อาจารย์เริ่มต้นที่จะสนใจด้านถ่ายภาพเกิดขึ้นได้อย่างไร

ยรรยง เพราะว่า 1. เป็นอาชีพติดตัว 2. ตั้งใจว่าเมื่อจบแล้วจะมาเปิดร้านถ่ายรูป

ผู้สัมภาษณ์ และทำไมอาจารย์ถึงชอบสนใจถ่ายภาพ

ยรรยง ที่สนเพราะว่า มันบอกไม่ถูกเออ..ถ่ายมานั้นอย่างอัดขยายภาพในห้องมืด เมื่อโดนแสงแล้วมาลงน้ำยา แล้วก็ค่อยๆ ขึ้นมา รู้สึกว่ามัน ก่อนจะมาเรียนได้ดูที่ร้านนเพื่อนไปด้วยมันแปลกดี

ผู้สัมภาษณ์ เริ่มต้นจากไปที่ร้านเพื่อนก่อน ไปดูเขาอัดรูป แล้วก็เกิดความสนใจ โดยเป็นธรรมชาติ สนใจขึ้นมาแล้ว ก็เห็นกระบวนการซึ่งมันมีความแตกต่างมีความพิเศษเป็นจุดเริ่มต้น ตอนนั้นอายุประมาณเท่าไหร่ครับ

ยรรยง ก็ประมาณ 18 ปีได้

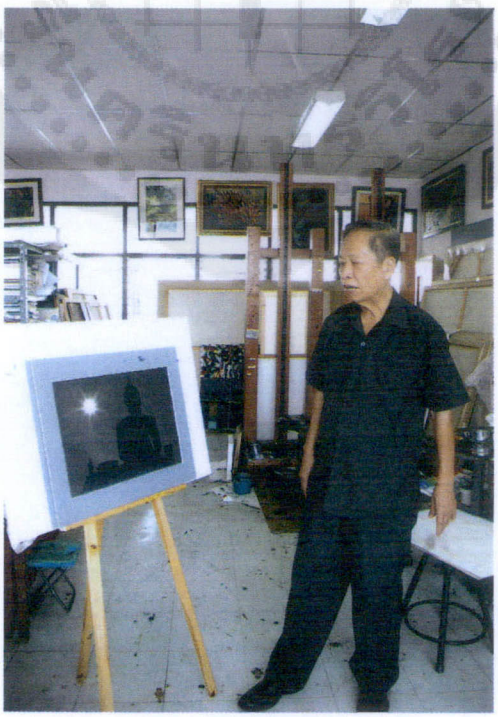

ภาพ บรรยากาศในห้อง STUDIO ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ มศว

ในระยะเวลาต่อมาอาจารย์ยรรยง ได้มีโอกาสมาศึกษาต่อที่วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ โดยมีความฝันไว้ว่าการมาเรียนทางด้านถ่ายภาพนั้น ก็จะเป็นอาชีพที่ติดตัวไปตลอดชีวิต และได้คิดต่อไว้อีกว่าเมื่อเรียนจบมาแล้วก็จะมาเปิดร้านถ่ายรูปควบคู่กับการเปิดร้านขายยาไปพร้อมกับแต่จะตั้งร้านที่อยู่กันคนละฝั่งกัน ซึ่งเป็นความคิดที่ตั้งใจไว้แต่แรก ก่อนที่จะได้เข้ามาเรียน แต่เมื่อได้เข้ามาเรียนทางด้านภาพถ่ายแล้ว อาจารย์ก็มีความสนใจในการถ่ายภาพในแนวทางศิลปะเป็นอย่างยิ่ง โดยได้กล่าวไว้ว่า

ยรรยง เมื่อเรียนแล้วก็ได้อาจารย์ที่สอนหรือแนะนำเกี่ยวกับการถ่ายภาพให้มีศิลปะนอกเหนือจากวิชาอื่นๆ ประจวบกับระหว่างเรียนอยู่ทางสมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทยเขาจะมีกิจกรรมประจำทุกเดือนสำหรับสมาชิก เนื่องจากเราเรียนอยู่ที่นั่น

ยรรยง ที่ตึกช่างภาพ เทคนิคกรุงเทพฯ แล้วทางสมาคมแห่งประเทศไทยเขาขออาศัยเป็นที่ทำการที่ชุมนุมของสมาชิกของสมาคม อาศัยสถานที่ของตึกช่างภาพนี้ ก็ได้มาช่วยเปิดห้องมั่ง ต่อสายไฟเวลาเขาจะถ่าย เกี่ยวกับการถ่ายภาพบุคคลPortrait หรือ stillight อะไรอย่างนั้นระหว่างที่แต่ละเดือนประชุมกันก็จะมีการประกวดภาพถ่ายด้วย แล้วก็เห็นเขาอัดขยายมาขนาดใหญ่แล้วมาโชว์ดูรู้สึกว่ามันตื่นเต้นน่าสนใจประทับใจแล้วมีการอธิบาย ประจวบกับช่วงนั้นพอดี ผมก็เรียนศิลปะภาพถ่ายจากอาจารย์พูน (เกษจำรัส) โดยเฉพาะ

ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่อาจารย์พูน เกษจำรัส และศิลปินทางด้านภาพถ่ายได้มาทำการสอนอยู่ที่วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ โดยได้กล่าวไว้ว่า

ผู้สัมภาษณ์ ตอนนั้น พ.ศ. อะไรพอจะจำได้ไหมครับ

ยรรยง ประมาณ 2502,2503 อยู่ปีที่ 3 พอดี สมัยก่อนการประกวดภาพถ่ายจะมีเฉพาะภาพขาวดำทั้งนั้น และผู้ที่จะส่งหรือว่าผู้ที่สนใจส่วนใหญ่มีการล้างฟิล์ม อัดขยายภาพด้วยตนเองทั้งสิ้น ถ้าใครเพียงถ่ายมาแล้ว เขาไปร้านอัดขยายเขาก็จะมองว่าไม่สมบูรณ์ ยากที่จะมาเป็นนักถ่ายภาพ

ผู้สัมภาษณ์ ต้องทำเองหมดทุกอย่าง ถึงจะได้รับการยอมรับ

ผู้สัมภาษณ์ อาจารย์เรียนอยู่ที่วิทยาลัยกรุงเทพฯ ได้กี่ปี และหลังจากนั้นไปทำอะไรต่อ

ยรรยง 5 ปีครับจะจบ ปวส. วิชาการถ่ายภาพและภาพยนตร์ เมื่อสำเร็จการศึกษา ก็ไปทำงานที่กองบัตรประจำตัวประชาชนของกรรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย และที่นี่คือจุดที่ทำให้ผมเปลี่ยนแนวคิดที่จะไปเปิดร้านถ่ายรูปที่ตั้งใจไว้ เพราะว่า

ได้ออกตามต่างจังหวัด อย่างน้อยจังหวัดละ 3 เดือน เมื่อออกไปแล้วเราได่เรียนรู้การถ่ายภาพให้มีคุณค่าทางศิลปะหรือศิลปะถ่ายภาพ เราได้เห็นสถานที่สิ่งแวดล้อม ชีวิตความเป็นอยู่ที่ได้เก็บเอาไว้



ภาพ บรรยากาศ ในห้อง STUDIO ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ มศว

จากประสบการณ์ดังกล่าวทำให้อาจารย์ได้เปลี่ยนความคิดที่จะไปตั้งร้านถ่ายรูปด้วยการมีประสบการณ์ในการออกไปถ่ายภาพในต่างจังหวัด ด้วยภารกิจในหน้าที่การงานที่เป็นงานราชการ จึงเป็นการเปิดโลกทัศน์ที่ได้สร้างมุมมองใหม่ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิต ในระยะเวลาต่อมา โดยได้กล่าวถึงการทำงานราชการไว้ว่า

ยรรยง ที่กองบัตรประจำตัวประชาชน ได้ออกไปทั่วประเทศตามภาคต่างๆ มีได้ภาพมาไม่มาก ส่วนใหญ่เป็นภาพที่ประทับใจและเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้สนใจที่จะนำภาพเหล่านี้ ที่หลังจากได้ล้างฟิล์มอัดขยายภาพสมบูรณ์อยู่ใน size ขนาด 16 x 20 นิ้ว และที่จะส่งประกวด ชิ้นแรกในการส่งประกวดก็มีการผิดหวัง คือความหมายว่าตกรอบแรกหลังจากนั้นมา

และได้แสดงทัศนะในการนำผลงานเข้าประกวดตามเวทีต่างๆ ว่า

ยรรยง ระหว่างเรียนอยู่ ส่งบ้าง ประเภทนักศึกษา แต่ไม่ประสบความสำเร็จ หลังจากจบมาแล้วที่มาอยู่กองบัตรประจำตัวประชาชนแล้ว ก็ได้เข้ามาอยู่ในที่ประจำแล้ว ที่ประจำของผมนั้นหมายความว่า เมื่อกองบัตรประจำตัวประชาชนหมดโครงการ

ถ่ายภาพ ทำบัตรประจำตัวประชาชนทั่วประเทศแล้ว ก็จะว่าเลิกจ้างก็ไม่ใช่เพราะพวกผมเขาให้อยู่ต่อ ส่วนใหญ่อยู่ไปบางคนได้เป็นปลัดอำเภอบ้าง เป็นนายอำเภอบ้าง

ผู้สัมภาษณ์ หมายความว่าทำงานราชการด้วย แล้วก็ถ่ายภาพศิลปะด้วยและส่งประกวดด้วยตลอดมา ทำอยู่นานไหม ถึงเกษียณหรือเปล่า

ยรรยง ก็ทำมาโดยตลอดจนถึงเกษียณ ฉะนั้นภาพที่เวลานี้เอามาโชว์ เป็นภาพที่เกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มออกสู่ต่างจังหวัดจนกระทั่งปัจจุบันก็ยังถ่ายสะสมอยู่ ก็ตั้งความมุ่งมั่นไว้ว่า จะต้องให้ได้เกินกว่า 200 ภาพ



ภาพ บรรยากาศขณะกำลังสัมภาษณ์ อาจารย์ยรรยง โอฬาระชิน

จึงเป็นช่วงเวลาที่อาจารย์เริ่มมีชื่อเสียง มีคนรู้จักอยู่โดยทั่วไป แต่ส่วนตัวของอาจารย์นั้น ก็ยังไม่ได้คิดว่าตัวเองมีชื่อเสียง ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มีอายุประมาณ 29-30 ปี และได้ออกจากการทำงานที่กระทรวงมหาดไทยมาแล้ว โดยมาทำงานที่ F.A.O. อยู่อีก 2 ปี แล้วถ้ามางานที่ธนาคารทหารไทยโดยการแนะนำของอาจารย์พูน เกษจำรัส โดยกล่าวไว้ว่า

ยรรยง ไม่ใช่...ออกแล้ว มาอยู่ที่องค์การอาหารและเกษตร หรือที่รู้จักกันว่า F.A.O แห่งสหประชาชาติ หลังจากทำงานไปมีจุดเปลี่ยนอยู่อย่างหนึ่ง เพราะว่าทุกอย่างมัน

เป็นภาษาอังกฤษหมด แต่ถ้าอยู่ไปก็คงจะเก่ง แล้วก็ทำอยู่แต่ในห้องมืด อยู่ในห้องแล็ปเท่านั้น เพราะว่ามีอาจารย์บุญเสริมคนหนึ่งที่ออกไปถ่ายทั่วภาคพื้นเอเชีย แล้วก็เอามาให้เรา และงานแต่ละงานตั้งแต่กองบัตรประจำตัวประชาชน เป็นช่างภาพเทคนิคที่ F.A.O. หลังจากนั้นอาจารย์พูน ก็แนะนำให้ทำงานที่ธนาคารทหารไทย

ผู้สัมภาษณ์ อาจารย์พูน เกษจำรัส ก็แนะนำว่าให้มาทำงานที่ธนาคารทหารไทย

ยรรยง ท่านแนะนำให้ลองไปดู ธนาคารทหารไทยต้องการช่างภาพ ก็ลองมาสมัครดู เพราะว่าที่ F.A.O. ท่าพระอาทิตย์ เดินมาที่ธนาคารทหารไทยใกล้นิดเดียว ผมยังไม่รู้จักเลยว่ามีธนาคารทหารไทยด้วยหรือเปล่า เมื่อมาทำที่ธนาคารทหารไทยแล้ว โดยการแนะนำของอาจารย์พูน เพราะอาจารย์พูนนอกจากวิชาความรู้แนวทางปฏิบัติการใช้ชีวิตครอบครัวแล้ว อาจารย์พูนยังแนะนำฝากงานให้ผมทั้ง 3 งาน ซึ่งคนที่ธนาคารทหารไทยต้องค้ำประกันโดยไม่มีวงเงิน อาจารย์พูนเซ็นต์โดยไม่ต้องวางเงินประกัน เพื่อประกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้น ซึ่งปกติธนาคารเขาจะไม่ทำให้ เพราะอาจารย์พูนรักผมมาก หลังจากนั้นผมทำงานก็โชคดี เพราะว่าได้ผู้จัดการธนาคารทหารไทย คือคุณสุขุม นวพันธ์ เป็นคนให้ความสำคัญทางด้านการถ่ายภาพ

โดยอาจารย์ยรรยง ได้กล่าวถึงคุณสุขุม นวพันธ์ ว่า

ยรรยง เป็นกรรมการผู้จัดการของธนาคารทหารไทย ซึ่งได้ให้ความสนับสนุนในด้านศิลปะการถ่ายภาพของผม โดยการซื้อกล้องและอุปกรณ์ให้ผม เพื่อสนับสนุนให้ผมพัฒนาคุณภาพของการถ่ายภาพให้ดียิ่งขึ้น

โดยอาจารย์ได้กล่าวถึงประสบการณ์ที่ทำงานอยู่ธนาคารทหารไทยเป็นเวลา 5 ถึง 30 ปี จนเกษียณ โดยได้เล่าประสบการณ์ดังกล่าวไว้ว่า

ยรรยง ทำงานรับผิดชอบด้านการถ่ายภาพของธนาคารทหารไทย หลังจากนั้นผมจึงมีผู้ช่วย 4 คน ซึ่งทำให้ธนาคารหรือหน่วยงานอื่นๆ ตั้งข้อสังเกตว่า ทำไมธนาคารทหารไทยมีขนาดเล็กแต่มีช่างภาพถึง 5 คน หากผมพูดแล้วทุกท่านคงเข้าใจ เพราะว่าธนาคารทหารไทยมีงานทางด้านการถ่ายภาพมาก อันดับแรกคือ การที่พนักงานสินเชื่อออกไปสำรวจสินเชื่อที่ลูกค้ามาขอทุกราย จะต้องออกไปถ่ายภาพ

ผู้สัมภาษณ์ ถ่ายอะไรครับ

ยรรยง คือการถ่ายภาพหลักทรัพย์ เช่าที่ดิน เพื่อเอามาประกอบการกู้เงิน ราคาโรงงงาน ทุกอย่าง ซึ่งจะต้องมีการถ่ายภาพ

ผู้สัมภาษณ์ ซึ่งทั้งหมดอาจารย์จะถ่ายประเภทอย่างนี้ไป

ยรรยง ผมไม่ได้ถ่ายเอง แต่ผมจะเป็นผู้รับผิดชอบคนที่เขามาล้าง มาปรับ มาดูความเรียบร้อยนั่นเอง เพราะมีข้อแม้เกี่ยวกับการถ่ายรูปสินเชื่อไว้ว่า สินเชื่อที่ไปถ่ายมาห้ามหลุดออกเผยแพร่สู่ข้างนอกเด็ดขาด เลยต้องเป็นความรับผิดชอบของผม

ผู้สัมภาษณ์ อาจารย์ทำงานที่ธนาคารทหารไทยนานไหมครับ

ยรรยง ก็ทำมา 30 ปีจนกระทั่งเกษียณ

ผู้สัมภาษณ์ แสดงว่าครึ่งหนึ่งของชีวิตอยู่กับธนาคารทหารไทย สำนักงานตั้งอยู่ที่ไหนครับ

ยรรยง ตั้งอยู่ที่จตุจักร ที่ใกล้กับห้าง

ผู้สัมภาษณ์ ก็คืออาจารย์เป็นผู้เชี่ยวชาญดูแลการที่จะอัดล้างให้เรียบร้อย เนื่องจากเป็นข้อมูลเป็นภาพถ่ายที่ละเอียดอ่อน ไม่สามารถเผยแพร่ได้

ยรรยง ภาระหน้าที่ที่ธนาคารทหารไทย ที่เมื่อครู่ที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น ตำแหน่งสุดท้ายของผม คือ เป็นผู้ชำนาญการภาพถ่ายและควบด้วยหัวหน้าหน่วยการภาพ ซึ่งรับผิดชอบการถ่ายภาพ แถลงข่าว ออกข่าว เปิดสาขา ทางสื่อสารมวลชนต่างๆ เกี่ยวกับด้านถ่ายภาพ ด้านวิดีโอเทป บันทึกเทป ภาพวิดีโอเทป ทำสไลด์ มัลติวิชั่น ถ่ายภาพเพื่อทำปฏิทิน ถ่ายภาพผู้บริหาร คณะกรรมการของธนาคาร เพื่อทำหนังสืองบดุล รวมทั้งโฆษณาย่อย

ขณะเดียวกันอาจารย์ก็ยังได้ถ่ายภาพในเชิงศิลปะควบคู่ไปกับการทำงานประจำ โดยได้กล่าวไว้ว่า

ยรรยง ใช่ครับ ก็ยังทำควบคู่ต่อไป ถ้ามีเวลา ใช้เวลาช่วงวันหยุดบ้าง เพราะที่บ้านของเรามีห้องอัดล้างขยาย แล้วก็ยังมีงานเสริมเป็นต้นว่า เขาไปถ่ายงานมาให้เราล้างอัดขยาย ขณะเดียวกัน เราก็แนะนำเขาว่าภาพนี้ถ่ายออกมาไม่ดีอย่างไร ให้เขาแก้ไข หากจะว่าเป็นลูกค้าก็ไม่เชิง ก็มีอยู่หลายรายที่มักจะเอามาให้เรา

และได้แสดงทัศนะถึงการทำงานที่ธนาคารทหารไทยไว้ว่า

ผู้สัมภาษณ์ ทั้งหมดนี้ คือหน้าที่ของอาจารย์ตลอดระยะเวลา 30 ปี ซึ่งในขณะเดียวกันวันหยุดอาจารย์ก็จะไปถ่ายภาพศิลปะส่วนตัวด้วย ควบคู่กันไป ซึ่งในการถ่ายทำงานศิลปะ อาจารย์ก็นำผลงานนั้น มาแสดงอยู่เป็นระยะๆ

ยรรยง ช่วงนั้นไม่ถือว่าออกแสดง ต้องส่งประกวดทั่วประเทศและก็ทั่วโลก

ผู้สัมภาษณ์ ออกไปในทางประกวดตามเวทีต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งทำให้อาจารย์มีชื่อเสียงจากระยะเวลา 30 ปี ที่อยู่กับธนาคารทหารไทย

ยรรยง จะว่ามีชื่อเสียงก็คงไม่ใช่ มีประสบการณ์มากกว่า

ผู้สัมภาษณ์ แต่ก็นำชื่อเสียงกลับมาโดยปริยาย ฉะนั้นทำให้อาจารย์มีงานทั้งสองด้านเกิดขึ้น คืองานที่ธนาคารทหารไทยและงานอิสระ งานส่วนตัวการถ่ายภาพ จากระยะเวลา 30 ปีที่ผ่านมา อาจารย์คิดว่าผลงานที่สะสมมามีมากน้อยเพียงใดครับและเป็นอย่างไรบ้าง

ยรรยง เท่าที่นับได้ รางวัลชมเชย รางวัลใหญ่ ประมาณ 100 รางวัล เห็นจะได้ ส่วนรางวัลที่ให้ความประทับใจและภาคภูมิใจเป็นสิริมงคลแก่วงการถ่ายภาพนั่นคือภาพบินเดี่ยว คือ พ.ศ.2516 คือการบินเดี่ยวที่ในหลวงท่านทรงเลือกด้วยพระองค์เอง เป็นถ้วยพระราชทาน



ภาพ อาจารย์ยรรยง กำลังอธิบายภาพผลงานที่ผ่านมา

ภายหลังจากเกษียณมาเป็นเวลา 12 ปี อาจารย์ก็ยังดำเนินชีวิตด้านการถ่ายภาพ ซึ่งในปัจจุบันนี้อาจารย์ก็มีอายุ 72 ปีแล้ว โดยได้แสดงทัศนะถึงชีวิตในวัยเกษียณ ไว้ว่า

ยรรยง หลังจากเกษียณแล้ว สุขภาพไม่ค่อยดี หมอจึงให้ควรพักผ่อน ไม่ให้เครียดเพราะจะทำให้มีผลต่อสุขภาพ แล้วก็หมดภาระหน้าที่การเลี้ยงดูลูกแล้ว เพราะว่าลูกทั้ง 3 คน ก็มีงานทำแล้ว เขาก็เลยส่งเสียให้เรา ทำให้เรามีกินมีใช้ ส่วนเวลาว่างเราก็จะหิ้วกล้อง ห้อยกล้องออกไปถ่ายภาพที่เราประทับใจ แล้วก็กลับมาทำล้างอัดขยายภาพ ส่วนใหญ่จะบันทึกเป็นภาพขาวดำ ที่จะมีภาพสีบ้าง

ผู้สัมภาษณ์ อาจารย์ประทับใจภาพขาวดำมากกว่าภาพสีใช่ไหมครับ

ยรรยง ใช่ครับ...ประทับใจภาพขาวดำคือดูแล้วมันซึ้ง มีความสุข อาจเป็นเพราะว่าเป็นผลงานของเรา เริ่มตั้งแต่เราถ่ายจนกระทั่งเสร็จกระบวนการที่บ้านเราเอง

ผู้สัมภาษณ์ หมายความว่าทุกวันหยุด อาจารย์ก็จะสะพายกล้องติดตัวแล้วใช้วิธีการเดินทางอย่างไร

ยรรยง ส่วนใหญ่ถ้าเราเดินไปแล้ว เราก็จะมีภาพประทับใจ คือถ้าไปไหนก็มักจะมีกล้องติดตัวตลอดเวลา ถ้าดูภาพเกี่ยวกับแสงด้วย เกี่ยวกับวันไหน เวลาไหน เราก็จะมาถ่าย เช่น ช่วงที่พระอาทิตย์กำลังจะขึ้นตรง นี่ก็จะเป็นความสุขอย่างหนึ่ง ส่วนใหญ่ก็จะไปกับสมาคมซึ่งสมาคมก็จะพาสมาชิกไปถ่ายเราก็จะติดตามไปด้วย

ขณะเดียวกันอาจารย์ได้แสดงทัศนะถึงแนวคิดในการถ่ายภาพของอาจารย์ไว้ว่า

ยรรยง แนวคิดของผมทางศิลปะภาพถ่าย ผมยึดหลัก 3 อย่าง ภาพที่ดีหรือภาพที่มีคุณค่าทางศิลปะ ข้อ 1 ต้องมีเรื่องราวที่จะสื่อให้คนอื่นเขาเห็นได้ ข้อ 2 มุมมองหรือการจัดองค์ประกอบที่จะต้องให้ถูกต้องตามหลักวิชาในบางครั้งมีบางที่จะแหกกฎ ข้อ 3 เทคนิคในการถ่ายทำไม่ว่าจะเป็นอุปกรณ์ วัสดุ หรือส่วนประกอบอื่นๆ คือหลักใหญ่ๆ ของผมที่จะดี จะต้องมีเรื่องราว มีองค์ประกอบ

ผู้สัมภาษณ์ เรื่องราวของอาจารย์มักจะเป็นเรื่องอะไร

ยรรยง ส่วนใหญ่ไม่ได้ชัดเจน แต่มักจะเป็นธรรมชาติที่น่าชื่นชม ภาพชีวิต สิ่งแวดล้อมที่พบเห็นโดยทั่วไปให้เป็นภาพบวก ภาพลบจะไม่ถ่าย เป็นแนวมีความสุขเสียมากกว่า มีอารมณ์สะเทือนใจบ้างในบางครั้ง

ผู้สัมภาษณ์ 3 แนวคิดของอาจารย์ ที่กล่าวมาเป็นแนวคิดที่ท่านสร้างสรรค์งานศิลปะตลอดมาก่อนที่เราจะไปชมภาพ อยากทราบว่าอาจารย์กล่าวมาข้างต้นนั้น อาจารย์มีความคาดหวังกับภาพถ่ายอย่างไรบ้างครับที่จะทำต่อไปหรืออยากกล่าวถึงอนาคตต่อไปของวงการถ่ายภาพไหมครับ

ยรรยง สำหรับตัวผม ผมมุ่งมั่นว่าในชีวิตนี้ ถ้ายังสามารถกดชัตเตอร์ได้ เป็นการถ่ายภาพขาวดำ โดยใช้ฟิล์มเดิมๆ อยู่ แต่ทางด้านดิจิตอล ผมก็สนใจบ้าง แต่ยังไงคงสู้ผลงานที่เราสะสมมาจนถึงปัจจุบัน ถ้าจะเอาดิจิตอลไปแทรกก็คงจะกระไรอยู่ ถ้าเราคิดว่าเราจะสะสมภาพขาวดำให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ อย่างหนังสือเล่มที่ 5 ของอาจารย์ ก็ยังเป็นผลงานส่วนหนึ่งขณะนี้กำลังคิดทำอีกเล่มหนึ่ง หลังจากที่ได้รับการยกย่องเป็นศิลปินแห่งชาติและครบรอบอายุ 72 ปี เพื่อที่จะเป็นที่ระลึก

และเก็บไว้ให้แก่ผู้ที่เคารพนับถือตลอดทั้งผู้ที่สนใจซึ่งเล่มจะไม่มีการจำหน่าย ก็จะพยายามเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำเงินที่ได้จากศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทยซึ่งเป็นเงินเดือนประจำตำแหน่งศิลปินแห่งชาติ เดือนละ 20,000 บาท

ผู้สัมภาษณ์ ขณะนี้ อาจารย์ถ่ายภาพฟิล์มขาวดำสะสมไว้เป็นจำนวนมากประมาณกี่ภาพ

ยรรยง ถ้าภาพขาวดำที่เอามาให้ดูส่วนหนึ่งประมาณ 200 ภาพ ซึ่งยังมีอีกส่วนหนึ่งที่กำลังจะขยายอยู่ ตั้งใจจะทำตั้งแต่ต้นปี แต่เนื่องจากสุขภาพยังไม่ค่อยดี ทั้งปัญหาเรื่องสายตา เพราะการขยายภาพขนาดใหญ่จำเป็นต้องยกเครื่องขยายขึ้นลง หรือก้มๆ เงยๆ

ผู้สัมภาษณ์ กระบวนการล้างทั้งหมด อาจารย์ยังคงทำเองหรือครับ

ยรรยง ครับ...ยังทำเอง ที่บ้านของตนเอง และก็มีความสุขมากที่ได้มาล้างขยาย เป็นความสุขอย่างหนึ่งในชีวิตของผม

ผู้สัมภาษณ์ หมายความว่า ค้นพบตนเองแล้ว คือบางคน เริ่มจากการไปถ่ายภาพก่อน เมื่อถ่ายมาแล้วก็จะมารอว่าล้างแล้วจะออกมาอย่างไร เมื่อล้างแล้วก็ปรากฏภาพขึ้นปรากฏภาพที่ตนพึงพอใจ ก็จะเกิดความสุข

ยรรยง ภาพที่เราพึงพอใจและให้ความสุข เมื่อเราขยายดังตัวอย่างที่นำมาให้ชมแล้ว ถ้าเราออกสู่สายตาประชาชน คนดูแล้วชื่นชม เมื่อเห็นแล้วคล้อยตามอย่างที่เราคิดแล้วเราก็จะมีความสุขมากขึ้นไปอีก แต่ว่าในขณะเดียวกันก็ไม่ได้หมายความว่าบางท่านอาจจะมองภาพเราไปในทางแง่ลบ ผมก็ยินดีที่จะรับฟัง เหตุและผลของเขา เพราะว่าจะเป็นแนวทางหนึ่ง จะว่าให้ปรับปรุงก็ไม่ใช่ ถือว่าเป็นการรับฟังเป็นข้อคิดว่า มุมมองของอีกคนหนึ่งต่อภาพของเราจะเป็นอย่างไร ซึ่งอาจารย์ก็เปิดใจกว้างยอมรับฟังอยู่แล้ว ตรงจุดนี้

อาจารย์ยรรยง ยังได้แสดงทัศนะถึงการได้เป็นศิลปินแห่งชาติกับบทบาทที่เป็นอยู่กับสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ต่อการดูแลขององค์กรดังกล่าวพร้อมกับระยะเวลาที่ผ่านมา โดยได้แสดงทัศนะไว้ว่า

ยรรยง ก่อนอื่น ตำแหน่งศิลปินแห่งชาติ เท่าที่ทราบมาว่ามันมีทั้ง 3 สาขา คือสาขาทัศนศิลป์ สาขาวรรณกรรมและสาขาศิลปะการแสดง การคัดเลือกของคณะกรรมการหรือผู้ที่เสนอตนเป็นศิลปินแห่งชาติ ส่วนใหญ่จะต้องมีผลงาน มีเกียรติประวัติและมีคุณธรรมที่คณะกรรมการยอมรับ โดยเฉพาะจะต้องมีผลงานแสดงให้คณะกรรมการดู หลังจากได้รับเลือกแล้ว ศูนย์วัฒนธรรมแห่งชาติ

ได้ดูแลบุคคลที่เป็นศิลปินแห่งชาติอย่างดียิ่ง ปัจจุบันได้เพิ่มเงินเดือนจาก 12,000 บาท เป็น 20,000 บาท ค่ารักษาพยาบาลฟรี

ผู้สัมภาษณ์ ที่ผ่านมาอาจารย์ได้ใช้บริการการรักษาพยาบาลบ้างไหมครับ

ยรรยง ค่ารักษายังไม่ได้ใช้ เพราะว่ายังเบิกของธนาคารแห่งประเทศไทย เนื่องจากลูกสาวทำงานอยู่ ถ้าไปโรงพยาบาลเอกชนผมจะต้องจ่ายครึ่งหนึ่ง แต่ถ้าเป็นของรัฐบาลผมจะไม่ต้องจ่ายเลย

ผู้สัมภาษณ์ แล้วตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ที่อาจารย์เป็นศิลปินแห่งชาติมาประมาณ 2 – 3 ปี เขาก็มีกิจกรรมอื่นๆ ด้วยใช่ไหมครับ

ยรรยง กิจกรรมที่ให้ไปช่วยอันเป็นต้นว่า ช่วยเป็นกรรมการตัดสิน ไปแสดงภาพ มอบภาพให้หออัครศิลปิน ในเดือนหน้าก็จะมีการขอภาพไปโชว์ ในกิจกรรมศิลปินสัญจรภาคใต้ 3 จังหวัด โดยจะขอภาพถ่ายของผมและคุณดอนไปร่วมแสดงด้วย ก็มีสงขลา ตรัง ปัตตานีหรือยะลาอีกแห่งผมไม่แน่ใจ

ผู้สัมภาษณ์ ซึ่งในวันงานอาจารย์ก็จะส่งภาพไปร่วมแสดง แล้วสุดท้ายอาจารย์ก็ยังคงเป็นคนถ่ายภาพเหมือนเดิมใช่ไหมครับ ยังมีกล้องสะพายไป เจอสิ่งประทับใจที่ไหนก็จะถ่ายแล้วนำมาล้างเก็บสะสมต่อไป เช่นเคยที่เคยทำมาตลอดชีวิตใช่ไหมครับ

ยรรยง ใช่ครับ...



ภาพ อาจารย์ยรรยง กำลังอธิบายภาพผลงานภาพถ่าย

หลังจากได้พูดคุยถึงความเป็นมาของชีวิตที่ผ่านมาในแง่มุมต่างๆ จากประสบการณ์แต่ละช่วงชีวิต ซึ่งอาจารย์ได้พูดถึงผลงานการถ่ายภาพในแต่ละรูปที่เด่นๆ ที่มีเรื่องเล่าที่สื่อถึงแรงบันดาลใจ ซึ่งทำให้ภาพแต่ละภาพที่ถูกเล่าถึงนั้นเกิดคุณค่าขึ้นมาทันที ด้วยเรื่องราวในแต่ละภาพนั้นต้องผ่านวันและเวลา พร้อมกับการดำเนินชีวิตที่ผูกพันธ์กับสถานที่ด้วยการจากไปทำหน้าที่ตามสถานที่ต่างๆ โดยได้เริ่มจากผลงานที่ชื่อว่า “อารมณ์ควัน” โดยได้เล่าว่า



ภาพ “อารมณ์ควัน”
รางวัลเหรียญทอง การแสดงภาพถ่ายทั่วประเทศ ครั้งที่ 5
จัดโดยสมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2513

ยรรยง ภาพนี้นะครับ ผมถ่ายเมื่อปี พ.ศ.2506 ประมาณเดือนธันวาคม ในร้านอาหารที่หาดใหญ่ ลุงคนนี้แกกินเหล้ากับเพื่อนสนุกเฮฮา ตาแดงเชียว แล้วเพื่อนบอกว่า เฮ้ย...ไปถ่ายคนแกมาทำไมแคะขี้มูก ที่จริงไม่ได้แคะ แค่จับอย่างนี้ไปเรื่อย ภาพนี้เขาไม่รู้ตัวครับ เพราะว่าผมนั่งที่โต๊ะอาหารแล้ว เขาก็นั่งอีกด้านในร้านอาหาร เสร็จแล้ว ดูมีอารมณ์ ทั้งแสงธรรมชาติได้ที่ ทุกคนก็จับถ่ายในสตูฯ ในร้านอาหารที่นี่กล้องที่ผมถ่ายมันเป็นกล้องโรแมนติก ประมาณ 125 ไอเซล ความไวแสงมันก็ไม่พอ ผมเลยใช้เปิดหน้ากล้องไรเฟค รุ่นที่F3.5 กว้างสุด แล้วสติ 15 มันต้องไว วิธีของผมคือผมตั้งที่โต๊ะอาหารเลย เท่ากับว่าลุงคนนี้แกกินอยู่ประมาณนี้ ผมก็นั่งกับอาจารย์กันคนละโต๊ะ

ผู้สัมภาษณ์ ซึ่งแกก็รู้ตัวว่ากำลังโดนถ่ายภาพ

ยรรยง รูปนี้ยัง...ผมจะหันไปถ่ายแกก็รูปตัวซิ แม้จะวางบนโต๊ะก็ยังได้มุมไม่พอ ไปหาฝาเบียร์ที่ในร้านเอามาวางพอดี พอเสร็จแล้วเราก็นั่งกินไป กดไป

ผู้สัมภาษณ์ กดไปเรื่อยๆ

ยรรยง รูปนี้ก็ไม่รู้ตัวนะ พอถ่ายไปสักสามสี่รูป แกชักมองแล้ว พอมองปั๊บ ผมเลยบอกเพื่อนว่า เฮ้ย...ไปขอร้องลุงแกหน่อยว่าขอถ่ายรูป เพราะถ้าสูบบุหรี่แล้วก้อจะดีก็เลยมาเป็นภาพนี้

ยรรยง ก็มาเป็นภาพนี้ คิดว่าสูบบุหรี่แบ้วคงจะสวยล่ะ ก็เลยบอกเพื่อนแดงๆ ไปขอลุงถ่าย ทีแรกแกไม่ยอม เฮ้ย...ถ่ายทำไม เลยใช้ให้แดงบอกว่า แกหน้าตาหล่อ แกน่ารัก แกบอกว่าจริงหรอๆ

ผู้สัมภาษณ์ แกบอกว่าจริงเหรอๆ

ยรรยง ที่นี่บุหรี่สมัยก่อน มันย้อนถึงเศรษฐกิจ ที่ทางภาคใต้ ราคายางมันดีมาก เขาจะไม่ใช้เศษสตางค์ทอน กินกาแฟหรือกินชา 75 สตางค์ ให้ไป 1 บาท เขาจะทอนบุหรี่มา 2 ตัว อยู่บนโต๊ะเลย แล้วจะตะเกียงจุดด้วย อย่างสมมุติผมจะกินเนี๊ยะ ถ้าผมไม่สูบผลก็ทิ้งไว้ ปรากฏว่าให้แกสูบ บอกลุงสูบไปแล้วก็ถ่ายเหมือนเดิม แล้วภาพนี้ เอาเทคนิคก่อนนะครับ ภาพนี้ถ่ายมาคนก็อีก บอกว่าผมถ่ายในห้องแต่ถ้าคนที่เป็น เขาจะดูรู้ ว่าถ้าถ่ายในห้องสตูดิโอจากไฟจุดที่เป็นสีส้นมันจะกลม อันนี้ไม่ใช่เห็นน่าผมด้วยเห็นตัวผมด้วย ส่วนเทคนิคการทำ ตอนนั้นผมก็ไม่ทราบว่าผมทำได้อย่างไร รูปที่ผมจะทำเนี้ย ผมให้ชมรูปนี้ เป็นรูปที่ 29 กระดาษ 30 ใบ ผมทำได้ 2 ใบ เพราะว่ารูปจริงมันจะเป็นรูปนี้นี้รูปเต็มฟิล์ม ทีนี้เวลาขยายเราจะมาทำให้มันสูงอยากมากไม่มีทางที่จะทำให้นุ่มนวล ผลใช่ไฟฉายไล่เหมือนกับภาพเขียนสี

ผู้สัมภาษณ์ ตอนนั้นอาจารย์ไปสงขลาหรือครับ

ยรรยง ใช่ ก็ไปทำบัตรประจำตัวประชาชน

ผู้สัมภาษณ์ ไปทำงานราชการหรือครับ แต่ระหว่างนั้นก็มีกล้องส่วนตัว

ยรรยง แน่นอนอยู่แล้ว

ผู้สัมภาษณ์ อันไหนที่เจอภาพเด็ดๆ ก็ถ่ายไว้ใช่ไหมครับ ในการถ่ายภาพเหล่านี้อาจารย์ใช้เวลานานไหมครับ

ยรรยง ก็ไม่นานถ้าถ่าย แต่ถ้ามาทำก็นาน

ผู้สัมภาษณ์ ถ่ายประมาณกี่นาทีได้ครับ

ยรรยง ไม่ถึง 10 นาที นี้ก็จะมาอาศัยในเรื่องตัดส่วน 2 เทคนิคในการทำในห้องมืด ผมต้องเอาแสงไฟฉายมาไล่เพื่อให้ดำ ไล่ไปแรกๆ ไม่มีทาง มันด่าง แต่มีความมุ่งมั่นว่าต้องทำได้ ทำอยู่ 3 วัน วันละ 10 ใบ แต่วันที่ 3 นานหน่อย

ผู้หญิง ไม่เฉพาะส่วนตรงนี้ แค่เฉพาะส่วนศีรษะ

ยรรยง ก็เวลาขยายเราก็ไล่ไปเรื่อย รูปนี้เป็นปีแรกที่ในหลวงท่านเลือกผมเอง

ผู้สัมภาษณ์ หมายความว่าอาจารย์นำสู้เข้าประกวดด้วยภาพนี้

ยรรยง รูปนี้เข้ารอบสุดท้ายโดยคณะกรรมการตัดสิน จำนวน 10 กว่าภาพ ก็จะไปทูลเกล้าถวายท่าน ให้ท่านทรงเลือกภาพที่ท่านโปรด ถ้าพระองค์ทรงโปรดภาพไหนก็จะได้ถ้วยพระราชทาน

ผู้สัมภาษณ์ ปี พ.ศ. ใด

ยรรยง เป็นปีแรก ประมาณ พ.ศ. 2513 หลังจากนั้น 3 ปีผมจึงมาได้

หลังจากนั้นอีก 3 ปี อาจารย์ยรรยงได้ส่งเข้าประกวด โดยคณะกรรมการคัดเลือกตัดสินโดยรอบสุดท้ายจะเป็นการคัดเลือกจากในหลวง โดยเล่าไว้ว่า

ยรรยง ภาพแมงปอเกาะใบหญ้า บังเอิญผมโชคดี ถือว่าเป็นบุญของผมได้เข้าเฝ้าท่าน ช่วงนั้นพอดีเพราะเป็นอนุกรรมการสมาคมแห่งประเทศไทย ในหลวงทรงรับสั่งแล้วว่า ภาพคนแก่นี้ดูดีไปหมด เสียอย่างเดียวคนถ่ายไปเอาบุหรี่สมัยไหม มันไม่เข้ากัน และท่านทรงรับสั่งให้ไปถ่ายแมงปอตอนกำลังจะเกาะใบหญ้า ผมประทับใจมาก



ภาพ “ยายไม้เท้าผุ”

ผู้สัมภาษณ์ รูปภาพนี้ตั้งชื่อว่าอะไรครับ

ยรรยง รูปนี้ตั้งชื่อว่า ยายไม้เท้าพุแล้ว ได้ตุ๊กตาเงินประเทศไทยบ้าง ได้รางวัลชมเชยที่ 3 จากอเมริกาบ้าง เขาขอซื้อลิขสิทธิ์ แต่ผมไม่สนใจ

ผู้สัมภาษณ์ ภาพนี้ถ่ายประมาณอายุเท่าไหร่ครับ

ยรรยง ประมาณอายุ 40 กว่าปี ภาพนี้เขาเรียกว่า solization คือกระบวนการที่ทำในห้องมืดเกิดจากการล้างฟิล์ม ใช้ฟิล์มวลิกขาวดำ อัดแล้วเอาไปล้างครึ่งหนึ่ง แล้วเปิดไฟแล้วล้างต่อมันจะเกิดเป็นเส้น เมื่อกลายเป็นเส้นแล้วเอามาทาบกัน มันจะเหมือนต้นฉบับ ตามจริงถ้าอธิบายกระบวนการนี้มันยาว ผมจะให้สังเกตอันนี้ ผมประทับใจมาก

ผู้สัมภาษณ์ ไม่ทราบว่าประทับใจเรื่องอะไรครับอาจารย์

ยรรยง หนึ่ง ถือว่าอีกหน่อย จะเป็นภาพประวัติศาสตร์ทางด้านโบราณคดี เรื่องเจดีย์ที่สุโขทัย สอง Subject โดยปกติแล้ว ในวงการถ่ายภาพของพวกผม มักจะโดนติว่านี่คุณจัดฉากว่าเสมอมาก เช่นสายฝน ปรากฏว่าผมไม่ได้เป็นคนถ่ายภาพอันนี้ รูปนี้เป็นภาพสไลด์จะทำปฏิทินของธนาคารทหารไทย เลยนิมนต์พระท่านมาชม พอดี ก็ให้เดินแล้วก็ถ่ายลักษณะนี้แต่เป็นรูปยาว ระหว่างถ่ายภาพท่านพออย่างที่ว่า พอรู้ว่าเป็นการถ่ายภาพท่าน พระท่านก็จะเดินตัวแข็ง ก็ถ่ายไปหลายรอบ ระหว่างถ่ายภาพก็มองไปภาพนี้แจ๋วซิ ก็เลยบอกเพื่อนว่าคุณๆ ไปนิมนต์พระบอกว่าพอแล้ว พระก็เดินไปเลย พอเห็นคุณป้าผมก็ตั้งกล้องขาวไว้ วางแผนว่า ท่านเดินมาก็กดชัตเตอร์เลย พอดีเลย ผมก็เลยบอกคุณป้าๆ ว่าเดินเลยให้เดินให่ม่ ปรากฏว่าถ่ายไม่ได้เลยครับ แกตัวแข็ง ไม่เป็นธรรมชาติ

ผู้สัมภาษณ์ แล้วภาพที่พระเดินเหล่านี้ไม่เอาเลยหรือครับ

ยรรยง กะว่าจะทำเป็นปฏิทินมาแสดงให้ดู เปลี่ยนฟิล์มเป็นขาวดำไม่ทันมันก็เลยเป็นฟิล์มสไลด์ ก็เลยถ่ายป้านี้ไปกะว่าจะทำให้เป็นภาพขาวดำ ส่วนที่หาดใหญ่ที่ไปทำบัตรประชาชน เขาก็ไม่มีช่างภาพ เขาก็เลยให้ผมไปช่วย ปกติผมเป็นหัวหน้าช่างภาพ ช่างภาพตามอำเภอต่างๆ เผอิญที่หาดใหญ่มีอุปกรณ์ไม่เพียงพอ จึงให้ผมไปช่วย คนมันเยอะก็เลยต้องแบ่งทีมงานออกเป็น 2 หน่วย เช้าๆ ผมก็เดินช่างภาพเองก็เดินตาม เขาเดินมามุมนี้แต่เขาไม่ได้อยู่มุมนี้ เขากำลังเดิน ผมก็ตั้งกล้องรอไว้ ไม่ได้จัดให้เขาเลย ก็เลยสวย เป็นภาพจิตรกรรมก็ว่าได้ ผมวางจุดสนใจไว้ ถึงเวลาทำช่วยนี้หน่อย...ช่วยเพื่อให้ความสม่ำเสมอกัน และแสงสวยมาก ภาพนี้ 2506 นะครับ ก็ประมาณ 47 ปี

ผู้สัมภาษณ์ 47 ปี ฟิล์มยังดีอยู่เหมือนเดิม ล้างเมื่อไหร่ดีเมื่อนั้น ครับ



ภาพ “ศาลาเฉลิมไทย”

ผู้สัมภาษณ์ อาจารย์ชอบภาพนี้มากเลยนะครับ

ยรรยง เออ...ก็ชอบนะครับ 140 ภาพ แสดงที่เทคนิคกรุงเทพฯ เป็นภาพขาวดำทั้งหมด ซึ่งผ่านการคัดเลือกนำออกแสดง ก็มีช่างภาพที่เป็นเพื่อนเขาก็ถือว่าอยู่ในระดับนานาชาติล่ะ เขาเดินดูหมดเลย เสร็จแล้วเขาก็มามองภาพนี้ ว่านี้...ผมชอบภาพนี้มากเลย

ผู้สัมภาษณ์ เพราะอะไรถึงชอบครับ

ยรรยง เขาไม่ยอมบอกผม เขาเพียงบอกว่าชอบภาพนี้เท่านั้น แต่เขามีข้อสงสัยว่า เขามองดูว่ามองมุมนี้ออกได้อย่างไร ที่มองมุมนี้ออกเพราะอะไรรู้ไหม...ตอนนั้น มันเป็นงานรำลึก 9 มหาราช เมื่อเดือนกันยายน 2532 หรือ 2533 ไม่ค่อยแน่ใจ ที่มีขบวนแห่ ที่ทุกคนเป็นช่างภาพ ไม่ว่าหนังสือพิมพ์ใดมารุมถ่าย ผมบอกว่าผมเดินไปในที่ไม่มีใครดู พอขบวนผ่านกล้องผมก็รีบกดชัตเตอร์โดยเร็ว

ผู้สัมภาษณ์ ได้ทันทีเหรอครับ อาจารย์จะได้ภาพที่คนเขาจะไม่ค่อยให้ความสนใจ ซึ่งจะได้รูปแบบแปลกๆ เสมอใช่ไหมครับ

ยรรยง เสร็จแล้วส่งประกวดเมืองไทย มีอาจารย์ที่ศิลปากร มันก็เป็นความรู้ของผมน่ะ บอกว่าคนนี้อันนี้พยายามเฝ้าให้มันต่ำหน่อย เพื่อให้มันติดอันนี้ ให้มันซ้อนขึ้นไป ไม่งั้นแล้ว มันจะเป็นสองเรื่อง เขาก็บอกนี่เป็นเรื่องหนึ่ง แต่มีอาจารย์อาจารย์อีกคนหนึ่งบอกว่าอย่างนี้ดีแล้ว มันซ้อนดีแล้ว มันต้องเป็นภาพนี้ แต่ว่าถ้าคุณบอกว่าเป็นภาพศิลปะมันต้องมีจุดสนใจ นิดเดียวหรือว่ามาก นี่มันไม่ใช่น่ะ นี่มันบอกได้หมด ว่าคนขึ้นหลังคา บรรยายได้หมด มีคนมาขอซื้อด้วย คือคุณชรินทร์ นันทนาคร แล้วก็ตกลงเขาซื้อไปแล้ว

ผู้สัมภาษณ์ คุณชรินทร์ นันทนาคร ซื้อไปแล้วด้วย และเป็นตำนานไปแล้วครับ

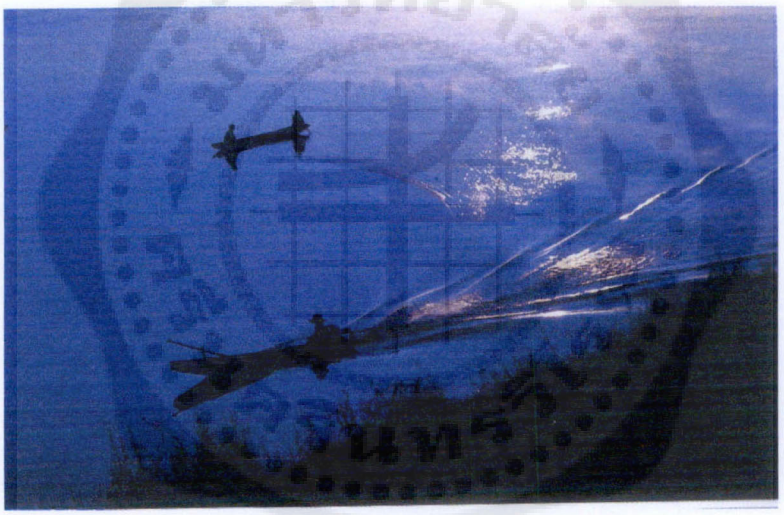

ภาพ “แม่น้ำโขง”

ยรรยง กว่า 20 ปีแล้ว ภาพนี้ก็มีที่มาที่ไป ตามจริงแล้วภาพนี้ผมถ่ายก็ได้ใส่ใจเลย ช่วงนั้นไปกับนักถ่ายภาพ ไทย 3 คน สิงคโปร์ 3 คน ไปตลุยทางเหนือขึ้นเขา ที่เชียงของ ตอนเย็นแล้ว ปรากฏว่าแสงหมดแล้ว ช่างภาพ 6 คน ก็มองปรากฏว่ามีเกวียน 2 เล่ม เดินมาจากคันนาด้านล่าง โอ้ย...แสงไม่มีให้ถ่าย ที่ทีมจากสิงคโปร์เข้ามาถ่ายเขาตื่นเต้น เขามาดูเพราะเขาไม่เคยเห็น ปรากฏว่าพอเดินมาถึงลงไปข้างล่างมันก็เป็นคูน้ำ ร่องน้ำซึ่งจะต้องขึ้นไปบนถนน ปรากฏว่าเล่มแรกเขามีของมีอะไรน่ะ กับโอโห้...ทำไมเขาถึงขึ้นไปได้ ช่างภาพก็ถ่าย ก็เลยถ่ายได้ แต่แสงไม่ค่อยดี ปรากฏว่าเล่มนี้พอโค้งไปปั๊บ ตัวนี้เสียหลักขาเปาะพอดี ก็มันไม่หงายหลัง

เสียทีเดียว นี่มันจมเลย มันจมแล้วทำไง...เราตื่นเต้นมาก เราก็จะไปช่วย ผมก็ถ่าย เสร็จแล้วพอนี้ เขาขึ้นมาแล้ว เขารีบลงไปช่วย วิธีช่วยของเขา คือ แบกกล้องปรากฏว่าเขาก็ขึ้นได้

ผู้สัมภาษณ์ อาจารย์ก็เลยไปพบภาพนี้พอดีเลยหรือครับ

ยรรยง ก็ขึ้นมา เรามองสวย เรามองทางโน้น เห็นแสงทางแม่น้ำโขง แสงนี่เห็นไหมว่าเข้าทางนี่ ผมวิ่ง วิ่งแบบร้อยเมตรเลย

ผู้สัมภาษณ์ วิ่งเพื่ออะไรหรอครับ

ยรรยง วิ่งเพื่อที่จะไปถ่ายรูปนี้ ก็กดชัตเตอร์ได้ 2 รูป เพื่อนบอกว่า พวกเขาเห็นผมวิ่งแล้วไม่เชื่อว่าผมจะเป็นโรคหัวใจ

ผู้สัมภาษณ์ เออ...ใจมันมุ่งมั่นเพื่อศิลปะ

ยรรยง พอเสร็จแล้วอันนี้มันสวยมาก พวกผมประทับใจมาก มันมีที่มาที่ไป ตอนนี้มาถึงเรื่องปรัชญา เมื่อตอนที่ทำงานผมแล้วกัน เขามีการพัฒนาคุณภาพของพนักงาน ทำเรื่อง 5 ส ที่ธนาคารทหารไทย กับพนักงานที่ทำงานเช้าชาม เย็นชาม เขาเปรียบเสมือนโคลนที่มาเกาะล้อ เขาบอกว่า “ต้องขูดออกซะ” ทิ้งไปเลย ก็เลย หมายความว่า ผู้บริหารคนนี้เขาให้ข้อเสนอแนะอย่างนี้น่ะ คือทิ้งไปเลย คือการยื่นซองขาว แต่ว่ามีระดับผู้บริหารอีกคนกล่าวว่าคุณจะไปทิ้งไม่ได้ มันมีคุณค่าน่ะ ปั้นวัวปั้นควายไว้ให้เด็กมันดูยังได้ ปรากฏว่าก็เอาไปพัฒนา อบรมบ่มนิสัย ทำให้ผมจึงประทับใจรูปนี้มาก พอเขาเกษียณ ผมแทบจะทำรูปนี้ให้เขา แต่อย่าดีกว่าเรายังสะเทือน



ภาพ “ปลาการ์ตูน”

ผู้สัมภาษณ์ เห็นไหมครับ...นี่...คือ ปรัชญา ภาพนี้ เป็นภาพอะไรหรอครับอาจารย์

ยรรยง ภาพนี้ถ่ายที่ศูนย์สัตว์น้ำที่มหาวิทยาลัยบางแสน ที่ตู้ปลา เป็นฟิล์มสไลด์เพื่อที่จะทำปฏิทินให้กับทางมหาวิทยาลัย เอ๊...มันที่เดียวกันกับ มศว. หรือเปล่า

ผู้สัมภาษณ์ แต่ก่อนที่เดียวกัน แต่ตอนนี้แยกกันแล้ว

ยรรยง อาจารย์พิชัย อนุญาตให้ถ่าย เพราะว่าที่นี่เขาห้ามถ่าย ที่เอามาให้ดูเวลาบรรยายก็จะแนะนำเขาว่าถ้าถ่ายตู้ปลาควรจะเอาเลนส์แนบกับตู้ปลาที่เป็นกระจก ให้สนิทเลย ถึงจะออกมาได้ชัดเจน ถ้าคุณออกมาห่าง ผมตอบได้เลยว่าไม่ชัดเจน ถ้าสะท้อนก็ไม่ชัด เพราะเกิดการหักเหของกระจก

ผู้สัมภาษณ์ อ้อ...เทคนิค คือให้ชิดชัดติดกับกระจกเลย

ยรรยง มีเพื่อนคนหนึ่ง เขามาถึงก็ถ่ายๆ ผมก็เลยแนะนำเขาไป

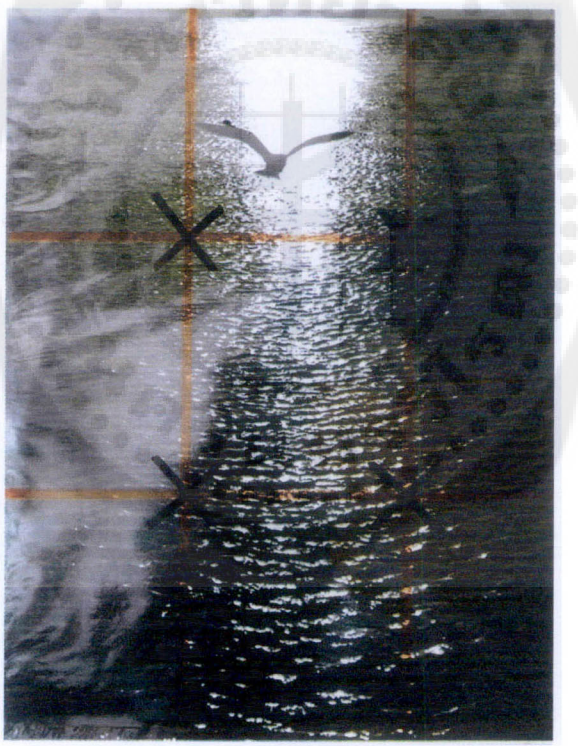

ภาพ “นกนางนวล”

ผู้สัมภาษณ์ ภาพนี้ถ่ายเมื่อ 2503 ภาพนกนางนวล

ยรรยง ไม่ใช่...อันนี้ถ่ายเมื่อปีสามกว่า ภาพนี้ต้องใช้เลนส์ 180 สมัยก่อนใช้เลนส์อื่นกล้อง 350 นอมอล

ผู้สัมภาษณ์ ภาพนี้ถ่ายเมื่อประมาณ พ.ศ.อะไรครับ

ยรรยง ประมาณ พ.ศ.2531 หรือเปล่าไม่แน่ใจ หรือประมาณ 2533 แล้วมาส่งประกวด ห่างกันสิบกว่าปีจากถ้วยพระราชทาน ที่นี้ ถ่ายมาเนี๊ยะ มันมีคนถ่อเรือ เมฆนี้ไม่มี นี่ผมก็ไปหาเมฆมาซ้อนกัน ซ้อนไปเพื่ออะไรรู้ไหม เพื่อให้น้ำดูมันใส

ผู้สัมภาษณ์ มาใส่เมฆทีหลังหรือครับ เป็นเทคนิคหรือครับ

ยรรยง นี่เป็นเทคนิค ใช้เวลา เมฆก้อนนี้ผมถ่ายมาประมาณ 8 – 9 ปี เห็นจะได้ ต้องนั่งดูอยู่ทุกวัน จนโดนคนแซวว่า เฮ้ย...อย่าคิดสั้น ผมบอกว่าเฮ้ย...บ้าหรือเปล่า

ผู้สัมภาษณ์ ออ...จะถ่ายรูปแต่คนอื่นคิดว่าเราคิดสั้น เพื่อต้องการจะถ่ายท้องฟ้า เพื่อนเขาล้อเล่นๆ

ยรรยง ก็ส่งประกวดหรือนักวิจารณ์ทั้งหลายแหล่ หรือพวกจอมติ แต่เขาติผมไม่ได้น่ะ คือเขารู้ไงว่าผมไปกับสมาคมแห่งประเทศไทย เสร็จแล้วเขามาจับผิดเรา ว่าเอาเมฆมาซ้อนอย่างไร มันเป็นเทคนิค

ผู้สัมภาษณ์ แต่ภาพนี้ ในหลวงท่านทอดพระเนตรแล้ว

ยรรยง ได้ถ้วยพระราชทาน

ผู้สัมภาษณ์ เป็นครั้งที่สอง หลังจากภาพคุณลุงไม่ได้ไปแล้ว ได้รองไปแล้วประมาณนั้น

ยรรยง ไม่...คุณลุงนั้นไม่ได้ แต่มาได้บินเดี่ยว เดี๋ยวจะเอาให้ดู

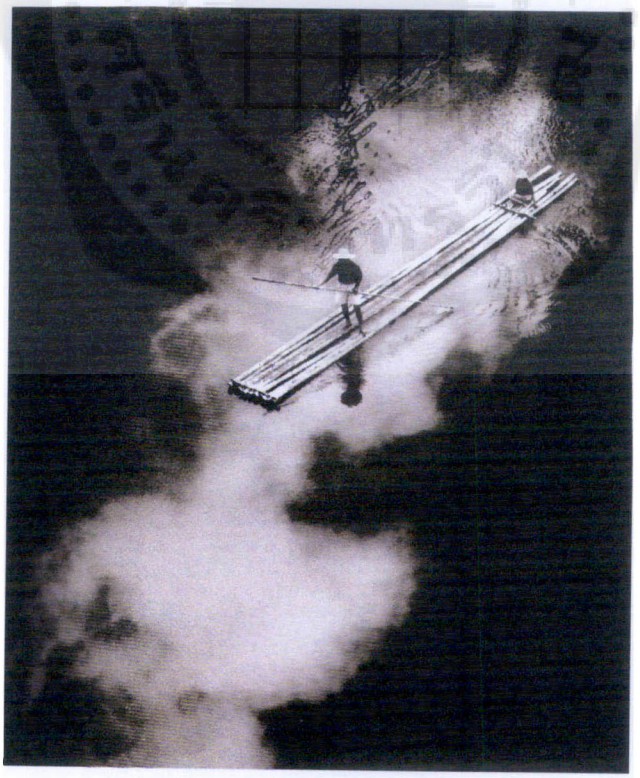

ภาพ “ธารน้ำใส”

ผู้สัมภาษณ์ ในหลวงเลือกภาพนี้เลย ธารน้ำใส

ยรรยง ช่วงนั้นจะรณรงค์เป็นเรื่องน้ำใส

ผู้สัมภาษณ์ ออ...รณรงค์เรื่องป่าน้ำ ซึ่งในหลวงอยู่ในโครงการพระราชดำริ แต่ภาพนี้กินใจน่ะ ซึ้งดีครับภาพนี้ ครั้งแรกที่ได้ถ้วยพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภาพแรกชื่อภาพอะไรครับ

ยรรยง ภาพบินเดี่ยว ครับ ถ่ายที่บางปู ที่นี่ภาพนี้ผมจะมาซ้อนให้น้องที่ฝึกการถ่ายภาพใหม่ๆ ว่า ไม่จำเป็นต้องยึดหลัก ยึดทฤษฎีว่า แบ่งเก้าช่องให้เป็นจุดสนใจเสมอไป

ผู้สัมภาษณ์ เรียกว่าเราแหกกฎเลยใช่ไหม

ยรรยง อย่างภาพนี้เป็นต้น

ผู้สัมภาษณ์ อย่างแต่ก่อนจุดสนใจ ไม่อยู่ตรงกลาง ก็ซ้าย ขวา บนหรือล่าง เป็นต้น

ยรรยง ซึ่งผมให้ข้อคิดว่า 1+1 ไม่จำเป็นจะต้องเป็น 2 มันเป็น 1 ได้ เป็นต้นว่าทราย 2 กอง ก็สามรถทำให้เป็นทรายกองเดียวกันได้

ผู้สัมภาษณ์ ออ...เราคิดแบบต่างออกมาหรือครับ

ยรรยง ก็ยังยึดหลักอยู่บ้าง อย่างอาจารย์รังสรรค์ ศิริชู แกจะไม่สอนลูกศิษย์ให้ยึด

ผู้สัมภาษณ์ ถ้ายึดอะไรก็จะเป็นไปตลอดชีวิตเลย ก็จะต้องสอนต่อไปอย่างนั้นอีก

ยรรยง แต่มีอาจารย์สน สีมาตัง บอกว่าทฤษฎีพวกนี้ ปีหนึ่ง ปีสองต้องแม่น หลังจากปีสาม สี่ ห้าก็จะเป็นอิสระ

ผู้สัมภาษณ์ อย่างน้อยพื้นฐานต้องมีบ้างใช่ไหมครับ



ภาพ “ดอกบัว”

ผู้สัมภาษณ์ ภาพนี้เป็นภาพที่ภรรยาของอาจารย์สนใจใช่ไหมครับ

ยรรยง ใช่...เพราะแกเป็นคนปลูกดอกบัว แล้วเวลาถ่ายบัวก็ต้องทะเลาะกับแก เพราะผมต้องไปจับ ไปดึง ไปแต่ง แต่ภาพนี้ไม่ได้ทำอะไรน่ะครับ ฝนมันตกตอนเช้ามืด พอเสร็จแล้วมันก็หยุด พอหยุดประมาณเกือบ 7 โมงแล้วก็เปิดประตูไปเห็นพอโดนแดด น้ำกำลังหยด ทันทีเลย

ผู้สัมภาษณ์ เห็นแล้วรู้ว่ามันควรจะเป็นอย่างไรเลยใช่ไหมครับ

ยรรยง ใช่ก็เห็นหยดน้ำด้วย แต่กล้องนี่จะช้ากว่ากล้องฟิล์มน่ะ ถ้าที่แรกสามสี่รูปไม่ได้ต้องมาถ่ายใหม่ทำไมรู้ไหม เพราะมันกำลังจะหยดแล้วกดชัตเตอร์พอดีเลย

ผู้สัมภาษณ์ นี่ไปถ่ายของจริงเลยหรอครับ

ยรรยง นี่ของจริงครับ มีน้ำหยด แล้วผมชอบแสง ได้เด็กรุ่นใหม่ดูเขาอาจจะคิดว่าสีมันจืดๆ แต่ผมชอบ

ผู้สัมภาษณ์ ใช่...เพราะพื้นฐานของอาจารย์ของแบบขาวดำอยู่แล้ว

ยรรยง น้ำหนักดี ผมกำลังจะฟังคำวิจารณ์ของอาจารย์ทางด้านศิลปกรรม

ผู้สัมภาษณ์ ก็เป็นสีที่ย้อนแสง น้ำหนักขาวเทาดำชัดเจน ชัดเจนดีน้ำหนักสวย เป็นภาพสี แต่เป็นภาพสีที่เหมือนคนที่ผ่านการถ่ายภาพขาวดำมา อย่างไรนั้นก็ยังเป็นน้ำหนักโมโนโครล ก็เบรกสีแล้วให้มันคลุมหมดเลย บัวนี้ไม่ได้แสดงความเป็นสีอยู่เลย เอาแค่พอเห็นเซฟนั่นเอง แสงเงามันจัดจ้านดีน่ะครับ อันนี้ตรงๆ ไม่ใช้เทคนิคใช่ไหม

ยรรยง ไม่มีเลยครับ

ผู้สัมภาษณ์ ใช่ครับ...มันเป็นเสน่ห์ของภาพนี้



ภาพ "บินเดี่ยว"

ผู้สัมภาษณ์ นี้คือรูปบินเดี่ยวใช่ไหมครับ

ยรรยง ใช่...ที่ได้รางวัลถ้วยพระราชทานจากในหลวง คุณสุขุม นวพันธ์ กรรมการผู้จัดการใหญ่ บอกหัวหน้าส่วนประชาสัมพันธ์ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของผม ให้ยรรยงไปขยายรูปบินเดี่ยวนี้ ให้ได้ใหญ่ที่สุดเท่าที่จะใหญ่ได้ มาขายให้ธนาคาร ยรรยงจะเอาเท่าไหร่ให้เขาไป แต่มีข้อแม้ว่าจะต้องทำลายฟิล์มต้นฉบับทิ้ง เขามาบอกผมแบบนี้ รูปผมไม่ได้เป็นธุรกิจ มีคนเขาบอกว่าให้ขัดคำสั่งนายใหญ่ได้อย่างไร ก็ไม่มีใครกล้า ผมไม่เกี่ยว ผมไม่ขายจะทำไม ถามว่าสมมุติว่าผมขายผมได้เงินสักเท่าไหร่ ผมถามว่าไอ้เงินที่ผมได้จะอยู่ไหม จะเอามานั่งดูได้ไหม แต่ถ้าเป็นรูปนี้ผมยังเอามานั่งดู เอาไปโชว์ได้ มันเป็นรูปที่ในหลวงเลือก ทำไมผมต้องเอาไปขาย แล้วยังต้องไปตัดไปทำลาย

ผู้สัมภาษณ์ ประเด็นตัดเพราะอะไร ไม่อยากให้มี เกิดขึ้นอีกใช่ไหม

ยรรยง ภาพ คุณสุขุม นวพันธ์ อะไรเขาจะต้องมีเงิน สนามกอล์ฟนวธานีก็จะเป็นหญ้าที่ไปซื้อจากอเมริกาไม่รู้เท่าไหร่

ผู้สัมภาษณ์ สุขุม นวพันธ์ หรือครับ ที่เป็นผู้ว่าฯ หรือครับ

ยรรยง เป็นกรรมการผู้จัดการธนาคารทหารไทยคนแรก ซื้อกล้องตั้งกี่หมื่นให้ผม

ผู้สัมภาษณ์ แต่อาจารย์ก็ปฏิเสธ

ยรรยง ครับ...ระยะหลังรูปพวกนี้ จะขอซื้ออีก เพื่อจะไปติดห้องประชุมที่สำนักงานใหม่ บอกว่าไม่เอารูปอะไร เอารูปยรรยงค์มา 20 รูป โอ้ย...พวกหัวหน้าพวกอะไรก็วิ่งเต้นเพราะนายสั่งอย่างนี้ ผมบอก ผมไม่ขาย ตื้ออีก บอกไม่ได้ ต้องไปเอาของยรรยงค์มา แล้วผมทำไงรู้ไหมมันมาแปลก...ผมก็เลยให้รูปเลย ไม่ขาย จะให้เพราะรูปผมตีค่าเป็นเงินไม่ได้ ผมก็หวงของผม แต่เอาจริงผมก็จะให้ เขาบอกว่าไอ้ 20 รูปนี้ จะมาติดแต่ก็มีปัญหากับสถาปนิกในเรื่องของการทำกรอบ แกทำไงรู้ไหม...แกเอากลับบ้าน

ผู้สัมภาษณ์ ที่ให้ไปหรอครับ

ยรรยง ใช่...แกสะสม ถวัลย์ ดัชนี ที่อยู่ในห้องแกไม่รู้สักเท่าไหร่ แรกๆ คุณสุขุมเขาชอบนักสะสม เสร็จแล้วผมก็หาวิธีซิ บอกเลขาฯ ว่าแดงๆ ทางเทคนิคกรุงเทพฯ เขาจะแสดงผลงานของป่า ซื่อเล่นของผมที่แบงค์เขาจะเรียกผมว่าป่า ขอยืมหน่อยซิ เพราะของผมไม่มีนะ ที่ให้ไป 20 รูป ที่อยู่บ้านท่านนะ เอามาให้หน่อย เขาบอกว่าได้ พอเขาบอกว่าได้ ผมก็คิดว่าถ้าเอากลับมาคราวนี้ก็เบี้ยวล่ะ ก็จะไม่คืน ปรากฏไม่มีกี่วันเลขาฯเขาก็ทวง เลขาฯก็บอกว่าท่านให้เอากลับไป เสร็จแล้วท่านก็สั่งหัวหน้าผมอีกคนหนึ่ง ว่าให้ซื้อทองให้ยรรยงค์เขา ผมบอกไม่เอา ตอนนั้นเขาซื้อกล้องให้ตอนนั้น ให้ใช้ชุดหนึ่ง

ผู้สัมภาษณ์ อาจารย์คิดอย่างไรกับการผลงานที่ขายหากมาลักษณะถูกครรลองครองธรรม

ยรรยง คือ...อีกระยะหนึ่งที่จะขายเพื่อจะเอาเงินทำการกุศล แต่ว่า...ที่พูดว่าไม่ขายนี้เป็นจำพวกฟิล์มขาวดำ แต่ถ้าเป็นพวกฟิล์มสไลด์ ฟิล์มสีที่ถ่าย ใครจะมาขอทำการกุศลหรือขอซื้อเท่าไหร่ก็ให้เขาไป คือจบ สองวันก่อนช่างภาพ ผู้สื่อข่าวเดลินิวส์มาถามในเรื่องนี้ผม เขาสนใจมาก เขาสัมภาษณ์ผมวันที่ 19 เขาบอกว่ามีเรื่องเลยยกเลิก ผมก็บอกว่าคุณนี้แปลก ผมบอกผมไม่ได้เป็นคนรวย ผมอาศัยเงินเดือนกิน ผมถือว่าผลงานพวกนี้ผมขายไม่ได้ อย่างผมทำ 30 รูป ผมจะขายได้เงินเท่าไหร่ บางรูปผมไปต่างจังหวัด มันประเมินไม่ได้ ในขณะเดียวกันถ้าในตอนนั้นถ้าผมขาย หัวสมองผมก็จะคิดว่ารูปถ่ายแล้วได้รางวัลแล้ว เราจะขายได้เท่าไหร่ ซึ่งผมคิดว่ามันไม่ถูกแล้วล่ะ เรื่องพาณิชย์เข้ามาเกี่ยว

ผู้สัมภาษณ์ แสดงว่าตลอดชีวิตที่ผ่านมา อาจารย์ไม่ขายภาพเลยใช่ไหมครับ

ยรรยง ใช่ครับ...เฉพาะขาวดำนี่นะ มีคนขอซื้ออยู่คนหนึ่ง ตื้อผมหนักๆ เข้า ผมให้ สามสี่แสนได้ ก็จบไป

ผู้สัมภาษณ์ แล้วที่ขายมาเป็นภาพสีทั่วๆไปหรือครับ

ยรรยง ก็มีบ้าง ตอนนั้นตอนที่เขาสัมภาษณ์ผมหลายปีแล้วนะ สัมภาษณ์ว่าผมได้รางวัลต่างประเทศอะไร คุณประจวบ ภิรมย์ภักดี เขาบอกไปเอาผลงานคนนี้มาทำปฏิทินของบุญรอด เสร็จแล้วคนโรงพิมพ์ก็เลยทำประชาช่างให้เอารูปผม ให้ไปตามผม ถามผมว่าจะเอารูปละเท่าไหร่ ผมบอกว่ารูปผมๆ ไม่ขาย คุณจะให้ผมเท่าไหร่ เขาก็ให้มา

ผู้สัมภาษณ์ ก็คืองานที่เป็นภาพขาวดำคุณจะไม่ขาย

ยรรยง ผมไม่ขาย แต่ที่คิดว่าจะขายก็ ที่จะมอบให้แก่หอจดหมายเหตุ ส่วนหออัครศิลป์ได้ให้ไปแล้ว เหลือแต่หอจดหมายเหตุ แล้วทางเทคนิคกรุงเทพฯ เขาก็จะทำวิดีทัศน์ให้พวกนักศึกษาดู เพราะว่าพอบริจาคไปแล้วมันไม่รู้คุณค่า และที่เบญจินดา

ผู้สัมภาษณ์ ออ...คุณบุญชัย เบญจกุล

ยรรยง ลูกน้องเขา...เขาบอกว่าท่านสนใจ เผื่อยังไงจะเอามาให้ท่านดู ผมบอกไม่เป็นไร ถ้ายังไงก็บอกแล้วกัน แต่คุณสุขุมโทร.ไปบอกเขา เขาบอกว่ายรรยงคุณอย่าไปเล่นหมดทั้งชุดซิ คุณเอามาแบ่งแล้วขยาย ผมอยากจะเล่นแล้วเอาเงินมาทำกุศลหรือจะเอาไปทำโชว์เฉยๆ ผมก็ยินดี

ผู้สัมภาษณ์ แลกเปลี่ยนกันหรือครับ ด้วยความเคารพนะผมว่า

ยรรยง ผมไม่ว่านะ...แต่ว่าของคุณจิตร ศิลปินแห่งชาติ ที่แกขายรูปละ 30,000 บาท

ผู้สัมภาษณ์ ที่แกเก็บฟิล์มไว้

ยรรยง แต่เป็นฟิล์มที่ทำด้วยกระดาษ ไม่ได้ทำด้วยกระดาษดิจิตอล

ผู้สัมภาษณ์ ออ...เป็นอย่างดี แล้วก็ต้นฉบับแท้ๆ

ยรรยง เท่าที่ดูนิ ต้นฉบับหมด ก็มันไม่ค่อยมีแล้ว

ผู้สัมภาษณ์ แล้วอาจารย์คิดว่าอยากจะให้การนิยมเรื่องของการถ่ายภาพขาวดำกลับมาใหม่อีกครั้งหรือไม่อย่างไร

ยรรยง ไอ้ความนิยมตอนนี้มันวกกลับมาแล้ว โดยเฉพาะประเทศจีน มีฟิล์ม 4x5 ขาวดำเยอะแล้ว แล้วราคาก็ต่างๆ กันแล้ว ถ้าเป็นกระดาษดิจิตอลรูปหนึ่ง สมมุติว่าเหรียญหนึ่งถ้าเป็นขาวดำในระบบเก่ารูปหนึ่งตั้ง 30,000 แพงกว่าอีก 3 เท่า ซึ่งเทียบกันแล้ว ส่วนเมืองไทยมีชมรมถ่ายภาพทางด้านขาวดำ แต่จะหาคนที่ล้างอัดขยาย ไม่มี

ผู้สัมภาษณ์ แสดงว่าที่บ้านของอาจารย์ มีห้องล้างอัดขยายอย่างสมบูรณ์แบบ

ยรรยง ถ้าผมพูดแล้วนะไม่มีใครไป แต่ก่อนมีห้องน้ำเป็นห้องขยายด้วย ไม่มีอะไรนิ ตรงไหนก็ทำได้ ล้างฟิล์มในแท็งซ์ หรือบางทีกลางวันก็เอาเข้าไปในตู้เสื้อผ้า ให้ภรรยาเขาปิดแล้วเราก็เขาไปนั่ง ก็แบบนี้ง่าย ตอนที่เป็นศิลปินแห่งชาติใหม่ๆ มีคนเยอะๆ จะขอไปดูห้องทำงาน มีคนหนึ่งไปดูแล้วก็ไปเลย เอ๊ะ..แต่ก่อนมีข้างบนมีห้องน้ำแต่ไม่ได้ใช้

ในด้านชีวิตและความเป็นอยู่ในปัจจุบันของอาจารย์ยรรยง โดยได้แสดงทัศนะไว้ว่า

ยรรยง เช้าขึ้นมาก็นอนพักผ่อน นอกจากที่ผมถ่ายรูปแล้วผมยังมีงานอดิเรกอยู่อีก 2 งาน จะต้องรดบอนไซ และรดน้ำต้นไม้ทุกเช้า ตั้งแต่ปี 19 มา

ผู้สัมภาษณ์ ทุกเช้ารดน้ำบอนไซ

ยรรยง ถ้าไม่รดก็จะตาย อยู่ในกระถางเล็ก แรกๆ ก็มีจำนวนเยอะ ต่อมาก็น้อยลง เพราะโดนขโมย เหลือไม่กี่ต้น ตอนนี้ก็ให้ภรรยาเป็นผู้รับผิดชอบ แล้วอีกอย่างหนึ่งเล่นมาตั้งแต่เด็ก คือการสะสมเหรียญวัตถุมงคล เหรียญพระ มีสะสมกว่าสามสี่พันเหรียญ

ผู้สัมภาษณ์ สะสมมาตั้งแต่เด็กแล้ว เป็นอย่างไร มีมูลค่าไหมครับ

ยรรยง บางอันก็มีมูลค่า

ผู้สัมภาษณ์ สูงขนาดไหนครับ

ยรรยง อย่างดีก็แค่หมื่น เพราะเหรียญของผมยังเป็นระยะใหม่อยู่ ของเก่าเราจะไม่เก็บ เพราะเราไม่รู้

งานอดิเรกอีกอย่างหนึ่งคือ การเลี้ยงสุนัขพันธุ์บางแก้ว ซึ่งมันติดผมมากเลย ซึ่งเหมือนกับเป็นลูกหลานเพราะว่าผมไม่มีหลาน ก็เลยเลี้ยงสุนัขเวลาไปไหน อย่างที่ไปเพชรบุรี โครงการแข่งอาจารย์คันทรีคลับ ก็เอาเขาไปสองตัวซึ่งเป็นลูก ตัวแม่ก็ให้เฝ้าที่พระประแดง เพราะว่าไม่เลี้ยงไม่ได้ พอเวลาไปทีขโมยก็จะเข้ามา

ผู้สัมภาษณ์ มีกี่ตัวครับ สุนัขที่บ้าน

ยรรยง 3 ตัว

ผู้สัมภาษณ์ ดุไหมครับ และเลี้ยงมากี่ปีแล้วครับ

ยรรยง พันธุ์บางแก้วมันดุน่าดู ตัวแม่ก็ตอนผมเกษียณนะ ทีแรกเลี้ยงอาร์เซลเซียลแต่ก่อนมันจะดุเอาไว้ขู่พวกที่จะย่องมาขโมย มันดุในบ้าน แต่เวลาคนเข้ามามันจะเล่นกับเขา เสร็จแล้ว พอระยะหลังก็เลี้ยงบางแก้ว แต่ก็ไม่รู้สรรพคุณมัน คนถ้าไม่แน่จริงอย่าไปเลี้ยงมัน เสร็จแล้วตอนเกษียณก็ต้องอยู่บ้านคนเดียวเพราะภรรยาเขายังต้องอยู่แบงค์อีกตั้ง 5 ปี ลูกเต้าก็ไปทำงานกันหมด เขาก็บอกว่าป่าอยู่คน

เดียว พอดีมีลูกค้าของแบงค์แถวสาขาพระประแดงเขาเพาะพันธุ์ขายอยู่ เขาให้ผมไปดูก็เลยไปดู ผมประทับใจว่าตัวนี้น่ารักดี ที่ไหนได้เอามาเลี้ยงจอมแสบเลย

ผู้สัมภาษณ์ แสบอย่างไรครับ

ยรรยง ตู้ที่เป็นไม้มันเล็มหมดเลย รองเท้ามันก็กัด

ผู้สัมภาษณ์ แล้วมันกัดเราไหมครับ

ยรรยง แต่กับภรรยาผมมันขู่ เพียงแต่แยกเขี้ยวใส่ แต่ก็ต้องเมตตามัน เพราะเวลามันกินอาหาร มันน่าสงสาร

ผู้สัมภาษณ์ แล้วคนแถวนั้นเขาเลือกสุนัขพันธุ์บางแก้วไหม

ยรรยง ที่เพชรบุรี เขาเลี้ยงจนข้างบ้านเขาเป็นพิพากษาขัดใจกัน เขาก็ไม่ยอม เขาถือตัวพันธุ์บางแก้วมันแปลกอยู่อย่างหนึ่ง คือ ถ้าไม่เข้าเขตบริเวณบ้านเราเขาก็จะเห่า แม้จะเคยชิน ก็คงยังเห่า ภรรยาของผมก็ไม่อยากให้ผมไปมีเรื่องกับเขา

ผู้สัมภาษณ์ ที่บ้านอาจารย์เป็นสวนใช่ไหมครับ

ยรรยง ที่เพชรบุรีเป็นที่จัดสรรครับ เป็นโครงการ

ผู้สัมภาษณ์ จัดสรรอยู่พื้นที่อะไรครับ

ยรรยง อำเภอแก่งกระจาน มี 2 ไร่ มีปลูกต้นไม้ เพราะภรรยาผมก็ชอบปลูกต้นไม้

ผู้สัมภาษณ์ แล้วที่อยู่กรุงเทพล่ะครับ

ยรรยง เป็นบ้าน เป็นที่ธรณีสงฆ์ แต่ว่าให้เช่าแล้วเราก็เช่า

ผู้สัมภาษณ์ แต่สุดท้ายแล้ว ก็จะคิดว่าจะกลับไปอยู่เพชรบุรีหรือเปล่าครับ

ยรรยง ก็ไปๆ มาๆ เพราะห่วงลูก

ผู้สัมภาษณ์ ลูกอยู่ที่ไหนครับ

ยรรยง ลูกอยู่ที่พระประแดงครับ เพราะต้องดูแลมัน มันไม่รู้จักโตไง เรื่องอาหาร เรื่องเสื้อผ้า อย่างลูกชายคนที่ 2 ตำแหน่งเขาดี เคยว่าถามเงินตั้งเท่านี้แล้ว หน้าที่แค่นี้รีดเสื้อใส่ไม่อายลูกน้องเขาบ้างหรือลูก เขาบอก่ว่าแม่ไม่เป็นไร เพราะความขี้เกียจของเขา แม่เลยต้องรีดแบบดีๆ ให้

ผู้สัมภาษณ์ ที่บ้านก็มีลูกชาย ลูกสาว 2 คนหรือครับ

ยรรยง เปล่า...ลูกชาย 2 คน คนโต 40 กว่าแล้ว จบเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ ครับ ทางวิศวะ ลูกชายจบปริญญาโทบริหารจากเอแบค แล้วไปต่อโทที่อังกฤษอีก คนที่ทำงานดีๆ ที่ แบงค์สแตนดาต ชาเตอร์ มีลูกสาวเป็นหลงมาหนึ่งคน ก็เลี้ยงเขามาตอนนี้ก็ 30 กว่าแล้ว อยู่แบงค์ชาติ ทำงานด้านไอที ก็ไปได้สวย ก็ไม่ต้องเป็นห่วงใครแล้ว

ผู้สัมภาษณ์ ทั้ง 3 คนนี้ ยังอยู่บ้านเดียวกันหรือครับ อยู่ด้วยกันกับพระแม่หมดเลยหรือครับ

ยรรยง ใช่ครับ...ก็ต้องดูแลเขาด้านอาหาร ด้านเสื้อผ้า แต่คนโตเขาไม่ประสบความสำเร็จทางด้านธุรกิจแต่ก็พอไปได้ เราก็ช่วยเหลือเขา แต่ลูกชายคนที่ 2 กับลูกสาวคนที่ 3 ก็พอไปได้

ผู้สัมภาษณ์ แล้วทำไมต้องไปอยู่เพชรบุรีล่ะครับ

ยรรยง เพราะว่าตอนนี้ ภรรยาเขาอยากจะได้ที่สักแปลง เป็นที่พักผ่อนเขาจะได้ปลูกต้นไม้ บังเอิญไปเจอโครงการนี้พอดี เป็นที่ที่ร่มเย็น อีกอย่างหนึ่งหลังจากที่ไปอยู่เป็นอาทิตย์ๆ ผมก็มีการตรวจสุขภาพทุกปี ปีนั้นพอรุ่งขึ้นอีกวันหนึ่ง ผมก็ไปตรวจสุขภาพ หมอเขาก็สนใจว่าผมไปทำอะไรมา ทำไมหัวใจผมเต้นดีขึ้น เลือดอะไรดีหมด ผมก็เลยบอกคุณหมอว่า ผมไปพักบ้านนอกมาครับ เพราะเช้าๆ ไปเดินบรรยากาศดี ไม่มีฝุ่น หมอก็ถามว่ายังไปถ่ายภาพไหม ผมก็เลยตอบว่าเย็น พระอาทิตย์ตกผมก็จะไปถ่าย ผมไปไหนก็จะมีกล้องไปตลอด แม้กระทั่งตอนเล็กๆ ก็ยังติดกล้อง

ผู้สัมภาษณ์ คู่ชีพหรือครับ

ยรรยง เพราะว่ามีคนถาม ผมบอกว่าใช่ผมรักกล้องผม ผมรักมากกว่าภรรยานะ เมียผมก็นั่งอยู่ตอนนั้น มันก็จริงอ่ะ เวลาไปต่างจังหวัด เวลาผมนอนผมก็ต้องเอากล้องมากอด หรือไม่ก็ต้องไว้หัวนอน เขาบอกทำไม ก็กลัวมันหายอ่ะ เวลาผมไปถ่ายรูป ภรรยาผมก็จะไม่ตามไป เพราะเขารู้ว่าผมไปถ่ายรูป บางทีผมนั่งรอเสือลงมากินน้ำ ผมนั่งอ่านนิยายจบไปเล่มหนึ่งแล้วยังไม่ได้ถ่ายเลย

ผู้สัมภาษณ์ ภรรยาของอาจารย์ทำงานอะไรมาก่อนครับ

ยรรยง ก็อยู่ธนาคารทหารไทย

ผู้สัมภาษณ์ แล้วเขาทำด้านไหนครับ

ยรรยง เขาดูแลด้านการเงิน เป็นแคชเชียร์ครับ

ผู้สัมภาษณ์ เกษียณแล้วเหมือนกัน ? ธนาคารทหารไทยมีบำนาญไหมครับ

ยรรยง ไม่ให้

ผู้สัมภาษณ์ ดูแล้ว ก็ถือว่าอาจารย์ประสบความสำเร็จในทุกๆ ด้านครับ ทั้งครอบครัว ชีวิตการงาน แล้วก็ผลงานส่วนตัว มีชื่อเสียงแล้วก็ทำในสิ่งที่ตนรัก ฉะนั้น ก็ถือว่า อาจารย์คงไม่มีปัญหาอะไรเลย โดยดูรวมๆ แล้ว ไม่มีปัญหาเลยใช่ไหมครับ

ยรรยง ไม่มี เว้นแต่เรื่องสุขภาพ ความจำก็เริ่มไม่ค่อยดี พูดแล้วมักจะผิด วันนั้นไปหาหมอที่เป็นหลาน เขาบอกว่ายังไม่เป็นโรคความจำเสื่อม

ผู้สัมภาษณ์ คงจะสุดท้าย อาจารย์มีอะไรจะฝากไปถึงคนในแวดวงเดียวกับอาจารย์ (วงการถ่ายภาพ) คิดว่าอยากจะฝากอะไรบ้างครับ

ยรรยง ก็ในแวดวงของผมนะครับ ถ้าเป็นรุ่นเดียวกันก็คงไม่มีอะไร ต่างคนต่างมีแนวเป็นของตัวเอง แต่อยากจะฝากถึงคนรุ่นใหม่ไว้ หรือน้องๆ ที่สนใจด้านการถ่ายภาพให้มีศิลปะเกี่ยวกับด้านการถ่าย ปัจจุบันกล้องดิจิตอลราคาตั้งแต่ 4,000 – 5,000 บาท จนถึง 10,000 – 100,000 บาท มันจะสร้างผลงานให้มีศิลปะได้ทั้งนั้นนะครับ แต่ขอให้มีแนวคิดสร้างสรรค์ มุมมองของตนเอง อย่าไปลอกเลียนของคนอื่น ในขณะเดียวกันก็ต้องศึกษาผลงานของรุ่นพี่หรือว่าผู้ที่มีผลงานที่สนใจว่าเขาทำงานอย่างไร แล้วเรามาผสมผสานหรือมาปรับปรุง พัฒนาให้มีคุณภาพยิ่งๆ ขึ้น อย่ามีกล้องสำหรับถ่ายเล่น ควรจะมองว่าสถานที่ที่น่าสนใจประทับใจ ก็ควรจะถ่ายไว้บ้าง เพราะว่าถ้าถ่ายระหว่างเพื่อนฝูงและครอบครัว มันก็จะเป็นประวัติศาสตร์ต่อไปเฉพาะครอบครัวเว้นแต่ว่าบุคคลผู้นั้นจะมีชื่อเสียงขึ้น แต่ถ้าเป็นสิ่งแวดล้อมโบราณสถาน ชีวิตความเป็นอยู่ของคนต่างๆ ถ้าเราถ่ายไปแล้วมันจะไปหยุด เหตุการณ์ของภาพนั้น ต่อไปอาจจะเป็นภาพประวัติศาสตร์หรือมีค่าทางศิลปะภาพถ่ายได้ ผมก็มีเพียงเท่านี้ครับ



ภาพ อาจารย์ยรรยง โอฬาระชิน ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ มศว

ประสบการณ์และการดำเนินชีวิตของ โกวิท เอนกชัย



ภาพ อาจารย์โกวิท เอนกชัย ที่บ้านพัก

สาธิต ทิมวัฒนบรรเทิง ได้สัมภาษณ์อาจาจารย์โกวิท เอนกชัย ณ หมู่บ้านบัวขาว ถนนรามคำแหง เขตมีนบุรี กทม เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2553 โดยมีข้อมูลและรายละเอียดดังต่อไปนี้

ในวันที่ไปสัมภาษณ์ผู้วิจัยไม่ได้ติดต่ออาจารย์ไว้ก่อนเพราะไม่มีเบอร์โทรศัพท์ แต่มีที่อยู่ที่ได้จากหนังสือของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ที่จัดพิมพ์หนังสือศิลปินแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ไว้ จึงได้ใช้วิธีการไปหาที่บ้านโดยที่ไม่ได้บอกล่วงหน้า แต่เมื่อไปถึงหมู่บ้านบัวขาวก็เป็นช่วงเวลาอาหารกลางวัน จึงได้แวะร้านอาหารด้านหน้าหมู่บ้าน ซึ่งในระหว่างรับประทานอาหารก็ใช้วิธีพูดคุยกับแม่ค้าขายอาหารตามสั่งอยู่นั้น ก็ได้คำตอบว่ามีอาจารย์คนหนึ่ง ซึ่งมักจะมีฝรั่งมาเยี่ยมเยือนอยู่เสมอมา และถึงวันนี้อาจารย์ท่านนั้นก็ได้ผูกปิ่นโตไว้กับคนข้างบ้านอยู่ด้วยเช่นกัน จึงทำให้ผู้วิจัยมั่นใจว่าต้องเป็นอาจารย์โกวิทอย่างแน่นอน และเมื่อไปถึงหน้าบ้านอาจารย์ที่มีต้นไม้เลื้อยปกคลุมอยู่หน้าบ้าน ซึ่งเป็นต้นไม้นานาพรรณ ซึ่งในขณะนั้นอาจารย์โกวิทก็กำลังเดินอยู่ภายในบ้านพอดี ด้วยอาการมือสั่นและตัวสั่น ซึ่งทราบต่อมาว่าอาจารย์ได้ป่วยเป็นโรคพากินสันอยู่ แต่อาจารย์ก็ยินดีจะให้สัมภาษณ์ด้วยการเปิดประตูและเชื้อเชิญให้ผู้วิจัยได้เข้าไปสัมภาษณ์ โดยมีข้อมูลและประสบการณ์จากเรื่องเล่าไว้ดังนี้

ด้วยความผิดหวังนีวิตหลายต่อหลายครั้ง จึงทำให้อาจารย์มีชีวิตที่ผกผันเป็นอย่างยิ่ง โดยได้เริ่มเข้ากรุงเทพฯ เพื่อมาแสวงหาความรู้ด้วยความเชื่อมั่นในสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียงในประเทศไทย โดยได้มาเรียนที่โรงเรียนอำนวยศิลป์ ฝั่งพระนคร แล้วต่อมาก็มาสอบเข้าเรียนต่อที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยเลือกเรียนคณะสถาปัตยกรรม แต่เรียนอยู่ได้ 3 ปี ก็ต้องถูกออกด้วยเหตุจากการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่ แต่อาจารย์ไม่สามารถปรับตัวได้ทันตามหลักสูตรนั้น จึงได้ใช้เวลาว่างอยู่เป็นเวลา 3 ปี จึงมาเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยศิลปากรในคณะมัณฑนศิลป์ เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วได้ไปสอนหนังสือที่วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพอยู่ 2 ปี โดยได้เล่าว่า



ภาพ บรรยากาศภายในบ้านอาจารย์โกวิท เอนกชัย

ผู้สัมภาษณ์ คราวนี้อาจารย์เคยคิดไหมว่าทำไมชีวิตมันเปลี่ยนมากเลยน่ะ จากนักศึกษา....

โกวิท ก็คาดคิดไม่ถึงครับ แต่...ได้เรียนรู้ก็ดีครับ ความผิดหวังผิดพลาดไม่ได้เป็นเรื่องเลวร้ายอะไร ถ้าเรารู้จักแก้ไขน่ะครับ ความผิดพลาดผิดหวังจะเป็นทุกข์แสนสาหัสต่อเมื่อเราไม่คิดแก้....ต่อจากนั้นอายุ 29 ผมก็ไปบวชครับ ไปบวชจากแรงผลักดันของความทุกข์ที่ผิดหวังในหลายๆ เรื่อง

ผู้สัมภาษณ์ นั้นๆ คือประเด็นในการบวช ผิดหวังมาหลายเรื่องใช่ไหมครับ จากการผิดหวังในหลายเรื่อง

โกวิท เรื่องถูกออกจากมหาวิทยาลัยด้วย แล้วก็...อะไรมันเปลี่ยนแปลงหมด อย่างคาดไม่ถึงครับ ที่คาดถึงก็มีครับ เช่น เรารู้สึกว่าเราได้ทำดีที่สุดแล้ว

ผู้สัมภาษณ์ แต่ว่า...บวชที่สวนโมกขฯ แค่ 4 ปีใช่ไหมครับ

โกวิท อยู่ติดต่อกัน 4 ปีครับ

ผู้สัมภาษณ์ แต่นอกนั้นอยู่วัดอื่นๆ

โกวิท ครับ...อยู่วัดอื่นๆ ครับ แล้วก็ไปธุดงค์บ้าง จึงทำให้ผมเข้าใจสังคมไทยขึ้นทีละน้อยๆ แต่ก่อนไม่เข้าใจครับ เช่น คนไทยเหยียดกันเอง

แต่แล้วชีวิตได้พลิกผัน โดยได้ไปบวชอยู่ที่จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นบ้านเกิด แล้วระยะเวลาต่อมาได้ย้ายมาที่สวนโมกขพลาราม โดยตั้งใจไว้ว่าจะบวชแบบชั่วคราว แต่ด้วยความรักในธรรมชาติ เมื่อไปอยู่แล้วเกิดความหลงใจอย่างจับใจ รวมเวลาที่บวชอยู่ 16 ปี โดยเริ่มบวชเมื่ออายุได้ 29 ปี โดยได้เล่าถึงประสบกาณณ์ในช่วงเวลาที่บวชไว้ว่า

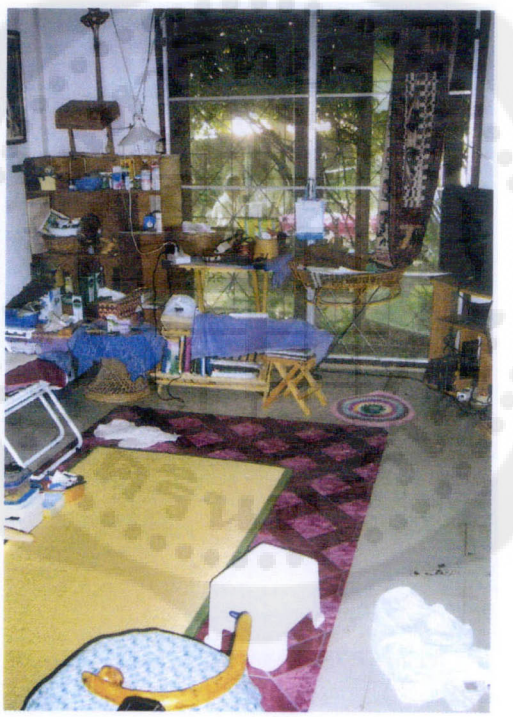

ภาพ บ้านอาจารย์โกวิท เอนกชัย ที่หมู่บ้านบัวขาว มีนบุรี

ผู้สัมภาษณ์ แล้วตอนที่ระหว่างที่บวช ทำอะไรบ้างครับ ทำกิจวัตรอะไรบ้างครับ ที่เป็นพระ

โกวิท เขียนรูปในสิ่งที่เรียกว่าโรงมหรสพทางวิญญาณครับ

ผู้สัมภาษณ์ เขียนรูปเกี่ยวกับโรงมหรสพในวิญญาณ เขียนไปกี่ภาพครับ

โกวิท เขียนไปจำนวนหนึ่งครับ ไม่มากไม่มาย แต่ว่าเป็นภาพไม่ได้เขียนเองครับ เป็นภาพที่คัดลอกจากสมุดข่อยโบราณครับ ขึ้นบนฝาผนังครับ เพื่อเป็นวัตถุที่ต้องการศึกษาของประชาชนและนักเรียน นักศึกษา

ผู้สัมภาษณ์ แล้วผลงานชุดนั้นอยู่ที่ไหนครับ

โกวิท ขณะนี้ก็ยังอยู่ครับ แต่สึกกร่อนไปบ้างแล้ว เห็นได้ข่าวมีการซ่อมแซมอยู่ครับ

ผู้สัมภาษณ์ แล้วหลังจากที่สึกมาแล้วอาจารย์ไปทำอะไรต่อครับ สึกจากพระ

โกวิท สึกจากพระมาแล้ว ก็ไม่ได้ทำอะไรเป็นชิ้นเป็นอันครับ เขียนรูปเล่นบ้างอะไรบ้าง

ผู้สัมภาษณ์ อยู่กี่ปีครับ

โกวิท อีก 10 กว่าปีครับ

ผู้สัมภาษณ์ ระหว่างสึกไปแล้ว อีก 10 กว่าปี ก็ทำอะไรไปหลายๆ อย่าง เขียนรูปบ้างอะไรบ้าง

โกวิท จะเรียกว่าทำจริงจังก็ไม่ได้ครับ ทำตามใจชอบครับ ไม่เป็นชิ้นไม่เป็นอันครับ

ผู้สัมภาษณ์ แล้วก็...ช่วงไหนครับที่มาเริ่มเขียนบทกวี

โกวิท เออ...มันเป็นไปตามจังหวะของมันครับ

ผู้สัมภาษณ์ จังหวะไหนครับที่เขียนเกี่ยวกับวรรณกรรม วรรณศิลป์

โกวิท พูดลำบากครับ...ก็อยู่ว่างๆ ไม่รู้จะทำอะไร ก็เลยเขียน เดินทางท่องเที่ยวไปบ้างครับ ก็ได้แรงดลใจจากเพื่อนฝูงบ้างอะไรอย่างนี้

ผู้สัมภาษณ์ เพื่อนฝูงดลใจอย่างไรครับ

โกวิท อย่างคุณเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เขาสนิทกับผมน่ะครับ เห็นเพื่อนเขียน ก็เขียนบ้าง ทำนองนั้นแหละ

ผู้สัมภาษณ์ ออ...เขียนตามที่เพื่อนเขียน เขียนตามเขาบ้างอะไรว่าไป แล้วเขียนผลงานชิ้นแรกที่ทำชื่อเสียงให้คือชิ้นไหนชุดไหนครับ

โกวิท อันนี้ผมไม่ทราบจริงๆ ว่ามีชื่อเสียงหรือไม่มี แต่ก็เป็นงานหนังสือเสียมากกว่าครับ

ผู้สัมภาษณ์ หนังสือเรื่องอะไรครับ

โกวิท ออ...เพลงปราโมทย์ของเซ็นครับ เป็นเล่มแรกในชีวิตครับ



เพลงปราโมทย์ของเซ็น (2513)

ผู้สัมภาษณ์ ซึ่งอาจารย์เขียนขึ้นมาเองเลย

โกวิท เนื่องจากผมต้องคัดภาพดีๆ ขึ้นบนผนังน่ะครับ ตามคำสั่งของท่านอาจารย์สวนโมกขฯ

ผู้สัมภาษณ์ คือใครครับ

โกวิท ท่านพระพุทธทาสภิกขุครับ

ผู้สัมภาษณ์ ท่านพระพุทธทาสภิกขุให้อาจารย์เขียนภาพตกแต่งฝาผนัง

โกวิท เพื่อเป็นวัตถุของการศึกษาครับ

ผู้สัมภาษณ์ ฝาผนังที่โบสถ์หรือว่าที่ไหนครับ

โกวิท ไม่ครับ...เรียกกันเล่นๆ ว่าเป็นโรงหนังครับ
เป็นอาคารสร้างขึ้นโดยเฉพาะครับ

ผู้สัมภาษณ์ เป็นผนังปูนอย่างนี้หรอครับ แล้วอาจารย์ใช้อะไรเขียนครับ

โกวิท ออ...ก็พู่กันสีพลาสติก แล้วก็วัตถุอื่นๆ เท่าที่หาได้ในท้องถิ่น

ผู้สัมภาษณ์ ซึ่งภาพเขียนชุดนั้น ต่อมาก็มาเป็นหนังสือใช่ไหมครับ ชื่อว่าหนังสืออะไรครับ

โกวิท หลายชื่อครับ แต่ส่วนใหญ่ผูกโยงอยู่กับสมุดข่อย ภาพเขียนสมุดข่อยโบราณครับ เราก็ผูกเป็นปริศนาธรรมเล็กๆ ไว้

ผู้สัมภาษณ์ ออ...ฉะนั้น ภาพเขียนที่เป็นแนวคิดของท่านอาจารย์พุทธทาส ก็ยังอยู่ที่สวนโมกขฯ ใช่ไหมครับ ทุกวันนี้ก็ยังอยู่

โกวิท ผู้ที่ไปหนเดียว อาจจะไม่สังเกตเห็น มันมีเนื้อที่ว่างระหว่างชั้นหนึ่งกับชั้นสอง เป็นภาพ

ผู้สัมภาษณ์ แล้วก็หลังจากที่สึกออกมา ระหว่างสิบปีก็เขียนหนังสือไป อะไรไปแล้วก็มาเป็นเพื่อนสนิทกับอาจารย์เนาวรัตน์ใช่ไหมครับ

โกวิท คุณเนาวรัตน์ก็บวช แล้วเขาก็ไปสวนโมกขฯ ครับ

ผู้สัมภาษณ์ เขาบวชด้วยกันหรือครับ ไปเจอกันที่นั่นหรือครับ

โกวิท จำพรรษาอยู่ด้วยกันครับ ก็เลยได้สนิทสนมกัน

ผู้สัมภาษณ์ อาจารย์เนาวรัตน์บวชอยู่กี่ปีครับ

โกวิท นี่...ผมไม่ทราบแน่ชัดน่ะครับ แต่ตอนลงไปเป็นช่วงสั้นๆ ครับ และเขาสนใจเรื่องจิตรกรรมด้วยน่ะครับ ก็เลยสนิทคุ้นเคยกันมาตั้งแต่วันนั้นครับ

ผู้สัมภาษณ์ เมื่อสึกออกมาแล้ว อาจารย์เนาวรัตน์ก็สึก อาจารย์เองก็สึกออกมาใช่ไหมครับ ช่วงหลังนี่อาจารย์ก็สึก แล้วอาจารย์ก็มาเขียนหนังสือ

โกวิท ครับ...หนังสือนั้นเขียนเรื่อยๆ ครับ เป็นการบันทึกบ้างอะไรบ้าง งานแปลมีบ้างเล็กน้อยครับ

ผู้สัมภาษณ์ แปลภาษาอะไรครับ

โกวิท แปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยครับ แต่ว่ามีจำนวนไม่มากน่ะครับ

ผู้สัมภาษณ์ ทราบว่าอาจารย์มีบทวรรณศิลป์หลายเล่มใช่ไหมครับ อาจารย์มีแนวคิดอย่างไร

โกวิท ประมาณ 60 เล่มได้ครับ ส่วนใหญ่หนังสือพิมพ์จากเล็คเชอร์ครับ

ผู้สัมภาษณ์ พิมพ์จากเล็คเชอร์แล้วก็ถอดเทปมา

โกวิท มันจะมีจำนวนค่อนข้างมาก

ผู้สัมภาษณ์ แล้วตอนนี้ในการที่จะเริ่มเขียนงานสักเรื่อง ในการเขียนตัวหนังสือ อาจารย์มีแนวคิดอย่างไรในการเขียนหนังสือ

โกวิท ก็ถ่ายทอดความรู้สึกที่ดีงาม ทางด้านศาสนาให้แก่เยาวชนรุ่นหลัง



ภาพ อวโลกิเตศวร

ผู้สัมภาษณ์ อันนี้เป็นหลักเลยหรือครับ

โกวิท เป็นหลักเลยครับ...

ผู้สัมภาษณ์ เอาศาสนาเป็นตัวตั้งก่อน

โกวิท เนื่องจากท่านอาจารย์ผู้ใหญ่ท่านใจกว้าง ดังนั้น มีศาสนาอื่นมาเจือปนด้วยครับ ไม่ได้รังเกียจเหยียดหยามกันและกัน

ผู้สัมภาษณ์ หมายความว่าตัวของอาจารย์เองเป็นพุทธศาสนา แต่ว่าก็ให้ความสำคัญและสนใจในศาสนาอื่นด้วยเช่นกัน

โกวิท เรียกว่าโปรโมทให้กับศาสนธรรมครับ ทุกๆ นิกายที่ดีงาม ที่ประชาชนยอมรับน่ะครับ

ผู้สัมภาษณ์ อืม...ก็คือเปิดใจกว้าง ฉะนั้น ในการเขียนวรรณกรรมทุกครั้งไปน่ะครับ วรรณกรรมก็ดีหรือจะเป็นกวีนิพนธ์ บทความ นวนิยาม อาจารย์ก็จะมีหลักเกี่ยวกับการ โดยมีศาสนาเป็นตัวตั้ง

โกวิท ใช่แล้วครับ...

ผู้สัมภาษณ์ เพราะว่าระหว่างที่อาจารย์บวชเป็นพระอยู่ที่สงขลา โดยเฉพาะที่สวนโมกขฯ อาจารย์ได้ศึกษาเกี่ยวกับธรรมะเป็นอย่างมากใช่ไหมครับ

โกวิท เกือบจะเรียกได้ว่าเป็นชีวิตจิตใจได้เลยครับ

ผู้สัมภาษณ์ แล้วศึกษาโดยวิธีการอย่างไรครับ ศึกษาอะไรบ้างครับ

โกวิท ผ่านทางพระคัมภีร์ของโบราณบ้าง แล้วก็พบบุคคลสำคัญๆ

ผู้สัมภาษณ์ เช่นใครครับ

โกวิท เช่น ท่านอาจารย์สุลักษณ์ บ้าง จำไม่หมดครับ เพราะว่าชอบข้อเขียนของใครก็จะไปหาท่านผู้นั้นครับ

ผู้สัมภาษณ์ ระหว่างที่เรียนหนังสืออยู่ที่คณะมัณฑนศิลป์ ช่วงนั้นอาจารย์มีแนวคิดแบบนี้บ้างไหม

โกวิท ผมมีแนวคิดกลับขั้วกันเลยครับ
งานมัณฑนศิลป์เป็นงานลวกๆ ครับ เป็นงานที่ทุ่มเทให้กับความสิ้นเปลืองมาก ไม่ได้ทำให้มนุษย์ดีขึ้น แต่ผมกลับเห็นว่างานตกแต่งที่ดีกลับเรียบง่าย สิ้นเปลืองน้อย ซึ่งมันเข้ากับศาสนธรรมได้ดีครับ

ผู้สัมภาษณ์ จึงทำให้อาจารย์ได้ค้นพบตัวเอง ว่า เราสนใจในพระพุทธศาสนาแล้วก็...

โกวิท จริงๆ ไม่ได้ทุ่มเทให้กับมันมากน่ะครับ แต่เนื่องจากเป็นชีวิตประจำวัน เหมือนรับราชการให้พระพุทธเจ้า

ผู้สัมภาษณ์ ความหมายเป็นอย่างไรครับ รับราชการให้พระพุทธเจ้า

โกวิท คือทำงานเหมือนข้าราชการครับ ที่เข้ามาแต่งตัวเขียนหนังสือ เหมือนเจ้าพนักงานไปทำราชการอะไรทำนองนั้นนะครับ ผมเปรียบเปรยไปนะครับ จริงๆ แล้วคือการใช้ชีวิตในวิถีทางของศาสนธรรม หลักอหิงสาไม่เบียดเบียนใครครับ มันเข้ามาสู่วิถีชีวิตเองโดยอัตโนมัติ ไม่ได้คุยโตน่ะครับ แต่ศาสนาเป็นสิ่งที่ลึกซึ้งจริงๆ ตามที่ผมเข้าใจครับ ตลอดเวลาที่บวชและเฝ้าอยู่ก็ซาบซึ้งในแนวทางของศาสนาแทบทุกศาสนา บังเอิญผมมีพี่น้องเป็นมุสลิมด้วย

อาจารย์ได้ให้ความสำคัญกับหลักศาสนาในทุกศาสนา ถึงแม้ครอบครัวจะเป็นพุทธศาสนามาโดยกำเนิด แต่ก็ยอมรับว่าอาจจะมีเครือญาติที่เป็นมุสลิมอยู่บ้าง ซึ่งบ้านเกิดของอาจารย์อยู่ที่จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นดินแดนที่มีการผสมผสานวัฒนธรรมอยู่ด้วยเช่นกัน โดยได้กล่าวถึงความผูกพันธ์กับพี่น้องชาวมุสลิมไว้ว่า

โกวิท ตอนนั้นเป็นปีที่ต้นกล้วย อะกุลมาล เป็นประธานมุสลิมโลกน่ะครับ แล้วแม่ทัดน่ะเป็นพุทธ พ่อเขาเป็นมุสลิมครับ ในปีนั้นไทยกับมาเลย์ดีกันมากครับ

ผู้สัมภาษณ์ ช่วงนั้นเหรอครับ ประมาณปี พ.ศ.อะไรครับ

โกวิท พ.ศ.เท่าไหร่ จำไม่แม่นครับ แต่เป็นปีที่ต้นกล้วย อะกุลมาล เป็นประธานมุสลิมโลก



ภาพ บรรยากาศในบ้านอาจารย์โกวิท เอนกชัย

โดยที่อาจารย์มีหนังสือที่นำสู่สายตาประชาชนอยู่ในขณะนี้นั้น รวมแล้วประมาณ 60 กว่าเล่ม ซึ่งเป็นผลงานที่อาจารย์เขียนขึ้นเอง รวมทั้งจากการถอดเทปการบรรยายในสถานที่ต่างๆ โดยจะเป็นผลงานที่ผ่านการถอดเทปเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งทุกวันนี้อาจารย์ก็ยังทำหน้าที่เขียนหนังสืออยู่ แต่ลดน้อยลงไปบ้าง โดยได้กล่าวว่า

โกวิท เนื่องจากป่วยเป็นโรคพากินสัน เขียนเรื่องยาวๆ เขียนไม่ได้แล้วครับ ไว้เขียนซ็อดโน็ตได้ สั้นๆ ได้ครับ

ผู้สัมภาษณ์ แล้วผลงานทั้งเขียนด้วยลายมือเอง ที่ถอดเทปมา บัดนี้ได้เผยแผ่ไปทั่วประเทศไทย

โกวิท ออ...นี่เป็นงานของสำนักพิมพ์ครับ
เขาก็ต้องจัดการเรื่องนี้ครับ ผมไม่ต้องทำอะไรเลยครับ

ผู้สัมภาษณ์ ฉะนั้น มาถึงวันนี้แล้วเนี๊ยะ เขียนน้อยลงใช่ไหมครับ หรือไม่ได้เขียนเลย

โกวิท เขียนน้อยลงครับ

เนื่องจากอาจารย์ได้ป่วยเป็นโรคพากินสัน จึงทำให้วิถีการดำเนินชีวิตของอาจารย์ย่อมเปลี่ยนแปลงไป โดยได้กล่าวไว้ว่า

ผู้สัมภาษณ์ แล้วกิจวัตรประจำวันของอาจารย์ช่วงนี้ทำอะไรครับ แต่ละวันอาจารย์ทำอะไรบ้าง ตั้งแต่เช้ายันเย็นเลยครับ

โกวิท ก็ตามใจฉันเสียมากกว่า นึกจะเขียนก็เขียนครับ ไม่มีเรื่องเข้ามาในจิตใจก็...จดย่อไว้ก่อนครับ

ผู้สัมภาษณ์ เรื่องที่เข้ามาในจิตใจของอาจารย์ มักจะเป็นเรื่องอะไรครับ

โกวิท เรื่องที่เข้ามาในจิตใจก็จะเป็นเรื่องของชีวิต ความทุกข์ทรมานของเพื่อนมนุษย์ เพื่อนฝูงที่ประสบชะตากรรมอะไรแบบนี้น่ะครับ สิ่งเหล่านี้แวดล้อมให้ผมรู้สึกอยากจะเขียน

จากสถานการณ์บ้านเมืองที่ไม่สงบสุขจากเหตุการณ์ที่ราชประสงค์ที่ผ่านมานั้น ได้ส่งผลต่ออารมณ์และความรู้สึกของอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง โดยได้สะท้อนความรู้สึกว่า

โกวิท ล่าสุด...ที่ฆ่ากัน พี่น้องกันเองอ่ะครับ ในเรื่องชวนสลด คิดว่าทุกชีวิตคล้ายๆ กัน

ผู้สัมภาษณ์ เรื่องที่เกี่ยวกับ...

โกวิท มันคำถามหลักเพราะว่า...ทำไมต้องฆ่ากันด้วย แล้วไม่ได้อะไรขึ้นมาเลยจากการสูญเสียชีวิต

ผู้สัมภาษณ์ อันนี้หมายถึงเหตุการณ์ที่ไหนครับ

โกวิท ช่วงที่เกิดการเคลื่อนไหวอย่างรุนแรงนั้น เออ...ชวนสลดเหมือนที่เราเห็นพี่กับน้องฆ่ากันเองน่ะครับ

ผู้สัมภาษณ์ หมายถึงเหตุการณ์ที่ราชประสงค์ใช่ไหมครับ

โกวิท ครับ...

ผู้สัมภาษณ์ อาจารย์เห็นภาพเหตุการณ์แล้วรู้สึกสลดใจมากใช่ไหมครับ

โกวิท ไม่ตกใจครับ เพราะว่า...ผมเคยอยู่ในเหตุการณ์หลายครั้งมาแล้วครับ

ผู้สัมภาษณ์ ที่ไหนบ้างครับ

โกวิท 18 ตุลาฯ ก็หนหนึ่ง ผมไม่ลงไปเองอ่ะน่ะ เพียงแต่ร่วมด้วย ติดตามข่าว ประสบการณ์ทางการเมืองไม่พอครับ ที่ถูกหลอกได้ง่าย แต่ก็ไม่ได้ทอดทิ้งข่าวคราว แสดงความไม่เห็นด้วยกับวิธีรุนแรง

ผู้สัมภาษณ์ เหตุการณ์ที่อาจารย์เห็นจากการที่คนไทยฆ่ากันเอง อาจารย์ได้เขียนหนังสืออะไรเกิดขึ้นมาบ้างหรือเปล่าครับ ได้เขียนอะไรบ้างขึ้นไหม แต่งอะไรขึ้นบ้างไหม

โกวิท ส่วนใหญ่...เป็นความรู้สึกส่วนตัวน่ะครับ ไม่อาจนำไปเป็นหลักวิชาการได้ ความรู้สึกส่วนตัวคือ...คล้ายๆ ว่าอันนี้ไม่น่าปรารถนา อันนี้ไม่ดี เป็นการ

วิพากวิจารณ์แบบไม่ได้กลั่นกรอง แต่ก็ออกมาจากใจมนุษย์คนหนึ่งที่ไม่นิยมทางความรุนแรง ผมเชื่อว่าคนส่วนใหญ่ไม่นิยมความรุนแรง แต่ว่าการแสดงออกอาจจะไม่พอ อย่างเขาวิจารณ์สงฆ์ไทยน่ะครับ ว่ามีการแสดงออกน้อยไปหน่อยครับ บทบาที่จะขับเคลื่อนรถของสันติภาพให้มันเด่นชัดขึ้น สถาบันสงฆ์กลับเฉยเมย พูดอย่างนี้พระอาจจะโกรธก็ได้ครับ แต่เป็นเรื่องจริง

ผู้สัมภาษณ์ หมายความว่าสถาบันสงฆ์ ควรจะมีบทบาทมากกว่านี้ ควรจะออกมาเป็นรูปแบบไหนครับ

โกวิท ผมเองไม่ใช่นักคิด นักวิชาการน่ะครับ ตอบให้เป็นหลักเป็นเกณฑ์ไม่ได้ครับ แต่... สันติวิธีก็ต้องระมัดระวังว่ามันใช้วิธีของใคร และก็พูดไม่ถูกครับ มันเป็นเรื่องยาก



ภาพ อาจารย์โกวิท เอนกชัย ที่บริเวณสนามหญ้าหน้าบ้าน

อาจารย์ได้แสดงทัศนะถึงแนวคิดของการแต่งหนังสือปรีชาญาณ ของผู้ไม่รู้หนังสือพร้อมกับการเคลื่อนย้ายบ้านพักแต่ละสถานที่ ไว้ว่า

ผู้สัมภาษณ์ อาจารย์พูดถึงแนวคิดของการของหนังสือปรีชาชาญของผู้ไม่รู้หนังสือว่าเป็นอย่างไร

โกวิท หลวงพ่อเทียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ แต่เป็นครูสอนคนจำนวนมากภาคอีสาน ผมเจอท่านโดยบังเอิญที่วัดชลประทานรังสฤกษฎ์ เมืองนนท์ครับ ท่านชี้แจงจุดอ่อนของผมตั้งหลายจุด เช่น ท่านบอกว่า....ท่านเรียกผมว่าอาจารย์น่ะครับ ที่จริงท่าน

เป็นอาจารย์ผม อาจารย์รู้เรื่องส่วนใหญ่...รู้แล้ว ปริยัติธรรมน่ะครับแต่ยังไม่รู้สึกตัวเท่านั้นเอง คำท้วงติงนี้มีประโยชน์มากครับ พระพุทธเจ้า ผู้แก่ ผู้มีปัญญาทักท้วงเนี๊ยะ เหมือนกับได้เพชรได้ทองครับ คือโดยย่อท่านบอกว่า...อะไรๆ ก็รู้แล้ว แต่ยังไม่รู้สึกตัวเท่านั้นเอง...ถ้อยคำสั้นๆ นี้ครับ ติดตามผมไปเป็นแรมปีครับ ในความนึกคิดรู้สึกครับ ต่อมาผมก็ติดตามหลวงพ่อเทียนไปที่ท่านไปที่ไหนไปด้วยครับ ได้ฟังถ้อยคำของผู้รู้ครับ ผมเชื่อว่าท่านเป็นผู้รู้ครับ ก็เวลาเราถามปัญหา ถ้าท่านไม่คำตอบก็คือไม่มีคำตอบ...เพราะว่าท่านต้องการให้เราค้นหาคำตอบเองครับ ดังนั้น ก็อยู่กรุงเทพครับ หมู่บ้านเสรี เขายกบ้านให้หลังหนึ่ง

ผู้สัมภาษณ์ ให้อาจารย์?

โกวิท ครับ...ให้ใช้เป็นที่สำหรับเผยแผ่ธรรมะว่างั้นน่ะครับ แล้วก็ย้ายไปเสรี 7 แล้วเสรี 5 ครั้งล่าสุดนั้นบ้านที่เขาอุทิศให้ไปทับกับถนนไปสุวรรณภูมิครับ ก็เลยต้องรื้อบ้าน ...ยกเลิก

ผู้สัมภาษณ์ ทำไมเขาถึงเขาได้เอามาให้บ้านอาจารย์ ทำไมหมู่บ้านเสรีเขาถึงให้อาจารย์ไปอยู่ครับ

โกวิท ก็เพราะว่าเป็นบ้านที่ต้องรื้ออยู่แล้วครับ

ผู้สัมภาษณ์ ก่อนหน้านี้ทำไม...คนที่เป็นเจ้าของหมู่บ้านเสรีเขาถึงได้มาเจออาจารย์ได้ จากอะไร

โกวิท บ้านที่จะรื้อนั้น มีกำหนดแน่นอนครับว่าเขาจะรื้อ เขาก็จะอยู่จนกว่าจะรื้อ

ผู้สัมภาษณ์ แล้วบ้านหลังแรกที่ไปอยู่ล่ะ อาจารย์รู้จักกับเจ้าของหมู่บ้านเสรีได้อย่างไร

โกวิท ออ...รู้จักครับ คุณเพชร โอสถานุเคราะห์ นักร้องครับ เขาชอบมาคุยกับผมอยู่เรื่อยครับ เขาพา พอรู้ว่าผมลำบากเรื่องที่อยู่ เขาก็แนะนำมาให้...ให้ใช้ที่หมู่บ้านเสรี ซึ่งเป็นของคุณเสรีครับ คุณเพชรเป็นหลานครับ

ผู้สัมภาษณ์ แล้วอาจารย์อยู่หมู่บ้านนั้นหลายปีไหมครับ หมู่บ้านเสรีอ่ะครับ

โกวิท ประมาณ 3 ปีได้ครับ

ผู้สัมภาษณ์ แล้วอย่างไรต่อครับ มาอยู่นี้

โกวิท ต่อมาผมถูกเชิญจากวัดไทยในสหรัฐอเมริกาให้ช่วยไปสอนกรรมฐานน่ะครับ ภาวนา ผมก็เดินไปอยู่ 3 – 4 เดือนครับ กลับมานี้เริ่มวิบัติเรื่องที่อยู่ครับ เพราะว่ามันโยกย้ายไป โยกย้ายมาอยู่เรื่อยครับ แห่งหนึ่งก็ไม่เกิน 2 เดือน 3 เดือนครับ ก็เลยรวบรวมเงินเท่าที่มีซื้อบ้านหลังนี้ครับ

ผู้สัมภาษณ์ หลังนี้ซื้อมากี่ปีแล้วครับ

โกวิท ราคาต้นมือก็ถูกมากครับ 200,000 บาท เท่านั้นเอง เป็นโครงการช่วยคนจนครับ ผมก็อยู่ที่นี่มา 15 – 16 ปี แล้วครับ

ผู้สัมภาษณ์ อาจารย์ซื้อเงินสดหรือครับ ซื้อบ้าน

โกวิท ผมซื้อมา 700,000 ครับ ที่พูดราคาต้นมือน่ะครับ 2,000,000 ที่เหลือก็ผ่อนเอา

ผู้สัมภาษณ์ อาจารย์มีเงินรายได้จากไหนที่เอามาผ่อนบ้านครับ

โกวิท เมื่อผมกลับจากอเมริกานั้น ค่าตอบแทนค่อนข้างสูง เทียบกับเงินเรานะครับ ค่อนข้างสูงผมก็รวบรวมเงินได้ก้อนหนึ่ง พอที่จะซื้อได้ครับ



ภาพ บ้านอาจารย์โกวิท เอนกชัย

การที่อาจารย์ได้เดินทางไปสหรัฐอเมริกามาแล้ว 2 ครั้ง ด้วยการไปสอนกรรมฐานที่วัดไทยในสหรัฐอเมริกา จึงทำให้ได้รับค่าตอบแทนมาเป็นจำนวนหนึ่ง และอาจารย์ได้นำเงินที่ได้มาซื้อบ้านในเวลาต่อมา แต่ในสภาพปัจจุบันนี้อาจารย์ได้เป็นศิลปินแห่งชาติก็จะได้รับเงินรายเดือนจากหน่วยงานของรัฐ โดยได้กล่าวไว้ว่า

ผู้สัมภาษณ์ แล้วตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา รายได้ของอาจารย์ที่ก่อนจะเป็นศิลปินแห่งชาติ อาจารย์มีรายได้จากไหนครับ

โกวิท ก่อนบวช...ผมไม่มีเลยครับ

ผู้สัมภาษณ์ แล้วหลังบวช?

โกวิท คำว่ารายได้นี้ ไม่...อยู่ในสารระบบผมน่ะครับ

ผู้สัมภาษณ์ อาจารย์ใช้เงิน ใช้จ่ายอย่างไรครับ

โกวิท เงินสะสมมีอยู่น่ะครับ ผมก็ตอบไม่ได้ว่าอยู่รอดมาได้อย่างไร เรื่องจริงน่ะครับ อยู่มากับเพื่อนบ้างอะไรบ้าง คือ ดีกันพอรู้ว่าเราเดือดร้อนเขาก็จะช่วย อย่างคุณเนาวรัตน์ช่วยเรื่อยครับ

ผู้สัมภาษณ์ แล้วทุกวันนี้...อาจารย์ยังมีใครมาช่วยอยู่อีกไหม

โกวิท เมื่อได้...สมมุติว่าเป็นศิลปินแห่งชาติก็มีเงินตำแหน่งครับ ก็ค่อยยังชั่วขึ้นครับ ไม่ถึงกับเดือดร้อนครับ เพราะว่าจริงๆ ไม่เคยเดือดร้อนเลยเรื่องเงิน แต่มันอยู่รอดมาได้ ผมยังงงๆ อยู่

ผู้สัมภาษณ์ แสดงว่าเงินเขาให้เดือนละ 20,000 ใช่ไหมครับ

โกวิท ครับ

ผู้สัมภาษณ์ ก็ถือว่าอยู่ได้ดีแล้ว อยู่ใช้ได้แล้ว ไม่เดือดร้อนอะไร

โกวิท โอ้ย...ไม่เดือดร้อยเลยครับ ไม่เดือดร้อยเลย เพราะผมยังใช้ชีวิตแบบตอนบวชอยู่ครับ

ผู้สัมภาษณ์ ตอนนี้น่ะ ทุกวันนี้หรือครับ เช่นอย่างไรครับเหมือนกับบวช

โกวิท เช่น ก่อนหน้าผมจะป่วย ผมกินมื้อเดียวอยู่ แต่พอป่วยหมอแนะนำให้กินอาหารเย็น อาจจะขาดสารอาหารด้วยน่ะครับ เพราะว่าร่างกายอ่อนเพลียเรื่อย ผมเลยต้องกินทั้ง 3 มื้อ



ภาพ บ้านอาจารย์โกวิท เอนกชัย

วิถีชีวิตที่เป็นอยู่ในบ้านของอาจารย์นั้น อาจารย์ใช้ชีวิตอยู่ในบ้านเพียงลำพังมาโดยตลอด ถึงแม้ยังเจ็บป่วยอยู่ในขณะนี้ก็ตาม ซึ่งทำให้ได้รับความช่วยเหลือจากลูกศิษย์และเพื่อนบ้าน โดยได้เล่าว่า

โกวิท ก็โดยวิถีชีวิตแล้วก็...อยู่จิตภาวนาครับ อยู่ได้ด้วยการภาวนา มีเพื่อนฝูงอยากจะฟัง คุยกันเรื่องปฏิบัติธรรมอย่างไรก็...จับกลุ่มคุยกันเรื่อยๆ ครับ

ผู้สัมภาษณ์ ที่บ้านนี้หรือครับ

โกวิท ครับ...ที่บ้านนี้ ใครจะมาคุยก็...โทรนัดกันและก็กินข้าวกลางวันด้วยกันอะไร ทำนองนี้แหละครับ ดูไปแล้วชีวิตแสนจะเสี่ยงครับ แต่ผมไม่รู้สึกเสี่ยงอะไร ผมเป็นพระอยู่ 16 ปี มันคุ้นมากับการอดอาหารครับ ผมเคยอดอาหาร 3 วันที่นี่ครับที่บ้านนี้ครับ

ผู้สัมภาษณ์ เพราะอะไรครับ

โกวิท เพราะไม่มีใครมาเยี่ยมเลยครับ

ผู้สัมภาษณ์ แล้วอาจารย์ไม่ออกไปหาอาหารหรอครับ

โกวิท ผมไม่มีแม่บ้านด้วยครับ ที่อดอาหารเพราะขี้เกียจเดินไปซื้อด้วยครับ

ผู้สัมภาษณ์ แล้ววันที่ 4 มีคนมา

โกวิท ก็มีคนมาครับ เหมือนที่ว่าครับ...อยู่รอดมาได้อย่างไรก็ไม่รู้ ผมรู้สึกดีครับ ไม่ได้ดีเพราะอดอาหาร ดีเพราะได้ลองชีวิตแบบหลายๆ แบบ ทำให้ความหิวที่กระเพาะของเรา สัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์อย่างไรน่ะครับ เวลาคนอื่นหิวเราหิวเหมือนกัน แต่ไม่ใช่ประชดประชันชีวิตน่ะครับ ขี้เกียจเดินไปปากซอยมากกว่าครับ

ผู้สัมภาษณ์ แล้วในบ้านอาจารย์มีครัวไหมครับ มีอะไร มีเครื่องอาหารไหมครับ

โกวิท มีครับ...แต่ส่วนใหญ่มีคนซื้อให้ครับ

ผู้สัมภาษณ์ ทุกวันนี้ก็มีคนซื้อให้อยู่ไหม มีคนส่งมาให้ไหม

โกวิท มีอาจารย์ชื่ออาจารย์โชติ โชติวัฒน์น่ะครับของศิลปากร เขามาผูกข้าวบ้านถัดไป 3 คูหานี้ครับ ให้ส่งผมทุกวันครับ เขาเคยเรียนแถวบ้านผมเมื่อก่อน เป็นคนเอื้ออาทรครับ เป็น 2 – 3 ปีแล้วครับที่ผูกข้าวให้ผม

ผู้สัมภาษณ์ ทุกวันนี้ก็มีอาจารย์โชติคอยดูแล? โดยการผูกข้าวไว้กับข้างบ้านหรือครับ เขามาส่งตอนกี่โมงครับ

โกวิท ครับ...เขามาส่งตอนเวลาไม่เกิน 10 โมงครับ

ผู้สัมภาษณ์ เป็นอาหารอะไรครับ เป็นเช้าหรือเที่ยง?

โกวิท อาหาร ข้าวต้มบ้างอะไรบ้างน่ะครับ

ผู้สัมภาษณ์ แล้วก็มีอีกไหมมื้อเย็น แล้วมีกี่มื้อครับ

โกวิท มื้อเดียวครับที่ผูก

ผู้สัมภาษณ์ คือมื้อ 10 โมงหรือครับ

โกวิท ครับ...ผมก็ต้องเก็บไว้มื้อเย็น เอาไว้สำหรับกินมื้อเย็นครับ บางวันไม่มีก็ผ่านเลยครับ

ผู้สัมภาษณ์ แล้วอาจารย์ไปไหน ออกไปข้างนอกบ้างไหม

โกวิท ถ้าออกไปต้องมีธุระจำเป็นจริงๆ ครับ แล้วต้องนัดใครคนใดคนหนึ่งที่ว่าง ให้มาช่วยเหลือพาไปครับ เพราะผมไปไม่ถูก อยู่ที่นี่ 15 ปี แต่เข้ากรุงเทพยังหลงทางเลย

ผู้สัมภาษณ์ ก่อนที่จะป่วย...อาจารย์ก็เดินทางไปไหนคนเดียวโดยตลอดใช่ไหมครับ

โกวิท ครับ...แต่ก่อนผมยังใช้รถยนต์อยู่ครับ แต่พอป่วยหมอก็ห้ามขับครับ เพราะว่า... เราใส่แรงไปเท่านี้ มันออกมากกว่านั้นครับ

ผู้สัมภาษณ์ แล้วอาจารย์มีญาติในกรุงเทพหรือเปล่าครับ

โกวิท ผมมีน้องสาวอยู่ที่เชียงรายครับ และก็น้องผู้ชายอยู่สงขลา

ผู้สัมภาษณ์ ในกรุงเทพมีญาติไหม?

โกวิท มีพวกหลานครับ นานๆ เขาจะมาเยี่ยมทีหนึ่งครับ

ผู้สัมภาษณ์ แต่ก็...มีเบอร์โทรศัพท์ติดต่อกันได้

โกวิท ใช่ครับ...ติดต่อกันได้ แต่ก็ปีหนึ่ง โทร.คุยกันสักครั้งหนึ่ง ปีหนึ่งน้องสาวก็มาเยี่ยมทีหนึ่งครับ

ผู้สัมภาษณ์ ฉะนั้น คนที่มาเยี่ยมอยู่ตลอดเวลาก็คือ เพื่อนและลูกศิษย์ หรือเป็นใครครับ

โกวิท มันพูดว่าตลอดเวลาก็ไม่ได้ครับ ตามสะดวกของใครน่ะครับ

ผู้สัมภาษณ์ เป็นใครครับ เป็นพวกไหนครับ พวกไหนมาบ่อยๆ ครับ เป็นเพื่อกลุ่มไหนที่มาเยี่ยมบ่อยๆ

โกวิท ไม่เป็นกลุ่มไม่เป็นก้อนครับ ใครว่างก็มา ใครคิดถึงกันก็มา

ผู้สัมภาษณ์ โดยเฉลี่ยแล้ว 1 อาทิตย์มีมาไหม มีคนมาไหม เดือนหนึ่งมีมากี่ครั้ง

โกวิท ออ...ว่าไปแล้วแทบทุกวันครับ

ผู้สัมภาษณ์ มีคนมาเยี่ยมทุกวันเลย

โกวิท เมื่อกี้ก็สองคนครับ

ผู้สัมภาษณ์ ใครครับ...โทษที

โกวิท เขาอ่านหนังสือผมก็ข้องใจอยากสนทนาด้วย แล้วเขาสืบค้นที่อยู่เอาเองครับ

ผู้สัมภาษณ์ ก็แสดงว่ามีมาอยู่ตลอดเวลา แล้วคนที่มานัดหมายไหม

โกวิท มันไม่ถึงตลอดเวลา มาเรื่อยๆ ครับ นัดก็มีไม่นัดก็มี

ผู้สัมภาษณ์ แสดงว่าอาจารย์ก็ไม่เหงาซิ

โกวิท ผมสะดวกเสมอครับ แต่...ถ้านัดก่อนได้เตรียมเนื้อเตรียมตัวครับ

ผู้สัมภาษณ์ ปกติอยู่บ้านดูทีวีไหมครับ ทีวีดูไหม?

โกวิท ดูวันไม่เกินชั่วโมงครับ

ผู้สัมภาษณ์ แล้วดูอะไรครับ ดูข่าวหรือเปล่าครับ

โกวิท ครับ...ดูข่าวเท่านั้นเอง ดูน้อยลงมากครับ เพราะตาไม่ค่อยดี

ผู้สัมภาษณ์ ก็ตอนนี้บ้านก็เป็นของอาจารย์หมดแล้ว คือจ่ายหมดเรียบร้อยแล้ว แล้วก็มีเงินเดือนใช้จาก สวช. และก็พวกหนังสือหนังหาก็คงเขียนน้อยลงแล้ว ไม่ค่อยได้เขียน การเขียนวรรณกรรมน้อยลงใช่ไหมครับ?

โกวิท ใช่ครับ...เขียนน้อยลงครับ

ในด้านของการวางแผนในอนาคตจะเป็นอย่างไรต่อไปนั้น อาจารย์ได้กล่าวไว้ว่า

ผู้สัมภาษณ์ อาจารย์คิดไหมว่าจากนี้ไปอนาคตอยากจะทำอะไรอีกบ้าง

โกวิท ความอยากจะทำก็มีมากครับ อายุมากขึ้นมันก็ดีอย่าง แม้สุขภาพจะเสื่อมทรุดลง ความคิดนึกความอ่านที่เพิ่งรู้ใหม่ๆ รู้สึกเสียดายที่ไม่ได้ทำ หรือไม่มีโอกาสจะทำอีกแล้วครับ เพราะสังขารมันไม่อำนวย ก็มีแต่การตรวจต้นฉบับที่จะไปพิมพ์ครับ ก็เป็นงานสุดท้ายที่นักเขียนต้องทำเองครับ การตรวจพบ ไม่งั้นจะผิดพลาดได้ง่าย

ผู้สัมภาษณ์ ต้นฉบับที่มาตรวจเป็นเรื่องเก่าหรือเรื่องใหม่

โกวิท ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเก่าครับ เรื่องเก่าที่ผู้อ่านแจ้งให้ทราบด้วย ทางสำนักพิมพ์ขอพิมพ์ซ้ำ การพิมพ์ซ้ำหมายความว่า มันขายได้เท่านั้นเองครับ

ผู้สัมภาษณ์ อาจารย์คิดว่าเสน่ห์ของหนังสืออาจารย์คืออะไร

โกวิท จุดใหญ่หรอครับ...ที่คนสนใจน่ะครับ...ผมอาจจะมองโลกในแง่บวกเกินไปก็ได้น่ะครับ ดังนั้น งานหลักที่ผมทำอยู่จะเน้นหรือไม่เน้นก็ตามใจ ผมเห็นปฏิกิริยาของการฆ่าของการเอาเปรียบกันแล้ว มันทนไม่ค่อยได้ครับที่จะนิ่งเฉย ความรักความปราณีจึงกลายเป็นจุดเด่นที่ผมมองครับ ผมรู้สึกว่ามันหายไปด้วยครับ คนไม่ค่อยเอ็นดูกันครับ ไม่เหมือนสมัยโบราณ เขาก็ฆ่ากันเหมือนกัน แต่ภาพของความเอ็นดูต่อกัน ที่ช่วยเหลือนี่ยังเด่นชัดอยู่ เหมือนสมัยใหม่นี้น่ะครับ ถ้ามันไม่ชัดในการช่วยเหลือกันรวมกันทำอะไรบางอย่างเพื่อผลประโยชน์เท่านั้นเอง เหมือนอยู่บ้านนอกตอนเด็กๆ ครับ เห็นชาวนา ชาวไร่เขาร่วมงานกันน่ะ ดูแล้วก็จับภาพนั้นมาเปรียบเทียบกับสังคมเมือง ซึ่งมีการร่วมมือเหมือนกันครับ ร่วมมือกันเพื่อสนองประโยชน์ของตนเองมากกว่าส่วนรวม

ผู้สัมภาษณ์ นี่คือแนวคิดใช่ไหมครับ

โกวิท นี่คือแนวคิดครับ



ภาพ อาจารย์โกวิท เอนกชัย บริเวณสนามหญ้าหน้าบ้าน

ผู้สัมภาษณ์ ในการเขียนหนังสือของอาจารย์? แนวคิดในการประพันธ์เรื่อง

โกวิท ครับ...เป็นแต่เพียงความพยายามไม่ใช่ว่าบรรลุผลแล้ว คงต้องเรียนรู้อีกมากครับ

ผู้สัมภาษณ์ มีอะไรจะฝากถึงคนรุ่นหลังๆ ไหมครับเกี่ยวกับการเขียนหนังสือ

โกวิท จริงๆ มีผู้ที่แสดงภูมิธรรม ภูมิปัญญาไว้มากแล้วน่ะ ผมคงไม่มีอะไรที่จะพูดอีก ทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงจะมีบทเรียนใหม่ๆ เสมอครับ ก็คงพูดได้แค่นี้ครับ

ผู้สัมภาษณ์ อาจารย์คิดถึงคณะมัณฑนศิลป์บ้างไหมครับ

โกวิท ไม่ค่อยได้คิดสักเท่าไหร่ครับ เพราะว่าผมเข้าไปเรียนโดยไม่ตั้งใจครับ ก็ไม่ได้มีเจตนาที่จะเรียนศิลปะโดยตรงครับ แต่บังเอิญคณะนั้น เกี่ยวข้องกับศิลปะอยู่

ผู้สัมภาษณ์ โดยส่วนตัวแล้ว อาจารย์เคยมีครอบครัวไหมครับ

โกวิท เออ...ว่าตามจริงแล้วครับ ผมอยากมีครอบครัวครับ ถ้าถามว่าจำเป็นหรือเปล่า เมื่อผมยังหนุ่มอยู่นั้นยังตอบคำถามนี้ไม่ชัดครับ แต่ที่นี่ผมเห็นชัดว่า การมีครอบครัวเป็นหลักประกันอันหนึ่ง เมื่อแก่เฒ่าครับ ผมนอนที่นี่บางที ลุกไม่ขึ้นครับ มันอายุมากเข้า นึกคิดเล่นๆ ว่าถ้ามีภรรยาก็คงสะดวกขึ้น มองในแง่ประโยชน์ใช้สอย ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นี่เป็นความคิดเริ่มต้นน่ะครับ แต่ครั้นพอมองในแง่ภาระรับผิดชอบ หนักใจขึ้นมาครับ ก็เลยคิดว่าอยู่อย่างนี้สบายดีครับ

ผู้สัมภาษณ์ เสื้อผ้าต่างๆ อาจารย์ซักเอง ดูแลเองใช่ไหมครับ

โกวิท บางที เพื่อนบ้านมาชักให้ก็มีครับ เพื่อนบ้านเขาก็สงสาร เหลือตัวเท่านี้ทำอะไรยากขึ้นทุกที แม้แต่ขึ้นนอนบนเตียงก็ลำบาก จะลงก็ลำบากครับ ไม่ต้องพูดถึงการเดินทางไกลๆ คนเดียวน่ะครับ ยิ่งลำบาก

ผู้สัมภาษณ์ แล้วเพื่อนบ้านกับอาจารย์มีความสัมพันธ์กันดีใช่ไหมครับ

โกวิท ต้องบอกความจริงครับ ความสัมพันธ์นับว่า...ไล่หลังอดีตอยู่ไกลครับ มีความสัมพันธ์กันครับแต่ไม่แน่นแฟ้น อย่างยกตัวอย่างว่า ผมอยู่บ้านนี้ 20 ปีแล้ว เพื่อนบ้านยังไม่รู้จักชื่อกันเลยครับ แต่ผมเข้าใจอาการที่ทุกคนต้องพึ่งพาครอบครัวตัวเอง ดูแลครอบครัวตัวเองให้ดีที่สุด จนไม่มีเวลาเวลาสนทนาพาทีกับเพื่อนบ้าน นั้นเป็นภาวะจำยอมครับ ผมเชื่อว่า เชื่อมั่นในคนไทยว่า...วิถีทางของไทยนั้น เป็นกันเองกับเพื่อนฝูงมาก...อันนี้ฝรั่งก็ยืนยันน่ะครับว่า คนไทยนี้เป็นกันเองครับ เห็นด้วยครับว่า คนไทยมีอะไรดีซ่อนอยู่ แต่ยังไม่ถูกนำมาใช้ เรามัวแต่พูดถึงเรื่องเศรษฐกิจมากเกินไป



ภาพ อาจารย์โกวิท เอนกชัย กับผู้สัมภาษณ์ ณ บริเวณสนามหญ้าหน้าบ้าน

และอาจารย์ได้แสดงทัศนะถึงความหวังที่อาจารย์อยากให้ประเทศชาติของเราเป็นไปอย่างไรต่อไป ไว้ว่า

โกวิท สติปัญญาผมไม่พอที่จะวินิจฉัยเรื่องยากและกว้างอย่างนี้น่ะ แต่ก็ยึดถือแนวทางของศาสนา โดยเฉพาะคำสอนของพระพุทธเจ้า ...อยู่กันดีๆ...เมื่อผมบวชใหม่ๆ หลวงลุงๆ คือ เตือนผมคำหนึ่งว่า บวชแล้วก็อย่าคิดอะไรมาก อยู่เย็นๆ ไปน่ะ ผม

จำไม่ลืมเลยครับว่า อยู่เย็นๆ นี้มัน ไม่มีอะไรที่ลึก ตรงข้ามกับอยู่ร้อนๆ ถามด้วยความเรียกร้องต้องการจากคนอื่น ผมคิดว่าตัวเอง...พอครับ...ไม่เรียกร้องต้องการอะไรจากพี่หรือน้อง หรือแม้แต่เพื่อนฝูงน่ะครับ แต่ก็อยากให้พวกเขาเข้าใจวิถีชีวิตของบัณฑิต ของผู้รู้ทั้งอดีต ผมเชื่อว่าผู้รู้เหล่านั้นได้บำเพ็ญประโยชน์ให้ประเทศชาติอย่างใหญ่หลวง เข้าทำนองปิดทองหลังพระ เขาไม่ตั้งใจที่จะช่วยเหลือหรือสั่งสอน เพียงเขาแสดงภูมิปัญญาออกไปเท่านั้นน่ะครับ อยู่กันดีๆ เป็นคำพูดที่ผมได้ยิน เป็นคำพูดของพ่อแม่เมื่อลาจากไปไหนสักวันสองวันสั่งเสียลูกว่า “อยู่กันดีๆ น่ะ อย่าทะเลาะกันน่ะ” ซึ่งเป็นคำพูดที่จำไม่ลืมเลยครับ เหมือนชิงอำนาจเป็นใหญ่กัน เลยทะเลาะกันใหญ่ไม่อยู่ดีๆ



อาจารย์โกวิท เอนกชัย ที่บ้านพัก

ประสบการณ์และการดำเนินชีวิตของ ร้อยโทชาญ บัวบังศร

สาธิต ทิมวัฒนบรรเทิง ได้สัมภาษณ์ร้อยโทชาญ บัวบังศร เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2553 ณ บ้านพักซอยไทรม้า จ.นนทบุรี โดยมีข้อมูลและประสบการณ์จากเรื่องเล่าไว้ดังนี้

จากการเดินทางไปสัมภาษณ์ร้อยโทชาญ บัวบังศร ตามที่อยู่ที่ได้แจ้งไว้ในหนังสือศิลปินแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ณ หมู่บ้านดิเอ็มเมอร์รัลปาร์ค ซอยเรวดี 50 จ.นนทบุรี แต่ได้พบเพียงลูกสาวคนเล็กสุดจากจำนวน 7 คน ของภรรยาคนที่ 1 ซึ่งในขณะนั้นร้อยโทชาญไม่ได้อยู่ที่บ้านแห่งนี้มานานแล้ว ท่านย้ายไปอยู่กับภรรยาคนที่ 3 ที่บ้านเช่าแห่งหนึ่งที่อยู่ในซอยไทรม้า จ.นนทบุรี ซึ่งจะใช้เวลานั่งรถไปอีกประมาณไม่เกิน 1 ชั่วโมง เมื่อได้มาพบบ้านดังกล่าวแล้วตามคำแนะนำจากเพื่อนบ้าน และได้พบร้อยโทชาญเดินออกมาจากบ้านด้วยอาการของคนที่ป่วยเป็นอัมพาต แต่ก็มีภรรยาและลูกสาวคอยดูแล ซึ่งอาจารย์ก็ยินดีที่จะให้สัมภาษณ์ถึงแม้ว่าจะพูดจาได้ไม่ชัดเจนนักก็ตาม โดยได้แสดงทัศนะถึงแนวคิดในการแต่งเพลงพร้อมกับประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมา โดยอาจารย์ได้เล่าถึงแรงบันดาลใจในการแต่งเพลงเชฟบ๊ะ ซึ่งร้องโดยอารียา ปาราติ ในยุคสมัยนั้น และในเวลาต่อมา อาภาพร นครสวรรค์ ก็นำมาร้องเช่นเดียวกัน ซึ่งเป็นเพลงที่แต่งขึ้นจากการเข้าไปนั่งในร้านอาหารแห่งหนึ่ง แล้วมีการแซวเด็กเสิร์ฟด้วยคำพูดว่า เชฟบ๊ะ จึงเป็นที่มาของแรงบันดาลใจที่อาจารย์ได้นำมาแต่งเพลงในที่สุด



ภาพ ร้อยโทชาญ บัวบังศร ที่บ้านพัก

ชาญ ตอนนี้...ผมเป็นอัมพฤกษ์อยู่ครับ สมองก็ไม่ทำงาน การพูดการจาก็ติดขัดบ้าง ก็...ชีวิตการเป็นศิลปินของผมก็...ที่อยู่ในนี่น่ะ...อาจจะติดขัดบ้าง

ผู้สัมภาษณ์ อาจารย์แต่งเพลงไว้มากมายใช่นะครับ

ชาญ ผมแต่งไว้เยอะครับ แต่งไว้ประมาณ 400 – 500 เพลงน่ะครับ

ผู้สัมภาษณ์ 400 – 500 เพลงหรอครับ แล้วเวลาแต่งเพลง อาจารย์ใช้จินตนาการจากไหนครับ

ชาญ ก็...สร้างเอาครับ

ผู้สัมภาษณ์ แล้วการสร้าง...มันมีต้นเหตุอะไรไหมครับ กว่าที่เราจะสร้างขึ้นมาได้

ชาญ มันก็อาศัยประสบการณ์ ตอนแรกก็สร้างเอา ตอนหลังก็มาอาศัยประสบการณ์และก็เขียนขึ้น อย่างเพลงเชฟบ่ะ

ผู้สัมภาษณ์ เชฟบ่ะ หรือครับ ใช่ครับ...ดังมาก

ชาญ บังเอิญวันนั้นออกจากห้องอัดเสียง แล้วไปนั่งห้องอาหารแล้วก็ พอดีมีไอ้โต๊ะข้างๆ เขาก็แซวไอ้เด็กเสิร์ฟ เด็กเสิร์ฟมันก็ถือสำรับกับข้าวไว้เต็ม ไอ้นี้...เขาก็หันไป แล้วก็พูด "...ไอ้นี้ มันเชฟบ๊ะ..." แล้วก็ทำมือจะตีก้นเด็กคนนั้น ผมก็เลยได้ความคิด เออ...นี่แหละ ผมก็เลยแต่งเดี๋ยวนั้นเลย เพราะว่า งานอัดเสียงผมมีทุกวัน

ผู้สัมภาษณ์ แล้วระหว่างที่อาจารย์เห็น แล้วอาจารย์รู้สึก จากที่เด็กเสิร์ฟกำลังเดินมาแล้วมันเชฟบ๊ะ แล้วมีเพื่อนข้างๆ พูดขึ้นมาว่า

ชาญ ไม่ๆ...ตัวเขาน่ะ คนแซวน่ะ เขาพูดว่า เด็กคนนี้เชฟบ๊ะจริงๆ เลย แล้วมันทำท่าจะตีมัน

ผู้สัมภาษณ์ แล้วอาจารย์อยู่ในวงด้วยหรอครับ ในวงดื่มเหล้าด้วยกันหรอครับ

ชาญ ไม่ครับ ผมนั่งอยู่คนเดียว อีกโต๊ะหนึ่งของห้องอาหาร

ผู้สัมภาษณ์ ออ...นั่งอยู่คนเดียวแต่สังเกตเห็นใช่ไหมครับ

ชาญ ใช่...โต๊ะมันติดกัน

ผู้สัมภาษณ์ จึงเกิดประกายเลย จะแต่งเพลงนี้เลย

ชาญ ครับ...นี่แหละคือการเป็นตัวอย่างขอการที่จะแต่งเพลงนี้

ผู้สัมภาษณ์ แล้วแต่งตั้งแต่ตอนนั้นเลยหรือครับ หรือกลับมาแต่งต่อ

ชาญ สร้างโครงไว้ก่อน

ผู้สัมภาษณ์ สร้างโครง ณ ห้องอาหารนั้นเลยหรอครับ เป็นลายมือไว้คร่าวๆ แล้วกลับมาแต่งอีกนานไหมครับถึงจะแต่งเสร็จ

ชาญ โอ้...ผมแต่งเพลงไม่นานหรอก

ผู้สัมภาษณ์ กลับมากี่วันถึงจะแต่ง

ชาญ กลับมารุ่งขึ้นก็แต่งเลย มะรืนนี้ก็เริ่มอัดเสียงเลย

ผู้สัมภาษณ์ ออ...กลับมาปุ๊บ รุ่งขึ้นแต่ง แต่งเสร็จ มะรืนเริ่มอัดเลยหรอครับ

ชาญ เรียกนักร้องมาก่อน ว่าเพลงอย่างนี้ร้องได้ไหม เขาก็บอกว่า ได้ๆ แต่งแล้วก็ร้อง

ส่วนเพลงที่นำชื่อเสียงมาให้อาจารยในยุคแรกๆ ได้แก่ เพลงกระท่อมไพรวัลย์ โดยเล่าว่า

ผู้สัมภาษณ์ นี่คือตัวอย่างหนึ่งในทั้งหมด ที่แต่งมาเพลงไหนดังสุดครับ

ชาญ กระท่อมไพรวัลย์ สมยศ ร้อง

ผู้สัมภาษณ์ กระท่อมไพรวัลย์ สมยศ ร้อง เนื้อเป็นอย่างไรครับ

ชาญ ...แดนนี้มีกระท่อมไพรสุขกว่าแดนไหน ในพนาป่านี้ป่านว่า ดังจะเป็นกระท่อมราชา ดีกว่าแดนไหนในหล้า ป่าเขาลำเนาไพร...

ผู้สัมภาษณ์ เออ...โทษน่ะครับ อาจารย์เพลงนี้มีเนื้ออยู่บ้างไหมครับ ตอนนี้

ชาญ ไม่มีครับ

ผู้สัมภาษณ์ ผมต้องไปหาเองใช่ไหมครับ

ชาญ ผมเป็นคนไม่สะสมเพลง

ผู้สัมภาษณ์ แล้วเพลงกระท่อมไพรวัลย์ อาจารย์แต่งประมาณ พ.ศ.อะไรครับ

ชาญ ประมาณ พ.ศ.2500

ผู้สัมภาษณ์ ขณะนั้น...อาจารย์อายุประมาณเท่าไหร่ครับ

ชาญ ผมอายุประมาณ 18 – 19

ผู้สัมภาษณ์ แต่งเพลงนี้แล้ว...

ชาญ ครับ

ผู้สัมภาษณ์ แล้วก่อนหน้านั้น เคยแต่งเพลงอะไรมาก่อนไหมครับ

ชาญ ไม่ๆ ครับ...ไม่เคยแต่ง ผมไปอยู่จังหวัดตราด แล้วก็ ฝนมันตก รถไม่ติด ผมไปติดฝนที่กระท่อมปลายทุ่งนา ฝนมันตก ผมก็เลยจินตนาการไปว่า สมมุติว่า ที่นี่เป็นกระท่อมแล้วเราก็...เป็นราชา มีราชินีสักคนมาอยู่กับเรา ผมจินตนาการไปครับ ผมก็เลยแต่งขึ้นมาครับ มันดังมากครับเพลงนี้ ดังมาก

ในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นอาจารย์ก็มีอาชีพเป็นทหารอยู่แล้วโดยไปประจำการที่สระบุรี เป็นทหารม้า แต่อยู่ได้ปีกว่าๆ ก็ลาออก โดยมาทำอาชีพเป็นนักร้องรับเล่นละครเพลง และละครเร่ แล้วกลับมาเป็นทหารอีกครั้ง โดยประจำการอยู่ที่ปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยาน (ปตอ.) จนถึงเกษียณอายุราชการ โดยได้เล่าว่า

ผู้สัมภาษณ์ เป็นทหาร ตอนนั้นก็ประมาณอายุ 20 กว่าๆ แล้วก็เป็นทหารมาจนเกษียณหรือครับ

ชาญ ครับ...จนเกษียณครับ

ผู้สัมภาษณ์ ออ...แต่อาชีพคือเป็นทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยาน แล้วก็ในขณะเดียวกัน ก็เป็นนักแต่งเพลง ตอนเป็นทหารทำอะไรครับ

ชาญ ไม่ได้ทำอะไร...คืออยากจะเป็นศิลปินท่าเดียวเลย อยากจะอยู่ แต่ก็ยังแต่งเครื่องแบบทหารอยู่ เจ้านายก็บอกว่าอย่าเพิ่งออกเลย อยู่ๆ ไปก่อน อยู่ไปเรื่อยๆ

ผู้สัมภาษณ์ แล้วงานหลัก เป็นทหารทำอะไรครับ

ชาญ ฝึกพลทหารครับและทั่วๆ ไป

ผู้สัมภาษณ์ แต่ว่าจริงๆ แล้วแต่งเพลงตลอดหรือครับ

ชาญ ครับ คือมันชอบการแต่งเพลงอ่ะครับ ตอนแรกก็ไม่ได้คิดว่าจะเป็นนักแต่ง ตอนแรกผมเป็นนักร้อง ร้องไปร้องมามันก็ไม่ดัง ก็เลยคิดว่าเราควรจะหันมาทางแต่งเพลงดีกว่า

ผู้สัมภาษณ์ แล้วตอนที่ร้องเพลง ร้องมาตั้งแต่เด็กๆ ใช่ไหมครับ

ชาญ ใช่ครับ...ตั้งแต่เด็กครับ

ผู้สัมภาษณ์ แล้วร้องเพลงของใครครับ ที่ชอบ

ชาญ สมยศ ครับ

ผู้สัมภาษณ์ ออ...แต่สุดท้ายก็มาแต่งเพลง ฉะนั้นในช่วงหนุ่มๆ แต่งเพลงยกแรกคือ กระท่อมไพรวัลย์ แล้วก็ต่อมา ก็มาเป็นเซฟบ่ะ

ชาญ เซฟบ่ะ นั่นทีหลังครับ หลังสุด

ผู้สัมภาษณ์ เซฟบ่ะนั่นหลังสุด แล้วพอกระท่อมไพรวัลย์แล้วก่อนจะมาเซฟบ่ะ มีอะไรบ้างครับ

ชาญ โอ้ย...เยอะแยะ ผมจำไม่ค่อยได้ แต่แต่งเยอะมากเลยครับ

อาจารย์ได้แสดงทัศนะถึงมูลค่าของการแต่งเพลงจากอดีตมาจนถึงปัจจุบันไว้ว่า

ผู้สัมภาษณ์ การที่อาจารย์แต่งเพลงนี้มันมีมูลค่าไหมครับ มันมีเป็นเงินเป็นทองไหมครับ

ชาญ สมัยก่อนนี้มี สมัยก่อนนี้เขาขายเพลงละ 500 บาท

ผู้สัมภาษณ์ แล้วอาจารย์ได้มาบ้างไหมครับ

ชาญ ก็ได้มาบ้างทีละ 500 บ้าง

ผู้สัมภาษณ์ แล้วระยะหลังๆ นี้ อายุสัก 50 ไปอาจารย์ก็ยังแต่งอยู่ แล้วผลงานเริ่มมีราคามากขึ้นไหมครับ

ชาญ มันก็มีขึ้นมาเรื่อย ขึ้นมาเป็นพันหนึ่ง จนกระทั่งเป็นหมื่นครับ

ผู้สัมภาษณ์ จนทุกวันนี้เป็นหมื่นต่อเพลง ความที่เป็นนักแต่งเพลง เป็นพรสวรรค์น่ะ การที่เราจะเกิดจินตนาการได้ มันต้องไปพบกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งก่อนนะครับ

ชาญ ครับ ต้องอาศัยจินตนาการ ตัวอย่างเช่น เชฟบ่ะ ก็ต้องอาศัยจินตนาการก่อน พอตอนหลังต่อมางานมันมากขึ้น ก็คราวนี้สร้างเองแล้ว คิดเอง สร้างเอง สร้างจินตนาการเอาเอง คือผมเป็นคนแต่งเพลงไวมาก บางทีนัดนักร้องแล้วผมยังไม่ได้แต่งเลย พอไปถึง ผมก็บอกว่าให้นักร้องนั่งรอเดี๋ยว เดี๋ยวเข้าห้องน้ำเดี๋ยวผมก็ บอกว่า โอ้ย...นักร้องพวกธานินทร์ สุเทพ ผมหลอกให้นั่งรอ บางทีผมยังไม่ได้แต่งเลย พอเสร็จเข้าไปห้องน้ำเสร็จ ผมก็เขียนๆ ออกมาผมก็มาต่อให้เขา ว่าเอาๆ เพลงนี้แหละที่ผมไปแต่งมา แล้วระหว่างที่เขานั่งต่อ ผมก็มานั่งเขียนโน๊ตเล่นเพลงให้ดนตรีเล่น

ผู้สัมภาษณ์ คือว่านักร้องเชิญมาแล้ว ตัวเรายังไม่ได้แต่งเลยหรือครับ

ชาญ ผมเป็นคนแต่งเพลงไวมาก

ผู้สัมภาษณ์ เพราะว่ามันเหมือนการใช้อารมณ์ฉับพลันใช่ไหมครับ จะได้ดีกว่าหรือครับ

ชาญ ไม่รู้จะดีไม่ดี แต่มันก็เห็นมันก็ดีๆ

ผู้สัมภาษณ์ มันเป็นลักษณะเฉพาะตัวของเราหรือครับ ให้เวลานานอาจจะแต่งไม่ดี

ชาญ น่ากลัวเป็นอย่างนั้น



ภาพ ร้อยโทชาญ บัวบังศร บริเวณหน้าบ้าน

อาจารย์ชาญได้แสดงทัศนะถึงแนวคิดและความสามารถพิเศษในการเล่นแอคคอร์เดียนไว้อีกว่า

ผู้สัมภาษณ์ แล้วอาจารย์มีแนวคิดไหมว่า การแต่งเพลงนี้ควรจะเป็นอย่างไรบ้าง

ชาญ เราก็สร้างเอา จินตนาการเอาว่าควรจะเป็นอย่างนี้ ก็แค่นั้นแหละครับ

ผู้สัมภาษณ์ แค่นั้นเองหรือครับ ก็แค่ได้ประสบการณ์จากตรงนั้น แล้วก็ใช้ความสามารถเฉพาะตัวที่ชอบแก้ปัญหากับเหตุการณ์ แล้วก็แต่งออกมาทันที ซึ่งปรากฏว่า ที่นักร้องยังไม่รู้ตัวเลยว่าเพลงยังไม่เสร็จเลย

ชาญ เขาไม่รู้หรอกครับ

ผู้สัมภาษณ์ ซึ่งอาจารย์ก็ทำได้มาตลอดอย่างนั้น

ชาญ แต่ไม่ใช่ส่วนมากน่ะครับ มันเป็นบางครั้ง บางทีมันจำเป็นจริงๆ ครับ เอาล่ะ เพราะงานมันอัดแทบทุกวัน เพราะตอนนั้นผมเป็นมือแอคคอร์เดียนด้วย

ผู้สัมภาษณ์ อาจารย์เล่นดนตรีด้วย เป็นแอคคอร์เดียนด้วย

ชาญ แอคคอร์เดียนมือหนึ่งของประเทศไทยเลย นักร้องที่ร้องๆ เสียงแอคคอร์เดียนสมัยก่อนสุรพล ใครต่อใครพวกนี้ อาจารย์เล่นให้ทั้งนั้น นักร้องลูกทุ่งทุกคน จนทำให้ผมเป็นศิลปินแห่งชาติเพราะเรื่องดนตรีด้วย

ผู้สัมภาษณ์ สาขาดนตรีด้วย

ชาญ นักแต่งด้วย

ผู้สัมภาษณ์ ตกลงสองอย่าง อาจารย์เก่งด้านไหนสุด การแต่งกับแอคคอร์เดียนเนี๊ยะ

ชาญ พอๆ กันครับ

ผู้สัมภาษณ์ ยากที่จะบอกว่าใครดีกว่าใคร

ชาญ มันพอๆ กัน ตอนนั้นก็บริษัทก็จ้างผมแต่งเพลงมาก แล้วอย่างงานอัดเสียงผมมีทุกวัน เป็นอย่างนั้น ตอนนั้นจะไม่มีเวลามานั่งปะติดปะต่อ ตอนมานั่งแต่ง ถ้าผมมีภาระผมไม่มานั่งแต่ง

ผู้สัมภาษณ์ ครับ...คืออาจารย์มีประสบการณ์ทางแอคคอร์เดียนมากเนี๊ยะ แสดงว่าเหมือนกับว่ายุคสมัยที่สุรพล อาจารย์ก็เล่นใช่ไหมครับ อาจารย์ช่วยเล่าประสบการณ์ที่มีตอนนั้นได้ไหมครับ

ชาญ คือ...ผมเป็นบุคคลแรกที่นำแอคคอร์เดียนเข้ามาในวงการอัดแผ่นเสียง

ผู้สัมภาษณ์ แล้วอาจารย์ไปฝึกมาจากไหน อย่างไรครับ

ชาญ ฝึกเอง

ผู้สัมภาษณ์ ฝึกเอง...แล้วมีแรงบันดาลใจจากไหนถึงฝึกเล่นแอคคอร์เดียน ไปเห็นอะไร ที่ไหน อย่างไรมาบ้าง

ชาญ ตอนผมร้องเพลง ผมเห็นนักดนตรีเขาเล่นไง ผมก็เลยชอบเลย เวลาเขาวางไว้ว่างๆ ผมแอบไปหยิบ นักดนตรีเขาเป็นคนไทยทั่วๆ ไป

ผู้สัมภาษณ์ เห็นเขาเล่นแล้วชอบ ออ...เขาวางไว้อยู่ แล้วฝึกเองหรือครับ

ชาญ ฝึกเองครับ...เล่นงูๆ ปลาๆ ไปก่อน แต่ว่าผมเป็นคนหัวไว พอเล่นได้สักพักนึง แอ๊ะ ...พอดีดได้ก็ดีดๆๆ มาเรื่อยๆ แล้วมันเก่งอ่ะ

ผู้สัมภาษณ์ แล้วเหมือนกับเพลงแรกที่อาจารย์ไปเล่นร่วมกับนักร้องคือ กับใคร ที่ไหน อย่างไรครับ

ชาญ สุรพล (สมบัติเจริญ) แทบทุกเพลงเลยต้องมีแอคคอร์เดียน

ผู้สัมภาษณ์ ทั้งหมดมาจากอาจารย์ทั้งนั้นเลยหรือครับ

ชาญ ใช่

ผู้สัมภาษณ์ เพราะมันเป็นส่วนหนึ่งของยุคนั้น

ชาญ ต้องแอคคอร์เดียน ไม่ว่าใครจะร้องต้องแอคคอร์เดียน สุรพล ไวพจน์ ชาย เมืองสิงห์ รุ่งเพชร แหลมสิงห์ โอ้ย...มันเยอะแยะจำได้ไม่หมดครับ

ผู้สัมภาษณ์ แล้วที่ประทับใจสักเพลงหนึ่ง ตัวอย่างที่เล่นไป ไปเล่นที่ไหนอย่างไรบ้าง

ชาญ ออ...ผมดีดให้สุรพลเฉพาะอัดเสียง แต่เวลาเดินสายผมไม่ได้ไป ผมไปเฉพาะอัดเสียง ผมอัดเสียงให้ทุกคนทุกวัน

ผู้สัมภาษณ์ หมายความว่าในยุคนั้นคนเล่นแอคคอร์เดียนมีแต่คนเดียว และศูนย์กลางของลูกทุ่งจะมาอยู่ตรงที่อาจารย์ ทำไมเป็นอย่างนั้น

ชาญ เป็นเพราะว่าหนึ่งผมดีด สองผมวางทางเล่นด้วย หมายความว่าเพลงนี้ต้องขึ้นอย่างนี้ ลีลาต้องไปอย่างนี้

ผู้สัมภาษณ์ อาจารย์วางไว้หรือครับ ฉะนั้นในบางเพลงเป็นทั้งผู้แต่งเป็นทั้งแอคคอร์เดียนอยู่ในคนเดียวกัน

ชาญ อย่างเช่นฝนเดือนหกอย่างนี้ ผมก็ดีดด้วย ปากก็อ๊อปๆ

ผู้สัมภาษณ์ เพลงนี้เป็นของใครครับ

ชาญ ของรุ่งเพชร แหลมสิงห์

ผู้สัมภาษณ์ แอคคอร์เดียนประกอบด้วย

ชาญ ใช่...

ผู้สัมภาษณ์ อย่างของกาเหว่า เสียงทอง เพลงอะไรน่ะครับ ร้องอย่างไรครับ

ชาญ หนุ่มเรือนแพ ร้องว่า...บ้านพี่เป็นเรือนแพ สาวน้อยยังไม่แล สาวแก่ยังไม่มอง บ้านอยู่ริมฝั่งคลอง...ผมจำไม่ค่อยได้หรอกครับ

ผู้สัมภาษณ์ สุรพล ก็เพลงอะไรน่ะครับ

ชาญ โอ้โห้...เยอะแยะหมด

ผู้สัมภาษณ์ สุรพล กาเหว่า รุ่งเพชร ไพรวัลย์

ชาญ ไพวัลย์ ก็หลายเพลง จำไม่ได้แล้ว ทั้งแต่งทั้งเล่นเลยครับ

ผู้สัมภาษณ์ อะไรน่ะ มนต์รักลูกทุ่ง?

ชาญ อันนั้น...ผมเล่นในเพลงมนต์รักลูกทุ่ง

ผู้สัมภาษณ์ หรอครับ...เล่นอะไรครับ

ชาญ แอคคอร์เดียนครับ

ผู้สัมภาษณ์ แล้วใครอีกล่ะ เพลิน พรมแดนล่ะครับ

ชาญ โอ้ย...เยอะเลย เพลินนี้เยอะเลย

ผู้สัมภาษณ์ ชื่อเพลงอะไรบ้างครับ

ชาญ เพลง...เฮ้ๆ ฮ้าๆ พอจากงานมาเมื่อเวลาเย็นๆ เป่าขลุยแล้วพาเจ้าทุยเดินเล่น ลมพัดเย็นเดินเล่นไปตามคันนา...

ผู้สัมภาษณ์ นี่หรอครับ

ชาญ จากหลายๆ ร้อยเพลง ผมเล่นอย่างนั้น สมัยก่อนนี้เพลงนี้ก็ต้องมาเฝ้าผมตั้งแต่ตีสี่ กลัวผมจะไปอัดเพลงไม่ทัน มานั่งเฝ้า หมาก็เห่า โฮ้งๆ

ผู้สัมภาษณ์ ที่บ้านไหนครับ

ชาญ ตอนนั้นผมอยู่บ้านยวน อยู่แถวสามเสน

ผู้สัมภาษณ์ บ้านยวนอยู่แถวสามเสน มีเฝ้าเลยแล้วมารับไป

ชาญ กลัวว่าผมจะไม่ไป ตอนนั้นเทปผมขายดีมาก ใครอยากดังต้องมาหาผม เพราะเพลงมันต้องมีแคคอร์เดียนเนี๊ยะ

ผู้สัมภาษณ์ ออ...ถือว่าอาจารย์เป็นผู้ทรงอิทธิพลในยุคนั้นมากเลย

ชาญ ติดที่ใครคนนั้นเป็นดังนี้ เรียกว่าหมายหัวได้เลย

ผู้สัมภาษณ์ บีบให้ใครดังทุกคนเลย ซึ่งในระหว่างที่เป็นอย่างนั้น ก็ยังคงเป็นทหารอยู่เหมือนเดิมหรือครับ อันนี้ก็อีกซีกหนึ่งหรือครับ

ชาญ ใช่ครับ



ภาพ ร้อยโทชาญ บัวบังศร กำลังเล่นเครื่องดนตรีแอคคอเดียน

นอกจากนักร้องที่เป็นลูกทุ่งและลูกกรุงที่เป็นฝ่ายชาย ที่อาจารย์ชาญได้มีส่วนในการผลักดันให้มีชื่อเสียงโด่งดังในยุคสมัยนั้นแล้ว นักร้องลูกทุ่งและลูกกรุงฝ่ายหญิงที่อาจารย์ชาญได้ให้การสนับสนุนก็มี โดยเล่าว่า

ผู้สัมภาษณ์ นักร้องลูกทุ่งหญิง มีใครบ้างที่อาจารย์แต่งแล้วก็เล่นแอคคอร์เดียนครับ

ชาญ นักร้องหญิงนี้ มีไม่กี่คนครับ มี บุปผา สายชล แต่ผมก็จำเพลงไม่ค่อยได้ เตือนใจ คุณพระรักษา แล้วก็ ยุพิน แพรทอง นักร้องหญิงมันมีไม่กี่คน

ผู้สัมภาษณ์ ผ่องศรี วรนุช

ชาญ ผ่องศรี นี้ผมแต่งให้เขาร้องเพลงลูกทุ่งกับลูกกรุงเอามาร้องรวมกัน ระหว่างผ่องศรีกับสุเทพ

ผู้สัมภาษณ์ มาคู่กันใช่ไหมครับ เพลงนั้นเพลง

ชาญ โอ้โห้ 2 – 3 ชุดน่ะ

ผู้สัมภาษณ์ เป็นเพลงคู่ต่างๆ นานาใช่ไหมครับ

ชาญ เช่น เดี๋ยวลวงเดี๋ยวรัก อะไรพวกนี้ ก็ร้องคู่กันครับ ซึ่งตอนนั้นนักร้องมันชอบแบ่งเป็นลูกกรุงบ้าง ลูกทุ่งบ้าง วันนั้นผมก็ไปห้องอัดแต่เช้า ผมไปก็ อ้าว...มาไม่บอก หนูๆ มาร้องเพลงอัดเสียงหน่อย สักเดี๋ยวเดียวเขาก็ร้องไห้สะอึกสะอื้น ผม

บอกอ้าว...เป็นอะไรอ่ะ เขาบอกอัดเสียงสุเทพมา ก็อยากให้สุเทพร้องก่อน เราก็บอกหนูเป็นลูกทุ่งเอาไว้ทีหลัง

ผู้สัมภาษณ์ พูดอย่างนั้นหรอครับ ผ่องศรีบอกว่างั้น

ชาญ ผมก็เลยคิดแบ่งกันทำไมเนี๊ยะ ผมก็เลยคิดได้ว่าจะจับเอาลูกกรุงลูกทุ่งมารวมกันซะที ก็คิดได้ ก็เลยเริ่มแต่งเลย

ผู้สัมภาษณ์ แต่งให้ 2 คนนั้นร้องด้วยกันหนือครับ

ชาญ โอ้ย...สมัยนั้นพอดังเลย

ผู้สัมภาษณ์ ประมาณว่าเพลงคู่ต่างๆ นานา ซึ่งคุณผ่องศรี วรนุชนี้ มาบอกว่าน้อยเนื้อต่ำใจว่า "หนูมาแล้วเขาไม่ให้ร้อง" เขาให้สุเทพร้องก่อน เพราะว่าอะไรครับ เพราะว่าคนสมัยนั้นเขาจะให้เกียรติลูกกรุงก่อน แล้วลูกทุ่งไว้ทีหลัง ซึ่งตอนนั้นคุณผ่องศรีอายุเท่าไหร่ครับ

ชาญ ประมาณยังไม่แก่มากครับ

ผู้สัมภาษณ์ ซึ่งหลังจากที่อาจารย์เห็นจากช่องว่างนี้แล้ว ก็มาจับร้องคู่เลยทำให้ความรู้สึกอันนี้มันหายไปใช่ไหมครับ

ชาญ หายไปเลย

ผู้สัมภาษณ์ แล้วในลูกกรุงคนอื่นๆ ล่ะครับ ที่อาจารย์แต่งให้อย่างไร

ชาญ ออ...ลูกกรุงคนอื่น ก็มี ธานินทร์ เพลง....มันจำไม่ได้เพราะว่าเนื้อเพลงเยอะมาก

ผู้สัมภาษณ์ ธานินทร์ เพลงวันใดขาดฉัน

ชาญ ไม่ใช่ครับ...นี้มันของทวีพงษ์ ทวีพงษ์นี่เขาก็ลูกศิษย์ผม ตอนแรกเขาอยู่กับรุ่งเพชร ตอนหลังเขาให้รุ่งเพชรพามาหาผม รุ่งเพชรก็ถามว่าจะไปฝากอาจารย์เรื่องอะไร เขาบอกว่าเขาอยากเป็นนักแต่งเพลง ก็เลยพามาหาผม

ผู้สัมภาษณ์ ทวีพงษ์ มณีนิล อันนี้ก็ลูกกรุง สุเทพแล้วก็ธานินทร์ ชรินทร์ด้วยไหมครับ

ชาญ ชรินทร์มี มีลมรักลมหวล โอ้ย...มีหลายเพลง ลม.....หวล ดี๊ๆๆ ผมจำทำนองไม่ค่อยได้

ผู้สัมภาษณ์ ผู้หญิงลูกกรุงเช่นใครบ้างครับ จินตนาเป็นไงบ้างครับ

ชาญ จินตนา รุ่งฤดี แพทย์ผ่องใส สวลี ผกาพันธ์ จิตติมา เตือนใจ ดาวใจ ไพจิตร ทั้งนั้น ผมแต่งหมดเลยครับ โอ้ย...ผมแต่งมาก ผมแต่งไวอ่ะ

ผู้สัมภาษณ์ รวงทอง ทองลั่นทม เพลงอะไรครับ

ชาญ นี้ รวงทอง เออ...เพลงลมรักลมหวลที่ร้องคู่กับชรินทร์ นันทนาคร แล้วก็อีกหลายเพลงจำชื่อไม่ค่อยได้

ผู้สัมภาษณ์ นี้เป็นรุ่นใหญ่ รุ่นคลาคสิค แล้วก็รุ่นหลังๆ ก็เป็น นักร้องลูกทุ่ง สุนารี ก็เป็นรุ่นหลังแล้ว

ชาญ ใช่ๆ รุ่นหลังมาแล้ว

ผู้สัมภาษณ์ มีแต่รุ่นเก่าหมดเลยหรือครับ ก็ แล้วอาจารย์รุ่นหลังที่แต่งเป็นเพลงอะไรครับ

ชาญ ออ...เดี๋ยวนี้ผมไม่ค่อยจะแต่งแล้วครับ

ภายหลังจากเกษียณอายุราชการมาแล้ว ซึ่งปัจจุบันอาจารย์ชาญมีอายุ 75 ปี ซึ่งผลงานการแต่งเพลงส่วนใหญ่นั้น จะเป็นการแต่งเพลงในลักษณะของการทำงานให้แก่สังคมด้วยการแต่งเพลงประจำจังหวัดต่างๆ โดยเล่าว่า

ผู้สัมภาษณ์ สิบห้าปีหลังเกษียณ อาจารย์ได้แต่งไหมเพลง

ชาญ แต่งบ้างครับ แต่งเป็นเพลง เป็นจังหวัด อะไรอย่างเนี๊ยะ

ผู้สัมภาษณ์ เป็นจังหวัดไหนครับ

ชาญ เป็นจังหวัด เช่น จังหวัดชลบุรี ผมก็แต่งให้เสี่ยคนหนึ่งที่เข้ามาหาผม เขาอยู่ชลบุรี แต่งเพลงประจำจังหวัด ผมก็เลยแต่งเพลงประจำจังหวัดชลบุรี ปทุมธานี อุตรดิตถ์

ผู้สัมภาษณ์ ก็คือเป็นการแต่งลักษณะของจังหวัด ซึ่งเป็นท่าน เป็นบุคคลที่ทำเพื่อประเทศชาติแล้ว เนื้อหาของเพลงเป็นคุณภาพของจังหวัดนั้นๆ

ชาญ อันนี้เป็นหนึ่งที่ทำให้ผมเป็นศิลปินแห่งชาติ ทำงานให้กับจังหวัดต่างๆ

ผู้สัมภาษณ์ ซึ่งมันก็มีคุณภาพและคุณค่าของงานในตัวมัน

ชาญ เยอะมากครับ เมื่อก่อนนี้จะได้ศิลปินแห่งชาติต้องทำคุณประโยชน์ให้กับประเทศมากมาย ให้แก่ท้องถิ่นอย่างไร ก็ตามโรงเรียนต่างๆ ผมแต่งเยอะอ่ะ เขาถึงให้ศิลปินแห่งชาติแก่ผม



ภาพ ร้อยโทชาญ บัวบังศร กับผู้สัมภาษณ์

อาจารย์ชาญได้ย้อนเล่าถึงชีวิตที่ผ่านมาว่า เกิดที่กรุงเทพฯ บริเวณถนนตก ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ใกล้สะพานกรุงเทพฯ เริ่มเรียนที่โรงเรียนอนุบาลที่เป็นของอิสลาม แล้วเรียนต่อที่โรงเรียนอำนวยวิทย์ ที่พระประแดง ต่อมาพอเกิดสงครามก็อพยพมาอยู่ในตัวเมือง โดยมาเรียนที่วัดไทยเจริญ และเรียนต่อที่โรงเรียนรัตนาธิเบศร์ แล้วก็มาเรียนที่ศรีบุญญานนท์ จนได้มาเป็นทหารในที่สุด โดยได้เล่าว่า

ผู้สัมภาษณ์ แล้วก็ไปเป็นทหารหรือครับ แล้วชีวิตที่ผ่านมาราบรื่นดีไหมครับ

ชาญ ใช่...เป็นทหาร แต่ชีวิตไม่ราบรื่นหรอกครับ เป็นคนโชคไม่ค่อยดี แต่ว่า...ผลงานดีเหมือนกัน ผลงานออกมาดี

ผู้สัมภาษณ์ โชคไม่ดีอย่างไรบ้างครับ

ชาญ เช่น ทำบุญคนไม่ขึ้น

ผู้สัมภาษณ์ อาจารย์มีภรรยาในช่วงอายุเท่าไหร่ครับ เริ่มมีครอบครัว

ชาญ เริ่มมีครอบครัว 18 – 19 ปี มีภรรยาคนแรกเลย

ผู้สัมภาษณ์ แล้วมีบุตรกี่คนครับ

ชาญ 7 คนครับ

ผู้สัมภาษณ์ 7 คน ทุกวันนี้ก็เติบโตเป็นผู้ใหญ่กันหมดแล้ว ทำงานอะไรกันบ้างครับ

ชาญ หลายอย่างมากครับ ผมจำไม่ได้

ผู้สัมภาษณ์ ทุกคนก็ไปมีครอบครัวกันหมดแล้ว จากนั้นอยู่กับภรรยาคนแรกกี่ปีครับ

ชาญ โอ้ย...นาน สิบกว่าปีเกือบจะถึงยี่สิบปีครับ

ผู้สัมภาษณ์ ยี่สิบปีก็มาถึงอายุประมาณ 40 ปี แล้วมีเหตุ ให้อาจารย์มีภรรยาใหม่เพิ่มมาอีก 1 คน

ชาญ คนนั้นก็แยกกันไปแล้ว เขาก็ไปของเขา

ผู้สัมภาษณ์ อาจารย์มีคนใหม่ คนที่ 2 นี้อยู่ด้วยกันกี่ปีครับ

ชาญ อยู่ประมาณ 10 ปี

ผู้สัมภาษณ์ มีบุตรกี่คนครับ

ชาญ มีคนหนึ่ง

ผู้สัมภาษณ์ ลูกคนนี้อายุเท่าไหร่ครับ ทำงานแล้วหรือครับ

ชาญ ทำงาน

ผู้สัมภาษณ์ แล้วก็มาเจอคนนี้อายุประมาณ 50 กว่าๆ แล้วคนนี้มีบุตรกี่คนครับ

ชาญ มีบุตรด้วยกัน 2 คนครับ

ผู้สัมภาษณ์ ก็ฟังดูแล้วอาจารย์น่าจะมีความสุขนะ เศรษฐกิจที่ผ่านมาเป็นอย่างไรบ้างครับของการเป็นอยู่

ชาญ การเงินดีครับ

ผู้สัมภาษณ์ การเงินดีตลอดเพราะมีรายได้ ทั้งเงินเดือน ทั้งแต่งเพลง ทั้งอัดเสียง

ชาญ มีผมคนเดียวที่แต่งเพลงอันนั้น แต่งเพลงอันนี้ เล่นดนตรี นี่แหละความสามารถ

โดยอาจารย์ชาญ ได้แสดงทัศนะถึงนักแต่งเพลงในยุคปัจจุบัน ที่อาจารย์มีความวิตกกังวลกับสิ่งที่เป็นอยู่ โดยได้แสดงทัศนะไว้ว่า

ชาญ ออ...มันก็มีบ้างชีวิตมนุษย์เราอ่ะ ที่จะราบรื่นมันคงเป็นไปไม่ได้

ผู้สัมภาษณ์ แล้วอะไรที่มันหนักที่สุดที่ผ่านมาเป็นเรื่องอะไร แต่ละช่วงๆ

ชาญ มันก็ไม่ใช่ปัญหาหนักหนาอะไรหรอกครับ

ผู้สัมภาษณ์ ก็แก้ไขได้ตลอด

ชาญ ใช่...

ผู้สัมภาษณ์ แต่โดยภาพรวมแล้วเนี๊ยะ...เรื่องของชื่อเสียง เรื่องของผลงาน ถือว่าอาจารย์ได้รับประสบความสำเร็จ แต่ว่าก็เป็นศิลปินก็ต้องมีชีวิตส่วนตัวอะไรที่บ้าง ที่มันเป็นอะไรที่คู่กันน่ะ ต้องขออนุญาตอาจารย์น่ะครับ อาจารย์อาจจะมีภรรยาถึง 3 คน แต่ทั้ง 3 คนนี้ก็ผ่านมาแล้วดำเนินไปอย่างเรียบร้อยดีหมดทุกคน ลูกเต้าก็ทำงานกันหมดแล้วน่ะครับ ฉะนั้น อาจารย์คิดอย่างไรบ้างกับวงการเพลงหรือนักเพลงในปัจจุบันนี้ครับ

ชาญ ผมก็คิดว่าเดี๋ยวนี้ เขาแต่งกันอย่างนี้หรือ...แต่สมัยเรามันไม่ทันได้แต่งอย่างนี้ แล้วบางทีแต่งแบบไม่คล้องจอง ในสมัยก่อนเพลงจะต้องคล้องจอง แต่เดี๋ยวนี้อะไรก็ได้



ภาพ ร้อยโทชาญ บัวบังศร

ผู้สัมภาษณ์ คำว่า "อะไรก็ได้" หมายความว่าอย่างไรครับอาจารย์

ชาญ มันไม่คล้องจองกัน มันเหมือนเขียนเป็นร้อยกรอง ไล่เรียงทำนองเอา มันเป็นอย่างนั้น

ผู้สัมภาษณ์ ซึ่งรู้สึกว่ามันไม่ประทับใจ

ชาญ ไม่ครับ...มันไม่ค่อยกันครับ ฟังแล้วมันอย่างไรก็ไม่รู้ นี่...มันก็ไปตามยุคตามสมัยครับ

ผู้สัมภาษณ์ ซึ่งอาจารย์ก็เปิดใจรับ แต่...ถ้าถามว่าชอบไม่ชอบ

ชาญ ผมบอกว่าไม่ชอบ...เพราะเรามันเหมือนคนโบราณ

ผู้สัมภาษณ์ แล้วในเพลงสมัยใหม่ในรอบ 5 – 10 ปีนี้ อาจารย์ประทับใจอันไหนบ้างไหม

ชาญ ไม่มีเลยครับ

ผู้สัมภาษณ์ ไม่มีเลยหรือครับ ไม่ว่าใครก็ตามแต่ ไม่มีเลย ไม่โดนใจเลย แล้วในส่วนนักร้องล่ะครับ

ชาญ ก็ไม่ค่อยฟังเลยครับ

ผู้สัมภาษณ์ โดยส่วนตัวอาจารย์มีเปิดฟังเพลงบ้างไหมครับ

ชาญ ผมฟังแต่เพลงสากลครับ

ผู้สัมภาษณ์ เพลงสากล เพลงฝรั่งนี้หรอครับ เป็นเพลงสมัยไหน

ชาญ ใช่...เพลงตั้งแต่สมัยแอลวิต

ผู้สัมภาษณ์ เพราะอะไรถึงฟังเพลงสากล

ชาญ มันเพราะดีครับ เมโลดีมันเพราะ

ผู้สัมภาษณ์ เนื้อหาเข้าใจไหมครับ

ชาญ บางเพลงเราก็เข้าใจ บางเพลงเราก็ไม่เข้าใจ แต่ว่าเนื้อหาเมโลดีมันดี จังหวะทำนองมันเพราะ

ผู้สัมภาษณ์ แล้ว...ไอ้ตรงนี้มันมีผลกับเราไหมครับ เวลาเราไปจินตนาการในเพลง ซึ่งเพลงสากลอาจารย์ก็ฟังมาแล้วใช่ไหม

ชาญ นานแล้ว...ผมฟังตั้งแต่หนุ่มๆ ผมฟังแต่เพลงสากล เพลงอื่นผมไม่ค่อยได้ฟังหรอก

ผู้สัมภาษณ์ อาจารย์ก็มีเครื่องเทป มีแผ่นเสียงเยอะใช่ไหมครับ

ชาญ ไม่เยอะหรอก แต่ในสมัยก่อนก็มีอยู่บ้าง เดี๋ยวนี้ไปไหนหมดแล้วก็ไม่รู้

ผู้สัมภาษณ์ หมายความว่าประสบการณ์ของอาจารย์จากการฟังเพลง คือฟังเพลงสากลเป็นหลัก แต่ก็รวมกันแล้วมันก็ส่งผลถึงการแต่งเพลงด้วย

ชาญ ทางด้านการเล่นด้วยครับ

ผู้สัมภาษณ์ สากลนอกจากเพลงฝรั่ง แล้วเพลงชาติอื่นๆ ฟังบ้างไหมครับ เช่น เพลงจีน ญี่ปุ่น

ชาญ เพลงจีนมีบ้างครับ เพลงจีนก็เพราะ

ผู้สัมภาษณ์ เพลงจีนรุ่นไหนครับที่ฟัง

ชาญ เพลงเก่าๆ ผมจำชื่อไม่ได้

ผู้สัมภาษณ์ เพลงเก่าหรือครับ เรื่องของการแสดง เช่น การไปชมคอนเสิร์ต การดูละคร

ชาญ ไม่เอาเลยครับ

ผู้สัมภาษณ์ ภาพยนตร์ดูไหมครับ

ชาญ ดูน้อยมากครับ เดี๋ยวนี้ไม่ค่อยได้ดูแล้วครับ

ผู้สัมภาษณ์ ฉะนั้น อาจารย์คิดว่าในเรื่องของศิลปะ ในเรื่องที่อาจารย์สนใจอย่างเดียวคือ การแต่งเพลง ดนตรี เท่านั้น อย่างอื่นเป็นเรื่องรองหมด

ชาญ ครับ...แต่งเพลง เล่นเพลง เป็นหลักครับ

การที่อาจารย์ชาญได้มาเป็นศิลปินแห่งชาติได้นั้น แสดงให้เห็นถึงภาพสะท้อนของผลงานที่อาจารย์ได้แต่งเพลงให้แก่ลูกศิษย์ร้องเป็นจำนวนมาก และขณะเดียวกันก็สนับสนุนให้ลูกศิษย์ได้เจริญก้าวหน้า มีชื่อเสียงอยู่ในวงการจนเป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณชนตลอดระยะเวลาของชีวิตที่ผ่านมา โดยอาจารย์ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า

ผู้สัมภาษณ์ ทุกวันนี้มีนักร้องเก่าๆ มาหาอาจารย์บ้างไหมครับ

ชาญ ไม่มีครับ...
เพราะว่าเขาก็ดังกันแล้ว เขาก็หายกันไป ไปเอาแน่เขาไม่ได้พวกนี้ ไอ้ตอนเขามาหาเรามันอย่าง มาอย่างโน้น อย่างนี้ ผมได้ดีผมไม่ลืมหรอกครับ พอได้ดีปั๊บก็หายเงียบ เป็นอย่างนี้ไปทุกคนครับ ตอนหลังมีคนมาหาผม ผมบอกไม่ต้องมากราบมาไว้ ฉันไม่อยากพูดเรื่องเก่าๆ มันอย่างนี้กันจริงๆ โดยเฉพาะพวกลูกทุ่งแล้วเลย ดังปุ๊บหาย ดังปุ๊บหาย เป็นอย่างนั้น

ผู้สัมภาษณ์ ไม่มาเยี่ยมเยือนไม่มาถามไถเลยหรือครับ

ชาญ มีลูกกรุงบ้าง วีระ บำรุงศรี ชลัม เทพชัย พวกนี้เวลางานสงกรานต์ก็จะซื้ออะไรมาให้ มาไหว้ นอกนั้นไม่มีหรอก

ผู้สัมภาษณ์ ก็เป็นลูกศิษย์อย่างนี้มานานใช่ไหมครับ ตลอดเวลาที่ผ่านมา แล้ววงการค่ายเทปบริษัทต่างๆ มีมาหา ติดต่อบ้างไหมครับ

ชาญ ไม่มี หายหมดเลยครับ เพราะว่าเราไม่ดังแล้วนี่

ผู้สัมภาษณ์ ก็คือว่า ณ วันนี้ อาจารย์ก็ไม่ติดต่อใครอีกเลย

ชาญ ไม่เลยครับ ที่มีมาหาก็ชลัม เทพชัย วีระ บำรุงศรี พวกนี้ ชลัมนี้ดีมากเลยน่ะ เป็นคนเดียวที่ตอนผมเป็นอัมพฤกษ์เป็นคนมาจูงผม พาผมไปหาหมอ ชลัมเป็นลูกกรุงที่นิสัยดีมาก

ผู้สัมภาษณ์ อาจารย์เป็นอัมพฤกษ์มานานหรือยังครับ

ชาญ เป็นมา 2 ปีกว่าแล้วครับ แต่ตอนนี้ค่อยยังชั่วขึ้นบ้าง

ผู้สัมภาษณ์ แล้วอาจารย์รักษาอย่างไร รักษาที่ไหน

ชาญ ไปหาหมอตามโรงพยาบาลบ้าง หมอบ้านนอกบ้าง



ภาพ ร้อยโทชาญ บัวบังศร ที่บ้านพัก

ผู้สัมภาษณ์ โรคอย่างอื่นมีไหม

ชาญ ไม่มี

ผู้สัมภาษณ์ มีโรคนี้อย่างเดียวใช่ไหมครับ ทุกอย่างก็ยังปกติอยู่

ชาญ ก็มีบ้างโรคหัวใจ

ผู้สัมภาษณ์ ก็ถือว่าได้ภรรยาคนนี้เป็นคนดูแล ในส่วนของสำนักงานวัฒนธรรมที่เขาดูแลอาจารย์ที่เป็นศิลปินแห่งชาติเขาให้เงินเดือนอาจารย์ไหม แล้วค่าสวัสดิการอาจารย์ใช้ไหมครับ

ชาญ ให้เงินเดือนครับ ใช่...จากเขาทุกเดือนนี้แหละครับ

ผู้สัมภาษณ์ ทุกวันนี้เดือน 20,000 บาท ใช่ไหมครับ อาจารย์มีรายได้จากอย่างอื่นไหม

ชาญ ไม่มีครับ มีอันนี้อย่างเดียว

ผู้สัมภาษณ์ ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งสุดท้าย แล้วเป็นไงครับ พอใช้ไหมครับ

ชาญ ก็พอกระท่อนกระแท่นไปครับ

ผู้สัมภาษณ์ แล้วทางสำนักงานวัฒนธรรมเขาได้มาหาอาจารย์บ้างไหม มาดูแลมาเยี่ยมบ้างไหม

ชาญ นานก็จะโผล่มาสักที ก็ยังดียังมีบ้าง

ผู้สัมภาษณ์ มาเยี่ยมมาเยียนใช่ไหมครับ ในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมา มีใครมาเยี่ยมอาจารย์บ้าง ใครก็ได้ หน่วยงานไหนก็ได้มีไหม

ชาญ ไม่ค่อยมี

ผู้สัมภาษณ์ ทุกวันนี้เหมือนกับว่า อาจารย์จะอยู่แบบลำพัง

ชาญ ใช่...อยู่อย่างเนี๊ยะ

ผู้สัมภาษณ์ เพราะอะไรจึงอยู่อย่างนี้

ชาญ ก็ชีวิตมันเป็นแบบนี้ แม้แต่บ้านผมก็ต้องมาเช่าเขาอยู่

ผู้สัมภาษณ์ บ้านนี้เช่าอยู่ เช่าอยู่นานหรือยัง

ชาญ เกือบ 20 ปีได้แล้วมังครับ

ผู้สัมภาษณ์ ซึ่งจริงๆ แล้ว ลูกๆ อยากให้อาจารย์ไปอยู่ด้วยใช่ไหมครับ

ชาญ เขาก็อยากให้ไปอยู่ แต่บังเอิญมีลูกก็บอกอย่าเลย เราต่างคนต่างอยู่ไป

ผู้สัมภาษณ์ อาจารย์อยากจะคุยฝากอะไรไหมครับ ถึงคนในวงการ



ภาพ ร้อยโทชาญ บัวบังศร ที่บ้านพัก

ชาญ	เออ...ไม่รู้จะพูดอะไรดีน่ะ เรื่องการแต่งเพลงเขาก็ไปทางหนึ่ง เราก็มาของเราทางหนึ่ง อย่างเรื่องนิสัยใจคอก็รู้กันอยู่ว่าเขาก็ดี เขาก็หายไป มันก็อย่างเนี๊ยะ
ผู้สัมภาษณ์	แล้วจากวันนี้ไป อาจารย์จะทำอย่างไรต่อครับ
ชาญ	ไม่ทำอะไรครับ ตัวเองก็อยู่สบายแล้ว
ผู้สัมภาษณ์	ตอนนี้ก็ 74
ชาญ	ไม่ใช่ครับ...75 ครับ
ผู้สัมภาษณ์	ก็คือไม่ทำอะไรแล้ว ขออยู่อย่างนี้ อย่างสงบๆ เขาบอกว่าอาจารย์ไม่รับโทรศัพท์เลยเป็นเพราะอะไรครับ
ชาญ	มัน...ไม่ใช่ไม่รับครับ เมื่อกี้คุณโทรมา? ผมอยู่ข้างล่าง ไอ้โทรศัพท์ผมอยู่ข้างบน ผมก็วิ่งไม่ได้
ผู้สัมภาษณ์	แต่โดยส่วนหนึ่งอาจารย์ก็ไม่อยากจะเจอใครใช่ไหมครับ
ชาญ	ผมไม่ค่อยอยากเจอ...เรามันอย่างนี้แล้ว ผมปลงกับตัวเองแล้ว ชีวิตคนเราบั้นปลายมันก็อย่างนี้แหละ
ผู้สัมภาษณ์	ไม่อยากจะพบเจอใครแล้ว
ชาญ	อยากอยู่อย่างนี้
ผู้สัมภาษณ์	อยากอยู่อย่างนี้ มันมีความสุขกว่าสบายกว่า
ชาญ	ใช่...สบายกว่า ปิดตัวเงียบอยู่อย่างนี้แหละ บางคนเขาเป็นศิลปินแห่งชาติ เขาไปโน้นไปนี้ แต่งตัวโอ้อ้า ผมไม่อ่ะ...
ผู้สัมภาษณ์	แล้วไม่มีหน่วยงานอื่นเขามาเชิญอาจารย์ไปทำอะไร อย่างไรบ้างเลยหรือครับ
ชาญ	ไม่มี หรือว่าง่ายๆ ในวงการนี้ ชื่อผมหายไปแล้วล่ะ คงว่าไม่มีใครรู้จักผมแล้ว มันเป็นอย่างงั้น
ผู้สัมภาษณ์	ทำไมอาจารย์ถึงคิดอย่างนั้นครับ
ชาญ	ที่คิดอย่างนั้น...ยิ่งเด็กๆ รุ่นใหม่มันก็ไม่รู้จัก



ภาพ ผู้ศึกษากับร้อยโทชาญ บัวบังศร ที่บ้านพัก

ประสบการณ์และการดำเนินชีวิตของ นครินทร์ ชาทอง

เจษฎา อธิเกิด ศิษย์เก่าจากคณะศิลปกรรมศาสตร์ สาขาวิชาศิลปะจินตทัศน์ มศว ประสานมิตร ได้สัมภาษณ์อาจารย์นครินทร์ ชาทอง ณ บ้านเลขที่ 66 หมู่ที่ 5 ถนนบ้านพรุธานี ตำบลบ้านพรุ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2553 โดยมีข้อมูลในการแสดงหนังตะลุงดังนี้

อาจารย์นครินทร์ ชาทอง ปัจจุบันเป็นข้าราชการบำนาญ โดยก่อนหน้านั้นมีอาชีพรับราชการเป็นข้าราชการครูประชาบาลของกระทรวงศึกษาธิการ แต่ได้ลาออกจากราชการก่อนเกษียณ 1 ปี โดยกำหนดเกษียณตามปกติคือปี 2548 แต่ได้เกษียณก่อนในปี พ.ศ. 2547 ตลอดชีวิตที่ผ่านมาเป็นผู้ที่ศึกษาค้นคว้าและอนุรักษ์อาชีพการแสดงพื้นบ้านหนังตะลุงในรูปแบบโบราณมาโดยตลอด จนเป็นที่นิยมในท้องถิ่นและจังหวัดใกล้เคียง เป็นผู้ที่มีทักษะในการแสดงจนเป็นที่กล่าวขวัญอยู่เสมอ อีกทั้งยังเป็นผู้ถ่ายทอดศิลปะการแสดงหนังตะลุงแก่ลูกศิษย์ และได้นำไปจัดแสดงในต่างประเทศตามโอกาสต่างๆ โดยได้เล่าถึงประสบการณ์ในการก้าวมาสู่การแสดงหนังตะลุงไว้ว่า



ภาพอาจารย์นครินทร์ ชาทอง ที่บ้านพัก

ผู้สัมภาษณ์ อยากทราบว่าเริ่มต้นอาจารย์เข้ามาอยู่ในวงการหนังตะลุงได้อย่างไร

นครินทร์ หนังตะลุงนี่ตั้งแต่เด็กๆเลย พอว่าจำความได้ พอพูดได้นี่ ผมนี่เขาเลี้ยงมากับวัฒนธรรมพื้นบ้าน เขาเรียกว่าแบบบ้านๆ เลี้ยงแบบบ้านๆ หมายความว่า ตั้งแต่อายุขวบ 2 ขวบเป็นต้นมาแล้ว ยังไม่ถึง 2 ขวบเลย ผมก็ขอโอกาสเปิดเผยชีวิตผม พ่อกับแม่แยกทางกัน หย่าร้างกัน แล้วผมก็ไปอยู่กับแม่ พ่อก็ไปมีครอบครัวใหม่ แม่ก็มีครอบครัวใหม่ ก็เลยมีตากับยาย ภาษาบ้านเราคือ พ่อเฒ่า แม่เฒ่า ที่รักมากเลย ก็เลยไปแย่งไปขุดไปดำนา ไปอยู่เลี้ยงวัว เลี้ยงควายเป็นร้อยๆตัว ซึ่งตานี่ท่านเป็นหมอชาวบ้าน เป็นปราชญ์ชาวบ้าน ชื่อนายหนังวร รัตนศรี ชื่อของตา ชื่อของพ่อเฒ่า ท่านเก่งในเรื่องของพิธีกรรม พิธีการ ทำขวัญนาค ทำขวัญบ่าวสาว เป็นหมอสมุนไพร หมอยา เป็นแผนโบราณ แล้วก็เป็นอุบาสกอยู่ในวัด และก็ท่านก็เป็นศิลปินเป็นอย่างมากด้วย

ผู้สัมภาษณ์ แสดงว่าได้รับการปลูกฝังมา

นครินทร์ ครับ ได้รับการปลูกฝังมา ปลูกฝังมาตั้งแต่เด็ก ใจก็ชอบอยู่แล้ว ประกอบกันเข้าสมัยนั้นการละเล่นอย่างอื่นเป็นส่วนประกอบเท่านั้น ที่ทำให้เราเพลิดเพลิน แต่ว่าหนังตะลุงมันอยู่ในหัวใจ อยู่ในก้นบึ้งหัวใจจริงๆเลย คือรักชอบมาก เหตุที่ชอบก็เพียงเพราะว่ารู้สึก จนกระทั่งอายุเข้าไป 7 ปี 8 ปี จะปลูกสร้างโรงหนังเล็กๆ ตอนโรงเรียนเลิก เรียกว่าขอบการเล่นหนังมากที่สุด



ภาพ โรงหนังตะลุงนครินทร์ ชาทอง

ผู้สัมภาษณ์ การแสดงหนังของอาจารย์ครั้งแรกที่อาจารย์รู้สึกว่ามีผู้ชมเป็นองค์ประกอบในการแสดงหนังของอาจารย์เริ่มมาตั้งแต่สมัยไหน

นครินทร์ เริ่มมาจากที่ว่ามันชอบ จนกระทั่งว่าชาวบ้านเขาก็มาถามว่าทำไมถึงชอบเล่นหนัง ก็ให้คำตอบตอนเด็กๆตามภาษาเด็กว่า มันสวย มันสนุก คำว่าสวยนี่คือ รูปหนังตะลุงนี่มันสวย พอเอาจอใส่แล้วรูปนาง รูปพระนี่มันสวย ส่วนสนุก ก็คือ ทำให้เพลิดเพลิน มีความสุขใจ พอต่อมาทีหลังพ่อเฒ่าฝึกจนกระทั่งว่า พ่อเป็นครูประชาบาล พ่อจัดงานโรงเรียน สร้างอาคารเรียนใหม่ ผมได้หยุด สมัยนั้นผมมาเรียนหนังสือ อ.ร้อยโค้ง กับ อ.หาดใหญ่ เวลาจะไปมาหาสู่นี่ลำบาก ต้องใช้รถจิ๊บแล้วมีเฉพาะวันเสาร์วันอาทิตย์ พอเรียนจบ ป.4 แล้วมาเรียนต่อในหาดใหญ่ มันต้องเหนื่อย พอมาแล้วเราต้องใช้ความอดทนความอดกลั้น จะทำอะไรได้อาศัยว่าชอบมากก็ฝึกหนัก ซึ่งเจ้าอาวาสที่เป็นอาจารย์ท่าน มีหลายรูปเลยซึ่งมีคุณูปการ พระ ท่านเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอน และท่านพระครูธรรมคุณากรได้ให้การสนับสนุน ช่วยให้ผมเกิดความอบอุ่น ผมฝึกหนัง เป็นหนังเด็กวัด พอวัดมีกิจกรรมขึ้นมา เขาก็ไม่ไปเอาหนังที่อื่น เอาหนังที่ฝึกกันในวัดนี่แหละ นั่นคือความประทับใจ ชาวบ้านเขาจะมาดูว่าเราได้ช่วยงานวัด สิ่งที่เราชอบเกิดประโยชน์ต่อสังคม นี่คือความประทับใจ ความภาคภูมิใจ พอโรงเรียนที่ผมเรียนมีวันสถาปนาขึ้นมา สมัยนั้นตอน ปศ.2



ภาพ การแสดงหนังตะลุง

ผู้สัมภาษณ์ ปี พ.ศ. เท่าไหร่ครับ

นครินทร์ พ.ศ. 2504 เขาก็ถามว่าใครจะแสดงอะไรบ้าง นักเรียนคนอื่นก็เล่นดนตรี เล่นละครอะไรต่างๆ รีวิวต่างๆ แต่ผมบอกผมเล่นหนังตะลุง ไปเช่าเครื่องเขามา พอผมเริ่มเล่นหนังตะลุงเวทีอื่นมันเลิกเลย คนมาดูติดเลย ก็ประทับใจวันนั้นประทับใจ ต่อจากนั้นเวลามีงาน มีการประชันขันแข่ง ประชันกันว่าใครมีคนมาดูมากกว่า มีพวกนักเรียนเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว เต็มหมดเลย ครับประทับใจ แล้วก็ประทับใจอย่างหนึ่ง พอเราได้มีโอกาสออกไปข้างนอก มันก็เริ่มเกิดเป็นอาชีพ ชาวบ้านก็มาสนใจว่า หนังตะลุงขวัญใจนักเรียน มีแต่เด็กๆ จนกระทั่งเรียนจบแล้ว เรียนวิทยาลัยครูที่เป็นมหาลัยราชภัฏปัจจุบัน เข้าโดยความรู้พิเศษ เข้าไปในกรณีพิเศษ คือเข้าโดยหนังตะลุง ทีนี้ก็ประทับใจอีกเรื่อง นั่นก็คือผมไปเล่นในเมืองหลวง ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง เขาให้ผมเข้าไปเล่นที่ลานกกพุด ก็มีเด็กใต้อยู่มากอยู่แล้วที่นั่น คืนนั้นจะเต็มหมดเลยลานกกพุด ผมเล่นเรื่องรักทรมาน ซึ่งเป็นผลงานของชาคร เรืองวิรัตน์ เล่นอยู่ 7 คืน เล่นตั้งแต่ทุ่มครึ่งจนสว่างไม่หยุดพักเลย พอเช้าประมาณตีหก เสียงปรบมือเสียงกระหึ่มหมดเลย ก็ประทับใจมาก นอกจากนั้นที่ภูมิใจก็คือได้ไปเล่นต่างประเทศ ในประเทศมาเลเซียไม่ต่ำกว่า 20 ครั้ง นอกจากนั้นก็ไปแสดงทอล์คโชว์ต่างๆ ในประเทศออสเตรเลีย นั่นก็เคยไป เวลาเราประจำทางก็เล่นหนังตะลุงไปด้วยเวลาไปงานของกระทรวงยุติธรรม นี่ก็เป็นเรื่องของความประทับใจ



ภาพ อาจารย์นครินทร์ ชาทอง สอนเด็กเชิดหนังตะลุง

ผู้สัมภาษณ์ เนื้อหาของเรื่องที่อาจารย์เล่นส่วนใหญ่

นครินทร์ เนื้อหาของเรื่องส่วนใหญ่ก็จำมั่ง เพราะว่าผมก่อนฝึกนี่นะ สิ่งที่จะเข้ามาเป็นครูนั่นก็คือผมจะเอาเทปของ sony เราจะเชิดประกอบเทปของหนังที่มีชื่อเสียงด้วย แล้วก็สมมติเราก็เชิด เชิด เชิด การเชิดพอดีมันจะมีพี่เขาที่เป็นร้านมาเชิดเป็นคู่ให้มาช่วยสอนท่าต่างๆให้ ท่ายักษ์ ท่านาง ท่าประกอบอะไรต่างๆ เขาก็ทำให้ดู เราก็จำ มีหนังประทิน บัวทอง, หนังกันตอง ล้อ,หนังละมุน แก้วมี, หนังเชิดมาฝึก มันซึมซับ ก็จำ เราก็ได้ฝึกทักษะตรงนี้แหละ ได้รู้ จิตใจเราก็ได้จำ เรื่องของครูหนังประทับใจ หนังสั้นนี่หมายความว่าจะเป็นเรื่องของเสื้อผิดสีก็ดี เรื่องของศีล 5 เรื่องผิดตัวผิดฝา นอกจากนั้นก็มีของนางประทินบัวทองบุญนำกรรมสร้าง ช้างตายทั้งตัวเอาใบบัวปิด แล้วก็เรื่องลิขิตของชู้อะไรพวกนี้ แต่ว่าเรื่องหนังเหล่านี้นะเรื่องเดิมมันก็คือรัก เกลียด ไปขยับขยายผลไปยังเรื่องราวต่างๆ อย่างเรื่องรามเกียรติ์ได้เชิดตัวยักษ์ ตัวพระ ตัวนาง อะไรต่างๆ โดยเฉพาะตัวยักษ์ที่สำคัญที่สุดนี่ ชื่อ หัสเดชา มันปรากฏในรามเกียรติ์ ชื่อหัสเดชา กุมภกรรณ แต่ว่า ขออนุญาตตรงนี้ เรื่องหนังตะลุงนี่มันแตกต่างจากคำว่าหนัง เพราะจะย้อนไปถึงเรื่องประวัตินิดหนึ่ง หนังนี่แน่นอนที่สุดว่าเราได้รับมาจากอินเดีย เพราะอินเดียเป็นแหล่งวัฒนธรรม แรกๆแบบว่าก็เพื่อจะเผยแพร่ศาสนา นั่นก็คือ พราหมณ์-ฮินดู จะเห็นได้จากพระฤาษี พระอิศวร ที่หนังเล่นนี่มันต้องเชิดพระฤาษี พระฤาษีนี่ก็คือ ใช้รูปที่เป็นครู ดาวที่แทนพระฤาษีนี้คือ ดาวพระพุธหัสบดี ตามที่ว่าพระอิศวร เป็นผู้ทำลาย เป็นผู้สร้าง ท่านได้เอาดวงดาวต่างๆ เอาฤาษีทั้ง 19 องค์ เอามารวมกันอยู่ในดาวพฤหัส และเป็นเทพเจ้าแห่งการเรียนรู้ เป็นเทพเจ้าที่มีความรู้ความสามารถ เก่งกล้าสามารถ และก็ใช้พาหนะคือกวาง เลยพระฤาษีนี่ เราจะลืมไปไม่ได้เวลาเชิด ผู้เชิดต้องยกมือไหว้ คือเขาเป็นครู คนที่เขียนเรื่องรามายนะนี่ก็คือฤาษีเหมือนกัน คือพระฤาษีวิลามิจิ ท่านเป็นฤาษีเหมือนกัน เราจำเป็นต้องยกย่องเป็นรูปครู ทีนี้มาจากอินเดีย พอมามันก็ต้องเดินทางทางน้ำ เพราะเครื่องบินมันไม่มีเหมือนเดี๋ยวนี้ ถ้ามาทางทะเลตะวันตก มาอยู่ที่ภูเก็ต มันจะเป็นทางทะเลอันดามัน ทะเลตะวันตก มันจะเข้ามาโดยตรง จะเข้ามาโดยผ่านเกาะบาหลี เกาะชวา จะเข้ามาทางมาเลเซีย แต่เวลาเดียวกัน ตรงนี้เขามีอยู่แล้วที่แลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ ดูว่าเกาะชวาเขาเล่นยังไง ร้านค้าไปเปิดใหม่ขึ้นมาหนังใหญ่ก็กั้นจอ กางแปลง แล้วก็เชิดกัน มีการขอไฟแถวนั้น พอไปเห็นรูปแบบก็แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกัน จากชวานี่เราก็เลยวิวัฒนาการมา แต่ว่าที่อื่นนี่นะ

อย่างซวานี่เขาเล่นเรื่องอิเหนามั่ง เรื่องรามเกียรติ์มั่ง เล่นอยู่แค่นั้นก็ไม่ได้ไปไหน แต่ก็ได้ซวนในส่วนท้องทะเลตะวันออก ลุ่มน้ำทะเลสาบ ถึงทะเลตะวันตกก็ไม่ได้เล่นไปเรื่องอื่นก็ยึดติดอยู่กับเรื่องรามเกียรติ์ ทีนี้สิ่งที่เราจะขายเหมือนกัน คือค่าทะเลตะวันตกนี่จะมีฤาษีด้วย คือจะชี้ให้สังคมได้ซึมซับในเรื่องของความดีความชั่ว ธรรมะกับอธรรม เป็นการประลองฝีมือ ของเรามัน ตัวหนึ่งคือทศกัณฐ์ ตัวหนึ่งคือพระราม ตัวหนึ่งธรรมะ ตัวหนึ่งอธรรม ฤาษีเป็นตัวครู ก่อนออกพระอิศวรเราจะฉายไอ้พวกนี้ ฉายให้ครบฉายศิลปะในการเชิด คือเป็นชุดแสดงชุดหนึ่งที่ใช้โชว์ได้เลย หนังตะลุงพอได้เล่นมาแล้วเนี่ย ขอหนังตะลุงไปแสดงนี่ ไปถึงปั๊บก็เชิดฤาษีเขาเรียกว่า ยังไม่ถึงครู เพราะเดี๋ยวนี้ครูค่อยล้มหายตายจากไป ทีนี้เราก็ทำตามที่ว่าเคยเห็นมาลางๆ เลยก็เชิดฤาษีได้ไม่ครบกระบวนท่า ผมไม่บังอาจไปเที่ยวตำหนิติติงเขานะ แต่ว่าลองดูแล้วนี่มันไม่ครบกระบวนท่า พระฤาษีนี่มันต้องถอยหลังเล่น ต้องมาเหยียบธรณี ตามการแปรท่าของนาฏศิลป์แน่นอนว่าทางศิลปะ.เราต้องยึดเอาแบบอย่างของนาฏศิลป์ เฉกเช่นเดียวกับรูปยักษ์ เราจะเห็นว่าผู้หญิงจะเหยียบขาข้างหน้า รูปยักษ์ชายจะเหยียบขาข้างหลัง คนที่ไม่เข้าใจถึงตรงนี้ว่าเขาจัดเพราะการให้เขาเข้าใจเป็นข้อจำว่า การเหยียบขาเป็นการแทนเพศหญิงเพศชาย ที่จริงไม่ใช่ ที่จริงมันก็มาจากกระบวนการของนาฏศิลป์ไทย ระดับที่ภูมิปัญญาปราชญ์ได้คิดค้นเอาไว้ จะเห็นได้ว่าเวลาเราจะเดินอะไร ทีนี้มันต้องยกหนัง มันสลับไม่ได้ มันเลยต้องทำอย่างนี้ ทีนี้พวกหนังหลายคนก็ไปถึงบางอ้อท่ายักษ์ไปทำแบบท่านางไม่ได้ มันเป็นอัตลักษณ์ของมัน หนังตะลุงของเรานี่เดี๋ยวนี้ผมก็พยายามฟื้นฟูขึ้นมา ของที่เขาตัดออกไปแล้ว เพราะหนังทุกวันนี้มันไม่ได้เล่น ดึงครูหมดซะแล้ว ที่จริงแล้วบรรดาพวกครูหนังที่ว่าเป็นมืออาชีพโดยเฉพาะรูปซะนี่นะ การซะไม่ใช่การต่อสู้เพื่อเอาชนะกัน แต่เป็นการแสดงท่าทางการต่อสู้ที่สวยงามที่สุดเลย เป็นการเร้าใจ แล้วสุดท้ายก็เลิกรากันไป พระอิศวรก็ลงมา พระอิศวรก็จะว่า เออ หยุดก่อน เราให้แง่คิดว่า พระอิศวรถือว่าเป็นกรรมการนะ ท่านจะบอกให้หยุดก่อน อย่ารบราฆ่าฟันกัน เป็นธรรมะให้คนเห็นว่านี่คือความดี นี่คือความชั่ว จริงๆแล้วในเรื่องของรามเกียรติ์ทศกัณฐ์จะต้องตาย ธรรมะชนะอธรรม เอาจุดนี้มาเป็นจุดแสดง แล้วตอนนี้กำลังรื้อหนังทั้งหลายในเครือ ใครทำอะไรไม่ถูกต้องทั้งหมด มันเกี่ยวกับครูของเขา เราจะไปก้าวล่วงเขาไม่ได้



ภาพ เชิดหนังตะลุง

ผู้สัมภาษณ์นครินทร์ แสดงว่าอดีตกับปัจจุบันรูปแบบกับเนื้อหามีความแตกต่างกัน

มันมีความแตกต่างกันพอสมควร แต่จริงๆ แล้วในเรื่องของเชิงอนุรักษ์ กลุ่มผมนี่จะเป็นเชิงอนุรักษ์ แต่ในเวลาเดียวกันก็พัฒนา แต่การพัฒนาเราไม่ได้มุ่งพัฒนาในรูปแบบ เราพยายามที่จะให้เป็นเชิงประจักษ์ในเรื่องของรูปแบบเอาไว้ว่านี่หนังตะลุง เดี๋ยวมันจะกลายพันธุ์ไปซะ เผลอๆ พอใหญ่ปั๊บไม่รู้เป็นอะไรไปแล้ว ก็เลยให้เป็นสัญลักษณ์ ในเรื่องชื่อในเรื่องของการใช้ภาษาจะให้พูดการเมืองก็ได้ เป็นพรรคการเมืองก็ได้ พรรคการเมืองไหนก็ได้ พรรคเทวดาอะไรพวกนี้ เราก็สามารถทำให้พวกนี้เป็นเพียงอุปมาธิฐานเท่านั้น เราพัฒนาของเรา ในเวลาเดียวกันคนดูหนังตะลุงนี่ เขาก็ได้มีโอกาสซึมซับในอีกส่วนหนึ่ง ส่วนที่ว่ามันเป็นภาษาที่เราได้วิวัฒนาการ เป็นภาษาที่เราสามารถจะสื่อกันได้ รับกันได้ในยุคนี้ ปัจจุบันนี้ นี่คือส่วนการพัฒนาของหนัง แต่ไม่ใช่ไปทำลายรูปแบบนะ ไปทำลายองค์ประกอบไม่ได้นะ จะว่าเอาอะไรมาใส่จนกระทั่งว่าฉากครูนี่หาย ต้นฉบับหมดแล้ว ไม่มีหมดแล้วหมดเลย ไม่มีอะไรเหลือแล้ว ผมก็เลยเวลาเขาเชิญไปพูด เมื่อวานนี้ไปประชุมที่ สวช เขาให้ข้อคิดว่าเดี๋ยวนี้นะ หุ่นกระบอก ลิเกทรงเครื่องต่างๆ นี้ เขาว่าต่อไปหายหมด ที่หายหมดเพราะว่า ไม่มีช่างที่จะมาทำ เพราะว่าลิเกทรงเครื่องเขาจะต้องมี เครื่องเพชร เครื่องทอง เครื่องประดับ สังวาล บานพับอะไรต่างๆ ส่วนหุ่นกระบอก ช่างที่จะมาทำหุ่นนั้นก็ไม่มี พอไม่มี ร่องรอยมีอยู่แล้ว คนไทยเราทำได้ทั้งเพ ทุกสิ่งทุกอย่างถึงกับทิ้งคุณค่าของชาติเรา ต่อไปเราจะไม่

เหลืออะไรเลย คำว่าไทย คือความหลากหลายทางวัฒนธรรม นี่จะเป็นคำพูดแต่เพียงในอดีตเท่านั้น ถ้าเราไม่มีจิตสำนึกที่จะช่วยอนุรักษ์ ผมจึงจะอนุรักษ์ให้มากที่สุดเลย หนังตะลุงเล่นมันต้องใช้บทกลอน ไม่ใช่ว่ามาถึงปักก็พูดๆๆ บทกลอนหายไปมันเสียรสเสียชาติ ไอ้ตรงนี้ฆ่าตัวตาย ถ้าเราไม่ใจแข็งจริงๆ ถ้าไปเอาใจตลาดเกินไป ในตลาดเดี๋ยวนี้มันเอาเงื่อนไขของเวลาเข้ามาจับ เราจะมีจุดยืนของเรา ศิลปินต้องมีจุดยืนของตัวเองด้วย ปัจจุบันนี้ผมพยายามที่จะมีจุดยืนที่สำคัญที่สุด บอกลูกศิษย์ลูกหา หนังตะลุงเป็นการแสดงที่เป็นเรื่องเป็นราว เราไม่ใช่ชุดแสดง เราเป็นเรื่องประเภทเดียวกับพวกละครใน พวกโขน พวกหุ่นกระบอก หนังตะลุงเรานี่เป็นการแสดงที่เป็นเรื่องเป็นราว วันก่อนนี่เขาก็เชิญไปที่มนุษยสิรินธรที่ตลิ่งชัน ของพระเทพฯ เขาให้ไปพูดในเรื่องของความเหมือนที่ต่างกันระหว่างหนังใหญ่กับหนังตะลุง บอกว่าเหมือนนี่คือการเอาวัสดุมาทำมาแกะนี่คือหนังเหมือนกัน หนังวัว หนังควาย เครื่องมือเหมือนกัน เชิดหนังก็เชิดเหมือนกัน แต่ที่ต่างก็คือหนังใหญ่ที่มาเป็นหนังตะลุงอีกอย่างก็คือหนังตะลุงจะแยกออกมาเป็นหนังแผน การที่เราให้ชีวิตจิตใจ มันจะมีช่วงต่อ 3 ช่วง ช่วงแค้น ช่วงซ้อม ช่วงครองมือ บางทีส่วนปาก ส่วนตีนเราแยกออกมาเป็นตัวเดียว เป็นหนังเดี่ยว นั่นก็คือข้อแตกต่าง และที่สำคัญที่สุดคือ หนังใหญ่เขาพยายามที่จะเล่นในเชิงอนุรักษ์ แต่แน่นอนที่สุดว่าผมก็ต้องชื่นชม เขาออกนอกกรอบไปไม่ได้ ก็เลยออกมาตรงนี้ว่าในเรื่องของการหล่อหลอม สังคม อันนี้หล่อหลอมสังคมได้ในเรื่องของการอนุรักษ์ แต่ว่าในเรื่องของการหล่อหลอมสังคมปัจจุบันสู้หนังตะลุงไม่ได้ เพราะหนังตะลุงเราไม่ได้เล่นเรื่องรามเกียรติ์อย่างเดียว พวกนิทานไทย พวกเทพนิยายต่างๆ พวกวรรณคดีต่างๆ เราก็เอามาพล็อต เอามาสร้างเป็นเรื่องต่างๆ เขียนบทพนมเทียน, ทัศนา, อโศกศิลป์, หลวงวิจิตรวาทการ สร้างพล็อตเล่นหนังตะลุงได้ตรงนี้เอามาถึงหนังตะลุงเรานี่สามารถที่จะพัฒนาสังคมได้

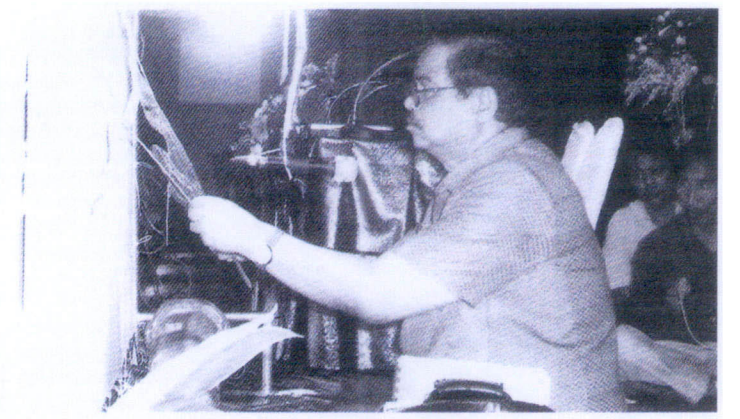

ภาพ เชิดหนังตะลุง

ผู้สัมภาษณ์ เยาวชนในปัจจุบันนี้อาจารย์มองว่า

นครินทร์ เยาวชนเดี๋ยวนี้ผมรู้สึก เป็นปัญหาโลกแตก มันเรื่องของความเปลี่ยนแปลง มันเริ่มตั้งแต่จากอาชีพเกษตรมาเป็นอาชีพอุตสาหกรรม อีกอย่างหนึ่งก็คือครอบครัว ครอบครัวเดี๋ยวนี้ไม่เข้มแข็ง ถ้าเราเปรียบเทียบการเป็นครอบครัวใหญ่ มีพ่อ แม่ ปู่ ย่า มีผู้หลักผู้ใหญ่ มี ตา ยาย ตายายเขาเลี้ยงพ่อกับแม่มันมาแล้ว เขาถึงเลี้ยงหลานได้ เอานิทานไทยต่างๆ ที่สอดแทรกในเรื่องคุณธรรมมาเล่าให้ลูกหลานฟังก่อนหลับก่อนนอน แต่ก่อนนี้ไปวัดวันโกน วันพระ พ่อ ปู่ ย่า ตา ยาย ไปวัดพาหลานไปด้วย เด็กได้มีโอกาสซึมซับศาสนพิธี และซึมซับด้านศาสนธรรม โดยซึ่งมันฝังใจ เดี๋ยวนี้ไม่แน่ใจ ปรากฏว่าตอนนี้ คริสต์พอวันอาทิตย์เขาก็เต็มโบสถ์ อิสลามเขาก็เต็มมัสยิด แต่ของเราวันพระนะครับ ไม่เห็นเด็กเลยครับ



ภาพ ประกอบพิธีไหว้ครูหนังตะลุง

เพราะว่าเดี๋ยวนี้มันจะเป็นการนับถือศาสนาพุทธอยู่แต่ในสำเนาทะเบียนบ้านเท่านั้นเอง ศาสนาไม่ได้ซึมซับเข้าสู่จิตใจคน ปัญหาของสังคมมันถึงได้เกิดขึ้นเฉกเช่นทุกวันนี้ เพราะอะไรครับ เพราะยังด้อย เมื่อไหร่ผมไปวัดเนี่ย การสวดนาคผมจะจำ พอถึงเวลาบวช พระอุปัชฌาย์ก็ไม่ต้องสอนแล้ว ปู่ย่าท่านอธิบายแล้ว เราศาสนาพุทธ เขาบอกว่าปี 2560 เขาว่าเป็นปีแห่งพุทธบูชา เพราะว่าในจำนวน 52 วันของวันพระนี่ ให้ หนึ่งส่วนสี่ก็ยังดี อยากให้คนไปวัดกัน เพราะคนไม่ค่อยไปวัดกัน ก็มีความเห็นหลากหลาย ทีนี้ถ้าเราห้ามายึดวันพระไม่ไปศูนย์การค้ากันสักวัน นี่ก็คือปัญหา พอเป็นปัญหาตรงนี้มันกระทบ เดี๋ยวนี้นะเร่งหลักสูตร หลักสูตรก็ตัวดี ไปเอาหลักสูตรของฝรั่งมา จริงๆ ไปเอาของเขามาทำไม ของฝรั่งนะเขาเน้นให้คนดี เขาก็ดี เรานะเน้นให้คนเก่ง คนเก่งแต่ขาดคุณธรรมมันไม่มากนะ แต่ว่าคนดีมีมากกว่า แต่เรา ผมว่ามันไม่ใช่ โดยเฉพาะในเรื่องการศึกษากับวัฒนธรรมเนี่ย เอาของต่างชาติมาไม่ได้ ให้มันอยู่บนพื้นฐาน อยู่บนบริบทของความเป็นไทย ถ้าเราเอาของต่างชาติมากเกินไป เราไปเชื่อไอ้พวกนักเรียนนอกไม่กี่คน ยืมจมูกคนอื่นหายใจ ทำให้ของดีๆ ที่เรามีอยู่ค่อยๆ หายไป หายไป ทำเพลงกันมา ฉันรักเธอ ฉันรักเธอ ภาษามันผิดเพี้ยนไปหมดเลย แม้กระทั่งการพูด ภาษานี่นะ ใช้ไม่ถูก ร เป็น ล รัก เป็น ลัก ควบกล้ำไม่ชัดเจน ปรับปรุง เป็น ปับปุง เปลี่ยนแปลง เป็น เปี่ยนแปง วันอาทิตย์หน้านี่ วันพฤหัสหน้าจะมีการทำพิธีไหว้คูกัน เขาบอกคู คู กับ ครู ความหมายมันเปลี่ยนไปคนละอย่าง คู กับ ครู เดี๋ยวนี้พูดกันง่ายๆ ถือว่าเป็นเรื่องของกระแสนิยม เป็นค่านิยม เวลาไปประกวดร้องเพลง ใครออกเสียงไม่ชัดนี่อำกรรมการ พอมาถึงในเรื่องของการเล่นหนัง เป็นเรื่องของการยัดเยียด ทีนี้พวกเราก็จำเป็นต้องทำ เราเป็นห่วงว่าสิ่งเหล่านี้จะหมดไป ก็เลยมีพวกผมที่วิ่งเต้น สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติเขาเปิดบ้านศิลปินแห่งชาติ ปี 2547 สวช ก็มาเปิดที่นี่ ตอนที่ผมยังไม่ได้เป็นศิลปินแห่งชาติ กระผมเป็นกรรมการ ผมได้รับฟังและก็พร้อมที่จะนำเสนออะไรต่างๆ เขาถามว่าเอาอะไรมั่ง ก็เลยบอก ฝันอยากได้หลักสูตรท้องถิ่น หลักสูตรท้องถิ่นที่นำเข้าสู่การศึกษาระดับพื้นฐาน จะได้ปูพื้นฐานให้กับเด็ก เขาบอกโอเค เราให้งบประมาณส่วนหนึ่ง พวกผมก็เริ่มดำเนินการเลย ดึงเอาศึกษานิเทศก์ตามเขตต่างๆ ให้เขามายกร่างเรื่องของวิชาการ และเราก็ระดมสรรพกำลังของบรรดาศิลปิน ระดมภูมิปัญญาในเรื่องของความรู้เกี่ยวกับหนังตะลุง เราก็ยก หมายความว่า ยกร่างสำเร็จ ก็เข้ากรุงเทพ เข้ามาอยู่โรงแรมแมท เขตห้วยขวาง อยู่ในห้องแคบๆ หกเจ็ดวัน เขียน

หลักสูตร เราก็แบ่งเป็นช่วงชั้นไปเลย ช่วงชั้นที่ 2 3 4 5 เริ่มตั้งแต่ ป.4 ป.5 ป.6 ม. 1-ม.6 ทำหลักสูตร พอเสร็จก็ส่งไปให้นักวิชาการระดับชาติช่วยเพิ่มเติมให้จนทำหลักสูตรได้ เป็นหลักสูตรนำร่อง



ภาพ แสดงหนังตะลุงสาธิตให้แก่นักเรียนจากสถานศึกษาต่างๆ

ผู้สัมภาษณ์ แสดงว่าตรงนั้นเป็นวิธีหนึ่งที่อาจารย์ใช้

นครินทร์ ทำกับบุคคลหลายๆ คน เรามีการจัดประชุมสัมมนาให้กับบรรดาครู อาจารย์ที่สนใจในเรื่องนี้ บอกตรงๆ ว่าไม่ได้ว่าให้เค้าเป็นจำเลย มันไม่ใช่ เราไปปลุกคนแกล้งทำหลับน่ะนะ ปลุกยากเหลือเกิน ความพร้อมไม่พร้อมอะไรอื่นๆ มันโถมกันเข้ามา พยายามบอกให้นักเรียนเรียนซะ อันนี้มันเป็นวิชาเลือก เหมือนกันแหละครับ วิชาศีลธรรม วิชาที่เกี่ยวกับศาสนา กับให้เป็นวิชาเลือกไม่ใช่วิชาบังคับ วิชาที่เกี่ยวกับเรื่องของศาสนาเนี่ยมันต้องบังคับเด็กแล้ว เดี๋ยวเด็กจะไม่กลับมาอนาคตของชาติจะอยู่ยังไง เราก็เลยมาคิดว่าตัวนี้เป็นภูมิคุ้มกันอย่างหนึ่ง และเป็นกระบวนการทางความคิดให้ผู้อื่น เอาหลักสูตรเข้าไปจับ ปี 2544 วันนั้นที่ผมเริ่มจุดประกายแล้ว คือผมนี่บางทีนะมีคนชื่นชม มีคนเกลียดมากที่สุด ว่าผมกล้าหาญที่ไปพูดบางสิ่งบางอย่างที่มันไม่น่าพูด แต่ผมว่าบางเรื่องถ้าเราไม่พูดตรงนี้คงบาปหนักเลย มันก็อยู่ไม่ได้เลย ตอนนั้นผมเข้าไปเป็นกรรมการสภาวัฒนธรรมจังหวัด มีศึกษา นพดล เป็นศึกษาธิการจังหวัด ตอนนั้นเขายังไม่ในสำนักศึกษาธิการ เอาอะไรมาเล่น โนราห์โรงเรียนมันมีมากแล้ว ผมบอกว่าเอาหนังเขาว่าจะเอาที่ไหน หนังเยาวชน หนังเด็กนี่นะ ผมบอก ผมมีนโยบายขององค์การ

ว่าให้เข้าไปขอกับอาจารย์ใหญ่ ให้เข้าไปขอเวลาชั่วโมงพิเศษ ให้ได้ไปให้ความรู้กับเด็ก ก็เลยมีหนังโชคชัย หนังกิตติ หนังมงคล หนังสำราญ ไปทำตามนโยบายนี้ ก็เลยปรากฏว่าได้หนังเด็กมา 5 คน เลยเอามาเล่นที่โรงเรียนสระบัว เล่นที่สระบัว เด็กติดหนัง ผมเสียใจอย่างเดียวที่หนังสือพิมพ์ไม่ทำข่าว ไปทำข่าวอะไรน้ำไหลออกจากเขานู่นสถานศึกษาเกิดฮือฮาขึ้นมา เราก็เลยมีนโยบาย งานแข่งกีฬาปีต่อไปจะมีการแข่งขันหนังของแต่ละโรงเรียน เพราะโนราห์เขาประกวดกันเยอะแล้ว ก็เลยมีการจัด มีหนัง 4 โรง เรามีครู อาจารย์ที่เห็นความสำคัญ มีอาจารย์ที่คอยดูแล พออาจารย์ออกไปก็ขาดความต่อยอด แต่ร่องรอยของการทำงานมันขยายผล ตอนนี้มีเด็กที่สนใจหนังตะลุง เกือบถึงหลักร้อย 80-90ก็ถึงแล้วตอนนี้ เพราะเด็กมันเริ่มจะเล่น หลานผมตัวเล็กๆ นี่ให้เล่นอย่างอื่นไม่เอา จะเอาหนังตะลุงอย่างเดียว โดยสรุปตรงนี้ ถ้าผู้ใหญ่มีวิสัยทัศน์ที่จะสร้างโอกาสให้เด็ก งานที่สืบทอดนี่จะไม่สูญหายแน่ๆ เลย ไม่สูญหาย ขึ้นกับผู้ใหญ่ดี เด็กดี ผู้ใหญ่เห็นคุณค่าก็จะทำให้เด็กเห็นคุณค่า เพราะเด็กต้องตามหลังผู้ใหญ่ สอนให้จำ ทำให้รู้ดูให้เห็น



ภาพ รับพระราชทานปริญญาบัตร ระดับปริญญาโทศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

ผู้สัมภาษณ์ ผู้ใหญ่สมัยนี้ต้องปลูกฝังเด็กเรื่องค่านิยมเรื่องอาชีพ ลูกเรียนจบแล้วแม่กับพ่อเองก็ ลูกเรียนจบแล้วต้องเป็นหมอ ต้องเป็นวิศวกร ต้องเป็นรัฐมนตรี ต้องเป็นนายก

นครินทร์ ต้องให้เป็นเจ้าคนนายคน ต้องเลว การที่สอนให้เป็นคนดีนี้ไม่ค่อยสอน

ผู้สัมภาษณ์ แล้วที่มีดั้งเดิมของเรามันก็เลยหมดไป

นครินทร์ หมดไปครับ กลายเป็นบ้านไม่มีเสา

ผู้สัมภาษณ์ ทำให้เด็กๆ เองรู้สึกว่า การมาเล่นหนังตะลุงเนี่ยมันไม่ใช่งานอดิเรก สามารถเป็นอาชีพ สามารถทำให้เราดำรงชีวิตอยู่ได้ ในอนาคต เพราะว่าทุกวันนี้ผู้ใหญ่เองก็ปลูกฝังว่า คนเต้นกินรำกินหาเมียไม่ได้ ศักดิ์ศรีของหน้าที่การงานก็สู้คนที่เป็นเจ้าคนนายคนไม่ได้ มีวิธีการที่จะทำให้เด็กมั่นใจว่า ต่อไปสามารถนำวิชาความรู้ที่เขาได้จากการเล่นหนังตะลุงไปสร้างรายได้ให้เขาได้

นครินทร์ ครับ ก็เรียนตรงนี้ก็นั่นเลย ว่าเรามีศูนย์ฝึกเกิดขึ้น มีหลายแห่ง ตั้งเป็นศูนย์ฝึก เป็นการฝึกสัญจร มีที่วัดแห่งหนึ่ง อ.บ้านกล่ำ อ.รัตนภูมิ อ.ร้อยโค้ง จะเปลี่ยนไปเรื่อย แล้วนอกจากนั้นเราก็จัดกิจกรรม เราได้รับงบประมาณมาจาก อบจ. เป็นงบผูกพัน ถือได้ว่าเป็นเนอสเซอรี่อีกอย่างหนึ่ง พอเดือนเมษา โรงเรียนปิด เด็กจะมาเข้าค่าย เด็กเข้าค่ายจะมีการเข้าค่ายหนังตะลุง เข้าค่ายโนราห์ ค่ายจะแยกแบ่งฐาน มีฐานพิธีกรรม ฐานบทกลอน เข้าค่ายกัน 2 วัน 2คืน พอเสร็จแล้วเราก็คัดเลือกหนังที่ว่ามันเข้าขั้น เอาขึ้นมาดูวิธีการโชว์ เพราะต้องการจะดูหน่วยด้านในทุกๆปี ทำอย่างนี้อยู่เรื่อยๆ โดยเฉพาะในการทำส่วนนี้จะมีเงินส่วนหนึ่งที่ให้เด็กเพื่อเป็นทุนการศึกษา ที่เราทำนี้คือ ทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง ว่าอยากให้เขาเห็นตรงนี้ ผมเคยเสนอเขา พอได้เด็กแล้วให้เขาไปเล่นในงานวัด คือได้รับการตอบที่แสนสาหัสกลับมา เอาหนังเด็กไปเล่นทำให้เสียงาน นี่คือวิสัยทัศน์ของผู้ใหญ่ คือผู้ใหญ่ที่อยู่กับการบริโภค ไม่ได้อยู่กับการพลิก แต่พวกเราตอนที่เราอยู่กับการพลิก เราบอกว่าถ้าเราไม่เพาะป่าไม้ในวันนี้ต่อไปอย่าหวังว่าเราจะมีป่า ต้นกล้วยน่ะที่มันขยายพันธุ์ได้เพราะมันมีหน่อ เพราะเราต้องดูแลหน่อมันด้วย เอาเด็กไปเล่น เขาว่าเขาไปดูความสามารถของเด็ก แล้วเขาไม่เห็นว่าคนที่เชิดน่ะคือตัวเด็ก คนเลยไปดูข้างหลังมากกว่าข้างหน้า นั่นไม่ใช่เขาดูหรือ เขาดูอะไรรู้มั้ย ท่านคิดลึกไปหรือเปล่า เขาไปดูความสามารถของเด็ก แล้วเขาไปเห็นว่าคนที่เชิดคือตัวเด็ก ถ้าดูข้างหน้าก็เห็นแต่ตัวหนังเท่านั้น ให้เขาไปเถอะถึงดูข้างหลัง และสุดท้ายก็ไม่ได้รับการตอบรับตรงนั้น วันหลังผมขอไปประชุมที่ อบจ. ผมว่าผมของานมรดกไทยปีนี้ใน ฐานะที่เขาให้วัฒนธรรมมีบทบาทของการจัด ตอนนั้นผมเป็นรองผู้ว่าราชการจังหวัด ก็เลยบอกขอสระบัวนะเพราะตอนนั้นเราเคยทำหนังเด็ก 4-5 โรง ก็มีเทศมนตรีคนหนึ่ง สระบัวมาแย่งไม่ได้เขากันไว้ สำหรับงานกาชาด งานชักพระ คนอื่นห้ามแตะต้อง ถ้าผมพูดว่าอันนี้งานมรดกไทยของประเทศ ไม่

สำคัญหรอกหรือ ที่ทำอยู่นี่สำคัญไปกว่างานนี้หรือไม่ ที่ถามแบบนี้งานมรดกไทย ถามว่างานที่ทำมีนายทุนมาเหมา กี่ล้าน ทั้งหมด ปรากฏว่า คนก็มาบอกว่ามันตีหัวเข้าบ้าน มีแต่พวกมือไม่พายเอาเท้าราน้ำกันเสียทั้งนั้น เพื่อกันไอ้พวกที่ไม่เข้าท่า พวกที่ไม่ถึงไหน พวกที่มันไม่พายเลยมันทำตรงนี้ แล้วผมเอาหนังเข้าไปเล่น โดยเฉพาะมรดกไทยทั่วประเทศ แล้วไม่ได้เอาการใช้จ่ายอะไร แล้วหลังๆ เอาทีมของผมเข้ามาเล่น เอาหนังเด็กเข้าไปเล่นทำให้งานเขากร่อย เขาไม่ได้ทำเลย นี่แหละที่ผมน้อยใจที่สุดเรื่องนี้ แต่พอมาด้านหลังพอหนังใหญ่ขึ้น พอผมหาเงินมรดก ไปเอาหนังเด็กๆ มาเล่น เขาพูดว่าไม่เอาไหนทำให้งานเขากร่อย เด็กพวกนี้พอมันโตขึ้นเป็นหนังขึ้นมา เดี๋ยวนี้พวกที่เล่นหนังนี่นะมันได้เงินเล็กๆ น้อยๆ มันถือว่าเป็นขวัญกำลังใจ ทำให้มันเกิดมีความมุ่งมั่นเกิดขึ้นในการฝึกต่อ ตอนนี้ 20 ฐาน คนให้เป็นนายหนัง ไม่ใช่เรื่องง่ายๆ ตรงนี้แหละสำคัญมาก ผมไม่ได้ทำเพื่อตัวเอง เพราะหนังของผมคือแหล่งการเรียนรู้ และมีลูกๆ เด็กๆ ที่คอยติดตามผอ. โรงเรียนมาคุมหนัง ผอ.สุวรรณ ผอ.ปราโมทย์ เขายังมาที่โรงหนัง

ผู้สัมภาษณ์ อาจารย์คือผู้ผลิต

นครินทร์ จะว่าผมผลิตคนเดียวไม่ได้นะ มีลูกศิษย์ของผมที่ผมคัดเลือกแล้ว ตอนนี้ผมเปิดพิพิธภัณฑ์ อยู่ตรงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน อ.คลองโค้ง เราจะเรียนรู้ สอน เราจะเอาหนังตะลุง พอผมได้ศิลปินแห่งชาติแล้วผมจะไปขับเคลื่อนตรงนั้น ชาวบ้านทั่วๆ ไป เราจะมีการปลูกฝัง ในวันที่ 10 เราก็จะได้พบกัน เพราะผมจะทำเป็นออมทรัพย์ และจะมาเป็นมูลนิธิ เมื่อผมตายมูลนิธิก็คงอยู่ ก็เลยเราต้องทำออมทรัพย์ไว้ก่อน เพื่อเป็นการรองพื้น พอถึงกลางคืนสอนไปเรื่อยๆ จะมีอุปกรณ์ครบทั้งหมดในเรื่องหนัง เราเปิดโอกาสให้คนภายนอก



ภาพ อาจารย์นครินทร์ ชาทอง เชิดหนังตะลุง

ผู้สัมภาษณ์ ความปรารถนาสูงสุดของอาจารย์ตอนนี้ต้องการศิลปะพื้นบ้าน ความปรารถนาของอาจารย์ตอนนี้คืออะไร

นครินทร์ ความปรารถนาก็คือ การสืบทอด หมายความว่าสังคมนี่ ภาคใต้เรานี้อยากจะเรียกว่าล้มหาย ตายจากไปแล้ว หมายความว่ายังมีต่อไปเรื่อยๆ สั่งย้ำลูกศิษย์เอาไว้ จุดรวมที่ทำงานมาแล้วกับพวกออมทรัพย์ เพราะถึงจุดที่ตั้งไว้ ไหว้ครูเป็นประเพณี ที่ไหว้ครูไม่ได้มาไหว้ผม คือหมายความว่า รู้รัก จักจำ ครูที่สอนเราไม่ใช่แอบไปจำเขามา มีทั้งครูที่มีชีวิตอยู่ หรือเป็นทั้งครูที่มีชื่ออยู่ทั้งหลาย เนี่ยผมพยายามเอามาหมดเลย หัวพระภิกษุกรรม หัวพระพิลาพ หัวพระพิฆเนศ เอามาครอบเพื่อบวงสรวง อาจจะมีการทำขวัญ คือหมายความว่าเรื่องนี้ เพราะการละเล่นมี เรื่องของความกตัญญูกตเวทีด้วย เรื่องไหว้ครู คือเรื่องสำคัญ เพราะพอเรามาเป็นเสร็จแล้ว คนที่ให้เรา เราต้องนึกถึงในบ้านที่เราอยู่ เราต้องกตัญญูแผ่นดินที่เราอยู่ คนที่เรากราบไหว้ ถึงมีชีวิตอยู่ ตายไปแล้วเราก็ยังไหว้ ตอนระยะหลังๆพอถึงเดือนสิบ แต่แรกผมก็เคยพาไหว้ครู พอหลังๆผมก็ไป ผมพูดว่า “สนุกกันจัง” นี่เป็นเรื่องที่เราปฏิบัติให้เด็กๆ เรื่องของความกตัญญูที่เราจะทำยากอะไร มันอยู่ที่จิตสำนึกของคน นี่คือความเจริญของคนที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะอยู่ในสาขาอาชีพไหน ที่เราอยู่นี่เราเลี้ยงคนไม่ใช่เลี้ยงที่ร่างกาย เรามีพ่อแม่ มีปู่ ย่า ตา ยาย ทวด เราก็ซื้อผลไม้ไปให้ "นี่ทวด ซื้ออันนี้มาให้" นั่นไม่ใช่ มันต้องพูด มันต้องคุย นั่นคือเลี้ยงใจ นั่นเป็นสิ่งสำคัญ คือความกตัญญู



ภาพ อาจารย์นครินทร์ ชาทอง กำลังสาธิตเชิดหนังตะลุง

ผู้สัมภาษณ์ อยากให้อาจารย์ฝากข้อคิดถึงศิลปินรุ่นหลานๆ หรือเยาวชนที่จะเกิดขึ้น และอยู่ในวงการหนังตะลุง

นครินทร์ โดยเฉพาะคนที่เป็นศิลปินนะครับ ที่สำคัญที่สุดก็คือ 1. ต้องมีความรับผิดชอบ มีความอดกลั้น อดทน ก็คือการอดทนในเรื่องของการฝึกฝนต่างๆ การปลูกต้นไม้ยืนต้น ไม่ใช่ว่าทำปุ๊บได้ปั๊บ อยากให้มันใหญ่เร็ว เหมือนกับกล้วย กล้วยไม่ถึงเวลาสุกถึงสุกแล้วก็กินไม่อร่อย หมายความว่าเราอย่าตระหนก อย่ากลัวว่าคนไม่รับ เราต้องพัฒนาที่ตัวเรา เพราะอะไรต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นอยู่ที่ตัวเราทั้งนั้น เมื่อเราทำตัวเราให้ดีที่สุด เราฝึกให้ดี แล้วเราทำอะไรก็ตาม อย่าจับๆ วางๆ ทำให้จริงจัง ทำอย่างต่อเนื่อง หมายความว่าฝึกให้ถึงโดยเฉพาะเรื่อง หนังอะไรที่เสียงดี เราไปดูเขา หนังอะไรที่ตลกดี ไปดูเขา เอามาประมวลที่ดีๆ ของเขามาเป็นของเรา และก็อีกอย่างหนึ่ง เราต้องมุ่งในเรื่องของรวยศิลปะ ถึงจะรวยเงิน นี่คือคำพูดของศิลปินแห่งชาติคนแรก หมายถึงว่างานต้องมาก่อน เมื่องานเราดีแล้ว มีมาตรฐาน ไม่ต้องห่วงหรอก หมายความว่า ค่าตอบแทนต่างๆ บุคคลที่เขามาหา เขามาจ้างเล่น เขาค่อยขึ้นให้เราเอง เมื่อคุณภาพของเราดี ถ้าคุณภาพของเราไม่ดี ตั้งไว้สองสามหมื่นก็ไม่มีใครมาเอา ณ ตรงนั้น บางทีอีกอย่างหนึ่ง ให้คิดในเรื่องของการรักและพัฒนาต่อไปด้วยกัน ควบคู่กันไป อย่าพัฒนาจนเกินไป อย่าเข้าร่วมจนเกินไป จนกระทั่งต้นฉบับ ยกตัวอย่างเช่นว่า เงินที่เราฝากในธนาคารถ้ามันมีดอก มันก็ออกดอก เงินต้นที่เราฝาก เพราะว่าเงินต้นหมายความว่า งานที่เราทำ

ทำให้ดีที่สุดก็แล้วกัน อย่ากังวล อย่าตกใจ เวลาถ้าเราตกใจ เลยเอาอะไรๆ เข้ามา บางทีไม่ว่าเอาสังคมให้อยู่ เอาสิ่งที่ขายให้ดีที่สุด แต่ของผมไม่ทำนะครับ ผมทำซีดีไว้สำหรับแจกลูกศิษย์เท่านั้น เพราะผมไม่ขาย เพราะคุณภาพมันไม่ดี ทำให้เสียเปล่าๆ แต่คนที่เขาทำ เขาเจริญๆ ยิ่งๆ ขึ้นไป ทีนี้ไอ้ตรงนี้ทำธุรกิจ ผมไม่ได้ทำอะไร แต่สิ่งที่ทำคือทำเพื่อต้องการอยากจะถ่ายทอดให้ความรู้ทายาทศิลปินไว้ เพราะผมคือ ว่ายาก หวังว่าจะยั่งยืนได้ก็เพราะครูสอน เพราะเรียน ทีนี้อยากจะให้การละเล่นประเพณี คือหนังตะลุงนี้มันได้สืบทอดอย่างยั่งยืน เพื่ออนาคตอย่างยั่งยืน เพื่ออนาคตอันยาวไกลต่อไป

อาจารย์นครินทร์ ชาทอง ได้แสดงทัศนะจากบริบทของความเป็นหนังตะลุงที่มีเนื้อหาครอบคลุมในหลากหลายประเด็น เป็นการสะท้อนแนวคิด ความเชื่อ อุดมการณ์ของการได้มาเป็นศิลปินแห่งชาติในสาขาการแสดงพื้นบ้านหนังตะลุง โดยเฉพาะการอนุรักษ์หนังตะลุงในรูปแบบของหนังตะลุงโบราณ ที่จะส่งผลต่ออนุชนรุ่นหลังให้ตระหนักในคุณค่าของการแสดงพื้นบ้านที่จะเป็นสิ่งเชื่อมต่อให้คนในสังคมมีความเข้มแข็งตามวิถีชีวิตที่เป็นอยู่ และยังช่วยในการสืบสานศิลปะและวัฒนธรรมของภูมิภาคที่จะแสดงถึงอัตลักษณ์อันโดดเด่นและสะท้อนความเจริญรุ่งเรืองในวิถีชีวิตที่มีความสงบสุขและเป็นแบบอย่างของสังคมในปัจจุบัน



ภาพ บรรยากาศภายในบ้านของอาจารย์นครินทร์ ชาทอง

ภาคผนวก ข :

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ร.อ.กฤษฎา อรุณวงศ์ ณ อยุธยา



ศาสตราจารย์กิตติคุณ ร.อ.กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา

(ข้อมูลจากหนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพของ
ศาสตราจารย์กิตติคุณ ร.อ.กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา)

หากมองย้อนกลับไป ชีวิตของคุณกฤษฎาผกผันไม่ต่างกับนวนิยายเล่มหนึ่ง คุณพ่อของท่านเป็นผู้ดีเก่าสืบเชื้อสายมาจากพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าอรุณวงษ์ กรมหลวงวรศักดาพิศาล พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงเป็นต้นราชสกุลอรุณวงษ์ ส่วนคุณแม่เป็นลูกสาวของพระยาสิทธิโชคชุมนุม และเป็นบุตรบุญธรรมของพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าประภาพรรณพิไลย พระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 กับเจ้าจอมมารดาพร้อม

การแต่งงานของคนสมัยนั้นส่วนมากมักเกิดจากความเห็นชอบของผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่าย ซึ่งก็รวมถึงการแต่งงานของคุณพ่อคุณแม่ของคุณกฤษฎาด้วย หลังจากท่านให้กำเนิดคุณกฤษฎา ซึ่งเป็นบุตรคนแรกได้ไม่นาน ท่านยาย คือ พระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าประภาพรรณพิไลยมิได้ทรงอภิเษกสมรส ทรงอยู่พระองค์เดียว พระองค์ท่านจึงทรงอยากเลี้ยงหลาน คุณพ่อคุณแม่จึงนำคุณกฤษฎาไปถวายเป็นบุตรบุญธรรม และนี่คือฉากชีวิตฉากหนึ่งในช่วงปฐมวัยของคุณกฤษฎา ดังที่เจ้าตัวเล่าเอาไว้ว่า

ช่วงเวลาที่อยู่วังประกายเพชร ตอนอายุ 3 ขวบ ได้เล่นละครเป็นศรียาตรา (ซึ่งผมยังเก็บรูปนี้ไว้)

ตอนเป็นเด็กนั้นผมมีแนวโน้มที่จะไม่เชื่ออะไรที่อธิบายไม่ได้ เช่น ตอนอายุ 10 ขวบ ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 มีเครื่องบินอเมริกันมาทิ้งระเบิดที่ภูเขาทอง ซึ่งมีทหารญี่ปุ่นไปตั้งปตอ.ไว้ เราอยู่ที่วังประกายเพชรที่นางเลิ้ง อยู่กันในหลุมหลบภัย ระเบิดมันตกใกล้บ้านเราหลายลูก ขนาดที่หลุมหลบภัยยังโคลงเคลงไปมา พวกผู้ใหญ่สวดมนต์กันใหญ่เลย ผมก็พูดขึ้นมาลอยๆ ว่า “ตอนอยู่สบายๆ ไม่เห็นมีใครสวดมนต์กันมากมายอย่างนี้เลย ตอนกลัวตายสวดกันใหญ่อย่างนี้แล้วพระท่านจะช่วยหรือ” ผมถูกผู้ใหญ่เอ็ดแทบแย่

อีกครั้งตอนที่มีหมอดูมาที่วังประกายเพชร พวกผู้ใหญ่เขาก็ดูกัน ผมก็ถามหมอดูว่า “หากหมอรู้อะไรล่วงหน้าอย่างนี้ ทำไมหมอยังมาเป็นหมอดูอยู่ น่าจะร่ำรวยมากมายไปแล้ว” ผมเลยเป็นที่เกลียดชังของหมอดูทุกคนที่มา

ผมคงเป็นเด็กช่างสังเกต เพราะแม่เล่าให้ฟังว่า ตอนเด็กๆ ตอนที่ยังไม่ได้เข้าโรงเรียน ยังอ่านหนังสือไม่ออก เป็นสมัยที่แม่และเพื่อนๆ จะมีซ้อมเต้นรำกันที่บ้าน แม่ก็จะบอกให้ผมเล่นเพลงที่แม่ต้องการ ซึ่งสมัยนั้นจะเป็นแผ่นเสียงแผ่นโต ผมก็หยิบเพลงที่แม่ต้องการมาเล่นให้ผู้ใหญ่เต้นรำได้ แม่ก็แปลกใจ แต่ผมจำได้ว่า ผมจำเพลงจากลักษณะของกลุ่มตัวพิมพ์และรอยขีดข่วนจากเข็มบนกระดาษที่พิมพ์ชื่อเพลงไว้ตรงกลาง

ชีวิตนักเรียนอัสสัมฯ

คุณกฤษฎาเริ่มการศึกษาขั้นต้นที่โรงเรียนมาแตร์ กระทั่งอายุ 8 ขวบ หลังจากจบ ป.3 แล้วต้องย้ายไปเข้าโรงเรียนอัสสัมชัญเท่านั้น ท่านเล่าชีวิตในช่วงนั้นไว้ว่า

ผมเลยย้ายไปอยู่โรงเรียนอัสสัมชัญตั้งแต่ ป.4 (พ่อผมเสียตอนผมอายุประมาณ 10 ขวบ) ผมเรียนอยู่โรงเรียนอัสสัมชัญจนจบ ป.7 โดยที่มีช่วงหนึ่งถึงสองปีระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 โรงเรียนปิดต้องไปเรียนต่อโรงเรียนคริสเตียนที่เขาจัดสอนอยู่ในทุ่งนาแถวบางกะปิ และอพยพตามเสด็จฯไปอยู่ที่ ตำบลบางกะพ้อม อำเภออัมพวา ที่บ้านของพล ร.อ.พระยามหามนตรี (สกุล แสงชูโต) แล้วแม่ก็ติดต่อให้ไปเรียนที่ WILBRAHAM ACADEMY พร้อมๆ กับ พล.ต.ท.โกศล ลิมปิ ชาติ คุณสุรัตน์ คุณสุรินทร์ และคุณเสรี โอสถานุเคราะห์

ตอนอยู่อัสสัมชัญเคยสอบได้ที่ 1 ครั้งหนึ่ง แต่ก็ไม่เคยได้ที่ต่ำกว่าที่ 9 ชั้นที่ผมเรียนมีนักเรียนเก่งๆ ทั้งนั้น ได้ที่ 1 ของประเทศกันตอนจบ ม.8 ทั้งสายภาษาและสายวิทย์ และได้ทุนรัฐบาลไปเรียนต่อต่างประเทศเป็นสิบคน

ตอนเรียนผมได้เล่นกีฬาไปด้วย ผมเล่นแบดมินตันเป็นคู่มือหนึ่งของโรงเรียน ตอนนั้น คุณพินิจ ปัตพงศ์ เป็นเดี่ยวมือหนึ่งของโรงเรียน ตอนหลังเขาไปเป็นเดี่ยวมือหนึ่งทีมชาติรุ่นแรก

ครูพละเขาคงชอบท่าทางของผม เพราะเขาให้ผมไปเป็นคนนำออกกำลังกายของโรงเรียน ต้องขึ้นไปยืนบนแท่น นำการออกกำลังให้นักเรียนทั้งชั้น ซึ่งมีหลายห้อง ความเป็นคนรักกีฬาแบบนี้ไม่น่าเลยที่ผมกลายเป็นคนขี้เกียจออกกำลัง มีพุงพลุ้ยในตอนแก่นี่เลย

ตั้งแต่อายุ 12 แม่ให้ไปหัดเล่นกับครูไวโอลินชาวเยอรมัน ที่เขาเป็น MASTER BREWER ของเบียร์สิงห์ตอนนั้น และเขาเช่าบ้านของแม่ที่ถนนวิทยุอยู่ ตอนนั้นผมบ้าเล่นไวโอลิน ใช้เวลาเล่นมากกว่าเรียนหนังสือเสียอีก ผมได้ไปเรียนคู่กันกับอาจารย์สมัยศาสตร์ สนิทวงษ์ กับครูเยอรมันอีกคนหนึ่งที่เป็นเจ้าของร้านเปียโน ROBINSON

แม่ให้ผมหัดเล่นกอล์ฟกับครูทิมตั้งแต่อายุ 12 ขวบ พออายุ 14 ก็ได้แฮนดี้แคปแรกจากสนามกอล์ฟดุสิต เป็นแฮนดี้แคป 17 เลย

ครูสอนไวโอลินคนแรกของผมคือ MR GERTZ ก่อนกลับเยอรมันเขาขายไวโอลินให้ผม ผมเลยมีไวโอลินเก่าอายุกว่าร้อยปีไว้เล่น ซึ่งรักมาก ตอนที่เดินทางขึ้นเรือบินไปอเมริกายังหิ้วติดมือไปด้วย

ชีวิตต่างแดน

ด้วยความรักและการเลี้ยงดูอย่างดีของท่านยาย จนจบมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 7 จากโรงเรียนอัสสัมชัญ แม้จะเป็นเด็กที่เรียนอยู่ในเกณฑ์ดีแต่ไม่ใช่ที่หนึ่งจนกระทั่งไปเรียนต่อที่สหรัฐอเมริกา

ที่ WILBRAHAM เราเรียนกันตอนเช้า และเล่นกีฬาตอนบ่าย ช่วงฤดูใบไม้ร่วงและฤดูใบไม้ผลิ ผมเล่น SOCCER และกอล์ฟ แต่ตอนหน้าหนาวผมลงไปเล่น WINTER TRACK เพราะเล่นบาสเกตบอล หรือ ฮ็อคกี้น้ำแข็งไม่เป็น แค่เล่นสเก็ตซ์น้ำแข็งได้งูๆ ปลาๆ เท่านั้น

WINTER TRACK นี่เหนื่อยสาหัส เพราะต้อง SHOVEL SHOW ออกจาก TRACK ไม้ก่อน แล้วจึงวิ่งแข่งกัน พอตอนกลางคืนก็เหนื่อยอยากนอน ดูหนังสือไม่ได้ ทำให้เรียนภาษาอังกฤษ 2 ชั้นพร้อมกันจะไม่ทันเอา เผอิญแวะไปดูเห็นเขามีกีฬายิงปืนลูกกรดใต้ถุนตึกระยะ 50 ฟุตเท่านั้นเอง ดูแล้วสบายดี อุ่นดีด้วย และก็นั่งยิง คุกเข่ายิง ยืนยิง ไม่ต้องวิ่งไปไหน เลยเปลี่ยนมายิงปืนแทน ก็ยิงได้ดีเพราะตอนเด็กๆ ยิงปืนลมมาเยอะ ก็เลยได้เข้าทีมโรงเรียน ได้เดินทางไปแข่งขันกับโรงเรียนอื่นๆ และได้ LETTER นักกีฬาของโรงเรียนมาด้วย และก็ยังเรียนไวโอลินต่อ และเป็นนักไวโอลินของ WILBRAHM STRING QUARTET ด้วย

เข้า MIT

กระทั่งวันหนึ่งได้เกิดเหตุการณ์ที่ทำให้คุณกฤษฎารู้สึกผิดหวังที่สุดในชีวิตจนเกือบคิดฆ่าตัวตาย แต่เกิดความคิดแว่บหนึ่งขึ้นมาว่า ถ้าเราตายไปคนที่มาเห็นหรือทราบเรื่องคงนึกว่าเด็กคนนี้น่าสงสารจัง คงมีเรื่องอะไรทำให้คิดสั้น ซึ่งผ่านไปไม่กี่วันคนก็จะลืมเลือนไป เพราะฉะนั้นเราต้องลุกขึ้นสู้ต่อไป แล้วทำทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตให้ดีที่สุดสมกับที่ได้เกิดมา

ตั้งแต่วันนั้นจากที่เรียนแค่ดี กลับมาทำคะแนนได้เป็นอันดับหนึ่ง หลังจบปริญญาตรีที่ MIT (B.Arch – Massachusetts Institute of Technology) แล้วจึงต่อปริญญาโทสาขาเดียวกัน ซึ่งเป็นนักศึกษาคนเดียวจาก 25 คน จาก 7 ประเทศ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) ได้ภายในหนึ่งปี

ผมสมัครเข้าเรียนต่อ MIT ได้ แต่ปีแรกก็เหนื่อยเหมือนกัน เพราะเขารับ FRESHMAN มา 900 คน และบอกล่วงหน้าว่าจะคัดนักเรียนคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด 300 คนออก ผมเลยเรียนหนังสือกันหัวปักหัวปำ แต่ก็ยังเข้าทีมยิงปืนของมหาวิทยาลัยได้ FRESHMAN NUMERALS และยังได้เข้าเป็นสมาชิกของ MIT SYMPHONY ORCHESTRA อยู่ FIRST VIOLIN SECTION

รอดพ้นปี 1 มาได้ ผลคะแนนก็อยู่ในระดับกลางๆ ไม่โดนไล่ออก แต่ก็ไม่ได้ดีเด่นอะไร ในสมัยนั้น ทุกคนที่เข้ามาเรียนปี 1 MIT เรียนเหมือนกันหมด และไปแยกสาขาเองตามชอบใจเมื่อขึ้น

ปีที่ 2 ผมเลือกเรียนสถาปัตยกรรมทั้งๆ ที่ตอนเข้ามาตั้งใจจะเรียนวิศวกรรมโยธา แต่มีฝีมือวาดเขียนมาตั้งแต่อยู่โรงเรียนอัสสัมชัญแล้ว เลยเห็นว่าเรียนสถาปัตยกรรมน่าจะสนุกกว่า

บังเอิญทำงานออกแบบได้ดีตั้งแต่ปี 2 ได้ A ตลอด มี B อยู่ตัวเดียวเท่านั้น ก่อนจบปริญญาตรี ก็มีผลการเรียนได้ FIRST DEAN'S LIST ซึ่งเทียบเท่ากับ FIRST CLASS HONOR และยังได้รับรางวัลการออกแบบโรงทอผ้า ที่สมาคมอุตสาหกรรมการทอผ้า NEW ENGLAND เขาจัดให้ประกวด

ตอนอยู่ MIT ไม่เคยคิดขอเงินบ้านไปเที่ยว ตอนหยุดพักร้อนปี 1 ก็ทำงานเป็นภารโรงอยู่ใน MIT นั่นแหละ จบปี 2 ก็ทำงานเป็นเด็กกอล์ฟที่ MIT อีก จบปี 3 ไปทำงานเป็นดราฟท์แมนอยู่ในบริษัทสถาปนิกที่ WASHINGTION D.C. พอจบปี 4 PROF. LORENCE B.ANDERSON ซึ่งเป็น HEAD OF DEPARTMENT OF ARCHITECTURE ที่ MIT ตอนนั้นก็ชวนไปทำงานที่บริษัทของท่าน

ตอนหยุด SUMMER เกือบ 3 เดือนนั้นผมจะทำงานหาเงินเอง 2 เดือน แล้วชวนเพื่อนๆ ขับรถลงไปเที่ยวไมอามีทุกปี เพราะสมัยนั้นใครที่ไปไมอามี ไปตากแดดมาดำก็จะดูโก้ดี และเราก็ภูมิใจว่าเราไปเที่ยวได้โดยไม่ต้องรบกวนที่บ้าน

ผมเข้าไปเป็นนักกีฬายิงปืนของ MIT อีกครั้งหนึ่งตอนอยู่ปี 4 แต่เปลี่ยนจากนักยิงปืนยาวมาเข้าทีมปืนสั้น ได้ไปแข่งขันกับทีม US COASTGUARD และ MARYLAND และได้ LETTER นักกีฬาของ MIT มาด้วย

ผมมีปัญหาส่วนตัวที่ผลักดันให้ผมถามคำถามหลายคำถามที่สำคัญต่อชีวิตของผม เช่น คนเราเกิดมาทำไม? อะไรคือความสุขที่แท้จริง? ควรจะปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะเรียกได้ว่าใช้ชีวิตที่สมบูรณ์? ผมหาคำตอบจากการครุ่นคิดและอ่านหนังสือทางศาสนาหลายศาสนา เช่น CHRISTIANITY BUDDHISM HINDUISM MUSLIM และ JUDAISM รวมทั้งอ่านหนังสือปรัชญาเยอะแยะ จนผมมีคำตอยให้กับคำถามเหล่านั้นได้

จากชีวิตที่สบายๆ ก็กลับกลายมาเป็นชีวิตที่มุ่งมั่น ที่จะแข่งขัน ที่จะทำอะไรก็จะต้องทำให้ดีที่สุดที่จะสามารถทำได้ เพราะฉะนั้นปัญหาที่ผมคิดว่าแสนสาหัสนั้นกลับกลายเป็นโอกาสที่ผลักดันให้ผมมีความมานะ มุ่งมั่นที่จะประสบความสำเร็จในทุกอย่างที่ผมตั้งใจทำ มันก็เป็นชีวิตที่มิได้มีความสุขสบายอะไรหนักหนา แต่ขณะเดียวกัน ก็น่าจะเป็นการใช้เวลาชีวิตอย่างมีค่า เป็นประโยชน์ทั้งกับตนและส่วนร่วม

พอจบปริญญาตรีก็เลยเรียนต่อปริญญาโทเสียเลย ที่ MIT PROF. ANDERSON เขาจะให้ทุนการศึกษากับผม แต่เวลาผมอ่านใบขอสมัครรับทุน มีอยู่ข้อหนึ่งที่ให้เราเขียนว่า ครอบครัว

เราขาดแคลนทุนที่จะให้เราเรียนต่อ ผมก็เลยเอาใบสมัครกลับไปคืน PROF. ANDERSON และเรียนท่านว่าผมคงขอรับทุนไม่ได้ เพราะครอบครัวผมน่าจะส่งเสียผมได้ จะเป็นการไปเอาเปรียบคนอื่นที่เขาอาจจะมีความต้องการอย่างจริงจัง ท่านมองหน้าผม แล้วไม่พูดว่าอะไร เวลาผมยื่นใบสมัครกลับไปให้ท่าน ท่านก็รับ ผมเดาว่าท่านคงคิดว่า คนบ้าๆ อย่างนี้ก็ยังมีอยู่เหมือนกัน

ผมเรียนปริญญาโทจบภายใน 2 SEMESTER ในขณะที่เพื่อนร่วมชั้น 27 คน ที่มาจาก 6 – 7 ประเทศต้องเรียนต่อกันอีก 1 หรือ 2 SEMESTER เวลาขึ้นไปรับปริญญาโท สนุกมากเป็นพิเศษ เพราะ DEAN PIETRO BELLOSCHI ลุกขึ้นมาประกาศชื่อผู้รับปริญญาโททางสถาปัตยกรรม แล้วก็เรียกชื่อผมขึ้นไปรับคนเดียวแล้วท่านก็นั่งลง

งานและปณิธาน

ผมจบปริญญาโทแล้วก็ยังทำงานต่อที่สำนักงาน PROF. ANDERSON อยู่อีก 4 – 5 เดือน แล้วผมก็ไปเรียนท่านว่าผมขอลาออก PARTNER ของท่านชื่อ PROF. BECKWITT ซึ่งสอนอยู่ที่ MIT เหมือนกัน ก็ถามผมว่าเป็นเรื่องเงินเดือนหรือถ้าจะให้เพิ่มขึ้นอีกเท่าหนึ่งจะอยู่ไหม ผมก็เรียนกับท่านว่า ไม่ใช่เรื่องเงินหรอกครับ เพราะเท่าที่ได้รับก็เป็นความกรุณามากแล้ว แต่เพราะผมเห็นว่า ที่บ้านเมืองของผมเองยังต้องการสถาปนิกที่มีความสามารถอีกมาก ขณะที่ในอเมริกามีมากมายแล้ว ขอให้ผมไปทำงานในบ้านเมืองของผมเถิด

ผมไม่ได้กลับในทันที แต่ขับรถไปกับตุ้ม หุตะสิงห์ ไปเที่ยวเสียทั่วอเมริกา ใช้เวลาเดือนครึ่ง เราขับขึ้นไปทางเหนือ ไปจนถึง OLYMPIC NATIONAL PARK ที่ WASHINGTON แล้วลงมาปล่อยตุ้มลงที่ BERKLEY ผมขับเดี่ยวเที่ยวต่อไป LOSANGELES และขับเที่ยวมาทางด้านใต้ มุ่งหน้ากลับมา BOSTON แล้วขึ้นเรือที่ NEWYORK แล่นอยู่ 4 วัน ไปถึงเมือง PLYMOUTH ของอังกฤษ

แม่ซื้อรถเมอร์ซิเดส เบนซ์ 190 ให้ผมคันหนึ่ง และเงินอีก 2,000 เหรียญ เพื่อให้เที่ยวยุโรปก่อนกลับ ผมไปรับรถที่ STUTTGART และขับเลียบแม่น้ำ RHINE ไปเบลเยี่ยมและฮอลแลนด์ วกกลับเข้ามาเยอรมันตอนเหนือ ไปเดนมาร์ค และสวีเดนและขับลงมาเยอรมัน ไป HAMBURG และลงใต้ไปถึง MUNCHEN (MUNICH) ผ่าน BLACK FOREST ไป HOHENSCHWANGAU และลงแพข้ามทะเลสาป KONSTANZ เข้ามาสวิส ขับเข้าฝรั่งเศสไป RONCHAMP และไป PARIS หลังจากนั้นขับลงมาทางใต้เข้าสเปน ออกจาสเปนไป COTE D'AZUR MONACO และเข้าอิตาลีไป PORTOFINO, GENOVA, MILANO, LAGO, DI COMO, VERONA และ VENEZIA แล้วจึงขับมา FIRENZE, PISA, SIENA และ ROMA ต่อจากนั้นก็ไป NAPOLI, POMPEII, SORRENTO, CAPRI และ AMALFI ก่อนขับมาส่งรถลงเรือที่ NAPOLI ถึงจะขึ้นเรือบินกลับมากรุงเทพฯ

ผมใช้เวลากว่า 5 เดือนในยุโรป ซึ่งจะอยู่ได้ด้วยเงิน 2,000 เหรียญสมัยนั้น ก็ต้องพักโรงแรมถูกๆ กินธรรมดาๆ เพื่อแลกกับเวลาที่จะได้เที่ยวได้เห็นยุโรปตะวันตกอย่างทั่วถึง ซึ่งก็สนุกมากและไม่ได้รู้สึกเดือดร้อนอะไรเลย

พอผมกลับมาถึงปลายเดือนมีนาคม ก็ไปรายงานตัวที่อำเภอด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ สัสดีเขาก็ส่งใบเกณฑ์ทหารให้ผมทันที วันไปจับใบดำใบแดงสนุกมาก เพราะผมจับเป็นคนสุดท้าย เจ้าหน้าที่เขาประกาศว่าในบาตรที่ตั้งไว้สูงเหนือหัว ให้เสี่ยงโชคล้วงหยิบใบดำหรือใบแดง มีใบดำอยู่ 1 ใบ คนที่จับก่อนหน้าผมเขาสวดมนต์อยู่ตั้งหลายนาที กราบแล้วกราบอีก ก่อนจะล้วงออกมาได้ใบแดงไป ผู้คนที่ยืนดูเฮกันใหญ่ เพราะผมได้ใบดำอัตโนมัติโดยไม่ต้องจับ

ชีวิตที่บ้านเกิด

หลังจากกลับมายังแผ่นดินเกิดอีกครั้งคุณกฤษฎามีปณิธานอันสูงสุดของลูกผู้ชายคือการเป็นทหารรับใช้ชาติโดยสมัครเข้าเป็นทหารติดต่อสังกัดกรมยุทธโยธาทหารบกที่สำนักงาน Office in charge of Construction (O.I.C.C) ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งของจัสแมคสหรัฐอเมริกาจนได้รับพระราชทานยศร้อยเอก

วาสนาผมก็หนีไม่พ้นการเป็นทหารไปได้อยู่ดี เพราะเพื่อนแม่ที่เป็นนายทหารใหญ่เขาบอกให้ไปสมัครเป็นทหารสิ ตอนนั้นเขาอยากได้คนที่จบเมืองนอกมา และถ้า ก.พ. ตีราคาเงินเดือนให้ผม 260 บาท บวกเงินเพิ่ม ผมจะได้ยศเป็นร้อยเอกทันที เพราะหักค่าวิชาไว้ 100 บาทเท่านั้น ผมก็เลยสมัครไปอยู่ที่กรมยุทธโยธาทหารบกเพราะมีแผนกออกแบบ

อยู่ได้ไม่นาน เขาก็ส่งผมไปเป็นนายทหารติดต่อ ทบ.ที่ OICC ซึ่งเป็นหน่วยงานก่อสร้างของ JUSMAG ตอนนั้นมีการก่อสร้างสนามบินอุบล อู่ตะเภา และค่ายธนรัชต์ที่ปราณบุรี เวลามีซ้อมรบร่วมกับชาติอื่นๆ ผมก็ได้เป็นหัวหน้านายทหารติดต่ออยู่ประจำกับนายพลอเมริกัน

ตอนเป็นทหารปีแรกก็มีการตั้งสมาคมยิงปืนขึ้น เพื่อนๆ ที่รู้ว่าผมเป็นนักยิงปืนมหาวิทยาลัย ก็โทรมาบอกให้ผมไปคัดเลือกด้วย ผมก็ไม่ได้ยิงปืนยาวมาหลายปีเต็มที ปืนตัวเองก็ไม่มี แต่ก็ลองไปคัดเลือกดู พอยิงเสร็จ ผมดูแต้มที่ได้แล้วก็หัวเราะ เพราะคิดว่าอย่างไรก็คงไม่ติดทีมชาติ แต่ด้วยความฟลุ๊ค เวลาเขาประกาศออกมาผมติดทีมชาติเป็นปืนยาวมือ 2 แล้วสมาคมเขาก็ให้ปืนให้ลูกกระสุน นัดเวลาไปซ้อมอาทิตย์ละ 3 หน ผมซ้อมอยู่ไม่ถึงเดือนก็ได้คะแนนเป็นมือหนึ่ง

ผมยิงปืนยาว 3 ท่า คือมีทั้งท่านอน คุกเข่า และท่ายืนอย่างละ 40 นัด ใช้เวลาแข่งขัน 6 ชั่วโมง เรียกว่าทรมานนานกว่าการยิงปืนประเภทอื่นๆ และก็ยิงชนะได้เหรียญทองใน SEAP

GAMES ครั้งที่ 1 ที่ 2 และที่ 3 ไปโอลิมปิค 2 ครั้ง ที่โรมและที่โตเกียว แต่พวกยุโรปยิงดีกว่าพวกเรามาก สู้มันไม่ได้ และเป็นการแข่งขันที่สบายใจที่สุด และผมทำคะแนนได้ดีกว่าที่ชนะที่ SEAP GAMES ด้วยซ้ำ เพราะแข่งโดยไม่มีแรงกดดัน รู้ว่ายิงดีอย่างไรก็แพ้อยู่ดี ไป ASIAN GAMES 3 ครั้ง ได้เหรียญทองแดงมาเหรียญเดียว แต่ก็ดีใจที่สมาคมผู้สื่อข่าวกีฬาเคยโหวตให้ผมเป็นนักยิงปืนดีเด่นได้เข็มของสมาคมเป็นที่ระลึกด้วย

อาจารย์ ถา'ปัตย์

ในตอนนั้น ผมก็ไปเป็นอาจารย์สอนพิเศษที่คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาฯ และมหาวิทยาลัยศิลปากร ผมเกิดชอบการสอนหนังสือขึ้นมา พออยู่ใน ทบ.ได้ครบ 3 ปี ผมก็ขอย้ายออกมาเป็นอาจารย์ประจำอยู่ที่คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาฯ

ผมอยู่จุฬาฯ ได้ปีกว่าๆ ก็ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเลขานุการคณะกรรมการประจำคณะ ซึ่งผมเป็นอยู่นานถึง 16 ปี เปลี่ยนคณบดีทีหนึ่ง ผมก็ลาออกทีหนึ่งและคณบดีคนใหม่ก็ตั้งผมกลับเข้ามาใหม่อีกทีหนึ่ง วนเวียนกันอยู่อย่างนั้น

ระหว่างนี้ก็ได้เป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ เป็นสมาชิกสภาวิจัยแห่งชาติ ฯลฯ พออายุ 33 ผมก็ลาออกจากทีมยิงปืน เพราะอยู่ทีมชาติมา 9 ปีแล้ว จะอยู่ต่อไปอีกสัก 4-5 ปีก็คงจะได้ เพราะสมัยหลังนี้มีการยิงเป็นทีมกันแล้ว ไม่ใช่แข่งส่วนบุคคลแต่อย่างเดียวเหมือนสมัยที่ผมเริ่มต้นแข่งขัน แต่ผมไม่รู้จะอยู่ไปทำไม เพราะหากออกมาโดยยังไม่แพ้ใครในแหลมทองนี้ ก็น่าจะดีกว่า เพราะมีหลายคนถามผมว่า "ออกทำไม" ผมก็เลยบอกว่า มันดีกว่าที่จะอยู่ต่อไปจนคนเขาถามว่า "เมื่อไรถึงจะออก"

ผมยกเลิกยิงปืนแล้วก็บอกกับตัวเองว่า จะไม่แข่งขันกีฬาอะไรอีก เพราะถ้าชนะขึ้นมาแล้วมันเดือดร้อน ต้องซ้อมหนักให้มีฝีมือที่จะป้องกันตำแหน่ง ไม่สบายอะไรนักเพียงแต่รู้สึกมันตอนชนะเท่านั้นเอง

แต่ออกมาเล่นกอล์ฟได้ไม่กี่ปีก็เกิดไปหัดขับเรือบินเข้า และต่อมาเวลาเขามีแข่งขัน AIR RALLY ที่มาเลเซีย ก็ไปสมัครเล่นๆ แล้วไปได้ที่ 3 มา ก็เลยเริ่มต้นการซ้อมเพื่อจะเอาชนะ ซึ่งก็ไม่มีอะไรเป็นสาระ นอกเสียจากสันดานที่ทำอะไรก็จะพยายามทำให้ดีที่สุด ไม่ได้ตั้งใจเพื่อจะเอาชนะ แต่มักจะเป็นว่า หากเราพยายามทำให้ดีที่สุดแล้ว มันก็จะชนะเองเป็นผลพลอยได้

สิ่งที่บรรดาลูกศิษย์ลูกหามักจะกล่าวถึงอาจารย์ของพวกเขาอยู่เสมอว่า อาจารย์จะไม่ได้สอนเฉพาะสิ่งที่อยู่ในตำราเพียงอย่างเดียว แต่จะหยิบยกประสบการณ์จริงมาถ่ายทอด ซึ่งจะ

แตกต่างจากการสอนของอาจารย์ในสมัยนั้น และตำแหน่งสุดท้ายในฐานะครูคือ คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บริษัท CASA - - การเมือง

ระหว่างที่ทำงานทางด้านวิชาการ คุณกฤษฎาได้ก่อตั้งบริษัทสถาปนิกของตัวเองขึ้นมาชื่อบริษัทคาซ่าซึ่งถือเป็นบริษัทสถาปนิกแห่งแรกๆ ในเมืองไทย โดยเริ่มต้นจากออฟฟิศเล็กๆ มีพนักงานแค่ 3-4 คน อย่างคุณรังสรรค์ ต่อสุวรรณ มติ ตั้งพานิช สมัยนั้นสถาปนิกไม่ได้เป็นอาชีพที่ทำเงินเท่าไหร่นัก ค่าจ้างของการออกแบบบ้านบางครั้งก็แค่เสื้อเชิ้ตหนึ่งตัว หรือไม่ก็เหล้านอกขวดหนึ่ง แต่ทุกคนก็ช่วยกันสร้างผลงานที่น่าภาคภูมิใจทั้งคนออกแบบ และผู้ที่มีโอกาสได้ใช้สถานที่อย่างเช่น อาคารสวนอัมพร โรงแรมเพรสซิเด้นท์ฯลฯ กระทั่งก่อนที่จะผันตัวเองมาทำงานการเมือง บริษัทคาซ่าก็มีพนักงานเพิ่มขึ้นเกือบ 200 คน

ชีวิตการเมือง

พูดถึงการเมืองเป็นที่รู้กันของคนใกล้ชิดว่าคุณกฤษฎาเป็นคนที่สนใจการเมืองเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ก่อนที่จะถูกชักชวนให้ทำงานการเมือง เวลาว่างๆ ก็จะมีเพื่อนๆ นักเรียนอเมริกันมาพูดคุยวิพากษ์วิจารณ์กันทุกวันพฤหัสบดีที่บ้านย่านสุขุมวิท กระทั่งปลายปี 2532 จู่ๆ คุณกฤษฎาได้รับการทาบทามจาก พล.ต.จำลอง ศรีเมือง ซึ่งกำลังจะลงเล่นการเมืองเต็มตัวในนามของพรรคพลังธรรม ให้เข้ารับตำแหน่งรองผู้ว่ากรุงเทพมหานคร ฝ่ายโยธา แม้ใจหนึ่งอยากจะรับในทันที แต่ทราบอยู่ก่อนแล้วว่าภรรยาคือคุณสุชาดานั้นไม่ได้เต็มใจ ด้วยเพราะกิตติศัพท์ของแวดวงการเมืองที่ทำให้ภรรยาของท่านขยาด “ทำได้ไหมน้อย” เป็นคำถามเชิงขอความเห็นอยู่กลายๆ ของคุณกฤษฎากับภรรยา สุดท้ายก็ได้รับการยินยอม

หลังจากหมดวาระในปี 2535 พล.ต.จำลองสนับสนุนให้คุณกฤษฎาลงสมัครรับเลือกตั้งตำแหน่งผู้ว่ากรุงเทพมหานครอีกครั้ง และด้วยเห็นว่าหน้าที่นี้สามารถสร้างสรรค์และพัฒนากรุงเทพมหานครอีกครั้ง และด้วยเห็นว่าหน้าที่นี้สามารถสร้างสรรค์และพัฒนากรุงเทพมหานครได้อย่างจริงจัง คุณกฤษฎาจึงลงเลือกตั้งและได้รับชัยชนะบริหารงานในฐานะผู้ว่ากรุงเทพมหานครตั้งแต่วันที่ 19 เมษายน 2535 – 18 เมษายน 2539

ซึ่งผลงานที่โดดเด่นจนถึงทุกวันนี้ก็คือการริเริ่มระบบบำบัดน้ำเสีย รถไฟลอยฟ้า BTS การส่งเสริมให้มีกิจกรรมทางวัฒนธรรมอย่างเช่น ดนตรีในสวน การทุ่มเทแก้ปัญหาในช่วงน้ำท่วมกรุงเทพฯ จนมีพระดำรัสชื่นชมจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

“เวลาตกแต่งห้องทำงานที่กทม. ท่านจะไม่ใช้งบของราชการ แต่จะใช้เงินของบริษัท เงินเดือนในตำแหน่งรองผู้ว่าฯ และตอนที่เป็นผู้ว่าฯ ท่านไม่เคยใช้เลย แต่ท่านให้เอาเงินเข้าบัญชีมาใช้เป็นสวัสดิการ ให้เจ้าหน้าที่ที่ช่วยงาน และงานที่เหลือทั้งหมดตอนอาจารย์ออกจากตำแหน่งผู้ว่า ยกให้มูลนิธิเพื่อการพัฒนากทม. ท่านไม่เคยใช้เงินเดือนในหน้าที่เลยแม้แต่บาทเดียว”

คุณสุภวัทน์ สุทวีทรัพย์

(เลขานุการที่ทำงานกับอาจารย์กฤษฎามากว่า 27 ปี)



ศาสตราจารย์กิตติคุณ ร.อ.กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา กับ ภรรยา (คุณสุชาดา)



สมัยที่เป็นนักเรียนอยู่ที่โรงเรียนอัสสัมชัญ

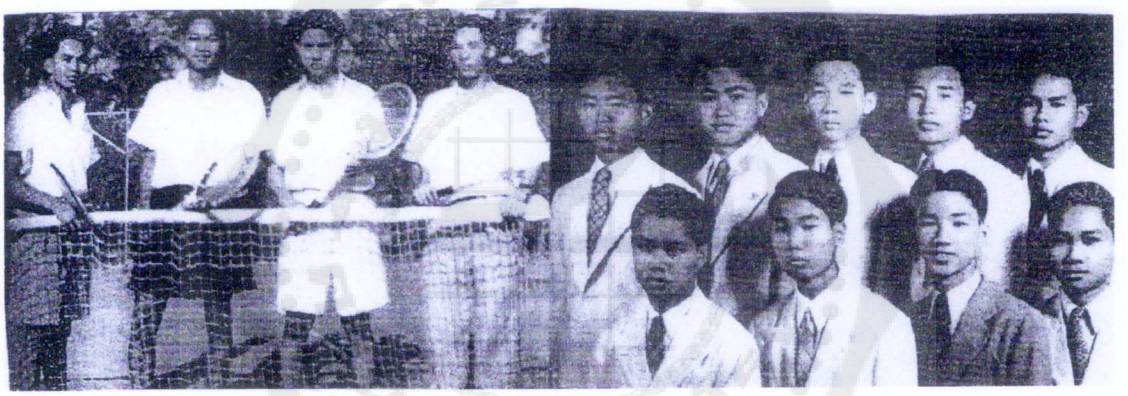

ศ.กฤษฎา (ขวาสุด), แถวบนที่ 3 จากซ้าย ศ.กฤษฎา



ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้ว่ากรุงเทพมหานคร เมื่อปี 2535


BERLIN '94
METROPOLITA
GOVERNANC

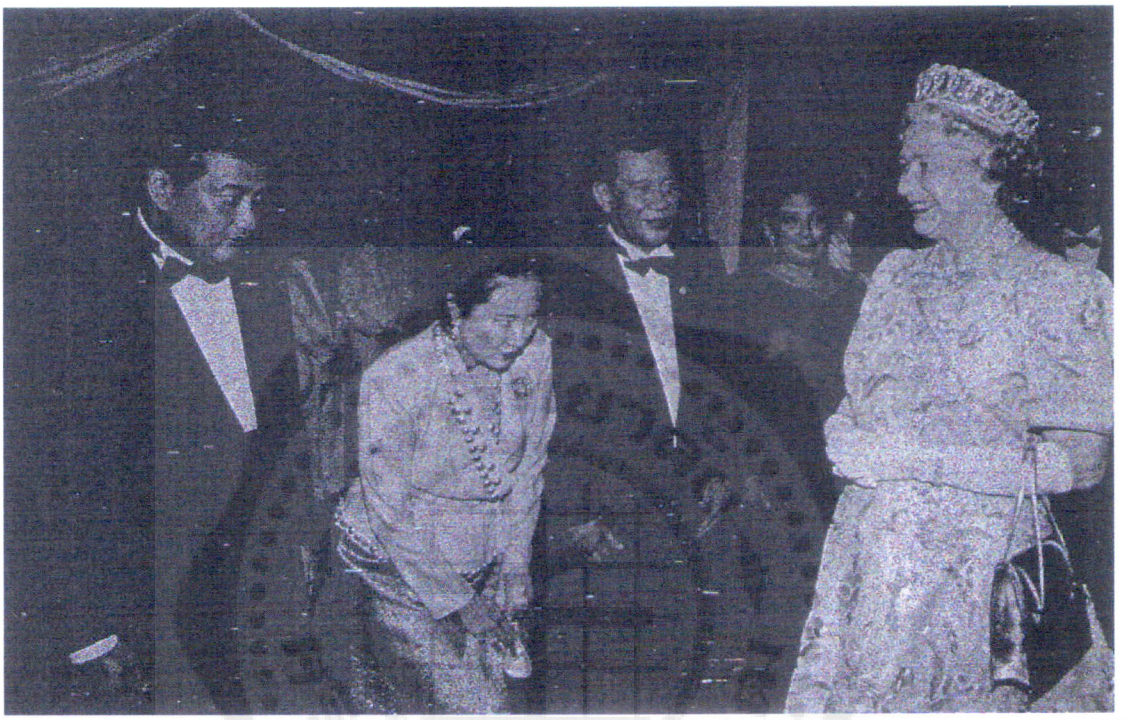

รับเสด็จสมเด็จพระราชินี อลิซาเบท ที่ 2 ของสหราชอาณาจักร

คำไว้อาลัย
ศาสตราจารย์กิตติคุณ ร้อยเอก กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ร้อยเอก กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา เป็นเพื่อนที่รู้จักกันมากว่า 40 ปีแล้ว และผมมีความนิยมชื่นชมในฐานะที่เป็นสถาปนิกชั้นดีเด่นของเมืองไทย มีผลงานในการออกแบบบ้านที่พักอาศัย อาคารโรงแรมและสำนักงานต่างๆในกรุงเทพฯ มากมาย

"ตู่" เป็นสุภาพบุรุษที่มีกิริยามารยาทนุ่มนวล เป็นที่ชอบพอของเพื่อนฝูงและเพื่อนร่วมงาน นิสัยใจคอโอบอ้อมอารี คิดอ่านแต่เรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการวางผังเมือง ดูแลสิ่งแวดล้อม หรือในกิจกรรมทางการเมือง

สมัยที่เป็นผู้ว่ากรุงเทพมหานคร มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ในเรื่องของความสะอาด ความสวยงามของกรุงเทพฯ เป็นผู้ที่มีส่วนในการก่อให้เกิดโรงบำบัดน้ำเสียในกรุงเทพฯ และดูแลสวนสาธารณะต่างๆ นับเป็นคุณประโยชน์ต่อคนกรุงเทพฯ และพื้นที่ใกล้เคียง

ทางด้านส่วนตัว ผมมีโอกาสทำงานร่วมกับตู่ในมูลนิธิสวนหลวง ร.๙ และมีระยะหนึ่งภริยาได้ไปทำงานในบริษัทคาซ่า จำกัด ทางด้านตกแต่งภายใน ซึ่งทำให้ภริยาผมมีความภาคภูมิใจเป็นอย่างมาก

นอกจากนั้น ผมกับตู่ได้มีโอกาสพบปะกันเป็นครั้งคราวในการสังสรรค์ของ "กลุ่มใต้ถุน" เมื่อปีที่แล้ว ได้นั่งทานอาหารร่วมโต๊ะเดียวกันที่งานคุณกมลา สุโกศล ซึ่งตอนนั้นสุขภาพร่างกายไม่แข็งแรงเหมือนเดิมแล้ว แต่ก็ยังคึกคักและมีอารมณ์ดีอยู่เสมอ

ขอให้กุศลแห่งคุณงามความดีที่คุณกฤษฎาได้กระทำไว้ จงเป็นผลบุญให้คุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลก คุ้มครองและนำพาดวงวิญญาณของคุณกฤษฎาไปสู่สุคติภพที่มีความสงบสุขชั่วนิรันดร์

อานันท์ ปันยารชุน

คำไว้อาลัย

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ร.อ. กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา
ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (สถาปัตยกรรมร่วมสมัย) พุทธศักราช ๒๕๕๐

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ร.อ. กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา เกิดเมื่อวันที่ ๙ มกราคม ๒๔๗๕ ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี และปริญญาโททางด้านสถาปัตยกรรมศาสตร์ จากสหรัฐอเมริกา หลังจากจบการศึกษาแล้วกลับมาทำงานที่ประเทศไทยได้มองเห็นปัญหาต่างๆของงานสถาปัตยกรรมในประเทศไทย จึงมีแนวคิดแก้ไข ๓ แนวคิด ซึ่งได้ยึดถือเป็นหลักในการทำงาน ได้แก่

แนวทางที่ ๑ เป็นแนวความคิดของเจ้าของโครงการ ที่ให้ความสำคัญกับผลกำไรของการลงทุน การลดความเสี่ยงต่อการขาดทุน และการทำงานให้เสร็จตามกำหนดเวลา

แนวทางที่ ๒ เป็นแนวความคิดของผู้ใช้อาคารและผู้ที่ผ่านไปมา และเห็นอาคารจากภายนอก ซึ่งต้องทำให้สะดวกแก่การใช้สอยและสบายแก่ผู้อาศัย อีกทั้งเป็นสิ่งก่อสร้างที่สวยงามอย่างคงทนถาวร มิใช่เพียงแค่สวยแบบฉาบฉวยและสะดุดตาชั่วระยะเวลาสั้นๆ

แนวทางที่ ๓ เป็นความคิดของสถาปนิก ที่ต้องใช้ศิลปะในการพูดให้เจ้าของงานยอมรับในเหตุผลของการออกแบบ การใช้วัสดุ ความประหยัดราคาในการก่อสร้าง ความคงทนถาวร และให้เห็นด้วยกับศิลปะสถาปัตยกรรมที่เป็นสัญญลักษณ์ของสถาปนิกเอง

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ร.อ. กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา ได้สร้างสรรค์และเผยแพร่ผลงานด้านสถาปัตยกรรมเป็นระยะเวลากว่า ๔๐ ปี มีผลงานมากกว่า ๓๐๐ งาน ได้รับรางวัลต่างๆมากมาย อาทิ รางวัล Gold Medal Award รางวัล Citation Award เป็นต้น ท่านเป็นผู้ที่มีคุณูปการอย่างสูงต่อวงการวิชาชีพสถาปัตยกรรมในฐานะอาจารย์ เป็นผู้ริเริ่มพัฒนาการศึกษาวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ให้ทันสมัยและสอดคล้องกับการปฏิบัติวิชาชีพ

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ร.อ. กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติจากคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (สถาปัตยกรรมร่วมสมัย) พุทธศักราช ๒๕๕๐

บัดนี้ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ร.อ. กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา ได้จากไปอย่างสงบเนื่องจากเลือดออกในสมอง เมื่อวันอังคารที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๕๓ ซึ่งเป็นที่อาลัยของครอบครัว ลูกศิษย์ ศิลปินแห่งชาติทุกสาขา นับว่าเป็นการสูญเสียทรัพยากรบุคคลผู้ทรงคุณค่าต่อประเทศอีกท่านหนึ่ง ในนามของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม ขออานุภาพแห่งคุณความดีที่ท่านได้ถือปฏิบัติมาตลอดชีวิต ได้โปรดดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของศาสตราจารย์กิตติคุณ ร.อ. กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา ประสบแต่ความสุขสงบในสัมปรายภพด้วยเทอญ

สมชาย เสียงหลาย
เลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ